SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
SZE - GYŐR
REGIONÁLIS- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

Vezető: Prof. Dr. Rechnitzer János egyetemi tanár

Máté Tünde

Okleveles közgazdász

Nemzetközi sportrendezvények hatásai és a szervezőváros lakosai

Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017, Győr példáján keresztül

Doktori értekezés

Témavezető: András Krisztina, PhD

Tanszékvezető - egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem

Igazgató, Sportgazdaságtani Kutatóközpont

Győr

2018 novembere

Széchenyi István Egyetem

Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Máté Tünde

Nemzetközi sportrendezvények hatásai és a szervezőváros lakosai

Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017, Győr példáján keresztül

Doktori értekezés

Győr, 2018

Tartalomjegyzék

Ábrák jegyzéke 5

Táblázatok jegyzéke 6

Mellékletek jegyzéke 9

Rövidítések jegyzéke 10

Köszönetnyilvánítás 11

1. Bevezetés 12

2. A dolgozat célja, felépítése 15

3. A kutatás hipotézisei és/vagy kutatási kérdések 17

4. A módszertan 22

5. Elméleti és koncepcionális keretek 25

5.1. A nemzetközi sportrendezvények keretei 25

5.1.1. Sport és gazdaság. Sportgazdaság. 25

5.1.2. Sportversenyek, sportesemények és sportrendezvények 30

5.2. Sportgazdaság (nemzetközi sportrendezvények) mint városfejlődési ösztönző 35

5.2.1. Kulturális gazdaság és sportgazdaság 35

5.2.2. Nemzetközi sportrendezvények és a turizmus, városmarketing lehetőségek 40

5.3. Nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódó szakirodalom, kutatások áttekintése. 45

5.3.1. Nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó kutatások 45

5.3.2. Kisebb méretű nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatások 58

5.4. A nemzetközi sportrendezvények működési jellemzői 70

5.4.1. Nemzetközi sportrendezvények csoportosítása 70

5.4.2. Nemzetközi sportrendezvények érintettjei – érintett elemzés 81

5.5. Nemzetközi sportrendezvények hatásai 90

5.5.1. Nemzetközi sportrendezvények kimenetelei, hatás, örökség, multidimenziós hatás 90

5.5.2. A hatások csoportosítási lehetőségei, szempontjai 92

5.5.3. A nemzetközi sportrendezvények hatásai – szakirodalmi szintézis 99
5.6.Nemzetközi sportrendezvények új irányai 100
6. Anyag – kutatási környezet és tárgya 104
6.1. Sport mint stratégiai ágazat Magyarországon 104
6.2.Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon. Londontól Rióig. 106
6.3. Nemzetközi sportrendezvények és új sportlétesítmények Győrben 110
6.4. Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál – 2017 - Győr 113
7. Az empirikus kutatás folyamata és eredményei 115
7.1. Kvalitatív kutatás 117
7.1.1.Megfigyelés 117
7.1.2. Kiscsoportos beszélgetés 122
7.1.3. Szakértői interjúk 124
7.2. Kvantitatív kutatás 140
7.2.1.Kérdőív-fejlesztés 141
7.2.2. Válaszok felvétele 146
7.3. A kvantitatív kutatás eredményei 147
7.3.1. A rendezvény előtti és utáni adatbázis bemutatása, leíró statisztikák 147
7.3.2. Az összevont adatbázis technikai előkészítése 159
7.3.3. Hiányzó adatok kezelése 161
7.3.4. Az összevont adatbázis leíró statisztikái 164
7.3.5. Attitűdök változásának vizsgálata paneladatok segítségével 168
7.3.6. Tematikus főkomponensek kialakítása 173
7.3.7. A válaszadók homogén csoportjai a rendezvény hatásainak értékelése alapján 177
7.3.8. A sportrendezvény hatásértékelésének komplex modellje 185
7.3.9. A modell kialakítása 188
8. A kutatás hipotézisei és/vagy kutatási kérdések bizonyítása 190

9. A disszertáció új tudományos eredményeinek összefoglalása 202

10. A kutatás korlátai és jövőbeni lehetőségek..... 208

11. Irodalomjegyzék 210

12. Mellékletek 230

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A disszertáció felépítése 15

2. ábra: A bevonódás különböző szintjei a nemzetközi sportrendezvények esetében..... 21

3. ábra: A disszertáció módszertani eszközeinek rendszere 23

4. ábra: Sportversenyek, sportesemények, sportrendezvények, nemzetközi sportrendezvények jellemzői 33

5. ábra: A kulturális gazdaság hatásrendszere Rechnitzer 2015,6 alapján, kiegészítve sportgazdasági tevékenységekkel 38

6. ábra: A versenyképesség makro- és mikro megközelítésének kapcsolódásai,..... 39

7. ábra: A nagyrendezvények ötelemű hatásrendszere 44

8. ábra: A nemzetközi és hazai szakirodalom áttekintésének rendszere 45

9. ábra: A nyári és a téli olimpia szervezési költségeinek túlköltésének változásai..... 53

10. ábra: A gazdasági hatás tényezői 70

11. ábra: A nemzetközi sportrendezvényre beadott pályázat sikerességének kulcsa 85

12. ábra: Nemzetközi sportrendezvények érintettjei érintett térképen elhelyezve 89

13. ábra: A 2000-es Sydney-i Olimpia hatásmátrixa..... 96

14. ábra: Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon, helyszínek eloszlása 108

15. ábra: Rendező sportszövetségek Londontól Rióig. 108

16. ábra: A sporthoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének 3 lehetséges ösztönzője, Győr Város példáján 111

17. ábra: A kvalitatív kutatás során használt eszközök 117

18. ábra: A rendezvény előtti kérdőív kitöltési dinamikája..... 146

19. ábra: A rendezvény utáni kérdőív kitöltési dinamikája 147

20. ábra: Életminőség. Várossal való elégedettség. Nemzetközi sportrendezvények. 182

21. ábra: A pozitív klaszterekbe tartozók aránya a bevonódás különböző formáival jellemezhető válaszadók között (%) 184

22. ábra: Útmodell 189

23. ábra: Az életminőség szubjektív értékelése, a város megítélése és a nemzetközi sportrendezvények megítélése közötti kapcsolat. 194
24. ábra: Útmodell a bevonódás mértéke és a sportrendezvény hatásinak értékelése esetében 201

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A disszertáció hipotéziseit összefoglaló táblázat..... 22
2. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények meghatározó tényezői, jellemzői és definíciója 34
3. táblázat: A kulturális gazdaság jellemzői Rechnitzer 2015 alapján és a sportgazdaság jellemzői 37
4. táblázat: Nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó feldolgozott kutatások (időrend szerint) 58
5. táblázat: Nemzetközi sportrendezvényekkel (kisebb) foglalkozó nemzetközi szakirodalom 61
6. táblázat: A hatás és a multidimenziós hatás közötti különbség 62
7. táblázat: A szervezőváros vagy ország lakosait megkérdező kérdőívek főbb jellemzői 67
8. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatóságának nemzetközi megközelítései (időrendben) 73
9. táblázat: A rendezvény kategorizálása példákkal..... 74
10. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatósági tényezői 78
11. táblázat: Hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények két tényező szerinti csoportosítása 81
12. táblázat: Belső érintettek a vállalat és a nemzetközi sportrendezvények esetében 82
13. táblázat: Külső érintettek vállalat és nemzetközi sportrendezvények esetében 84
14. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények érintettjei, az érintett térképen elfoglalt helyük szerint 88
15. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények hatásainak csoportosítási alternatívái 93
16. táblázat: A sportrendezvények pozitív és negatív hatásainak csoportosítása 95
17. táblázat: Mega sportrendezvények társadalmi és kulturális hatásai a szervezőváros lakosainak életminőségére..... 98
18. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények hatásainak csoportosítási lehetőségei a szakirodalom alapján..... 100

19. táblázat: Rendező városok Londontól Rióig 107
20. táblázat: A kutatás szakértői interjúalanyai (az interjúk időpontja szerinti sorrendben) 125
21. táblázat: Nők és férfiak aránya a rendezvény előtti kitöltők esetében (%) 147
22. táblázat: A rendezvény előtti kitöltők legmagasabb iskolai végzettség – kategóriák szerint (%)..... 148
23. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek életkor szerinti megoszlása (%) 148
24. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek foglalkozási státusz kategóriánkénti megoszlása (%)..... 148
25. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltői gyermekkorukban hány évet sportoltak (%) 149
26. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltői jelenleg mennyit sportolnak (%)..... 149
27. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek sportolási aktivitása..... 149
28. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények megítélése a rendezvény előtt (%)..... 150
29. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények szervezésének támogatottsága Győrben (%) 151
30. táblázat: Az elmúlt évek győri nemzetközi sportrendezvényein való részvétel (%)... 151
31. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok tájékozottsága az EYOF-ről (%) 151
32. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok terve az EYOF időpontjára (%)..... 152
33. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok terve, hogyan fogja követni az EYOF-t (%).. 152
34. táblázat: A rendezvény utáni kitöltők nem szerinti eloszlása (%)..... 153
35. táblázat A rendezvény utáni kitöltők iskolai végzettség szerinti eloszlása (%) 153
36. táblázat: A rendezvény utáni kitöltők életkor szerinti eloszlása (%)..... 153
37. táblázat A rendezvény utáni kitöltők foglalkozási státusz szerinti eloszlása (%) 154
38. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői gyermekkorukban mennyit sportoltak? (%) 154
39. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői jelenleg mennyit sportoltak? (%)..... 155
40. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői igazolt sportolók-e? (%)..... 155
41. táblázat: A győri lakosok rendezvény utáni megítélése a hosszú távú pozitív változásokról (%)..... 156
42. táblázat: A győri lakosok rendezvény utáni megítélése a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai (%)..... 156
43. táblázat: A jövőbeni nemzetközi sportrendezvények támogatottsága (%)..... 157

44. táblázat: A győri lakosok részvétele az elmúlt évek győri nemzetközi sportrendezvényein (%) ... 157
45. táblázat: A győri lakosok a rendezvény utáni tájékozottsága a rendezvényről (%) ... 157
46. táblázat: A győri lakosok programja az EYOF ideje alatt (%) ... 158
47. táblázat: A győri lakosok EYOF versenyinek, programjainak követési módjai (%) ... 158
48. táblázat: A győri lakosok részvétele az EYOF kísérőprogramjain (%) ... 158
49. táblázat: A győri lakosok hogyan követték az EYOF megnyitóját? (%) ... 159
50. táblázat: Az összevont adatbázis három dimenzió szerinti súlyai ... 160
51. táblázat: A két kérdőív attitűdváltozóihoz tartozó hiányzó adatok aránya ... 163
52. táblázat: Az összevont adatbázis szerint a győri lakosok gyermekkori sportolásának hossza (%) ... 164
53. táblázat: Az összevont adatbázis szerint a győri lakosok jelenlegi sportolásának gyakorisága (%) ... 164
54. táblázat: A győri lakosok életminőség szubjektív értékelése (%) ... 165
55. táblázat: A győri lakosok sportfogyasztási szokásai (%) ... 165
56. táblázat: Elmúlt években nemzetközi sportrendezvényen résztvevő nézők (%) ... 166
57. táblázat: A győri lakosok sportrendezvényen való szabadidő töltése (%) ... 166
58. táblázat: Jövőbeni nemzetközi sportrendezvények támogatása (%) ... 167
59. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények általános megítélése (%) ... 167
60. táblázat: Páronkénti próbák eredményeiWilcoxon-teszt esetében ... 173
61. táblázat: Végleges klaszterközéppontok ... 178
62. táblázat: Kategóriánkénti megoszlások és a függetlenségvizsgálatok eredménye ... 183
63. táblázat: Három összevont változó az állítások csoportosítása alapján ... 186
64. táblázat: Útmodell a puha és a kemény örökség esetében ... 190
65. táblázat: A hipotézisek bizonyítására használt módszertani eszközök ... 192
66. táblázat: A közösségi összetartozás és a városi büszkeség megítélésének változása a pre és a post kérdőívben ... 197

Mellékletek jegyzéke

1. Melléklet: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2010 – 2016 230
2. Melléklet: Kulturális vagy sporteseményen való részvétel az elmúlt 12 hónapban..... 230
3. Melléklet: A TDF előtte és utána MANOVA táblázat 231
4. Melléklet: Faktorstruktúra 231
5. Melléklet: Kiscsoportos beszélgetést felvezető prezentáció 234
6. Melléklet:Strukturált interjú kérdések 235
7. Melléklet: Az EYOF 2017 Győr szervezeti ábrája..... 237
8. Melléklet: A szakértői interjúk eredményeinek összefoglaló táblázata 238
9. Melléklet: Online kérdőív: Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál várható hatásai Győr város lakosai szemszögéből 243
10. Melléklet: Súlyok számítása 3 dimenzió alapján 249
11. Melléklet: Konzisztencia mutatók a pre és post kérdőív esetében, a cronbach-alfa és a varianciaanalízis eredményei..... 250
12. melléklet: A kialakított főkomponensek alapvető tulajdonságai, illetve az azokat alkotó változók részvételére vonatkozó mutatók..... 250
13. melléklet: Az egyes klaszterekbe tartozók megoszlásai három szempont alapján (%) 257
14. Melléklet: A pre és post 41 változója esetén az átlagértékekre és az eloszlási tulajdonságokra vonatkozóan az átlagok, a szórás és a két alakmutató 261

Rövidítések jegyzéke

EMMI: Emberi Erőforrások Minisztériuma

EOC: European Olympic Committees

EYOF: Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

FIFA: Fédération Internationale de Football Association

GYAC: Győri Atlétikai Club

IOC: International Olympic Committee, Nemzetközi Olimpiai Bizottság

MATSZ: Magyar Torna Szövetség

MOB: Magyar Olimpiai Bizottság

MTÜ: Magyar Turisztikai Ügynökség

NFL: National Football League

NTK: Nemzeti Turizmusfejlesztési Koncepció

NTS: Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia

NOB: Nemzetközi Olimpiai Bizottság

OCOG: Organising Committee for the Olympic Games

OGIS: Olympic Games Impact Study

UFC: Ultimate Fighting Championship

UNWTO: World Tourism Organization

Köszönetnyilvánítás

Disszertációm elkészüléséhez sokan hozzájárultak, támogattak a munka elvégzésében. Mindenekelőtt köszönettel tartozom témavezetőmnek, András Krisztinának, hogy bizalmával tanítványai közé fogadott és értő meglátásaival, lényeglátó iránymutatásaival segítette munkámat. Hálás vagyok, hogy végig mellettem állt a folyamat során.

Köszönettel tartozom Professzor Rechnitzer Jánosnak, a Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola vezetőjének, akinek bizalmát a folyamat dimbes-dombos útjain mindvégig érezhettem, és aki támogatásáról biztosított. Köszönöm a Doktori Iskola munkatársainak és hallgatótársaimnak a segítő-, motiváló közeg megteremtését, támogatásukat. A Doktori Iskola és a tanulás fontos lehetőséget adott számomra. 2016 őszétől a Budapesti Corvinus Egyetem Vállalatgazdaságtan Intézetének Üzleti Gazdaságtan Tanszékén dolgozhatok, mint egyetemi tanársegéd. Az Intézet vezetőjének, Czakó Erzsébetnek köszönöm a bizalmát és támogatását, érdeklődését a doktori munkám iránt. Köszönöm kollégáimnak, hogy lehetőségem volt megvitatni velük a disszertációm tervezetét, köszönöm a támogató szakmai környezetet. Havran Zsolt tanszéki kollégámnak köszönöm segítségét és fejlesztő észrevételeit. Külön köszönöm Páthy Ádámnak a módszertani rész alapos kidolgozásához szükséges szakmai felkészítést, támogatást.

Végtelen hálával és köszönettel tartozom férjemnek, Üveg Róbertnek, aki a felvételitől kezdve, minden bukkanón és megpróbáltatáson át végigkísérte a teljes folyamatot, ha sírtam, vigasztalt, ha örültem, velem örült. Igazi társként mindig támogatott és bíztatott, hogy az álmomat sose adjam fel.

Köszönöm gyerekeimnek, az ötéves Daninak és a hároméves Dénesnek, akik a doktori képzés ideje alatt jöttek a világra, és végtelen szeretetükkel minden helyzetben erőt adnak nekem. Köszönöm mindenkinek, aki vigyázott rájuk és gondoskodott róluk, amíg én tanultam, kutattam, konferencián vettem részt vagy a disszertációmat írtam. Köszönöm szüleimnek, akik megtanítottak tanulni és alázatosan dolgozni. Köszönöm testvéremnek, Máté Péternek, aki hisz bennem és támogat. Barátnőimnek kifejezetten hálás vagyok azért, amiért szakmai karrierjükkel példamutatóan és motiválóan hatnak rám, emberileg pedig nem is kívánhatnék jobb barátokat, hiszen mindvégig hittek bennem.

1. Bevezetés

Kutatási területem a sportgazdaság, amely keretein belül vizsgálom a nemzetközi sportrendezvényeket, azok érintettjeit, működési jellemzőit, a rendezvények időbeli fázisait és hatásait, valamint azoknak a szervezőváros lakosai általi észlelését.

A disszertáció alapgondolatát 2014-ben az adta, hogy Magyarországon 1998 és 2002 között, valamint 2010 óta a sport kiemelt stratégiai ágazat, amelynek következményeként sportfejlesztési lázban ég nemcsak a sporttársadalom, hanem a kapcsolódó szektorok is. „Magyarország Kormánya 2010-ben, a magyar sport új rendszerének meghatározásakor egy hármas célrendszer részeként fogalmazta meg, hogy minél több sportversenynek adhasson az ország otthont, a célrendszer további része, hogy minden gyermek sportoljon, és ehhez megfelelő sportlétesítmények épüljenek" (Stocker – Szabó 2017, 58). Tehát a sporton belül kiemelt területet jelentenek és ezáltal állami forrásokkal támogatottak a sporthoz szükséges létesítményi feltételeket biztosító programok és a nemzetközi sportrendezvények hazai szervezése. E két támogatási terület összekapcsolódhat és a városfejlesztés és a turizmus területén jelenthetnek fejlődési lehetőséget, ahogyan az az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017 Győr (továbbiakban EYOF 2017 Győr) esetében a disszertáció keretében bemutatásra kerül.

A turizmus területén a Magyar Turisztikai Ügynökség (továbbiakban MTÜ) célja az országmárka építése, a kölcsönhatások működésének kiaknázása a sportrendezvények, a turizmus, a gazdaság és az országimázs között. „A turisztikai ágazat – a 2008-2009-es megtorpanás után – 2010 óta tartósan növekedik"[1] (NTS 2017, 35) (lásd 1. melléklet), amelyet a gazdaság egyik húzóágazatának tekinthetünk. A turizmus alapvető „mutatószámai javuló tendenciát mutatnak, mind a belföldi, mind a beutazó turizmus vonatkozásában" (NTS 2017, 35). A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (továbbiakban NTS) című dokumentum fontos megállapítása, hogy „házigazdaként Magyarország 2017-ben bebizonyította, hogy nagyszabású nemzetközi és hazai sportrendezvényeket világszínvonalon képes megrendezni „(NTS 2017, 13) és ezek turisztikai potenciálját kiaknázni. A sportturizmusban rejlő potenciál hasznosítása a jövőben is jó lehetőség a turizmus fejlesztéséhez.

[1] 2007-hez képest (a válság előtti utolsó „békeév") a külföldi vendégéjszakák száma 36,2%-kal, a belföldieké 39,0%-kal nőtt. A 2009-es megtorpanást követően (pénzügyi válság hatása) a turizmus 2010 óta folyamatosan nő, 2016-ban ismét rekordévet zárt (KSH adatok alapján Princzinger 2017).

A nemzetközi sportrendezvények területén Magyarország kiemelkedően teljesít. A kutatási területemen a szervezési pályázatok komoly sikereit 2012-től vizsgálom, az elmúlt olimpiai ciklusban 109 nemzetközi sportrendezvény 117 rendezvényhelyszínen 27 különböző magyarországi városban került megszervezésre (Máté 2017b).

Kutatásaim (Máté 2015, 2017a, 2017b) alapján kijelenthető, hogy „a nemzetközi sportrendezvények száma folyamatosan emelkedik, és nem csak számuk, hanem sportági színvonaluk, presztízsük is erősen megnőtt" (Máté 2017b), jó példa erre az első magyarországi többsportágas olimpiai rendezvény, az EYOF 2017 Győr. A technikai sportágak esetében pedig a Formula-1 után a DTM-et, a Kamion Európa Bajnokságot és a WTTC fordulóit is Magyarország legnagyobb sportlétesítményében, a Hungaroringen rendezik (Máté 2017b).

2013-14-ben már ötven hazai rendezésű nemzetközi sportesemény volt Magyarországon (2013-ban 26, 2014-ben 24), amelyek száma 2015-16-ban tovább emelkedett (2015-ben 31, 2016-ban a riói olimpiáig 24). 2016 végén egy kutatásom keretében felépítettem a londoni és a riói olimpia között Magyarországon megrendezett nemzetközi sportrendezvények adatbázisát (Máté 2017a). Ebben globális sportágak Európa-bajnokságai és világbajnokságai, világkupák, felnőtt és utánpótlás versenyek egyaránt megtalálhatóak. Az Emberi Erőforrás Minisztérium Sportért Felelős Államtitkárságának adata szerint 2017-ben több mint 100 nemzetközi sportrendezvény támogatására került sor.

Az EUROSTAT ILC felmérésének 2015-ös adatai szerint a magyarok 25 százaléka évente legalább egy sportrendezvényen részt vesz, amely önmagában nézve jó eredmény, és érintettséget feltételez, azonban ez elmaradt az EU-átlagtól, ugyanis a 32 ország[2] között csak 6 országot tudunk megelőzni (Eurostat Database 2015). A részletes adatok a 2. mellékletben találhatóak.

A téma aktualitását indokolja, hogy az „egy sportágas és utánpótlás rendezvények rendezésével szerzett tapasztalatoknak köszönhetően Magyarország ma már a legnagyobb sportrendezvények rendezési jogáért is versenybe száll" (Máté 2017b). A tendencia csúcsát pedig 2017-ben a Vizes Világbajnokság, a 10 sportágat felsorakoztató Európai Ifjúsági

[2] 28 tagállam, plusz Norvégia, Svájc, Szerbia és Izland.

Olimpiai Fesztivál, Magyarország első olimpiai rendezvénye és a 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság jelenti (Máté 2017b).

A rendezvények számának, méreteinek és kiterjesztésének növekedésével a szükséges pénzügyi befektetések, infrastrukturális beruházások, társadalmi hatások, az érintettek köre és érintettségük mértéke is megnövekedett. A folyamatban kiemelt szerepe van a szervezőváros lakosaira gyakorolt hatások növekedésének, amely jelen disszertáció témája.

Kiindulva abból, hogy a sportvállalkozások központi terméke maga a sportesemény, illetve annak megtekintése (András 2003a), a nemzetközi sportrendezvények a sportgazdaságtan legfontosabb megjelenési formái, a hivatásos sport központi termékei (András 2011a). „Hatásaikat nemcsak a sport, a sportgazdaság vagy a szórakoztatóipar területén hozzák létre" (Máté – András 2016a, 5). [3]

A nemzetközi sportrendezvények hatásai több szempont szerint csoportosíthatóak, az ezekről szóló kutatások úgyszintén. Disszertációmban a nemzetközi sportrendezvények esetében használt módszertan alkalmazásával a szervezőváros lakosainak rendezvény előtti és alatti tapasztalatait, véleményeit, észleléseit vizsgálom a 2017 nyarán, Győrben megrendezésre került Európai Ifjúsági Olimpia Fesztivál esetében.

Kutatási kérdésem, hogy a szervezőváros lakosai hogyan, milyen tényezők által alkotnak véleményt a nemzetközi sportrendezvény hatásról? A kvantitatív kutatás során arra keresem a választ, hogy melyek azok a tényezők, amelyek meghatározzák a lakosok nemzetközi sportrendezvényekről kialakított véleményét? Hogyan változik/változhat a lakosság véleménye az átélt élmény, tapasztalat következtében? A kvalitatív kutatás során pedig célom, hogy szakértői interjúk által azonosítsam, hogy milyen akciók által érhető el a lakosok különböző szintű bevonása, és ezek hogyan befolyásolják a rendezvény megítélését?

[3] A nemzetközi sportrendezvények aktulitásának indoklásában a Máté 2017a és a Máté2017b megjelent tanulmányaimra támaszkodom.

2. A dolgozat célja, felépítése

A dolgozat célja a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó értelmezési keretek meghatározása és az empirikus kutatás segítségével a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó társadalmi viszonyulás vizsgálata. A disszertáció jelentősége, hogy Magyarországon még nem történt a szervezővárosok lakosait megszólító megkérdezés. Ez a társadalmi megítélést, véleményt elemző megközelítés új aspektust mutat az eddigi kiadások-bevételek, költségek és hasznok fókuszú elemzések mellett.

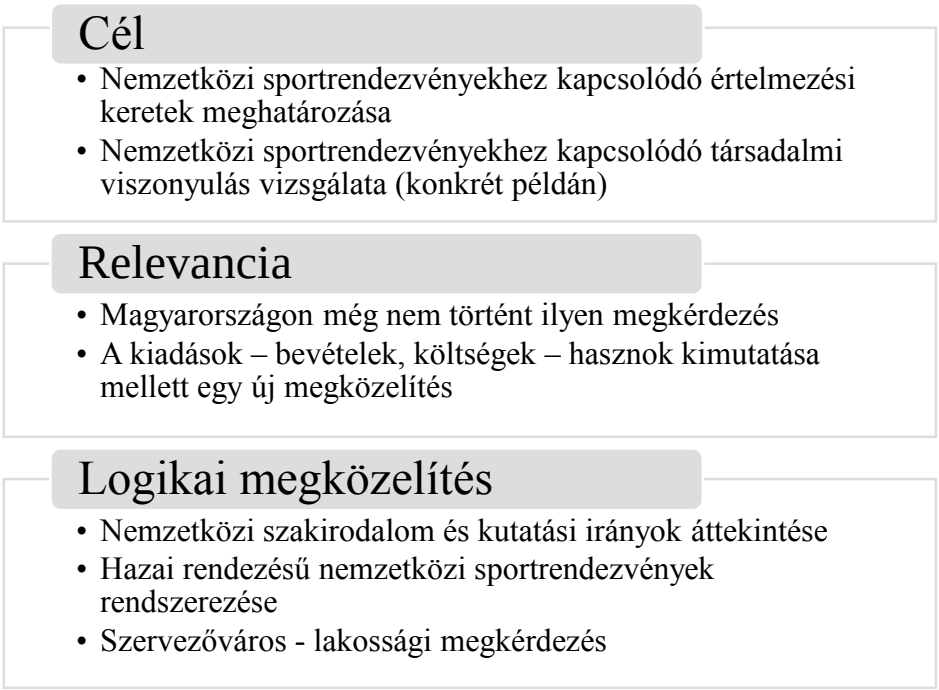

1. ábra: A disszertáció felépítése

Saját szerkesztés, 2018

Az elméleti rész első lépéseként a sport és gazdaság kapcsolódását, majd a sportgazdaság jelenlegi meghatározó folyamatait mutatom be, ebből kiindulva indulok el a konkrét téma, vagyis a nemzetközi sportrendezvények felé. A sportversenyek, sportesemények és a sportrendezvények meghatározása, definiálása adja a disszertációm kiindulópontját.

A következő fejezetben a disszertáció központi kérdéséhez kapcsolódóan mutatom be a nemzetközi sportrendezvényeket, mint városfejlesztési ösztönzőt, párhuzamot vonva a kulturális gazdaság és a sportgazdaság jellemzői és hatásai között. Ebben a témakörben a részletesebb összefüggéseket vizsgálva, a nemzetközi sportrendezvények és a turizmus, illetve a városmarketing releváns szakirodalmi hátterét dolgozom fel.

Folytatva az elméleti keretek kirajzolását, már a gyakorlati kutatás felé fordulva, a nemzetközi sportrendezvények hatásait vizsgáló nemzetközi kutatások módszertani áttekintését ismertetem, bemutatva az elért eredményeket is.

Ezután a nemzetközi sportrendezvények működési modelljének jellemzői kerülnek bemutatásra, a csoportosítás, az érintettjei – érintett elemzés által.

Az elméleti rész zárásaként a nemzetközi sportrendezvények kimeneteleit, a hatások csoportosítását és szervezési modellek új irányait mutatom be.

A következő, a kutatási környezet és tárgyát bemutató részben Magyarországon és azon belül Győrben megvalósuló nemzetközi sportrendezvényeket ismertetem, amelyek abból a szempontból fontosak, hogy meghatározzák és elhelyezik az előző fejezetek szakirodalmi megállapításait a vizsgálandó kontextusban és egyben igazolják és indokolják a téma disszertáció szintű feldolgozását.

A disszertáció során megvalósul a hazai és a nemzetközi szakirodalom és kutatási irányok áttekintése. Célom, hogy erre alapozva, a kutatási témára fókuszálva magas minőségű kutatási munkát valósítsak meg a nemzetközi sportrendezvénynek otthont adó szervezőváros lakosai által észlelt hatásokról, a rendezvény előtt és alatt, és megvizsgáljam, hogy ezek hogyan változnak (az Európai Ifjúsági Olimpia példáján). Az empirikus eredmények elemzése és modell állításával meghatározásra kerülnek azok a tényezők, amelyek befolyásolják a lakosok nemzetközi sportrendezvényekről kialakított véleményét.

3. A kutatás hipotézisei és/vagy kutatási kérdések[4]

A hipotézisek, kutatási kérdések kialakítása során a nemzetközi sportrendezvényekre vonatkozó általános állításoktól közelítettem a konkrét gyakorlati eset, az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválra vonatkozó állítások felé.

Az első két hipotézis felvezetésében meglévő kutatási eredményekre is támaszkodom (Gál 2008, Fábri 2002, Perényi 2010, Nyerges – Laki 2004). Miszerint a „nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan Magyarországon is empirikusan igazolhatóak a társadalmi egyenlőtlenségekből származó eltérő életmódbeli és sportolási szokások" (Perényi 2013, 231).

Első lépésben a nemzetközi sportrendezvények megítélése és a sportfogyasztás közötti kapcsolatot vizsgáltam. Második lépésben pedig a szubjektív életminőség, a városi szolgáltatásokkal való elégedettség és a nemzetközi sportrendezvények támogatása közötti összefüggéseket, kapcsolatokat kutattam.

H1: A nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll a magas sportfogyasztási aktivitással.

A nemzetközi sportrendezvényekről alkotott általános megítélést három kijelentéssel történő egyetértés mértékével vizsgáltam:

- A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.
- A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.
- Támogatom, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

A kitöltők sportfogyasztási szokásait (annak passzív lehetőségeit) négy kérdéssel vizsgáltam:

[4]A 3. fejezet logikai felépítésében a Doktori Iskola hatályos TVSZ alapján került kialakításra.

- Milyen gyakran néz/hallgat vagy olvas sporthíreket újságban, sporthíreket tv-ben/rádióban, sporthíreket interneten, sport hetilapot/magazint, sportesemény közvetítést? (Válaszlehetőségek: gyakran, néha, soha.)
- Mivel és milyen gyakran tölti el szabadidejét? Sportrendezvény esetében három gyakorisági kategóriába sorolással.
- Milyen gyakran szokott Ön szurkolóként sportrendezvényre járni?
- Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken?

H2: Aki az életminősége szubjektív megítélése szerint elégedett, az általánosságban támogatja a nemzetközi sportrendezvények szervezését és hatásait pozitívan ítéli meg. Az élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, a városi szolgáltatások pozitív megítélésével.

Milyen összefüggés van a város különböző szolgáltatásainak értékelése és az életminőség szubjektív módon történő megítélése között, illetve ezek hogyan kapcsolódnak a nemzetközi sportrendezvények általános megítéléséhez.

A szubjektív életminőséget („szubjektív életminőség az érintett saját értékelését, az elégedettségét, a közérzeteét, a boldogságát jelenti" (Kiss - András 2017, 2)) a következő kérdéssel mértem fel: „Mennyire elégedett Ön... (Kérem, helyezze el magát a 10-es skálán, ahol 1 az elégedetlen, 10 az elégedett) az anyagi helyzetével, munkahelyével/ foglalkozásával, egészségi állapotával?" és pontszám átlagot vontam. A város tizenöt különböző szolgáltatását pedig ötös skálán értékelhették a kitöltők.

Harmadik lépésben már az EYOF-re konkretizálva, a kutatás pre- és post megvalósítási módja adta lehetőséget kihasználva, arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen elmozdulások tapasztalhatóak a várt és a megtapasztalt hatások megítélésben.

H3: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivállal kapcsolatos hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások megítélése pozitív irányú elmozdulást mutat.

Az elmozdulások vizsgálatához egy 172 esetszámú metszet adatbázist hoztam létre, azon válaszadók válaszaiból, akikről tudott, hogy a pre és a post kérdőívet is kitöltötték. A kérdés

tehát az volt, hogy ezeknek a válaszadóknak hogyan változott a hatásokról alkotott véleményük.

H4: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál pozitívan befolyásolta, erősítette az emberek jó érzését, büszkeségét.

A negyedik hipotézisben a nemzetközi sportrendezvény társadalmi hatásaival kapcsolatos állítást fogalmaztam meg Taks 2013-as művében megfogalmazott társadalmi hatások meghatározásából kiindulva. Taks (2013) szerint a társadalmi hatás arra utal, ahogyan a sportesemény a kollektív és egyéni értékrendeket, a viselkedésmintákat, a közösségi struktúrákat, az életmódot és az életminőséget megváltoztatja. Összefoglalva, a társadalmi hatás három fő szempontja azonosítható (Task 2013 alapján, Hover et al. 2016, 13):

- A sport és a sport részvétele: a sportesemények által a sportágazat ösztönzése és különösen a sportban való részvétel ösztönzése;
- Attitűdök és meggyőződések: a sportesemények milyen mértékben befolyásolják az emberek hitét, attitűdjeit, normáit és értékeit (pl. büszkeség, boldogság, "jó érzés");
- A társadalmi kohézió: a társadalmi kohézió a közös értékek, a közös kihívások és az esélyegyenlőség közösségének kialakítása, amely a bizalom, a remény és a kölcsönösség érzésére épül (Taks 2013, Jenson 1998).

„A társadalmi hatásvizsgálatok fókusza a közösség bevonása, az integráció és az interakció és ezeket már a rendezvényszervezés folyamatába be kell építeni" (Shone – Parry 2004; Bowdin et al. 2006; Yeoman et al. 2004 alapján Bull – Lowell 2007, 234). Hivatkozva Shone - Parry (2004, 54) által megnevezett társadalmi hatásokra, ezek alatt a következőeket értjük: jobb társadalmi kölcsönhatás, a közösségi kohézió fejlesztése, a kulturális és társadalmi megértés növelése, valamint a közösség önazonosságának és önbizalmának javítása. Ezek a szakirodalmi megállapítások adnak kiindulási pontot a H5.1. hipotézis elméleti alapjainak is.

H5: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál esetében a szervezőváros részéről megvalósult a stratégiai tervezés a pozitív hatások minél erősebb megjelenése érdekében.

H5.1. A „lakosok széleskörű bevonása és elkötelezetté tétele az EYOF iránt" stratégiai cél megvalósult.

H5.2. A stratégiai célként megfogalmazott „erős kapcsolódások létrehozása a városfejlesztési célok és az EYOF között” megvalósult.

Az ötödik hipotézissel azt vizsgáltam, hogy az EYOF esetében a szervezőváros részéről milyen akciókkal bizonyítható, hogy a stratégiai tervezés által törekedtek a pozitív hatások minél magasabb fokú kiaknázására. A hatás – örökség – leverage (Chalip 2006, Gratton – Preuss 2008, Taks et al. 2015 kiindulva Hover et al. 2016) hármasból a legmagasabb szintet a levaraginget, vagyis a multidimenziós hatás eléréséhez szükséges akciókat térképeztem fel. A hatások vizsgálatának eredményei alapján a nemzetközi szakirodalom azt az álláspontot fogalmazza meg, hogy egy sportesemény önmagában nem vezet a befektető felek által kívánt eredményekhez. A pozitív társadalmi hatások előidézéséhez, amelyek fenntartható társadalmi örökséghez vezetnek, az érdekelt feleknek olyan mechanizmusokat kell létrehozniuk, amelyek előrevetítik a sportesemény kínálta lendületet. Az események örökségének stratégiai tervezését leverage-nek, multidimenziós hatások elérésének nevezzük. Multidimenziós hatás alatt azt értjük, hogy az eseményt és erőforrásait a kívánt (társadalmi) hatások elérésére és lehető legnagyobb kiaknázására használják (Taks et al. 2015, Chalip 2004, Schulenkorf – Edwards 2012).

Cél, hogy meghatározzuk és beazonosítsuk azokat a stratégiákat, taktikákat, amelyeket a rendezvény előtt és alatt megvalósíthatunk annak érdekében, hogy a kívánt hatásokat elérjük (Chalip 2006).

H6: Minél magasabb fokú a bevonódás (a rendezvényen való részvétel), annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek e csoportjaira, hogy pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez.

Hatodik hipotézisben a lakosok nemzetközi sportrendezvény általi bevonódását vizsgáltam az EYOF esetében. A lakosok bevonása, a rendezvényhez való kapcsolódásuk több szinten valósulhatott meg. Az első szint a kvantitatív kutatásban a lakosok bevallásán alapul. A 2.- 3.- 4. szinten a megfigyelés is lehetséges volt. A 2. és a 3. szint közötti különbséget az adja, hogy a sportrendezvény és kísérőprogramjain való részvétel ingyenes volt, míg a megnyitóra 2990 forintért, egységes áron volt lehetőség a jegyvásárlásra. A 4. szint, azaz az önkéntesség esetében az önkéntes a saját erőforrását, munkavégző képességét és idejét ajánlja fel a rendezvény sikerének érdekében. A részvétel a sportrendezvényen, a kísérőprogramokon, a

részvétel a megnyitón és az önkéntes munkában való részvétel a post kérdőívben került megkérdezésre.

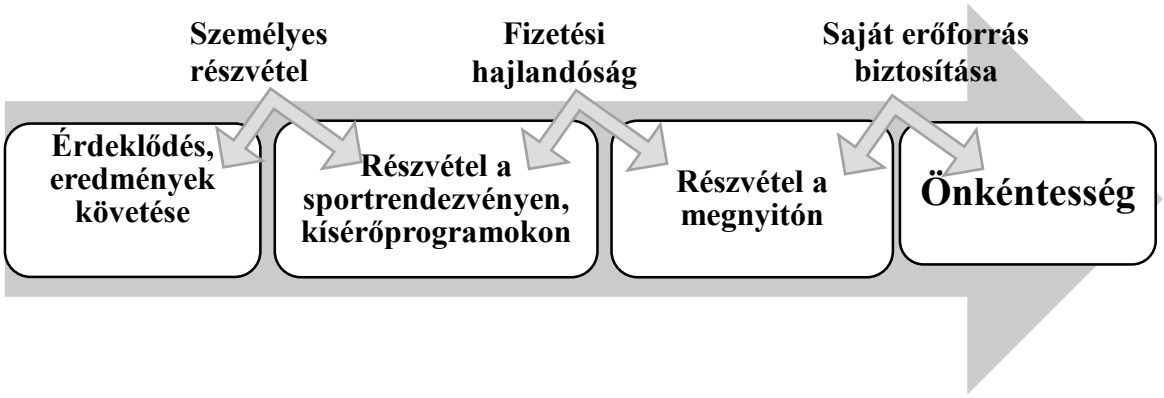

2. ábra: A bevonódás különböző szintjei a nemzetközi sportrendezvények esetében

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

A hipotéziseket a következő táblázatban foglalom össze. A hipotézisek megválaszolásával a kutatási kérdésre is választ kapok, amelyek: A szervezőváros lakosai hogyan, milyen tényezők által alkotnak véleményt a nemzetközi sportrendezvény hatásról? Avélemények milyen akciók által befolyásolhatóak? Milyen összefüggések tárhatók fel a tényezők között?

H1:	A nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll a magas sportfogyasztási aktivitással.
H2:	Aki az életminősége szubjektív megítélése szerint elégedett, az általánosságban támogatja a nemzetközi sportrendezvények szervezését és hatásait pozitívan ítéli meg. Az élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, a városi szolgáltatások pozitív megítélésével.
H3:	Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivállal kapcsolatos hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások megítélése pozitív irányú elmozdulást mutat.
H4:	Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál pozitívan befolyásolta, erősítette az emberek jó érzését, büszkeségét.
H5:	Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál esetében a szervezőváros részéről megvalósult a stratégiai tervezés a pozitív hatások minél erősebb megjelenése érdekében.

H5.1.	A „lakosok széleskörű bevonása és elkötelezetté tétele az EYOF iránt” – stratégiai cél megvalósult.
H5.2.	A stratégiai célként megfogalmazott „erős kapcsolódások létrehozása a városfejlesztési célok és az EYOF között” megvalósult.
H6:	Minél magasabb fokú a bevonódás (a rendezvényen való részvétel), annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek e csoportjaira, hogy pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez.

1. táblázat: A disszertáció hipotéziseit összefoglaló táblázat

Saját szerkesztés, 2017

4. A módszertan[5]

A módszertan megválasztására a nemzetközi sportrendezvényekhez kötődő nemzetközi szakirodalom áttanulmányozása után került sor.

Jelen disszertáció kvantitatív primer kutatásának célja annak felmérése, hogy a szervezőváros lakosainak milyen észlelései, tapasztalatai voltak, illetve vannak a nemzetközi sportrendezvények hatásairól a rendezvény előtt és alatt. A kvalitatív kutatás célja pedig a szervezőváros stratégiai szemléletének, akcióinak vizsgálata, majd az összefüggések meghatározása.

A nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatások többféleképpen csoportosíthatóak, (lásd bővebben 5.3. Nemzetközi sportrendezvények hatásait vizsgáló nemzetközi kutatások című fejezetben) egyrészt aszerint, hogy akadémiai kutatásokról vagy üzleti tanácsadó vállalatok által készített számításokról van-e szó. Másrészt csoportosíthatunk a nemzetközi sportrendezvény mérete alapján: léteznek a legnagyobb nemzetközi sportrendezvény, vagyis az olimpia hatásairól szóló kutatások és az ennél kisebb, de jelentős hatást hozó nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatások. Disszertációmban mindkét szempontú csoportosítás esetében az utóbbiak adtak mintát, tehát azokat az akadémiai kutatásokat vettem mintaként a módszertan és a kutatási terv kialakításában, amelyek az olimpiánál kisebb nemzetközi sportrendezvényekkel

[5]A 4. fejezet a dolgozat logikai felépítésében a Doktori Iskola hatályos TVSZ alapján került kialakításra.

foglalkoznak. A dolgozat fogalmi keretének- és a módszertan kidolgozását segítette a többi szakirodalom feltérképezése is.

A disszertáció fő fókusza Győr és az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál. A kutatás olyan eredményeket mutat be, amely bármely Magyarországon megrendezett nemzetközi sportrendezvény esetében hasznosak lehetnek a szervezőváros számára a jövőben, azzal a fókusszal, hogy a szervezőváros lakosai által a hatások hogyan észlelhetők, milyenek a tapasztalatok és a szervezőváros esetében ezek hogyan hasznosíthatók, hogyan befolyásolhatóak. A disszertáció főként nemzetközi vonatkozásokat tartalmaz. Időbeli lehatárolása a kutatás esetében az EYOF előtti és az utána következő egy hónap.

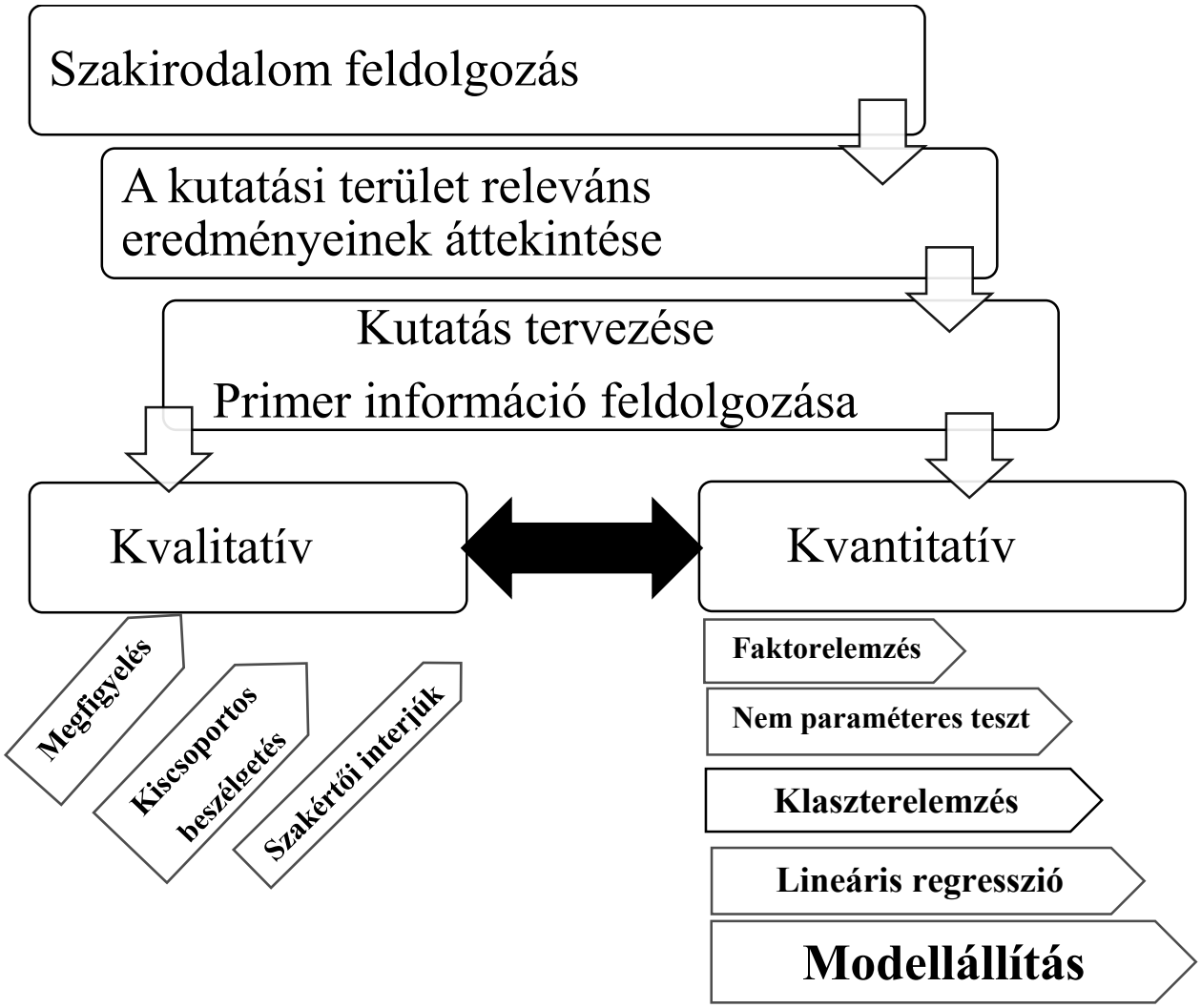

3. ábra: A disszertáció módszertani eszközeinek rendszere

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

A kutatás első lépeseként a nemzetközi szakirodalom tanulmányozására került sor, amely négy szempont alapján történt. Azonosítottam a nemzetközi sportrendezvények kereteit, a kutatás tárgya (EYOF) szerinti releváns kutatásokat, a nemzetközi sportrendezvények működésének főbb jellemzőit és azok hatásait.

A dolgozat elméleti részében szakirodalmi szintézist alkalmaztam. A nemzetközi sportrendezvények működési jellemzői esetében összevetettem a feldolgozott témákkal foglalkozó szerzők értelmezéseit (csoportosítás, érintettek, hatások). Egy-egy szintézist szakirodalmi táblázatokkal foglaltam össze. Ezek megtalálhatóak a szövegközi részben.

A dolgozatban bemutatom a téma szemponjából meghatározó, olimpiai és kisebb nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatásokat, amelyek meghatározó szerepet játszottak a módszertan és a kutatási terv kialakításában. Ehhez szekunder információkat gyűjtöttem össze és rendszereztem más kutatásokból. Mindezek alapján lehatároltam, hogy a disszertációban a kisebb méretű nemzetközi sportrendezvények kerülnek feldolgozásra. Munkámban az előzetesen végzett saját kutatási eredményeket is felhasználtam, amelyeket a Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon, Londontól Rióig (Máté 2017b) és Hol laknak a fehér elefántok? Hazai rendezésű nemzetközi sportrendzevények hatásai (Máté 2015) kutatási beszámolókban publikáltam.

Az empirikus kutatás során kvalitatív és kvantitatív módszerek kerültek alkalmazásra. A „háromszögelés" kutatási módszerét használva többféle adattípus került felhasználásra.

A kvalitatív kutatás esetében a megfigyelést, a kiscsoportos beszélgetést és a szakmai interjúk módszerét alkalmaztam. A résztvevői megfigyelést a megnyitó és az Olimpia Sportparkban lebonyolításra kerülő versenyeken végeztem. A kiscsoportos beszélgetés keretében adott struktúra alapján vezettem beszélgetést győri lakosokkal. A hét szakértői interjú során strukturált kérdéssort alkalmaztam, öt különböző témában gyűjtöttem inputokat. A szakértői interjúalanyokat érintettség alapján két csoportra osztottam, egyrészt akik a nemzeti és nemzetközi stratégiaalkotásban vesznek részt, másrészt pedig a szervezőbizottság vezetőivel, meghatározó tagjaival beszélgettem.

A kvantitatív vizsgálat felépítése során létrejött online kérdőív 3 részből állt – általános bevezető kérdése, attitűdkérdések és információk a kitöltőkről. A fő fókuszt adó attitűdkérdések, a hatások értékelése 8 kérdéscsoportban történt. A nemzetközi sportrendezvényekről a lakosok véleménye a rendezvény előtt és utána is megkérdezésre

került. A pre kérdőívet 806-an, a poszt kérdőívet 703 fő töltötte ki. Ez összesen 1509 kitöltött kérdőív, amelyből kontrollkérdés és 7 kulcsváltozó ellenőrzésével 172 esetben volt azonosítható, hogy minkét kérdőív kitöltésre került. Az összevont adatbázis létrehozásával 1337 különböző esetet kaptam, amelyből 172 a metszet. Ezen az adatbázison az utólagos reprezentativitás 3 dimenzió - nem, kor, iskolai végzettség- alapján került megállapításra.

A kvantitatív kutatás esetében faktorelemzés, nemparaméteres tesztek, klaszterelemzés és lineáris regresszió elemzés által kapott eredmények alapján került sor a modellállításra.

A 3. és a 4. fejezetben bemutattam a disszertáció kutatási kérdését, hipotéziseit és a kutatás során alkalmazott módszertant. Az empirikus kutatás folyamata és eredményei fejezetben az alkalmazott módszerek és a hipotézisek igazolása is részletezésre kerülnek.

5. Elméleti és koncepcionális keretek

5.1. A nemzetközi sportrendezvények keretei

5.1.1. Sport és gazdaság. Sportgazdaság.[6]

Első lépésben rövid történeti áttekintést teszek a sport és gazdaság összekapcsolódásáról, majd a sportgazdaság jelenlegi meghatározó folyamatait mutatom be.

A sport definiálása az idő előrehaladtával fejlődött, a meghatározásban Gyömörei 2015-ös áttekintése alapján a legaktuálisabb a Fehér Könyv[7] (2007), amely a sport fogalmának meghatározására az Európa Tanács által létrehozott értelmezést használja (Gyömörei 2015, 95)[8]:„A fizikai aktivitás minden formája, amely alkalmi vagy rendszeres gyakorlás által a fizikai állóképesség és mentális jóllét kifejezését vagy fejlesztését, szociális kapcsolatok létrehozását vagy versenyeredmények elérését célozza minden szinten” (White paper on sport 2007, 2). Napjainkra jellemző, hogy a „fizikai képességek fejlesztésén és a versenyzésen túlmutatóan a legújabb meghatározások már arra törekednek, hogy nem csak az egyén, hanem a társadalom számára próbálják a sport hasznosságát kifejezni” (Gyömörei 2012, 30).

[6] A sport és a gazdaság összekapcsolódásának leírásában témavezetőm András Krisztina, PhD elméleti keretrendszerét alkalmazom.
[7] „White Paper on Sport” Az Európai Közösségek Bizottságának kiadványa, Brüsszel 2007
[8] Gyömörei Tamás (2015): Magán és közfinanszírozás a sportban, Dr. Ács Pongrác szerkesztette: Sport és gazdaság című könyv 3. fejezete.

A szakirodalom gazdálkodástani megközelítésében, ahol a meghatározás középpontjában a fogyasztó áll, a sport két formáját különbözteti meg: hivatásos sport- és szabadidősport. Jelen dolgozatban ez a két forma a nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatóságában is megjelenik. A szabadidősport szabadidős tevékenység, ahol maga a sportoló a fogyasztó, és a testmozgás, egészség megőrzése vagy rekreáció céljából sportol (Szabó 2012). A hivatásos sport esetében a mások sportolását néző, ezért fizetni hajlandó fogyasztó áll (András 2003a). „A hivatásos sport és annak „médiaképes" változatai, az ún. látványsportágak a szórakoztatóipar részévé váltak" (András 2011b, 20).

A fogyasztók számára a látványsportág úgy értelmezhető, „ha a hivatásos sportolók által űzött tevékenység megfelelő színvonalú és valódi látvánnyal jár" (András 2015, 441). András alapján látványsporttá az a sportág, illetve annak eseménye válhat, amely:

- „jelentős nézői érdeklődéssel jár a helyszínen,
- médiaképessége és közvetítése által elérhető nézők magas száma által kiváltja a média érdeklődését,
- mindezek megteremtik az adott sportág számára a vállalati szféra üzleti közeledését" (András 2015, 441)[9].

A XX. század végén, majd a XXI. század elején a látványsport, mint termék, egyre nagyobb teret nyert, amely maga után vonta gazdasági súlyának növekedését is. A sport napjainkban önálló iparággá vált, ami a nemzetgazdaság nem csekély részét képezi. Ennek további növekedését az internet, majd a közösségi média elterjedése tette lehetővé. A hivatásos sport térnyerése témát és tárgyat adott az ehhez kapcsolódó kutatásoknak, gazdasági és társadalmi elemzéseknek egyaránt, és megszületett a sport gazdasági irodalma is. Ennek részét képezik a nemzetközi sportrendezvények hatásairól szóló kutatások. A sportgazdasági kutatások esetében megtalálhatóak a közgazdasági elemzés hagyományos szintjei, a makro-, a mezo- és a mikroszint. Az olimpia (mint nemzetközi sportrendezvény) a hivatásos sport elemzésének makroszintjén található (András 2003a). A sportgazdaság és annak kutatása leginkább a szórakoztatóipar, a szolgáltatás-gazdaságtan és a szabadidő-gazdaságtanhoz kapcsolódnak.

[9] András Krisztina (2015) A hivatásos sport gazdaságtani alapjai 8. fejezet, Dr. Ács Pongrác szerkesztette Sport és gazdaság könyvben jelent meg.

A sportgazdaság – elméleti definíció alapján – „a társadalmi tevékenységek azon területe, ahol az emberek sportszolgáltatásokat állítanak elő, osztanak, cserélnek el és fogyasztanak akár aktív, akár passzív módon, hogy sportszolgáltatások iránti szükségleteiket kielégítsék" (András 2017, 4). Gyakorlati szempontból a sporttal kapcsolatos szolgáltatások piacaként és az ehhez kapcsolódó gazdasági folyamatok összességeként értelmezhető (András 2015). A sportszolgáltatás fogyasztói lehetnek aktívak, azaz a fogyasztásukon keresztül a szolgáltatás előállításának aktív részesei is egyben, mint a szabadidősportban résztvevő emberek. Más esetekben a fogyasztó passzív, azaz csupán befogadóként, nem alkotó résztvevőként viszonyul a sportszolgáltatáshoz, mint például a hivatásos sportok eseményeinek helyszíni vagy médián keresztül kapcsolt nézői. Maguk a sportolók lehetnek hivatásosak, azaz jövedelemszerzéshez kapcsolhatják a sportolást, vagy amatőrök, akik kedvtelésből űznek bizonyos sportokat.

András (2015) tanulmányában a sportéletnek gazdaságtani szempontból négy területét különbözteti meg. *Hivatásos sport*, amelynek működési keretéül szolgálhatnak a sportvállalatok (sporttevékenységhez kapcsolódó gazdasági társaságok) vagy a hagyományos társadalmi egyesületek (non-profit civil szervezetek). A tehetséggondozáshoz kapcsolt *utánpótlás-nevelés*, amelynek többféle helyszíne lehet, akár vállalatokhoz, egyesületekhez vagy iskolákhoz kapcsolódóan. „*Az iskolai sport, kiemelten* a diáksport, továbbá a tagozatos sportiskolák rendszere" (András 2017, 4), valamint a *szabadidősport*, amely nem csupán a hivatásos sportolókhoz és az utánpótlás-neveléshez kapcsolódó embereket, hanem mindenki mást is megszólíthat (András 2015).

A fent leírt sport és gazdaság összekapcsolódásának folyamata mára megkérdőjelezhetetlen. A gazdaság meghatározó működési jellemzői a sportban is megtalálhatóak. A múlt század meghatározó koordinációs mechanizmusa, a piaci mechanizmus, amely napjainkra a globalizációnak köszönhetően átment egy nemzetköziesedésen is (Chikán 2017), majd „megjelent a sport területén is, magával vonva számos változást. Napjaink sportja már globális, nemzetközi jelenség" (András 2003, 38).
Gazdasági szempontból a globális gazdaság, mint az üzleti (Chikán 2010) és a (sport)üzleti tevékenységi kerete számára, a gazdasági recesszió (iparági válságok, nemzetállami, regionalista kényszerek) és a megváltozó gazdasági rendszerek (Czakó 2012) jelentik a legfőbb kihívást (András 2011b, 30).

A sportgazdaság nemzetközi, globális volta és ennek keretei indokolják, hogy a vezető tanácsadó cégek a jelenlegi meghatározó folyamatokat megvizsgálják és azokat értékelve a jövőre vonatkozó szcenáriókat fogalmazzanak meg.

A Nielsen Sport Report és a Deloitte's sports industry starting lineup című, 2017-es kiadványokat tanulmányozva, a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódóan jelen disszertációhoz a következőkben bemutatásra kerülő folyamatok a meghatározóak. A Nielsen a sport tíz legfontosabb kereskedelmi trendjét mutatja be. Előrejelzésük szerint a globális szponzori kiadások 2017-ben meghaladják a 62 milliárd dollárt, és a globális médiajogok kiadása várhatóan 45 milliárd dollárt fog elérni (Nielsen Sport Report 2017).

→ A feltörekvő piacok egyre inkább bevonódnak és befektetnek legfelső szintű sportba: a következő három olimpiai játékot Ázsiában rendezik (A XXIII. téli olimpiai játékokat 2018. február 9. és február 25. között rendezték meg, amelynek helyszíne a dél-koreai Phjongcshang volt. A 2020. évi nyári olimpiai játékokat, 2020 nyarán Tokióban rendezik meg. A XXIV. téli olimpiai játékokat 2022. február 4. és február 20. között rendezik a kínai Pekingben)[10], míg Oroszország és Katar a következő két FIFA-világbajnokság házigazdája[11]. Ebben a folyamatban Kína a vezető. A kínai kormány arra törekszik, hogy 2025-re 813 milliárd dolláros sportiparágat hozzon létre. A sport több területén jelentős beruházásokat hajtott végre sportrendezvények, létesítmények, csapatok, ligák és helyi programok esetében is.

→ A tartalomszolgáltatás, műsorkészítés jelenleg mindenki számára elérhető, és a tartalom még soha nem volt ilyen értékes, mint jelenleg. Ezt támasztja alá a 2016-os év két nagy beszerzése, felvásárlása, amelyben a WME-IMG az Ultimate Fighting Championship-et (UFC), a Liberty Media pedig a Formula 1-t szerezte meg. (A Formula 1 állomásai, így a magyarországi futam is az egyik legjelentősebb nemzetközi sportrendezvény). Ezen üzleti befektetések lényege, hogy a média tulajdont szerezzen a sportban, tehát az érdekelt felek közötti kapcsolatok újradefiniálása és a jogok / elosztási struktúrák további változásai mennek végbe a nemzetközi sportrendezvények esetében is.

→ A sport és a szórakoztatás még jobban összeolvad, amelyre számtalan példa mutatkozik. A sport világa, a jogok tulajdonosai és a sportrendezvények helyszínei is folyamatosan törekednek a néző élmény fokozására – a rendezvényeken

[10]https://www.olympic.org/olympic-games
[11]http://www.fifa.com/worldcup/index.html

résztvevőknek és a távolról követők számára is – szórakoztatóelemek, például koncertek, rajongói zónák létrehozásával, a sportoló sztárokhoz való közelebb kerüléssel. A tanulmány által hozott jó példa a Super Bowl félidei show-ja vagy az NFL és a Cirque du Soleil együttműködése. További befektetések várhatóak szórakoztató és kulturális programok megjelenésében a sportrendezvények körül, mert ez a jelenlegi tapasztalatok alapján működni látszik. A trend alapján a sportesemények "fesztiváloknak" kell pozícionálni, kombinálva a zenét, a hírességek megjelenését és az üzleti találkozók és rajongói zónák lehetőségét.

→ A technológiának köszönhetően a rajongók elvárják, hogy a tartalom elérhető legyen bárhol és bármikor. Az eddig ismert modell átalakulóban van. Az Amazon, a Google és az Apple mind a tartalomkészítés és a tartalomterjesztés területén tevékenykednek, míg a jogtulajdonosok aktívan fejlesztik saját médiamodelljeiket, ilyen újítás például a nemzetközi sportrendezvények esetében az Olimpiai csatorna. A sporthoz kapcsolódó jogok modellje át fog alakulni, ahogy a bevételek növekednek az új közvetlen forgalmazási lehetőségek kapcsán.
(Nielsen Sport Report 2017)

A két tanulmányban természetesen vannak átfedések a folyamatok szcenáriójában. A Deloitte (2017) tanulmányából[12] a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódóan a következő trendek várhatóak a sportban mint iparágban.

→ A sportmédia fejlődésének köszönhetően az egyik meghatározó tendencia, hogy 2017-ben növekedni fog a nem tradicionális médiavállalatok agresszív jelentkezése a sportjogokért. Példaként hozhatóak azok a vállalatok, amelyek megjelennek ezeken a tendereken: az Amazon az Amazon Prime, valamint az Apple az Apple TV számára. Ezek a változások a médiaiparban nem korlátozódnak a tartalom elosztására, illetve közvetítésére, hanem a tartalomtulajdonra is kiterjednek, mint például a fentebb említett UFC és Formula 1 esetében.

→ A nemzetközi sportrendezvények szempontjából érdekes megközelítés, hogy az otthoni vizuális élmény fejlődése annak megfontolására kényszeríti a szervezőket, illetve sportcsapatokat, hogy hogyan lehet a közönséget a stadionba csábítani. A csapatok továbbra is keresik a módszereket a rajongói élmény optimalizálására a stadion falai között.

[12] Deloitte's sport industry starting lineup 2017

A Deloitte kiemeli a sportvállalkozások diverzifikációs folyamatát, amelynek hátterében a hivatásos sport franchise-ok értékének az elmúlt évtizedben tapasztalt jelentős növekedées áll, amelyet nagyrészt az új, korszerű stadionok, a jövedelmező médiajogi díjak, valamint az értékesítésre szánt csapatok hiánya okozott. A sportcsapatok több milliárd dolláros vételárai miatt a tulajdonosok azonosították azokat a módokat, amelyekkel a csapat eszközeinek értékét növelni lehet, mint egy sport és szórakoztató vállalkozás. Az üzleti diverzifikáció nem új koncepció, de a sportban egyedülálló módon jelenik meg (Deloitte's sports industry starting lineup 2017).

5.1.2. Sportversenyek, sportesemények és sportrendezvények[13]

A disszertációm egyik alapkérdése, hogy mely tényezők vagy jellemzők alapján határozhatóak meg a nemzetközi sportrendezvények. A kérdés, hogy milyen lépcsőkön keresztül és milyen tényezők által válik egy sportversenyből nemzetközi sportrendezvény.

A nemzetközi sportrendezvény definiálásakor a sportversenyek jelentik a kiindulási pontot, és a sportesemények meghatározásán keresztül jutunk el a sportrendezvények jellemzőinek összefoglalásához, amely a nemzetközi jelzővel kiegészülve adja a kategória legmagasabb szintjét, a kutatás témáját. A kiindulási pont tehát a sportverseny, amelynek lényege a teljesítmények összemérésének lehetősége, például csapatsportágak esetében maga a mérkőzés. A sportverseny sportelméleti meghatározása a szakirodalom szerint a következő:

„Szabályok által korlátozott és irányított játék, illetve küzdelem, amelynek döntő motívuma a győzni akarás, mások legyőzésének vágya, természetesen jobbra törekvés formájában, szociálisan elfogadott és magasan értékelt tevékenységi keretek között, kockázatvállalással, miután a verseny kimenetele mindig bizonytalan, mert a versenyhelyzet a kudarc, a sikertelenség lehetőségét is tartalmazza, végül a teljesítményt vagy annak egy-egy összetevőjét rövid intervallumba – olykor másodpercekbe – kell sűríteni. " (Rétsági et al 2011, 85)

A következő két lépcső általános értelmezésében, azaz az esemény és a rendezvény definiálásában a szakirodalom rendkívül széleskörű, sorrendiségében pedig megosztott.

[13] A fejezetben tárgyalt Sportversenyek, sportesemények és sportrendezvények téma, a nemzetközis portrendezvények definálása a Máté Tünde (2017b): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon: Londontól-Rióig pp. 319-328. tanulmányomban leírtakon alapul.

Mi a rendezvény? Arany et al. szerint a rendezvény: „alkalmi, széleskörű gyűlés, időszakos összejövetel, előre szervezett formában, meghatározott céllal” (Arany et al. 2002, 21).

Gyarmati Ildikó (2001) a témában írodott kézikönyvében foglalja össze a rendezvényszervezés lényegét: „előre meghatározott célból (társadalmi, tudományos, szakmai, kulturális, sport és egyéb) adott helyen és időben tartott összejövetellel kapcsolatos teljes körű előkészítő, szervező, összehangoló munka, amely magába foglalja az esemény megvalósításával kapcsolatos infrastruktúra (helyszín, technika, tolmács, kiszolgáló egységek, stb.) biztosítását, valamint a résztvevőkről való gondoskodást (szállás, étkezés, kisérő program)” (Gyarmati 2001, 5).

A rendezvény egy adott helyen és időben megtartott összejövetel, vagyis meghatározott helyen, időszakban és témakörben, valamilyen célból megrendezett olyan csoportos összejövetel. „Nem elhanyagolható szempont a társadalmi programok színessége és érdekessége sem, rendezvénynek nevezünk például egy esküvőt, művészeti kiállítást, fesztivált, sporteseményt is” (Gyarmati 2001, Faragó 2005, Getz 1991 alapján Tapolcsányi – Tőzsér 2013, 161)[14]. A megrendelő szempontjából: A rendezvény alkalmi, széles körű gyűlés, időszakos összejövetel, előre megszervezett formában.

Három alapvető dolgot a szakirodalom szerint minden rendezvényről elmondhatunk: *előre meghatározott célból, adott helyen és időben tartott összejövetel.*

Az angol event szót magyar nyelvre egyaránt fordítjuk eseményként és rendezvényként is. A köznyelvben az eseményt olyankor használjuk leggyakrabban, ha olyan történéseket szeretnénk leírni, amelyhez szervezőmunka nem kapcsolódik. Például egy gyermek születése hatalmas esemény, de nem rendezvény. Vagy bármely gazdasági történés, például világválság kitörése esemény, de nem rendezvény. Disszertációm során ezeket a „történéseket” rendezési, szervezési oldalról, az emberi szervezőmunka megjelenésének mértéke és az érintettek körének fokozatos szélesedése szempontjából definiálom. A sport esetében, az általam fókuszba állított tényezők alapján a sporteseményt követi a sportrendezvény. Az angol publikációim esetében pedig a sportevent és sportprogrammes kifejezéseket használom.

[14] Tapolcsányi Barbara – Tőzsér Anett (2013): A nemzeti vágta turisztikai jelentősége hazánkban tanulmány Takácsné György Katalin szerkesztette Acta Carolus Robertus tanulmánykötetben jelent meg.

A rendezvény definícióiból kettőt emelnék ki a meghatározás szempontjából, miszerint „a rendezvény szervezett, meghatározott céllal, helyen és időben tartott alkalmi közösségi összejövetel” (Fazekas – Harsányi 2011, 219).

A rendezvények főbb jellemzői pedig a következőképpen sorolhatóak fel (Dancsecz 2008, 19 – Haase - Macken, 2004 alapján):

- „A rendezvény valami különleges, ami a hétköznapoktól eltérő, szokatlan élményt, hangulatot, meglepetést nyújt a résztvevőknek.
- A rendezvények rövidtávúak és mulandóak, sokszor egyáltalán nem ismétlődnek meg, illetve csak bizonyos idő elteltével kerülnek újra megrendezésre.
- A rendezvényeket eltervezik és megalkotják, legtöbbször valamilyen művészi-, történelmi-, kreatív koncepcióhoz kötik.
- A rendezvények turisztikai attrakciót, vonzerőt jelentenek, ahol elsődleges cél a látogatók csalogatása. Ebből a rendezőkön túl hotelek, éttermek, szolgáltató vállalkozások is profitálhatnak, sőt az ismertség növelése révén az adott helyszín is” (Dancsecz 2008, 19 – Haase - Macken, 2004 alapján).

Visszatérve a kiindulási ponthoz, ha egy sportverseny nyilvánosságot kap, a nézők, szurkolók, üzleti oldalról tekintve a fogyasztók megtekinthetik, akkor már sporteseményről beszélünk. Abban az esetben, amikor a szereplők közé belép a média és megjelennek szponzorok, amely által a termék (sportrendezvény) fogyasztója a verseny megtekintésén túl plusz szolgáltatásokat is kap – például étkezési lehetőséget, szünetben szórakoztató műsort, nyereményjátékot – akkor már sportrendezvényről beszélünk. Ezeknek a sportrendezvényeknek a legmagasabb szintjét jelentik a nemzetközi sportrendezvények. Egy sportverseny sportrendezvénnyé válásának tényezőit a 4. ábrán jelenítem meg. Elképzelésemet Dancsecz (2008) gyűjtése alapján két szakirodalmi hivatkozással erősíteném meg, miszerint a sportrendezvény nem más, mint a sportversenyek tervezett és egyedülálló együttese, amely jelentős érzelmi értékkel bír és ez a nézők és a résztvevők aktiválására, valamint a reklámüzenetek közvetítésére használható fel (Schmid 2006). Egy másik meghatározásban maga a sportverseny már a sportrendezvény részeként kerül említésre, és a rendezvény többi területe (kapcsolódó szolgáltatások) hangsúlyossá válik (Brehm 2005).

4. ábra: Sportversenyek, sportesemények, sportrendezvények, nemzetközi sportrendezvények jellemzői

Forrás: Máté 2017b

A kutatásom tárgyát képező nemzetközi sportrendezvények[15] olyan sportesemények, ahol a különböző országok versenyzői egy vagy több sportágban mérik össze teljesítményüket, nemzetközi szabályok szerint.

A sporteseményt kiemelt érdeklődés kíséri, mind a helyszínen, mind a médián keresztül és médiaképes (András 2003a), a közvetítések által tömegekhez képes eljutni az esemény. A sportesemény a szórakozás legfelső szintjét nyújtja (a szórakoztatóipar része), kapcsolódó szolgáltatások kísérik, amely által rendezvénnyé válik.

Mindez jellemzően látványsport esetében és a globális sportágakban (András 2003b) valósul meg. A meghatározás néhány állítását tovább bontom: az a nemzetközi sportrendezvény, amely televíziós és/vagy online közvetítés által a világ összes pontján követhető, megfelel a médiaképesség öt feltételének (András 2003a).

A követhetőségen túl fontos a közvetítés élvezhetősége, a sport látványa is. Több sportág – például a bírkózás – esetében is felmerült már kritikaként, hogy nehezebben közvetíthető és televízión keresztül kevésbé élvezhető, ezért akár az olimpiai programban való szerepeltetése is veszélybe került. Hivatásos sportágaknak nevezzük, amelyek esetében a sportolóknak a sporttevékenység végzése egyben a munkájuk, jövedelmük közvetlenül vagy közvetetten a sporthoz kapcsolódik, és léteznek fogyasztók, akik azért fizetnek, hogy az ő sporttevékenységüket nézzék. A nemzetközi sportrendezvények meghatározóan

[15] A nemzetközi sportrendezvények definiálásakor, a jellemzők esetében András Krisztina fogalmi meghatározásait használom: globális sportágak, médiaképesség öt feltétele, látványsportág esetében.

látványsportágak versenyei. A médiaképes hivatásos sportágak a látványsportágak, amelyek esetében a csere tárgya a sportrendezvény által nyújtott látvány és az ehhez kapcsolódó izgalom, tehát mások sportolása, mint szórakozás, mint látványosság. Ebben az esetben az élvezeti érték dominál (András 2003a). Kiemelt figyelemben részesülnek, hiszen sportáguk legmagasabb presztízsű sportversenyeiről van szó. Globális sportág (András 2011b) alatt azokat értjük, amelyeket a földkerekség egészére vonatkozóan ismernek és szeretnek, mint például a labdarúgás. Az általam megfogalmazott nemzetközi sportrendezvény definícióban a nemzetközi sportrendezvények meghatározó tényezői közül a 1) nemzetköziséget, 2) az érdeklődés, részvétel nagyságát, 3) a médiaképességet, 4) a sport fajtáját, 5) a sportág keretrendszerét, valamint 6) a sportág ismertségét vettem alapul.

<table>
<tr><th>Meghatározó tényezői</th><th>Jellemzők</th><th>Definíció</th></tr>
<tr><td>nemzetközisége</td><td>különböző országok sportolói</td><td rowspan="6">Nemzetközi sportrendezvényeknek nevezzük, azokat a sportrendezvényeket, ahol különböző országok sportolói mérik össze a teljesítményüket. A rendezvény a fogyasztók (résztvevők és érdeklődők) kiemelt figyelmét élvezik. A verseny nemzetközi szabályrendszer alapján zajlik. Médiaképes a televíziós és/vagy online közvetítés által, a világ összes pontján követhető, megfelel a médiaképesség öt feltételének. Látványsport és globálisan ismert.</td></tr>
<tr><td>az érdeklődés, részvétel nagysága</td><td>kiemelt figyelem</td></tr>
<tr><td>a médiaképesség</td><td>médiaképes</td></tr>
<tr><td>a sport fajtája</td><td>látványsport</td></tr>
<tr><td>a sportág keretrendszere</td><td>nemzetközi verseny és szabályrendszer</td></tr>
<tr><td>a sportág ismertsége</td><td>globális sportág</td></tr>
</table>

2. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények meghatározó tényezői, jellemzői és definíciója
Forrás: Saját szerkesztés, 2017

5.2. Sportgazdaság (nemzetközi sportrendezvények) mint városfejlődési ösztönző

A nemzetközi sportrendezvények hatásainak városfejlesztési kapcsolódási lehetőségei a stratégiai tervezés által hozhatók létre. Ebben a fejezetben a nemzetközi sportrendezvények által létrehozható fejlődési lehetőségekre, ezek elméleti kereteire helyezem a hangsúlyt.

A sportgazdaságot, ennek meghatározó faktoraként a nemzetközi sportrendezvényeket városfejlesztési ösztönzőként kívánom bemutatni, azáltal, hogy a kulturális gazdaságra már igazolt jellemzőket a sportgazdaság konszenzusában értelmezem.

5.2.1. Kulturális gazdaság és sportgazdaság

Magyarországon a területi tervezés „a kétezres évekre követte az európai trendeket, s egyre fontosabb szerepet szánt a városoknak" (Fekete 2017, 97). Ennek köszönhetően „egyre inkább előtérbe kerültek a regionális központok és a közepes méretű városok, azok térség- és gazdaságszervező tevékenységének támogatása" (Fekete 2017, 97). Egy város fejlődését számos tényező generálhatja, a tényezők súlya városonként specifikálható. A kutatásom kiemelt szereplője, Győr esetében Rechnitzer (2014) alapján „a város jövőbeli fejlődésében új súlypontok alakultak ki: Az első, hogy az egyre látványosabban szerveződő Bécs–Pozsony–Győr fejlődési övezet részének tekinthető, ahol új típusú hálózati együttműködések jöhetnek létre. A másik fejlődési súlypont, hogy az egyre szélesebb kapcsolatokkal rendelkező lokális és regionális gazdaság újabb és újabb igényeket fogalmaz meg a szellemi erőforrások iránt. A harmadik súlypont, ami a kutatási témám aktualitását erősíti, hogy megnőtt az igény a városi környezet átalakítására, annak felzárkóztatására az európai regionális központok szintjére, valamint új elemek megjelentetésével (kulturális szolgáltatások fejlesztése) az életminőség javítására" (Rechnitzer 2014, 6-7).

Kiss – András (2017) A sport mint szabadidős- és életminőségtényező – Budapest 9. kerületének példája alapján című művében Michalkó et al. 2009 alapján meghatározza, hogy „az életminőség objektív tényezőire jellemzően jólétként, szubjektív tényezőire jóllétként (Michalkó et al. 2009) hivatkozik a szakirodalom. Az objektív tényezők közé az ún. érzékelhető, relatíve egyszerűen mérhető, külső szemlélő által is értékelhető életkörülmények, életfeltételek, életszínvonal tartozik, míg a szubjektív pillér az érintett saját értékelését, az elégedettséget, a közérzetet, a boldogságot jelenti" (Kiss - András 2017, 2). „A jelenben és a jövőben elérhető össztársadalmi jól-lét az emberiség legfontosabb célkitűzése, hazai viszonylatban kijelenthető, hogy a magyar társadalom egészségi állapota,

különösen fizikai aktivitása kritikus, várható élettartama messze elmarad a hasonló fejlettségű országokétól" (Székely 2016, 63), ennek okán a fejlesztés kiemelten indokolt. A sport és sportfejlesztések által az életminőség objektív és szubjektív tényezői is javíthatók.

A városi környezet átalakítására és egyben az életminőség javításának kiváló eszköze a fent említett kulturális szolgáltatások fejlesztése mellett a sportszolgáltatások, vagyis a kulturális gazdaság mellett a sportgazdaság fejlesztése. Ennek értelmében azt a megállapítást teszem, hogy a két terület fejlesztésének hosszú távú hatásai összehasonlíthatóak. Rechnitzer (2015) Kultúra és a területi fejlődés előadásában, majd „A területi tőke a városfejlődésben - A Győr-kód" című könyvében (2016) a kulturális gazdaság jellemzőit, alkotóelemeit és hatásrendszerét mutatja be, a kulturális gazdaságot mint térségfejlesztő tényezőt pozícionálja. A fejezetben célom, hogy a kulturális gazdaság jellemzőit tanulmányozva párhuzamokat tárjak fel sport és kultúra – mint városfejlesztő tényezők – területén. „A kulturális gazdaság döntően városi (nagyvárosi) jellegű tevékenység és funkciórendszer, amely helyspecifikus" (Rechnitzer 2015,3). A sport mint tevékenység bárhol megtalálható, azonban annak gazdasági működése, hatásainak stratégiai tervezése városi környezetet igényel. A helyspecifikus jellemző igazolására elmondható, hogy a sport esetében is kiemelkedően fontos fogyasztóinak koncentrált sűrűsége, a sportlétesítmény elhelyezkedése, annak befogadó környezete és a környezettel megvalósuló szinergiák fogadása, a rendelkezésre álló speciális munkaerő. A sport esetében a munkaerő, vagyis a sportolók, utánpótlás sportolók, edzők és sportvezetők rendelkezésre állása speciális emberi erőforrás menedzsmentet igényel, amely alulról építkezően biztosíthatja a jövő generációját, azonban nemzetközi munkaerő odacsábításával feladata a sport legmagasabb színvonalát is biztosítani. „A kulturális gazdaság jellemzője, hogy egyedi, nehezen másolható és képes rá, hogy ismertté tegye a helyet" (Rechnitzer 2015,3). A sportgazdaság szolgáltatásai közül a nemzetközi sportrendezvények egyediek és megismételhetetlenek, a termék abban a pillanatban keletkezik, amikor fogyasztásra kerül, értékét pedig ennek (elsősorban helyszíni, személyes) átélése adja. Másolni, megismételni a pillanat keletkezését nem lehetséges, újranézni természetesen a technika segítségével már igen. A kulturális értékek közvetítésében főszerepet játszik a közösségi élmény, így a hagyományos kulturális rendezvények és a fesztiválok is. A sportgazdaság esetében pedig kijelenthető, hogy annak központi termékei a nemzetközi sportrendezvények (András 2011a).

Kulturális gazdaság	Sportgazdaság
városi (nagyvárosi) jellegű tevékenység	sport mint tevékenység bárhol megtalálható, azonban annak gazdasági működése, hatásainak stratégiai tervezése városi környezetet igényel
helyspecifikus	fogyasztóinak koncentrált sűrűsége, sportlétesítmény elhelyezkedése, befogadó környezet biztosítása, környezettel megvalósuló szinergiák fogadása, speciális munkaerő
egyedi, nehezen másolható, ismertté teszi a helyet	a nemzetközi sportrendezvények egyediekés megismételhetetlenek, ismertté teszi az adott várost
kultúra értékeinek közreadásában egyre nagyobb szerepe van a közösségi élményeknek	a sportgazdaság központi termékei a nemzetközi sportrendezvények

3. táblázat: A kulturális gazdaság jellemzői Rechnitzer 2015 alapján és a sportgazdaság jellemzői

Forrás: Rechnitzer (2015) alapján saját szerkesztés, 2016

A kulturális gazdaság hatásrendszerét Rechnitzer négy szintre osztja (5. ábra). Célszinten helyezkedik el a versenyképesség-élhetőség növelése, az adottsági szinten a természeti és épített környezet, a tevékenységi szinten a kultúra teremtés és annak fogyasztása, a generáló szinten pedig a kulturális gazdaság. Utóbbin továbbá megjelennek a társadalmi igények és a szabadidő-gazdaság (Rechnitzer 2015,6). A sportgazdaság esetében a tevékenységi szint tovább bővíthető, fontos eleme a médiatevékenységek, a természettudományok területén a sportegészségügy, a társadalomtudományok területén pedig a szociológia, a pszichológia és a pedagógia. Magyarországon a mindennapos testnevelés bevezetésével a sportpedagógiai tevékenység minden gyermek életének szerves részét képezi.

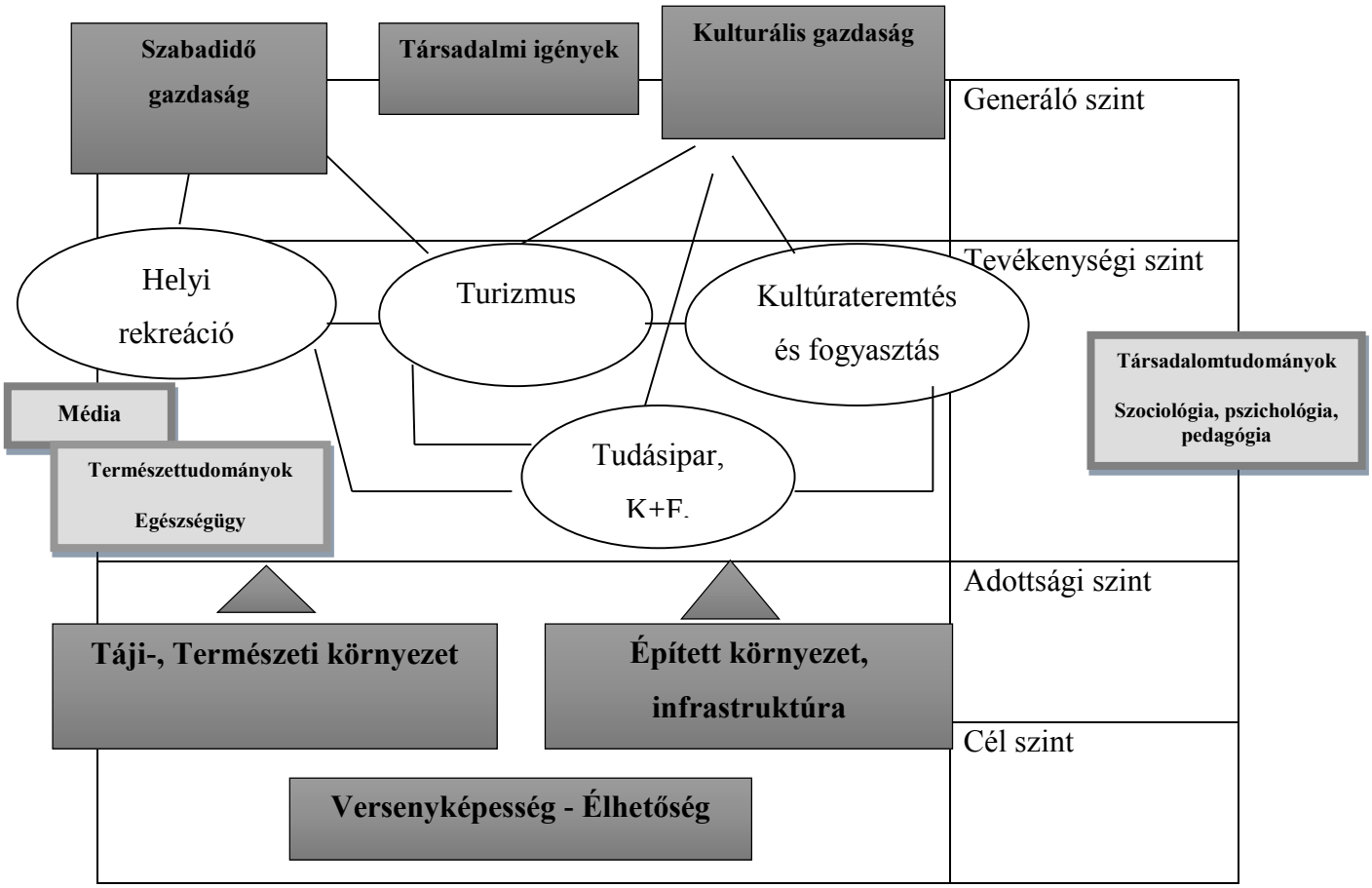

5. ábra: A kulturális gazdaság hatásrendszere Rechnitzer 2015,6 alapján, kiegészítve sportgazdasági tevékenységekkel

Forrás: Rechnitzer 2015,6 alapján kiegészítve saját szerkesztéssel, 2016

A kulturális gazdaság térségi hatása a versenyképesség-élhetőség növelése, amely a sport esetében is egyértelműen kimutatható, azonban a hivatásos sport speciális attribútumokkal bír: „a monopolisztikus struktúrák megléte, az állam szerepvállalásának sajátos megjelenése, az iparági önszabályozók erős szerepe, a sportszakmai és gazdasági verseny kiegyenlítetlenségét korlátozó szabályok jellemzik”(András – Kozma 2014, 108). A hatodik ábra a versenyképesség makro- és mikroszintű megközelítésének elvi kapcsolódásait mutatja (Chikán – Czakó 2009 alapján, András – Kozma 2014, 109). „A hivatásos sport esetében a makrogazdasági versenyképesség szintjén sajátosan nagy szerepet kaphat a kormányzati politika, míg a sportvállalatok versenyképessége szintjén hangsúlyozzuk, hogy a vállalatok a hivatásos sport piacainak eltérő, de globális jellege miatt (András 2003, András – Havran – Jandó 2012) mára már közvetlenül ki vannak téve a globális verseny követelményeinek” (András – Kozma 2014, 109).

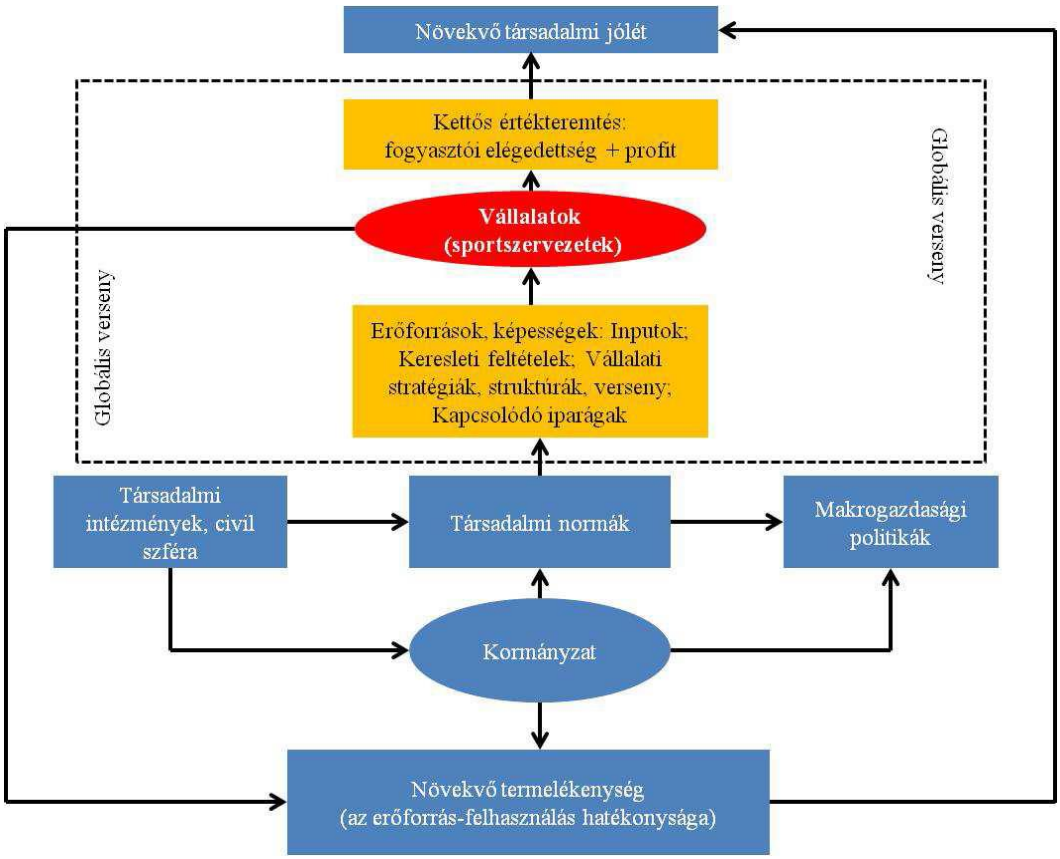

6. ábra: A versenyképesség makro- és mikro megközelítésének kapcsolódásai, Forrás. András - Kozma (2014, 109), Chikán - Czakó (2009, 80. o.) alapján

Rechnitzer a térségi hatások esetében kiemeli a hely, a befogadó környezet jelentőségét. A kulturális gazdaság a hely esztétikumát igényli, fontos a befogadó környezet. Kulturális gazdaság és a nemzetközi sportrendezvények esetében is kiemelkedő a város attraktivitása, vonzása vagy taszítása. A tevékenység helyi tőkét teremt, és maga a hely által válik vonzóvá az adott szolgáltatás vagy termék. A kulturális gazdaság példájában Rechnitzer a Bilbao Guggenheim Múzeumot írja példának, arra az esetre, amikor a hely, mint kulturális termék jelenik meg a piacon, amely a globalizációnak köszönhetően felértékelődik és gyorsan és könnyen ismertté válhat (Rechnitzer 2015). A sportgazdaság esetében erre jó példa a ferencvárosi Groupama Aréna, amely egy irányadó és meghatározó helyszín a városrész ismertségében és beazonosíthatóságában (Kiss – András 2017).

A résztéma összefoglalásaként az a következtetés vonható le, hogy a kulturális gazdaság jellemzői megtalálhatóak a sportgazdaság esetében is. Mindkettőnél meghatározó tényező a hely, a nemzetközi sportrendezvényekre értelmezve a szervezőváros és az arra gyakorolt hatások. Azonban a tervezés és a szervezés szakaszában a hatások optimális kihasználása

érdekében fontos a komplex, stratégiai gondolkodás és a hosszú távú tervezés (András 2013). A nemzetközi sportrendezvény képezze részét a város stratégiájának, a hatásokat komplexen, együttesen kell kezelni, a szinergiák kihasználása, a területek összekapcsolása javasolt. Mind a kulturális gazdaságban, mind a sportgazdaságban erős a verseny, ezért szükséges az egyediség kiemelése és a specifikáció. Siker nincs kemény munka és befektetés nélkül, a gazdaság kulturális és sport területein is jelentős befektetések szükségesek. Egy „kulturális vagy sportgazdasági centrum nemcsak az adott városra, hanem környezetére is meghatározó, régiónként csak egy vagy néhány ilyen központ hozható létre" (Recnhitzer 2015,13).

5.2.2. Nemzetközi sportrendezvények és a turizmus, városmarketing lehetőségek

„A turizmus komplex társadalmi jelenség. A turizmus rendszere, amely a keresletet jelentő turistát, valamint a kínálatot megtestesítő turisztikai szektort foglalja magában, dinamikusan változik és nyílt rendszerként kölcsönhatásban áll a társadalmi, kulturális, politikai, gazdasági, természeti és technológiai környezet elemeivel" (Puczkó – Rácz 2002, 17).

Sport és turizmus[16] kapcsolatát többféleképpen közelíthetjük meg. A sport fontos aktivitás a turizmuson belül, a turizmus pedig alapvető jellegzetessége a sportnak (Hinch - Higham 2001). „Sportturizmus esetén az utazás elsődleges célja a sport, amit tovább csoportosíthatunk aszerint, hogy az utazó részt vesz-e a sportban vagy csak megtekinti azt vagy annak látványosságát" (Bánhidi 2007, 33). A kérdés tehát az, hogy „részt venni" vagy „megtekinteni". Részt venni aktívan, sportolóként lehetséges, szabadidős vagy hivatásos sport esetén egyaránt, megnézni pedig passzív tevékenység és egy sporteseményt vagy egy sportlétesítményt, sportlátványosságot szoktak. „Ennek alapján kijelenthető, hogy mind aktív, mind passzív sportturizmus részét képezik a nemzetközi sportrendezvények, mely rövid és hosszú távon, látható és láthatatlan, közvetlen és közvetett hatásokat hoz létre a turisztika területén is" (András – Máté 2016b, 8).

A disszertáció bevezetésében már említésre került, hogy a turizmus területén a Magyar Turisztikai Ügynökség célja az országmárka építése, amelynek folyamatában a kölcsönhatásokra kiemelt figyelem helyeződik.

[16] A sport és a turizmus kapcsolatával a András Krisztina – Máté Tünde (2016b): Nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásai pp. 5-16. tanulmányomban foglalkoztam, In: Rajnai, Zoltán; Fregán, Beatrix; Marosné, Kuna Zsuzsanna (szerk.) Tanulmánykötet a 7. BBK előadásaiból.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 című dokumentum kiemeli, hogy „kiemelt sportrendezvények házigazdájaként hazánk 2017-ben bebizonyította, hogy nagyszabású nemzetközi és hazai sportesemények vilagszínvonalon képes megrendezni, és ezek turisztikai potenciálját kiaknázni” (NTS 2017, 13). A jövőben pedig a sportturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása jó lehetőség a turizmus fejlesztésében. A sportturizmus erősödése a turizmus egyéb területeinek – például az egészségturizmus vagy a konferenciaturizmus – fejlődésére is kihathat. „A sportrendezvények keretében gyűjtött kellemes élmények és pozitív tapasztalatok a szurkolókat „más köntösben”, más céllal is visszacsábíthatják a rendező városba” (András – Máté 2016b, 9).

A nemzetközi sportrendezvények, mint turisztikai termékek, élményalapúak. A termék sajátossága, hogy adott időpontban jön létre, bizonytalan a kimenetele és fő jellemzője az izgalom (András 2011a). „A turisztikai tendenciák azt mutatják, hogy a 21. század elejére a középpontba az élmény került” (Lőrincz - Sulyok 2017, 27). „Az élmények fontos szerepet játszanak az ember életében, a már említett szubjektív életminőség megítélésében is meghatározó tényező, olyan jelenség, amit az egyén a szokásostól eltérően él meg, amit hosszabb ideig tárol az emlékezetében” (Lőrincz - Sulyok 2017, 27). A nemzetközi sportrendezvényekre vonatkozóan is érvényes az a megállapítás, hogy „a korábbi sztereotípiák, amelyek sokáig meghatározták a turisztikai szegmentációt, nem feltétlenül működnek, hiszen a speciális érdeklődés, és az önmegvalósítás kiemelten fontos utazási motiváció, amely átível a generációk között, és egy helyszínre hozhatja a különböző generációk tagjait” (Sziva 2016).

„A turizmusmarketing tevékenységeket három nagy területre határolhatjuk le: termékmarketing, szolgáltatásmarketing, desztinációmarketing” (Lőrincz - Sulyok 2017, 21). A desztinációmarketingen belül „a turisztikai desztinációknak hat térbeli szintjét különböztetjük meg: országcsoport, ország, régió, térség, település (város), attrakció (UNWTO, 2017). A nemzetközi sportrendezvények városfejlesztési lehetőségei közül kiemelhető a sportrendezvényre építkező városmarketing szerepe (Eisingerné – Gábora 2014), amelynek célja a turizmus fejlesztése.

A nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásait közvetlen és közvetett hatásokra csoportosíthatjuk. „A turizmus gazdasági hatásait pedig úgy lehet definiálni, mint a küldő és a fogadó területek gazdaságának jellemzőiben, gazdasági struktúrájában a turizmus fejlődése következtében végbemenő változásokat” (Puczkó - Rácz 2002, 60).

A közvetlen hatások a rendezvény előtt és a rendezvény ideje alatt keletkeznek[17]. A legjelentősebb nemzetközi sportrendezvények esetében már a pályázati szakaszban is érzékelhetőek lehetnek bizonyos hatások, hiszen a kandidáló városok a világsajtóban kiemelt figyelmet kapnak, ezáltal ismertségük nő, illetve a pályázatnak köszönhetően a vendégéjszakák száma is növekszik. „Elnyert szervezési jog esetében, a rendezvény előkészítési szakászában addícionális turisztikai forgalom jön létre" (Máté – András 2016, 224). Egy szervezési pályázat feltétele a megfelelő méretű szállodakapacitás, amely bővítéssel és új munkahelyek teremtésével érhető el. A legjelentősebb hatások a rendezvény ideje alatt jönnek létre, amikor a kapacitásoknak megfelelően csúcson jár a kereslet a szállások területén és nő a közvetlen fogyasztás is. A nemzetközi sportrendezvények a szórakozás legmagasabb szintjét nyújtják, amelyhez kulturális és szórakoztató programok is csatlakoznak (Puczkó - Rácz 2002).

A közvetett hatások közül kiemelkedő jelentőségű a rendező ország/ város ismertségének növekedése és imázsának pozitív vagy negatív irányú változása (Puczkó - Rácz 2002).

Egy nemzetközi sportrendezvény a kiemelt médiafigyelemnek köszönhetően végtelen lehetőséget nyújt a város számára a nemzetközi porondon való bemutatkozásra vagy a meglévő imázs megújítására, megváltoztatására. Fontos, hogy különbséget tegyünk a két fogalom között[18]. Az ismertség színvonala a várost ismerők mennyiségi ismérve, míg az imázs egy minőségi kritérium, amely a város jellegzetes tulajdonságaiból áll össze. A rendezvény célja, hogy visszatérő vagy potenciális új turistákat csábítson a városba. „A potenciális turistákra gyakorolt nemzetközi sportrendezvény általi hatásokat négy különböző csatornán keresztül érhetjük el (Preuss 2004), elsősorban közvetett promóciókon, tudósításokon, tehát a médián keresztül. Ennek azonban van kockázati oldala is, hiszen a rendező ország korlátozottan képes a médián keresztül érkező közvetített üzenetek befolyásolására. A második kommunikációs csatornát a turisták jelentik, akik másoknak is átadják az általuk szerzett élményeket és tapasztalatokat. A harmadik lehetőség a szervezőváros direkt hirdetési tevékenysége. Ebben az esetben elengedhetetlen a kommunikációs célok pontos kijelölése és a megfelelő eszközök megtalálása. A negyedik kommunikációs csatorna pedig a közvetlenül a rendezvényre látogató szurkolók, sportolók

[17] A közvetlen turisztikai hatásokról a Máté Tünde - András Krisztina (2016b): Nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásai pp. 221-234., 14 p. In: Ivancsóné, Horváth Zsuzsa; Darabos, Ferenc (szerk.) „Turizmus és innováció": VIII. Nemzetközi Turizmus Konferencia 2016: tanulmánykötetben jelent meg tanulmány.
[18] A fejezetrész az András Krisztina – Máté Tünde (2016b): Nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásai pp. 5-16. tanulmány része.

és kísérők, akikben a látogatás során személyes benyomás alakul ki a városról" (Preuss 2004, 53).

Egy nemzetközi sportrendezvény kiváló marketinglehetőség a rendező ország számára a rendezvény előtt, alatt és után is, hiszen a város neve összeforr az adott rendezvénnyel. Óriási médiamegjelenést generál a média összes felületén, TV-ben, online és nyomtatott sajtóban egyaránt. „Egy nagyszabású rendezvény a résztvevő lakosok, vendéglátók szemléletét formálhatja a turizmussal és a turistákkal kapcsolatban, a vendégszeretet és a nemzeti büszkeség a sikerélmény által növekedhet"(András – Máté 2016, 9). A közvetett turisztikai hatások közé sorolhatjuk azokat a létesítményeket is, amelyek hosszú távon látványosságként vonzzák az érdeklődőket és ezáltal utazási célponttá válnak. A fent említett kommunikációs csatornák kiváló alkalmazására Preuss (2004) példaként mutatja be Sydneyt, ahol az Ausztrál Turisztikai Bizottság négyéves stratégiai program keretében „vendégújságíró programot" bonyolított le. „Ennek költsége 5 millió USD volt és a becslések szerint 1,7 milliárd USD-nek megfelelő egyenértéket hozott az ország számára "(Chalip 2003, 198).

Sydney mellett további példák mutathatóak be a szervezőváros ismertségének növelésére, pozitív imázs kialakítására és az ebből következő turisztikai lehetőségekre, ezek közül a legaktuálisabb Windsor esete. A Kanadai Sport Turizmus Szövetség élen jár a sport és ezen belül is a sportrendezvények tudományos támogatásában. Éves jelentésük szerint 2016-ban 59 gazdasági hatáselemzést végeztek el (Canadian Sport Tourism Alliance 2017a). Módszerük vezető a turisztikai gazdasági értékelési modellek között. Gazdasági hatásvizsgálati tanulmányaikban mérik a gazdasági tevékenységek változását, amely egy adott város rendezvényszervezéséhez kapcsolható. Legutóbb a windsori rövidpályás úszó-világbajnokságról készült tanulmányuk eredménye látott napvilágot. Az elemzésből kiderült, hogy Windsor volt az eddigi legkisebb település, amely vizes-világbajnokságnak adhatott otthont, amely nagy sikerű eseménynek bizonyult és kedvező hatást gyakorolt a helyi és a környékbeli gazdaságra, a város ismertségére és a jövőbeni turisztikai lehetőségeire. A kanadai vb-n 153 országból 864 úszó vett részt, s a versenyek televíziós közvetítését több mint 460 millióan látták világszerte (Canadian Sport Tourism Alliance 2017b). „A sportért és turizmusért felelős kanadai szövetség összegzése szerint a 2016-os windsori rövidpályás úszó-világbajnokság 32 millió dollárnyi (8,5 milliárd forint) gazdasági többletteljesítményt jelentett" (Canadian Sport Tourism Alliance 2017b).

Az olimpiai rendezvények közül a 2006-os téli olimpia is pozitív példaként említhető. Torino kiváló példa arra, hogy a sportrendezvényeket hogyan tudja egy település sikeresen felhasználni önmaga pozícionálására (Eisingerné - Gábora 2014). Papp-Váry (2005) tanulmányában kifejti, hogyan használta Torino a nemzetközi sportrendezvényt a város újrafogalmazott imázsának építésére. Ebben az esetben tehát a nemzetközi sportrendezvény mint eszköz és nem mint cél jelenik meg (Papp - Váry 2005). Az új arculat kialakításának első lépése a helyi lakosság megnyerése volt, ebből lehetett felépíteni a külső kommunikációt. Dr. Piskóti István (2010) „Mega event marketing - nagyrendezvények hatása a városok, térségek fejlesztésére, imázsára" című munkájában Hamburg példáját emeli ki. Weiss alapján megállapítja, hogy „a nagyrendezvény hatása igen összetett" (Piskóti 2010, 312). „A nagyrendezvények által olyan lehetőségek, előnyök jelennek meg egy ország, egy térség, egy város életében, melyeket a mindennapos működés nem tud megteremteni." (Piskóti 2010, 312).

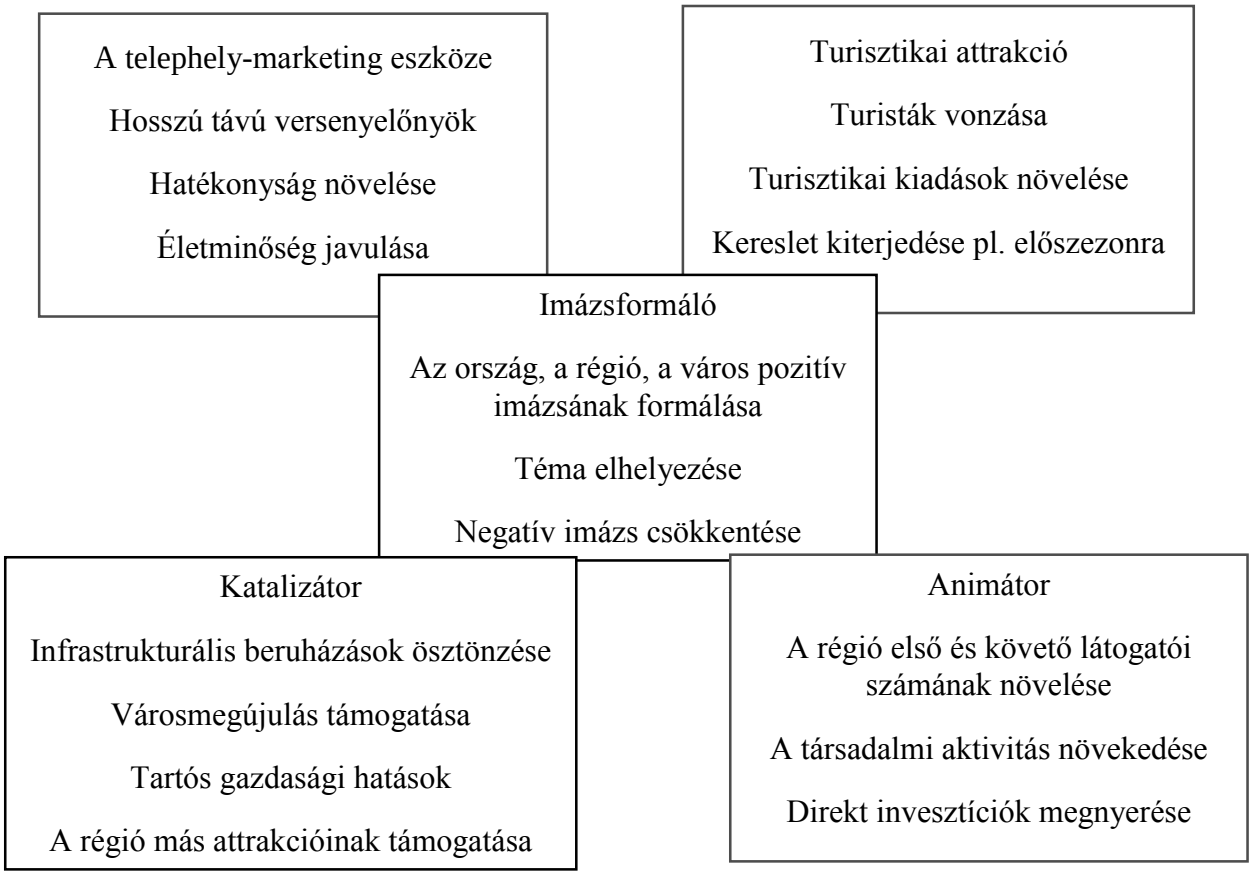

7. ábra: A nagyrendezvények ötelemű hatásrendszere

Forrás: Piskóti 2010,312 Weiss 2008 alapján

A nagyrendezvények hatás-rendszerét öt elemben foglalhatjuk össze a városmarketing-turizmus területéhez kapcsolódóan, a hetidik ábrán szemléltetve (Piskóti 2010, 312 - Weiss 2008 alapján).

5.3. Nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódó szakirodalom, kutatások áttekintése

A következő részben a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalmat tekintem át, azzal a fókusszal, hogy összegyűjtsem, milyen kutatások és milyen módszertannal kerültek megvalósításra a témában. A kutatási területet a hivatásos sport nemzetközi sportrendezvényei esetében vizsgálom.

A nemzetközi szakirodalom a sportrendezvények tekintetében két részre bontható, a csoportosítás alapja a nemzetközi sportrendezvények mérete. Ez alapján a szakirodalom nagyobb része a nyári és téli olimpiák, azaz a jelenkor két legnagyobb sportrendezvényével és hatásaival, azok kutathatóságával, mérhetőségével, kutatási módszereivel foglalkozik. Az olimpiák esetében kiemelkedő kutatási fókusz a gazdasági hatások és azok mérhetősége, módszertana. A választott témám szerint a kisebb méretű nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó akadémiai kutatások, tanulmányok és cikkek relevánsak (8. ábra).

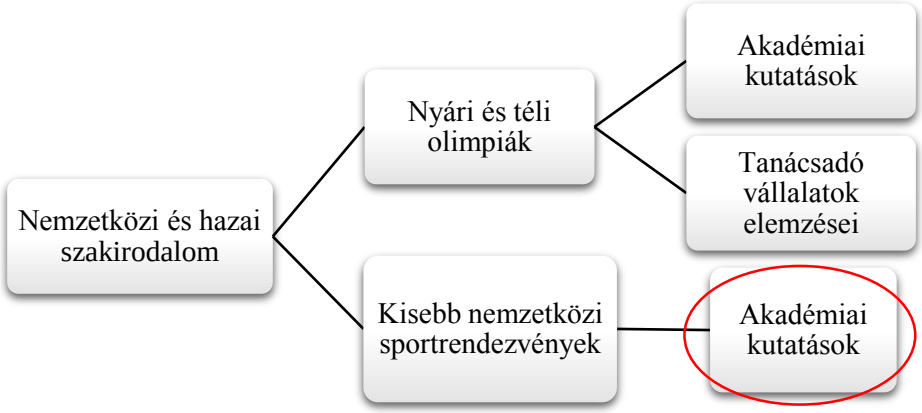

8. ábra: A nemzetközi és hazai szakirodalom áttekintésének rendszere

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

5.3.1. Nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó kutatások

Első lépésben a nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó kutatásokat, azok módszertanait és legfontosabb megállapításait fogom bemutatni. Az olimpiához kapcsolódó tanulmányok egy részét a pályázó vagy éppen már a szervezőváros (vagy projektszervezet, a rendezvény megszervezésére alapított vállalat) megbízásából valamely nemzetközi tanácsadó vállalat

készítette és a pályázati vagy a megvalósítási szakasz részét képezik. A tanulmányok másik csoportja az akadémiai szférában jött létre. Egyik másik lehetséges csoportosítási lehetőség, hogy a tanulmányok ex ante vagy ex post, vagyis a rendezvény előtt vagy után készültek. Célom, hogy a 1992-2016 közötti időszakra vonatkozóan, aktuálisan összefoglaljam a témában készített meghatározó akadémiai tanulmányokat és annak főbb eredményeit. Ezt az összefoglalást néhány tanácsadó vállalat által készített anyag ismertetésével egészítem ki, annak érdekében, hogy a kétféle csoport főbb jellemzői is bemutatásra kerüljenek. A harmadik táblázatban összefoglalom, hogy a disszertációmban mely kutatások, tanulmányok kerültek feldolgozásra a nyári és téli olimpiákkal kapcsolatban. A tanulmányok áttekintésében Kasimati összefoglaló munkáját (2003) vettem alapul, azonban ő legfőképpen a tanácsadó vállalatok anyagait dolgozta fel, és áttekintése óta tizennégy év telt. A kétezres évek elején a nyári olimpia egyre nagyobb médialefedettséggel és szponzorálással növekedett, és a befogadó városok nagy jelentőséget tulajdonítottak az idegenforgalomnak és más, valószínűsíthető gazdasági hatásoknak, amelyek egy ilyen nagyszabású esemény megrendezésével jelentkezhetnek (Kasimati 2003). Ezek a kérdések és változások indokolták, hogy a hatások előrejelezhetővé és becsülhetővé, vizsgálhatóvá váljanak. Kasimati 2003-ban született disszertációja a gazdasági tanulmányok módszereit és feltevéseit vizsgálja és értékeli. Ezenkívül összehasonlítja az ex ante modelleket és előrejelzéseket az utólagos megközelítéssel. Munkája a nemzetközi sportrendezvények területén kiemelkedő.

„A sportesemények hatásainak kvantitatív vizsgálatánál rendszerint kétféle elemzést találunk a szakirodalomban: a módszertani megközelítések széles skáláját alkalmazó gazdasági hatástanulmányokat (economic impact study/analysis), valamint a pénzügyi költség–haszon elemzéseket (financial cost-benefit analysis)” (Vörös 2017, 400). Ezeken belül a vizsgált publikált irodalmakból két fő megközelítés alkalmazása emelkedik ki: a bemeneti-kimeneti (I-O) és a számítható általános egyensúlyi (CGE – computable general equilibrium) modellek. „A többszektoros alkalmazott gazdasági modellek első kifejlett változatának kétségkívül Leontief input-output modelljét tekinthetjük” (Zalai 1998, 1066). Az *I-O módszer* egy régóta alkalmazott módszer, amelyet Leontief eredetileg az 1940-es években hozott létre és azóta igen széles körben alkalmazzák a közgazdaságtanban. A klasszikus I-O modellek a bemeneti és kimeneti táblák és azok termelési- vagy árkategóriái köré szerveződnek, de kevéssé vagy egyáltalán nem használják a regressziós alapú viselkedési egyenleteket. A modellt arra fejlesztették ki, hogy előre jelezze bizonyos típusú

áruk és szolgáltatások termelésének szintjét, amely így teljesít két követelményt: az első követelmény az, hogy minden fogyasztói igényt ki kell elégíteni, a második pedig az, hogy nincs túltermelés, fel nem használt termék.

Az I-O modellek nemzetközi sportrendezvények, például az olimpia elemzésére történő alkalmazása esetén látni kell azt, hogy ez a megközelítés sokkal bonyolultabb és továbbfejlesztett alkalmazást igényel, de az igazi probléma az, hogy hibákat rejt magában (Kasimati 2003). Az elemzéseket a használt input-output táblázat diszaggregációja korlátozza. Amikor előrejelzések készülnek, a végső igényeket exogén módon határozzák meg. A fogyasztás, a jövedelem és az árak változatlan paraméterek. Végeredményként a végső kereslet és az árak vagy bevételek nem egyesítik egymást, és a szigorúan beállított paraméterek között nincs garancia a gazdasági következetességre (Werling 1992). A módszer kritikai megközelítése, hogy lineáris feltevéseket alkalmaz és olyan szorzókat hoz létre, amelyek függetlenek a beruházott alapok nagyságától és a gazdasági aktivitás növekedésétől (Kasimati 2003).

CGE modell[19]**.** Az általános egyensúlyi modellek a javak forrásának és felhasználásának mennyiségeit, az árakat és a jövedelmeket egymással összefüggően ábrázolják. A CGE módszer arra szolgál, hogy előre jelezze, hogyan reagál a gazdaság a belső vagy külső tényezők által okozott változásokra. A CGE módszer is – akár az I-O modell – bizonyos gazdasági tényezők input-output tábláin is alapul, a különbség az, hogy viselkedési funkciókat is figyelembe vesz. Zalai (1998) szerint „az input-output modellen és a lineáris programozási módszeren alapuló vizsgálathoz képest a CGE technika realisztikusabbá, rugalmasabbá teszi az elemzést" (Zalai 1998, 1069). A CGE modell esetében rendelkezésre áll egy bemeneti és kimeneti táblázat, amely a vizsgált régió teljes gazdaságát lefedi, azonban itt az árak sokkal többet jelentenek, mint egy klasszikus I-O megközelítésben. Leontief esetében a munkaerő mennyisége határozta meg a bizonyos típusú és mennyiségű termelést egy bizonyos iparágban, de amikor a CGE megközelítést alkalmazzuk, azt feltételezzük, hogy a különböző bérszinteken különböző munkaerőigények állnak fenn. A bemeneti és kimeneti táblán kívül van olyan viselkedési paraméterek csoportja is, amelyek

[19] „A CGE modellekkel végzett elemzések módszertana közismerten a komparatív statika vagy más szóval érzékenységi vizsgálat. Egy alapmegoldásból mint referenciapontból kiindulva (a változók értéke többnyire megegyezik egy bázisnak választott időszak mutatószámaival) megváltoztatjuk az exogén változók értékeit és kiszámítjuk az endogén változók új értékeit. Az endogén változókra a két esetben kapott értékek összehasonlításával kaphatunk képet arról, hogy az exogén változók, illetve paraméterek módosulása hogyan hat(hat) a többi gazdasági változóra" (Zalai Ernő 1998, 1076).

azt mutatják, hogy a gazdaság egyes részei hogyan reagálnak a gazdaság többi részében bekövetkező változásokra: például ha a gyártási árak emelkednek, akkor a gyártási mennyiség talán csökkenhet. A modell alkalmazza az Armington feltevést[20], amely megméri, hogy egyes termelési inputok hogyan helyettesíthetik egymást, és hogy a különböző gazdaságok termékei milyen módon helyettesíthetik a vizsgált gazdaság egyes termékeit. Továbbá a kereslet jövedelem rugalmasságát a jövedelemváltozásokra adott háztartások keresleti válaszlépéseinek tekintjük. Az általános egyensúlyi (CGE) modell használatára példa Shantong - Zhigang (2005) tanulmánya, amely az olimpiai gazdasági rendszerek kvantitatív gazdasági elemzésére alkalmazza a modellt Kínában, azon belül is két régióra. Először is, az olimpiai gazdasági tényezők minőségi leírását és durva mennyiségi becslését végezték el, majd figyelembe véve a befolyásoló tényezőket, mint külső hatásokat, CGE-modellt használtak az olimpiai gazdasági rendszer makrogazdasági hatásainak szimulálására Peking és Kína többi részére egyaránt. Végezetül, a szimulációs eredmények alapján olyan javaslatokat fogalmaztak meg, amelyek célja az olimpiai fejlesztési lehetőségek jobb kihasználása. Az olimpia gazdaságának makroökonómiai hatásait három szakaszra osztják. (Shantong – Zhigang 2005): az építési időszak (2003-2007), a megvalósítás (2008) és az olimpia utáni időszak (2009-2010). A három szakaszra megállapított legfőbb várakozások a következőek: az építési időszakban az olimpia gazdasága befolyásolni fogja a regionális gazdaságot, azon belül is az építőipart, amelyet az új sportlétesítmények építése élénkít fel. A megvalósítás szakaszában (2008) a külső tényleges kereslet növekedése fogja felgyorsítani a gazdasági növekedést. Az olimpiai játékok után pedig az olimpiai játékok fokozott hírneve támogatni fogja a fogadó ország turizmusát, amely ezáltal tovább tud erősödni. Az olimpiai gazdasági hatások nemcsak Pekinget érintik, hanem az egész országra átterjednek a regionális és ipari kapcsolatokon keresztül.

I-O, CGE, OGI, ex ante- ex post kritikai szemlélete

A Giesecke és Madden szerzőpáros 2011-es tanulmányában az I-O és a CGE modellel kapcsolatban kritikai megjegyzéssel él. Az elmúlt másfél-két évtizedben az olimpiai játékok pályázatairól (ajánlatairól) általánossá vált egy gazdasági hatástanulmány készítése, amely

[20] „Armington feltevés: a modell külkereskedelmi szempontból nyitott, ugyanazon ágazati jellegű termékek hazai és külföldi változatai egyaránt megjelenhetnek, s ezeket olyan egymástól megkülönböztető, differenciált termékeknek tekintjük, amelyek mind a hazai, mind a külföldi felhasználásban csak korlátozottan képesek egymást helyettesíteni” (Révész – Zalai 2000, 101).

nagyban befolyásolta a döntés kimenetelét (OGI tanulmányok - a későbbiekben kifejtésre kerül). Ezek a tanulmányok azonban általában arra irányulnak, hogy kiemeljék a játékok gazdasági lehetőségeit, ösztönzőit, ellentétben az egyre növekvő költségekkel. A Kasimati által összegyűjtött tizenhárom tanulmány közül csak egy, ami ex post, és az input-outpot (I / O) pedig az elemzés legfontosabb eszköze. Ezeket az ex ante tanulmányokat a tudományos irodalomban kritikával illetik. Ahogy Coates és Humphreys (2003, 336) megjegyzik, a „gazdasági hatásvizsgálatok "prospektív tanulmányok" és ezeket "retrospektív ökonometriai vizsgálatokkal" kell összehasonlítani" amelyek - ahogyan Coates és Humphreys (2003) rámutat – egészen más történetet mondanak el.

A tanulmány szerint tekintettel az I /O modellel kapcsolatban megfogalmazott kritikákra, az általános egyensúlyi (CGE) modell vált a közelmúltban az olimpia és más mega-sportesemények gazdasági hatásainak felmérésében a leginkább elfogadottnak. Ilyenek például a sydney-i olimpiára (Madden 2006), a londoni olimpiára (Li - Blake 2009) és a Melbourne Commonwealth Games-re (KPMG 2006) vonatkozó tanulmányok. A CGE-modellek egyik jellemzője, hogy képesek teljes mértékben illeszkedni a torzulás-eltolódás hatásaihoz. Az ex ante CGE-tanulmányok azonban továbbra is túlzottan optimista hatásokat eredményezhetnek, mivel az erőforráspiacok feltevései lazák és a preferenciákban nagymértékű változások következnek be. A tanulmány a sydney-i olimpia ex post CGE elemzését végezte el, azonban ezzel kapcsolatban is három fő problémát azonosítottak a legfontosabb sportesemények közelmúltbeli vizsgálatánál:

- az állami beruházások (public inputs) költségként való kezelése;
- az elasztikus faktorellátási feltételezések;
- a külföldi keresleti sokkok túlbecslése.

A Sydney-i olimpia egy korábbi tanulmányában Madden (2006) azonosította az első problémát, de egyszerűen megjegyezte, hogy ezeket a beruházásokat a gazdasági jólétből kellett kivonni. Ebben a cikkben a szerzők, saját véleményük szerint helyesen kezelik azokat a közszolgáltatásokat, amelyek a játékokat költségként támogatják. Ez a GDP-re és annak összetevőire gyakorolt hatások helyes számítását eredményezi, így a valódi köz- és magánfogyasztás változásai megfelelően tükrözik a gazdasági jólét változásait. A második problémát egy szimulációval oldották fel, amelyben a teljes foglalkoztatottságot feltételezték, felesleges kapacitás nélkül. A külföldi keresleti sokkok túlbecslésének problémáját oly módon oldották meg, hogy történelmi szimulációt végeztek az indukált

külföldi turizmus költségeinek feltárására, azonban nem találtak bizonyítékot ilyen hatásról, ezért kizárták az elemzésükből.

Az elemzés szerint a sydney-i olimpia veszteséget okozott az ausztrál valódi magán- és közfogyasztásban 2,1 milliárd dollár értékben. Ebből arra következtetnek, hogy az olimpia nem hozta meg az ex ante elemzés által ígért gazdasági eredményeket. Azonban ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy Ausztráliának nem kellett volna otthont adnia a játékoknak. Az olimpiai játékok egy nagyszerű nemzetközi sportesemény, amely sok ember számára nagyszerű élményt nyújt a világ minden táján. A fogadó nemzet népességének megnövekedett haszna olyan tényezőkből eredhet, mint a nemzeti büszkeség és a helyi jegyértékesítés.

Makrogazdasági hatások – ÁKM

„Tovagyűrűző hatások becslése az ágazati kapcsolatok mérlege (ÁKM) segítségével történhet" (PricewaterhouseCoopers 2015, 16), ezt a módszert használta a PwC, 2015-ben a Budapest 2024 Nyári Olimpiai és Paralimpiai Játékok Megvalósíthatósági Tanulmányában. Ebben a módszerben az olimpia többlet-beruházásainak és többletköltéseinek gazdaságra gyakorolt hatásának becslése ágazati kapcsolatok mérlegének segítségével történik.

A PwC által használt számítás lényege, hogy „a költések más ágazatoktól (mindenekelőtt az építőipartól és a gépipartól) kibocsátást (bruttó termelést) igényelnek, de ezek a termelésnövekmények megint más ágazatok inputját igénylik" (PricewaterhouseCoopers 2015, 1312). Mindezt a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolható példán keresztül így mutathatjuk be: egy megnövekedett építőipari termelés keresletet támaszt az építőanyagok iránt, a többlet építőanyag termelés pedig – többek között – a bányászat és a villamos energia ipar felé jelent többletkeresletet. „Miután ezek az igények végiggyűrűznek a gazdaságon, létrejön egy végső állapot, amely egyértelmű kapcsolatot határoz meg a végső felhasználás és annak a gazdaság különböző ágazataitól igényelt többlettermelése között. E kapcsolat meghatározására használják az ágazati kapcsolatok mérlegére épülő modelleket" (PricewaterhouseCoopers 2015, 1312).

Non-modelling, vagyis konkrét gazdasági elemzési módszerhez nem köthető elemzések

A makrogazdasági adatok vizsgálata esetében jellemzően a szervezőváros, ország általi mértéket használjuk. Song és Ranelli (2008) legfontosabb gazdasági mutatók elemzésével

vizsgálta a pekingi olimpia hatásait. A tanulmány az állam által biztosított hivatalos adatokat, makrogazdasági adatokat vizsgálja, azokat értékeli a hatásokkal kapcsolatban. A vizsgált adatok a következőek voltak: GDP, foglalkoztatottság, lakosok felhasználható jövedelme, nemzetközi és belföldi turisztikai bevétel, teljes befektetés a tárgyi eszközökbe, ingatlan beruházások. A módszertan a fenti hat adatot vizsgálja, 1994 és 2007 között, a pályázat elnyerése előtt és után. A makrogazdasági adatok elemzése szerint az olimpia hatása Peking gazdaságára látszólagos volt (Song - Ranelli 2008). A szervezési jog elnyerése után a GDP növekedés szignifikánsan nagyobb volt, mint előtte. A leglátványosabb hatásként a foglalkoztatottság növekedését hozza példának, miszerint 300.000 vendégmunkás érkezett Pekingbe az építkezések ideje alatt. A pekingi lakosok elkölthető jövedelme a pályázat elnyerése után szignifikánsan nagyobb ütemben nőtt, mint előtte. A nemzetközi és a belföldi turisztikai bevételek gyorsabban növekedtek, kivéve 2003-ban a SARS vírus kitörésekor. Az ingatlanberuházások és a teljes befektetések a tárgyi eszközökben egyaránt szignifikánsan növekedtek, hozzájárulva a GDP erős növekedéséhez (Song - Ranelli 2008). A pekingi olimpia esetében készült input-output elemzés 1,67%-os GDP növekedést jósolt az olimpia hatásaként (Lin 2004). A hatások makrogazdasági elemzésének fontos tényezője, hogy a hatásokat több fázisra bonthatjuk, t-11[21] a kezdet (Preuss 2004).

A fenti elemzési modelleket kiegészíti és fejleszti egy komplexebb elemzési módszer, amelyet a rendelkezésre álló makrogazdasági adatok és mérőszámok felhasználásával Brunet (1995) alkalmaz tanulmányában a barcelonai olimpiai játékok hatásainak gazdasági elemzéséhez. Ebben az esetben a meglévő adatok elemzésén túl megjelenik egy másik kutatási módszer is: a polgárok bizalmának tényezőit a rendezvény előtt és után kérdőívezéssel mérték fel. A barcelonai olimpia a néhány pozitív példa közül az egyik, amely esetében a nemzetközi szakirodalom sikeres rendezésről, a lehetőségek jó kihasználásáról beszél. Brunet (1995) tanulmányának elején ki is emeli, hogy 1986-ban, amikor megkapták a rendezési jogot, a gazdasági állapot depresszióból indulva állt a növekedési pályára (Brunet 1995). A tanulmány elemzi az olimpiai játékok beruházási forrásait, illetve azokat a területeket, ahol az esemény jelentős változásokat hozott. A közvetlen és közvetett olimpiai befektetések (1 119,510 millió pezeta) valóban rendkívüliek voltak a többi ötkarikás rendezvényhez hasonlítva. A jelentés szerint csupán a tokiói olimpiai játékok (1964) generáltak nagyobb közvetlen befektetést, mint a barcelonai. Az 1992-es

[21]t = az olimpia megrendezésének éve, a pályázati szabályok szerint 11 évvel a megrendezés előtt hirdetik ki a győztest.

barcelonai olimpia hatásai között a tanulmány a következőket vizsgálta: 1. általános gazdasági hatás, 2. városi átalakulás Barcelonában, 3. építés és lakhatás, 4. foglalkoztatottság, 5. a polgárok bizalma, a látogatók véleménye és a befektetők vonzereje, 6. az Olimpiai Játékok öröksége és Barcelona stratégiai perspektívái.

Költségek becslése, túlköltés

A játékok pénzügyi méretének és kockázatának vizsgálata kiemelt jelentőségű, hiszen a 2004-2014-es évtized során, a hat legutóbbi olimpia átlagosan 8,9 milliárd dollárba került, ebbe nem beleszámítva a közúti-, a vasúti-, a repülőtéri- és a szállodai infrastruktúra fejlesztését, amelyek gyakran mégegyszer ekkora vagy ennél is magasabb költséget jelentenek. Ráadásul a költségkiadásoknak az eredeti költségvetéshez képest történő túlfutása kritikus fontosságú a jövőbeli fogadó városok számára annak megértése érdekében, hogy milyen beruházásokra vállalkoznak. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC) a szervezővárosokat és a kormányokat arra kötelezi, hogy garantálják az olimpiai költségvetés esetleges túlköltésének fedezését. Flyvbjerg – Stewart – Budzier megfogalmazásában „a szervezők be vannak »zárva« ebbe a szituációba". Így a költségek túllépésének kérdése a jövőbeni szervezők számára is kulcsfontosságú kérdés (Flyvbjerg – Stewart – Budzier 2016).

A Flyvbjerg – Stewart – Budzier: Az Oxfordi Olimpiai Tanulmány (2016) a költségekre fókuszál, amely egy speciális nézőpont az olimpiához kapcsolódó kutatások között. A szerzők áttekintették az ilyen jellegű kutatásokat „(Chappelet 2002, Essex - Chalkley 2004, Preuss 2004, Zimbalist 2015, Baade - Matheson 2016) és három fő megállapítást tesznek ezek eredményeivel kapcsolatban" (Flyvbjerg – Stewart – Budzier 2016, 3). Összességében elmondható, hogy a korábbi akadémiai kutatások az olimpiai játékok költségeire és költségtúllépéseire vonatkoztak. 1. Korai kísérletek arra, hogy speciálisan és szisztematikusan értékeljék a játékok költségeit és azok túllépéseit (ezek csak néhány játék esetében valósultak meg). 2. Ezek a próbálkozások gyakran egy adott játékra koncentrálnak vagy kisméretű minta-kutatások. 3. A játékok költségeire vonatkozó korábbi kutatások középpontjában a költség-haszon elemzés állt, azonban a vitatható költségek és előnyök elhatárolása miatt nehéz összehasonlítani ezeket az eredményeket a különböző játékok esetében. A szerzők annak érdekében, hogy a játékok költségeit és költségkeretét következetesen és releváns módon mérjék, érvényes és megbízható pályázati anyagokat (bid book) és kiadási költségeket javasoltak mind a nyári, mind a téli játékok esetében, kezdve az 1960-as római nyári olimpiától és az 1960-assquaw valley-i téli játékoktól. A játékok

szervezési költségei az IOC által meghatározott alábbi három kategóriába tartoznak: működési költségek, közvetlen tőkeköltségek, közvetett tőkeköltségek.

Az elemzés összehasonlítja az egyes OCOG-költségeket[22] és a nem OCOG közvetlen költségeket két különböző időpontban, az ajánlati költségkeret és a végső kimeneti költség vonatkozásában, az 1960 óta megszervezett 30 olimpia közül 19 esetben. E két komponens esetében az ajánlati költségeket elsősorban az OCOG kandidációs fájlokból származó elsődleges adatok alapján határozták meg. A végső OCOG költségeket pedig elsősorban a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak minden egyes játékot követően benyújtott hivatalos jelentésekben találták meg. A kutatás eredményeinek egyik legsokatmondóbb ábrája megmutatja, hogy a költségtúllépés idővel hogyan alakult. A 2000-es sydney-i olimpia előtt is általános tendencia mutatkozott a költségek túllépésnek csökkenésére és ez a 2008-as nyári pekingi és a 2010-es téli vancouveri olimpiáig folytatódott, majd a trend Londonban 2012-ben megfordult, amely 2014-ben Szocsiban folytatódott. A tanulmány készítésekor még nem valósult meg a riói olimpia, így a tanulmány következtetéseiben becsléseket tesz arra, hogy az előző játékok tendenciái alapján Rióban mi várható.

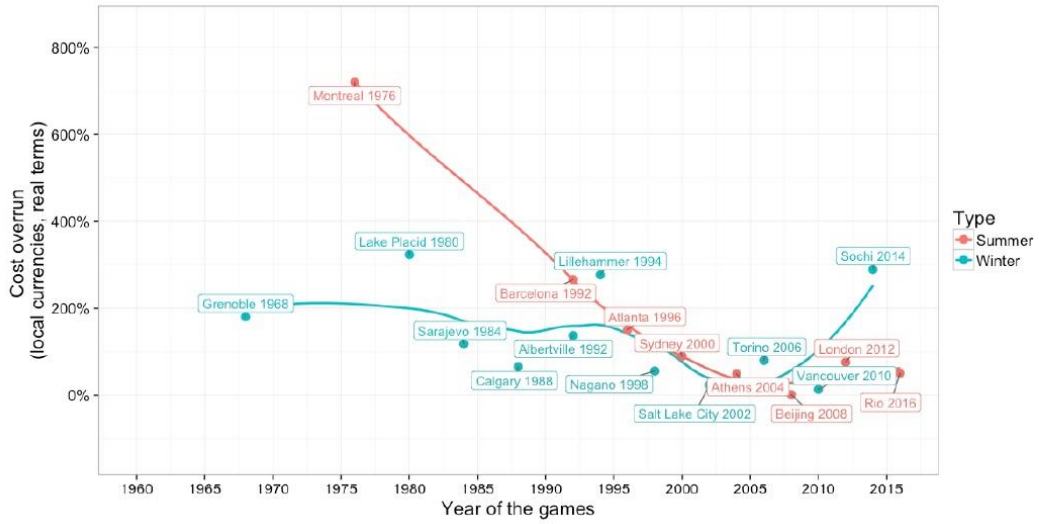

9. ábra: A nyári és a téli olimpia szervezési költségeinek túlköltésének változásai

Forrás: Flyvbjerg – Stewart - Budzier 2016

A költségek és a túlköltés kapcsán a mindenki számára legismertebb példa Szocsi. Martin Müller tanulmányában értékeli a 2014-es szocsi téli olimpiai játékok eredményeit, megvizsgálva az esemény költségeit és gazdasági hatásait. A kutatás fókusza a helyszínek,

[22] OCOG-költségek: az olimpia rendezési/szervezési költsége. OCOG: Organising Committee for the Olympic Games

infrastrukturális fejlesztések hosszú távú használhatósága, kihasználhatósága, továbbá a projekt globális és Oroszországon belüli megítélése. A szocsi téli olimpia több szempontból is (negatív) rekordokat döntött meg. Az olimpia összköltsége 55 milliárd dollár lett, ami az ajánlat idején 12 milliárd dollár volt, vagyis 4,5-szeresére emelkedett a megvalósítás során. Ebből összesen 16 milliárd dollár volt a sporthoz kapcsolódó költség, amely az eddigi második legmagasabb az olimpiák esetében. A finanszírozás 96,5 százalékban volt állami, ami az eddigi legmagasabb közpénzforrás az olimpiák esetében. A magas költségekkel járó előnyök azonban korlátozottan valósultak meg. Az államnak a játékok után is terhet jelent az olimpia, ennek becslése a szerző szerint évi 1,2 milliárd dollár. A legnagyobb probléma az állami hitelekkel támogatott beruházások kihasználatlansága, a visszafizetések elmaradása. A tanulmány szerint a rendezvénynek nem sikerült javítani az Oroszországról kialakult képet. A hazai – és ezen belül elsősorban a helyi lakosság – körében a támogatás a játékok szervezésének és lebonyolításának hét éve alatt csökkent (Müller 2015a).

A költségek elemzése Baade és Matheson (2016) az Aranyért című tanulmányában is megjelenik, ennek az elemzésnek a különlegessége, hogy az adatok forrásának az IOC-t jelölik meg. A költségek esetében három fő kategóriát neveznek meg: az általános infrastruktúra költségek (lakhatás, közlekedés), a specifikus sportinfrastruktúra költségek (létesítmények) és az üzemeltetési költségek (adminisztráció, biztonsági költségek, valamint a nyitó- és záróünnepség). Az elemzés másik oldalát az előnyök, hasznok elemzése adja, amelyeket szintén három kategóriába sorolnak a szerzők: a turisztikai kiadásokkal járó rövid távú, illetve hosszú távú előnyök, más néven az olimpia öröksége (infrastruktúra, beruházások, turizmus, kereskedelem), valamint az immateriális előnyök, mint például a „jóérzés”, a büszkeség. A tanulmány mind a hat kategóriával részletesen foglalkozik, majd levonja azt a következtetést, hogy a legtöbb esetben az olimpia veszteséget jelent a szervezővárosok számára, és csak nagyon specifikus és szokatlan körülmények között eredményeznek pozitív nettó előnyöket. Fontos megállapítás, hogy a költség-haszon arány rosszabb a fejlődő országok városaiban, mint az iparosodott világban (Baade - Matheson 2016). A tanulmány végső következtetése, hogy a pályázó városok egyre rosszabb befektetési döntése a pályázat, és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság kihívást jelentő feladata, hogy az ajánlattételi érdekeltséget növelje a pályázati folyamat megreformálásával (Baade - Matheson 2016).[23]

[23] Erről bővebben a nemzetközi sportrendezvények új irányai fejezetben kerül kifejtésre.

OGIS – Olympic Games Impact Study

A nemzetközi sportrendezvények és azon belül is az olimpiákhoz kapcsolódó kutatások bemutatásánál szeretnék egy olyan esetet is bemutatni, ami eltér az eddigi, akadémiai tanulmányoktól. Az Olympic Games Impact Study (angol rövidítésben OGIS), vagyis az Olimpiai Játékok hatásvizsgálata egy olyan tanulmány, amely az International Olympic Committee (IOC), vagyis a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) kezdeményezésére jött létre, hogy objektív és tudományos elemzést készítsen a játékok hatásairól. Az OGIS-t minden olimpia előtt és után elkészítik, azonban az elemzés figyelembe veszi az egyes események egyedi jellegét és a befogadó környezet jellegzetességeit, kontextusát. Az OGIS elkészítését kötelezően független kutatócsoport végzi el. A londoni olimpia esetében négy hatásvizsgálat történt, az általam bemutatásra kerülő a játékok után, 2015 decemberében készült. 67 mutató eredményei kerültek frissítésre és elemzése. A mutatókat az IOC-nak a szervezővárosok számára készített technikai kézikönyvéből választják ki, azon szempontok alapján, hogy mi tekinthető relevánsnak az adott város esetében. Kvantitatív adatok modellezése történik, legtöbb esetben a kormányzati szerv vagy valamilyen szervezet által biztosított adatoké, azonban vannak olyanok is, amelyek kifejezetten az olimpiához kapcsolódóan kerülnek gyűjtésre (ODA és a LOCOG által gyűjtött adatok). Minden indikátornál a készítők arra törekednek, hogy 2003-tól napjainkig idősorozatot készítsenek. A tanulmányban tizenkétéves időszakban bekövetkező változásokat tükröző idősoradatok kerülnek elemzésre, beleértve a Játékok előrehaladását és a három éves örökséget. Ennek okán meg kell vizsgálni és értelmezni kell, hogy a változások tükrözik-e a játékokhoz kapcsolódó nettó hatást. Bizonyos esetekben, például az Olimpiai Park helyének átalakítása vagy a közlekedési infrastruktúra fejlesztése egyértelműen igen, ás esetekben azonban kihívás a regionális és a nemzeti trendeket, a kormányzati politika változásait és beavatkozásait szétválasztani attól a hatástól, amelyet az esemény önmagában okozott.

Összesen 67 mutatót (15 környezeti, 27 társadalmi-kulturális, 25 gazdasági) vizsgáltak meg részletesen. Kétféle mutatót különböztetnek meg, az összefüggési indikátorokat (40 mutató) és a rendezvényindikátorokat (27).

A tanulmány legfontosabb következtetései közül néhányat szeretnék kiemelni és röviden magyarázni (University of East London 2015).

1. Az Olimpiai Park és környéke kiterjedt átalakuláson és regeneráción ment keresztül, amely kulcsfontosságú az olimpia örökségét illetően. Ebben az esetben kemény örökségről[24], városrész-rehabilitációról beszélhetünk, amely három éves távlatban sikeresnek mondható a tanulmány elemzése szerint.

[24] A kemény örökség meghatározására az 5.5.1. fejezetben kerül sor.

2. Az olimpiai falu sikeresen átalakult lakóingatlanokká, és a parkban és környékén bővülő kereskedelmi és lakótelepi fejlesztések zajlanak. Mindezt a hosszútávú hasznosítás pozitív példájaként említhetjük, amely szintén a kemény örökség részét képezi Londonban.
3. A Queen Elizabeth Olympic Park népszerű üdülőhelynek bizonyul.
4. Minden állandó, új olimpiai helyszín biztonságos tulajdonjoggal, irányítással és népszerű használattal rendelkezik. Az IOC iránymutatásában az utóhasznosítás, a fenntarthatóság kiemelt fókuszt képvisel.
5. Az Egyesült Királyságban a sportteljesítmény "legmagasabb szintjét" elérő férfiak és nők száma nőtt.
6. A legjelentősebb növekedés az elit női parasportolók tekintetében jött létre.
7. A hivatalos nemzeti felmérésekben a sportban való részvétel általános aránya nem bizonyítja a változást az olimpia hatására. Tehát az ex post kutatás nem bizonyítja, hogy az olimpia hatására többen sportolnának. Ez a megállapítás több kutatás esetében is felmerül.
8. Weymouth és Portland volt a két másik kulcsfontosságú olimpiai helyszín, amelyek jelentősen kihasználták az infrastruktúra fejlesztését, a turisztikai kapacitás növekedését. Ismét az örökség puha és kemény jellege[25] merül fel, illetve annak pozitív hasznosítása.
9. A szegénység és a társadalmi kirekesztés aránya csökkent a hat településen, tehát olyan társadalmi hatások jöttek létre, amelyek a puha örökség részét képezik.
10. Londonban különösen a keleti városrészben példaértékű vasúti közlekedési infrastruktúra jött létre, amely hatalmas előnyökkel jár az olimpia előtti állapothoz képest.

Az ex post kutatás alapján a fenntarthatóság mindhárom dimenziójában pozitív pontszámok mutatkoznak, jelezve, hogy a londoni 2012-es játékok elérték a fő fenntarthatósági célokat.

Az előzőekben röviden bemutatásra került az IOC által létrehozott, és minden szervezővárostól kért olimpiai hatásvizsgálat, amelynek a játékok után három évvel, 2015-ben készített verziója a University of East London kutatóinak nevéhez fűződik. Ennek a módszertannak megvan a pályázati szakaszban is érvényes verziója, amit London esetében egy tanácsadó cég, a PricewaterhouseCoopers készített el 2005 decemberében. Ez a tanulmány azután készült el, hogy 2005 májusában az IOC bejelentette, hogy London rendezheti meg a 2012-es olimpiai játékokat. A londoni pályázatot a London 2012 elnevezésű vállalat vezette, amely egy több ügynökséggel kapcsolatban álló csoport

[25] A kemény és puha örökség meghatározására az 5.5.1. fejezetben kerül sor.

vezetőjeként működött. Ennek tagja volt a kormány, amelyet a Kulturális és Médiaügyi és Sportügyi Minisztérium (DCMS) képviselt a szervezetben. A PricewaterhouseCoopers (PwC) a DCMS-től kapott megbízást az olimpiai játékok hatásvizsgálatának (OGI Study) elkészítésére. Az ebben a szakaszban elkészített OGIS-nak a fő céljai a következőképpen foglalhatók össze:

1. segítse a 2012-es londoni olimpia megszervezésének lehetséges előnyeinek jobb megértését,
2. felhasználható és következetes adatokat és információkat bocsásson rendelkezésre annak érdekében, hogy a hatások jól becsülhetőek legyenek,
3. járuljon hozzá egy stratégia / cselekvési terv kidolgozásához,
4. mutassa meg a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elkötelezettségét a londoni olimpia potenciálisan kedvező hatásainak maximalizálására.

A tanulmány módszertana a játékok utánival (amely az előzőekben már bemutatásra került) megegyező, célja azonban eltérő volt. A tanulmányok londoni olimpia példáján keresztül történő bemutatásának célja az volt, hogy az akadémiai és a tanácsadói elemzések különbsége érthetővé váljon, azon belül is az ex ante és az ex post kutatások kritikai észrevételeinek alapja legyen.

Nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó nemzetközi szakirodalom és kutatások áttekintése			
Szerző	**Évszám**	**Módszertan**	**Nemzetközi sportrendezvény**
Brunet, Ferran	1995	gazdasági elemzés – makrogazdasági adatok alapján	1992-es nyári olimpia, Barcelona
Robert A. Baade and Victor A. Matheson	2000	makrogazdasági adatok vizsgálata, modellállítással	1984-es nyári olimpia, Los Angeles, 1996-os nyári olimpia, Atlanta
Li Shantong, Duan Zhigang	2005	általános egyensúlyi (CGE) modell	2008-as nyári 0limpia, Peking
PricewaterhouseCoopers	2005	Olympic Games Impact Study, exante	2012.es nyári olimpia, London

Evangelia Kasimati	2006	makroökonómiai és pénzügyi elemzés	2004-es nyári olimpia, Athén
Charlie Song, Edward Ranelli	2008	makrogazdasági adatok vizsgálata	2008-as nyári olimpia, Peking
James A. Giesecke, John R. Madden	2011	általános egyensúlyi (CGE) modell, szimulációk	2000-es nyári olimpia, Sydney
Robert Baumann, Bryan Engelhardt, Victor Matheson	2012	munkaerőpiaci hatás vizsgálata	2002-es téli olimpia, Salt Lake City
University of East London	2015	Olympic Games Impact Study	2012-es nyári olimpia, London
PricewaterhouseCoopers	2015	ÁKM, megvalósíthatósági tanulmány	2024-es nyári olimpia, Budapest
Martin Müller	2015	költségek vizsgálata	2014-es téli olimpia, Sochi
Flyvbjerg, B. és Stewart, A. és Budzier, A	2016	a költségek és a költségek túllépésének elemzése	19 olimpia esetében
Robert A. Baade, Victor A. Matheson	2016	költségek elemzése	nyári és téli olimpiákról átfogóan

4. táblázat: Nyári és téli olimpiákhoz kapcsolódó feldolgozott kutatások (időrend szerint)
Forrás: Saját szerkesztés, 2017

5.3.2. Kisebb méretű nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatások

A nemzetközi sportrendezvények csoportosításával foglalkozó részben bemutatásra kerül, hogyan és hányféleképpen csoportosíthatóak a rendezvények. Ebben az esetben, amikor a kutatásokat bontom két részre, azt az egyszerű általam kijelölt választóvonalat alkalmazom, hogy létezik a nyári és téli olimpiával foglalkozó szakirodalom, illetve a „non mega”, azaz a nem mega és a kisebb méretű nemzetközi sportrendezvénnyel foglalkozó szakirodalom. A nem olimpiával, hanem a kisebb rendezvényekkel foglalkozó kutatások kiindulópontjai az olimpiai kutatások, azok tapasztalataiból, erősségeiből vagy éppen hiányosságaiból eredeztethetőek. Az olimpiák esetében a fő fókusz a gazdasági nézőpont. A kisebb rendezvények esetében a társadalmi, környezeti hatások állnak a kutatások középpontjában.

Az adatfelvétel módja elsődleges, a szervezőváros lakosainak észlelésein és véleményén alapul. A kvantitatív kutatásokat néhány esetben a rendezvény előtt és után is elvégezték és leíró statisztikák használatával mutatják be a változásokat. A következőekben a kisebb nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatásokat fogom bemutatni, amelyeket egy táblázatban is összefoglalok. A tanulmányok feldolgozásakor kiemelt szempont volt számomra olyan eljárásokat találni, amelyek a saját kutatásom alapjaként szolgálhatnak.

A kiindulópont. A legtöbb kutatás eddig a mega események gazdasági és turisztikai hatásaira összpontosított, amelyek szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Feltárandó és kutatható, hogy a kis- és közepes méretű események mennyire befolyásolják a fogadó közösségben élők általános jólétét, különösen a nem-monetáris szempontok, például a társadalmi élet, a városok regenerálása, a sportban való részvétel, a környezetvédelmi gondozás vagy az infrastruktúra szempontjából (Taks - Chalip - Green 2015). Ez a különleges probléma olyan lehetőséget rejt magában, amely különböző materiális és immateriális hatásokat elemez, beleértve a gazdasági, idegenforgalmi, társadalmi és sportrészvételi hatásokat. Pontosan foglalkozik azokkal a stratégiai döntésekkel, amelyeket a fogadó közösségek a nem mega események megtartásakor hoznak, beleértve az ilyen döntések kimenetelét is.

A következő részben tizenöt kutatás legfontosabb jellemzőit, megalapításait rendszerezem a kutatásom szempontjából legfontosabb következtetések megismerése érdekében.

Nemzetközi sportrendezvényekkel (kisebb) foglalkozó nemzetközi szakirodalom Összegző táblázat			
Szerző	**Évszám**	**Módszertan**	**Nemzetközi sportrendezvény**
Nola Agha és Marijke Taks	2015	Költség–haszon elemzés	
A. J. Veal, Kristine Toohey és Stephen Frawley	2012	a tömegsportban való részvétel növekedésével foglalkozik (állami adatgyűjtésre alapozva)	2003: Rugby World Cup 2006: Melbourne, Nemzetközösségi játékok
Anne-Line Balduck, Marc Maes és Marc Buelens	2007	kvantitatív vizsgálat, Ghent város lakosainak megkérdezése	Tour de France, Ghent, 2007

Brendon Knott, Kamilla Swart, S Visser	2010	kvantitatív vizsgálat, a szervezőváros lakosainak megkérdezése	2006 labdarúgó világbajnokság, Németország
Kim, H. J., Gursoy, D. and Lee, S. B.	2006	kvantitatív kérdőív, városi lakosok	2002-es labdarugó világbajnokság Dél-Korea, Japán
Krestling	2007		2006-os és a 2010 labdarugó VB
Chalip, L.	2006	hatás és befolyás közötti különbség meghatározása	
Engin Üngüren, Yaşar Yiğit Kacmaz, Murat Yetkin	2015	kvantitatív kérdőív, városi lakosok	Alanya városának több rendezvényéről
Chris Bull, Jane Lovell	2007	kvantitatív kérdőív, városi lakosok	Tour de France, Canterbury
Ohmann, S., Jones, I., & Wilkes, K	2006	kvalitatív módszertan, személyes strukturált interjúk, tudatosan kialakított mintán	2006-os labdarúgó világbajnokság, München
Nawal Hanim Abdullah, Ian Patterson, Shane Pegg	2015	kvalitatív módszertan, félig strukturált interjúkérdések	Monsoon Kupa, vitorlás verseny, Malajzia
Taks, Marijke; Green, B. Christine; Misener, Laura; Chalip, Laurence	2005	eseménydokumentumok vizsgálata, 21 félig strukturált interjú médiaközvetítésének vizsgálata.	Pan Amerikai Junior Atlétikai Bajnokság
Ncedo Jonathan Ntloko, Kamilla Swart	2008	kérdőívezés, interjúk készítése és közvetlen megfigyelések	Red Bull BigWave Africa (RBBWA)
Ozan Guler, Gürkan Akdag, Ali Dalgic, Sercan Benli , A. Celil Çakici	2014	kvantitatív vizsgálat, a szervezőváros lakosainak megkérdezése	XVII. Mediterrán Játékok
Elizabeth Fredline, Bill Faulkner	2000	kvantitatív vizsgálat, a szervezőváros lakosainak	Gold Coast IndyCar Race

		megkérdezése, klaszterelemzés – 3 adatfelvétel adatainak összehasonlítása	

5. táblázat: Nemzetközi sportrendezvényekkel (kisebb) foglalkozó nemzetközi szakirodalom Összegző táblázat

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

Amíg a rendezvények utáni értékelés széles körben elfogadott, addig az értékelési folyamat kiterjesztése a tervezés és a megvalósítás szakaszára kevésbé ismert folyamat a kisebb méretű rendezvények esetében (Veal – Toohey - Frawley 2012). A rendezvényt megelőző kutatások mellett teszi le a voksát Masterman, aki szerint „ha a kitűzött célokhoz való igazodás folyamatos, akkor az értékelésnek is annak kell lenni" (Masterman 2009, 74). Chalip (2004 és 2006) úgy látja, hogy a hagyományos utólagos értékelési fókuszt fel kell váltania egy ex ante, vagyis előzetes fókusznak. 2002-es munkájában Chalip és Leyns írja, hogy ha van megelőző stratégia az esemény lehetséges hatásainak maximalizálására, akkor ez magában foglalja, azonosítja a rendezvény azon eszközeit, amelyek mobilizálhatóak és elvárja a releváns érintettektől, hogy hozzáférjenek a releváns információkhoz, és lehetőséget biztosít az azokra való reagálásra (Chalip – Leyns 2002).

Chalip különbséget tesz a rendezvények hatása és a rendezvények befolyással elérhető multidimenziós hatása (leverage) között. Az így létrejött hatás – örökség – leverage hármas a kisebb rendezvények esetében is releváns megközelítés, amelyet most az ex ante és ex post kutatási szempontból közelítek meg. A hatás a rendezvény után kerül felmérésre és annak eredete nem azonosítható, így nem befolyásolható. Megközelítése szerint a hatások ismerete, feltérképezése már a rendezvény előtt, annak tervezési szakaszában fontos, stratégiai feladat ezek befolyásolása. Cél, hogy meghatározzuk és beazonosítsuk azokat a stratégiákat, taktikákat, amelyek a rendezvény előtt és alatt megvalósíthatunk annak érdekében, hogy a kívánt hatásokat elérjük (Chalip 2006).

A fent említett „leverage" magyarázatához a társadalmi hatásokat vehetjük példának. A nemzetközi sportrendezvények jellemzője a felfokozott, ünnepi hangulat, amely a szervező ország/város társadalmában jelentkezik és amely hatására különösen az összetartás érzése erősödik. Annak érdekében, hogy ez az érzés növelhető legyen, a rendezvény szervezőinek és a helyszínül szolgáló város közösségének is erősíteni kell a kapcsolódó interakciókat. A

nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódóan társadalmi eseményeket kell szervezni, kezdeményezni kell az informális társadalmi kapcsolódásokat széles körben. Ahhoz, hogy a társadalomban rejtőzködő lehetőségeket ki tudjuk aknázni, egységes szimbólumokat és értelmezéseket kell biztosítani a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódóan (Chalip 2006).

Hatás(Impact)	**Multidimenziós hatás (Leverage)**
Eredmény	**Stratégia (taktika)**
Az eseményt különállóan (izoláltan kezeli)	Az eseményt komplexen elemzi, mint céltermék, és mint szolgáltatáscsomag
Rendezvény értékelés	Szervezeti tanulás
Rendezvény utáni fókuszú	Rendezvény előtti időzítéssel, fókusszal
Leíró	Analitikus

6. táblázat: A hatás és a multidimenziós hatás közötti különbség

Forrás: Chalip 2006 alapján saját szerkesztés

A táblázatban jól látható és összegzésre kerül a hatás és befolyással elérhető multidimenziós hatása (leverage) közötti különbség, amikor egy rendezvényt tanulmányozunk. A hatás egy eredmény, amely utólagos fókuszú és leíró, a leverage egy stratégia, taktika, rendezvény előtti fókusszal, analitikus, elemző megközelítéssel. A leverage esetében szervezeti tanulás a jellemző, míg hatás esetén a rendezvény értékelése.

A fenti megállapítások alapján a multidimenziós hatások elérésének kulcsa a stratégia és a tervezés, ennek egyik kulcstényezője az ex ante kutatások fontossága.

Taks – Green – Misener – Chalip 2014-ben megjelent tanulmányában a jövőbeni kutatásoknak azt javasolja, hogy a rendezvény alapjául szolgáló folyamatokra kell összpontosítaniuk, nem csak a hatásokra és eredményekre. A stratégiák és taktikák megfogalmazását és végrehajtását, valamint a méréseket egy esemény szervezésének kezdetétől kell bevezetni. A folyamatok elemzése arra világít rá, hogy a legtöbb esetben a pozitív és negatív kimenetel nem volt szándékolt, és az ezek alapjául szolgáló folyamatok sem egyértelműek. A rendezvény szervezése kapcsán partnerségeket és kapcsolatokat létesítettek, de nem aktiválták ezeket a sport fejlődését szolgálva. A szervezők téves feltételezése volt, hogy a "tudatosság", az új létesítmény és a pozitív médiaközvetítés

automatikusan vonzza az új résztvevőket (Taks – Green – Misener – Chalip 2014). A tanulmány számos kihagyott lehetőséget tár fel a sportban történő részvétel megteremtésére egy sportrendezvény kapcsán.

A szervezőváros lakosai körében végzett vizsgálatok

Ebben a részben célom a kutatási módszertant meghatározó azon kutatások részletes bemutatása, amelyeket az akadémiai szféra végzett és amelyek esetében a kutatási körülmények és azok meghatározó szempontjai nagyon hasonlítanak a disszertációm fókuszához. Ilyen hasonlóság például a rendezvény mérete, a város lakosságának száma, turisztikai aktivitása, nemzetközi sportrendezvények szervezésében meglévő tapasztalat.

→ Anne-Line Balduck, Marc Maes és Marc Buelens (2011): The Social Impact of the Tour de France: Comparisons of Residents' Pre- and Post-event Perceptions című tanulmányában kvantitatív vizsgálatot végez a rendezvény előtt és után Ghent városa lakosainak körében.

A Tour de France sportrendezvény egy évente megrendezésre kerülő körverseny, amely több városon keresztül halad a cél felé. Ennek egyik állomása volt Ghent városa. A lakosok megfigyeléseit, felfogását a hatásokról mérte fel a kutatás, a rendezvény előtt és után 1-1 kérdőívvel. A felmérésre az esemény előtt és után 1-1 héttel került sor, 396 és 235 érvényes kérdőív került kitöltésre. A társadalmi hatásokkal foglalkozó kutatások közül a szerzők a következők alapján alakították ki a kérdőív felépítését: Waitt, 2003 – Sydney, Kim - Petrick 2005 - FIFA Word Cup in Seoul, Kim – Gursoy – Lee 2006 – 2002 Word Cup, Ohmann – Jones – Wilkes – 2006 Football Word Cup – személyes interjúk a müncheniekkel, Bull - Lowell 2007: Canterbury – Tour de France. A szerzők a vonatkozó szakirodalmi feldolgozás után hat témában (gazdasági, kulturális, imázs, környezeti, turisztikai, infrastrukturális) fogalmazták meg a releváns kérdéseket. Harminchárom kérdés, állítás szerepelt a kérdőívben, tizenkettő negatív és huszonegy pozitív hatásokról, amelyeket hetes fokozatú Likert skálán értékelt a kitöltő, hogy mennyire ért vele egyet. A rendezvény előtti kérdőív célja az volt, hogy felmérje a várható hasznokat és költségeket. A rendezvény utáni kérdőív célja pedig, hogy megvizsgálja az érzékelt hasznokat és költségeket**.** A tanulmány elemezte Ghent lakosainak felfogását, észlelését, véleményét (perceptions) a TDF ghenti megrendezésének hatásairól. (A MANOVA tábla eredményei a 3. mellékletben találhatóak) (Balduck – Maes – Buelens 2011)

Az eredmények azt mutatják, hogy a lakosok véleménye idővel megváltozott. A TDF érkezése előtt a lakosok azt várták, hogy a rendezvény kiváló lehetőség lesz a városmarketingre és kulturális előnyök megszerzésére. Miközben azt is elismerték, tudták, hogy a szervezés költségekkel jár. A rendezvény után a kulturális és imázs hatásokat még mindig pozitívan értékelték, a negatív hatásokat pedig kevésbé tapasztalták, mint várták.

A pozitív hatás faktorok közül a kulturális érdeklődés és a konszolidáció, a negatív hatás faktorok közül a túlzott kiadások és a mobilitási problémák voltak a szignifikáns előrejelzői, jóslói (predictors) a lakosok hajlandóságának arra, hogy a jövőben szeretnék-e hogy a TDF a városban kerüljön megrendezésre. A lakosok véleménye alapján a TDF kiváló lehetőség a város promotálására (Balduck – Maes – Buelens 2011).

→ Knott – Swart – Visser (2015): The impact of sport mega-events on the quality of life for host city residents: Reflections on the 2010 FIFA World Cup című tanulmányában egy rendezvény előtt, alatt és után kvantitatív kutatást végzett a 2010-es FIFA labdarúgó világbajnokság a rendező város lakosainak életminőségére vonatkozó hatásairól.

A 2010-es labdarúgó-világbajnokság[26] a 19. világbajnokság volt és a Dél-afrikai Köztársaságban rendezték 2010. június 11. és július 11. között. Kiemelt jelentőségét az adja, hogy ez volt az első alkalom, amikor a világbajnokságot az afrikai kontinensen rendezték. A kutatás módszertana szerint térbeliségen alapuló, rétegzett véletlenszerű mintavételi módszerrel választották ki az alanyokat, akik a Greenpoint, a külváros, és a fokvárosi stadion környéki lakosok közül kerültek ki.

A labdarúgó világbajnokságok hatásaival a 2002-es dél-koreai és japán közös rendezés esetében Kim – Gursoy – Lee (2006), a németországi világbajnokság (2006) esetében Kersting (2007) foglalkozott, akik és számos pozitív hatást azonosítottak a szervezőváros lakosaira vonatkozólag. A szerzők felvetik az előzményt, hogy az eddigi kutatások leginkább a rendezvények gazdasági hatásainak mérhetőségére fókuszálnak és csak kisebb mértékben értékelik a lakosok megítélését, hozzáállását (Fredline – Faulkner 2002). A kutatás

[26]A labdarúgó világbajnokságokat a mega és a non mega rendezvények rendszerébena mega rendezvények közé helyezhetjük el. Azonban itt a nem nyári és téli olimpiai rendezvényekkel foglalkozó kutatásokat vizsgálom, illetve a következő két esetben nem országos hatásokat, hanem helyi, szervezővárosra vonatkozó hatásokat vizsgálnak a szerzők.

kialakításánál fontos szempont volt a fejlett országokban már használt módszerek, fókuszok afrikai kontextusba történő áthelyezése.

A hatásokat a válaszok összehasonlításával értékelték a rendezvény előtt és után. Az eredmények azt mutatták, hogy változás következik be a lakosok véleményében a rendezvényt követően. A rendezvény alatt a válaszadók a nemzeti büszkeségnek és a hazaszeretetnek magas szintjét mutatták. A várt negatív életminőségi mutatók, mint a bűnözés, a forgalom, a zaj és a társadalmi szennyezés említése jelentősen (szignifikánsan) csökkent (Knott – Swart – Visser 2015).

A labdarúgó világbajnokság szervezése az eredmények alapján pozitívan hat a társadalmi kohézió és a polgári büszkeség tényezőkre, de a kutatás elismeri, hogy ezek rövid távúak.

→ Üngüren – Kacmaz – Yetkin (2015) közös munkája több szempont szerint is kiemeltem releváns a kutatási koncepcióm felépítésében.

A vizsgálat tárgya Alanya városa, ami egy turisztikailag kedvelt célpont Törökországban, 100.000 fő körüli lakossággal rendelkezik. [27]

Alanya Törökország és a földközi-tengeri térség egyik legkedveltebb úti célja. 2014-ben a város több mint 160 ezer vendégággyal rendelkezett, külföldi látogatóinak száma meghaladta a 3,5 millió főt. Ezek mellett Alanya több mint 70 országos és nemzetközi sporteseménynek ad otthont évente. Az első sportrendezvényt triatlonban rendezték, amelyet követően számos eseményt tartottak már, a maratoni futástól kezdve a kerékpározáson, úszáson, hegyi kerékpározáson, strandröplabdán át a strandfociig. Ezen események közül a legnagyobb a „Presidency Bicycle Tour" nevű verseny induló szakasza, amelyet 190 országban közvetítenek élőben. 2007-ben a Török Röplabdaszövetségnek sikerült meggyőznie a Nemzetközi Röplabdaszövetséget, hogy hozzanak létre egy exkluzív röplabda-edzőközpontot Alanyában.

A tanulmány célja annak meghatározása, hogy milyen percepciói vannak a helyi lakosoknak az országos és nemzetközi sportesményekről. A felmérést a szerzők állították össze, a kapcsolódó szakirodalom (Higham 1999, Fredline 2005, Kim –Petrick 2005, Ohmann et. al., 2006; Preuss - Solberg 2006, Zhou 2010, Chen, 2011, Jamieson 2014) áttekintését követően.

[27]A város sportlétesítmény-infrastruktúrája a Milli Egemenlik Stadion, labdarúgó-sportkomplexum és a szomszédságában található Alanyai Városi Sportkomplexum tizenhárom létesítménye teszi lehetővé, hogy a város nemzetközi sportrendezvényeknek adhasson otthont.

A felmérésben szereplő kérdéseket az Alanyában élő helyi lakosoknak tették fel. Összesen 239 értékelhető választ sikerült összegyűjteni és kielemezni. Az elemzésekben a helyi lakosoknak az Alanyában tartott országos és nemzetközi sporteseményekről szerzett percepcióit nyolc szempont szerint határozták meg. A szempontok az alábbi elnevezéseket kapták: gazdasági hozzájárulás, a sportkultúra inspirációja, forgalomtorlódással kapcsolatos problémák, reklámeszköz és márkaérték-növekedés, környezeti károk, társadalmi interakció, infrastruktúrafejlesztés és sportberuházások vonzása, illetve pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája (Üngüren – Kacmaz – Yetkin 2015).

A tanulmány eredményeit három részre bontják. Az első a résztvevők demográfiai jellemzőihez és a régióban tartott országos és nemzetközi sporteseményeken történő részvétel arányaihoz és okaihoz kapcsolódnak; valamint azon gyakoriságelemzés eredményeit tartalmazzák, amelyek a résztvevőknek az események reklámozásához való hozzáállását vizsgálják. A második a faktorelemzés eredményeit tartalmazza, amelyet annak meghatározására végeztek, hogy mely szempontok alakítják a helyi lakosoknak az Alanyában tartott országos és nemzetközi sporteseményekkel kapcsolatos percepcióit. A faktorelemzés eredményei a 4. mellékletben található. A harmadikban a Mann Whitney U elemzés és a Kruskal Wallis Test eredményei szerepelnek, amelyeket annak meghatározására készítettek, hogy mely szempontok mentén változnak a helyi lakosok országos és nemzetközi sporteseményekkel kapcsolatos. (Üngüren – Kacmaz – Yetkin 2015)

Faktorelemzés, klaszterelemzés és további magyarázó modellek

A lakosok körében végzett kutatások esetében cél, hogy az észlelt hatások strukturálhatókká válhassanak. Ennek lehetséges módja a faktorelemzés. Abban, hogy milyen faktorstruktúra jön létre, vannak különbségek. A faktorelemzés eredményei az alapot adják a megállapítások meghozatalához és a magyarázó modell felépítéséhez.

Kim – Gursoy – Lee (2006) célja volt, hogy a Dél- Korea és Japán közös rendezésű labdarúgó világbajnokság (2002) esetében a dél-koreai lakosok észlelését vizsgálja meg a rendezvény előtt és után, illetve e két időszak adatait kívánta összehasonlítani az esetleges különbségek megmutatása céljából. A rendezvény előtt 371, utána pedig 448 kérdőív került kitöltésre. Az összegyűjtött adatok felhasználásával feltáró faktorelemzést végeztek az észlelt hatásdimenziók meghatározására. A feltáró faktorelemzést az 1. adatmintán (a játékok előtt) végezték el. Nyolc tényező sajátossága (eigenvalues) 1-nél nagyobb volt, és a

teljes variabilitás 58% -át tette ki. Hét és nyolc faktor alapján is végeztek próbákat, végül a hét faktornál maradtak. Az utóbbi hét tényezőt a következőképpen jelölik: a kulturális csere előnyei; szociális problémák; gazdasági előnyök; természeti erőforrások és kulturális fejlődés; forgalmi torlódások és szennyezés; árnövekedés és építési költségek. Ezeket az azonosított dimenziókat a játékok után gyűjtött adatokkal validálták. MANOVA és ANOVA teszttel elemezték a hatások észleléseinek különbségeit a játékok előtt és után. Jelentős eltéréseket találtak a dimenziókban. A tanulmány eredményei szerint a 2002-es világbajnokságok hatásainak lakossági észlelése drasztikusan megváltozott a játékok után. A játékok előtt a lakosok magas elvárásokat támasztottak a játékokkal kapcsolatban, amelyek gazdasági és kulturális előnyökkel járhatnak a közösségeik számára, bár tudatában voltak annak, hogy ezek az előnyök nem járnak költség nélkül. A játékok után azonban rájöttek, hogy a játékok által termelt előnyök alacsonyabbak voltak, mint amire számítottak. Különösen a gazdasági előnyök nagy csalódottságot keltettek a helyi lakosok körében.

Szerzők	Esemény	Város	Pre/post	kitöltések	Témák, faktorok
Balduck, Maes, Buelens (2011)	Tour de France	Ghent	Pre és post	396, 235	gazdasági, kulturális, imázs, környezeti, turisztikai, infrastrukturális (33 állítás)
Knott, Swart, Visser (2015)	FIFA World Cup, 2010	Fokváros	előtt, alatt és után		
Üngüren, Kacmaz, Yetkin (2015)	Presidency Bicycle Tour	Alanya	után	239	Gazdasági hozzájárulás, sportkultúra inspirációja, forgalomtorlódással kapcsolatos problémák, reklámeszköz és márkaérték-növekedés, környezeti károk, társadalmi interakció, Infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása, illetve pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája
Kim – Gursoy – Lee (2006)	FIFA World Cup,2002	Dél-Korea és Japán	Pre és post	371,448	kulturális csere előnyei; szociális problémák; gazdasági előnyök; természeti erőforrások és kulturális fejlődés; forgalmi torlódások és szennyezés; árnövekedés és építési költségek

7. táblázat: A szervezőváros vagy ország lakosait megkérdező kérdőívek főbb jellemzői

Forrás: Saját szerkesztés, 2018

A világbajnokság pozitív oldala maga a játék volt, anélkül, hogy jelentős negatív gazdasági, társadalmi és kulturális hatásokat okozott volna. A tanulmány eredményei szerint a vandalizmus, a prostitúció, a bűnözés és az ingatlanárak, valamint az áruk és a szolgáltatások árának emelkedése jócskán az elvárások alatt maradt. A rendezvény idején a legnagyobb problémát a forgalmi torlódások jelentették.

A klaszterelemzés lényege, hogy olyan homogén csoportok kerüljenek kialakításra, amelyek azonos véleménnyel rendelkeznek bizonyos állításokkal kapcsolatban. Fredline - Faulkner (2000) tanulmányában a Gold Coast IndyCar Race nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódó kutatási eredményeket mutatja be. A Gold Coast, Délkelet-Queensland (Ausztrália) területén található, Ausztrália második számú turisztikai célpontja Syndey után[28]. Ez Ausztrália egyik leggyorsabban növekvő városi területe. A tanulmány a Gold Coast IndyCar Race közösségre gyakorolt hatásaira koncentrál, pontosabban arra, hogy a közösség bizonyos szegmensei hátrányos helyzetben vannak-e. A hatásokkal kapcsolatos 36 állításra klaszterelemzést végeztek annak érdekében, hogy azonosítsák a rezisztens csoportokat, amelyek hasonló válaszreakciókkal rendelkeznek. A tanulmány különlegessége, hogy három különböző adatgyűjtésből és tanulmányból származó adatot próbál összehasonlítani. A klaszterelemzés és a korábbi módszerek eredményei alapján a tanulmány megállapítja, hogy a klaszteranalízis megközelítés hasznos eszköze a turizmusra és az eseményekre vonatkozó közösségi reakciók alapját képező struktúra vizsgálatának, valamint a különböző klaszterek profiljának feltárásának. Az olyan egyének koherens csoportjainak azonosítása révén, akik közös nézeteket osztanak meg, amelyek megkülönböztetik őket más csoportoktól, a klaszter-elemzés alapot adhat a turizmus és az események tervezésének és irányításának célzottabb megközelítéséhez. A Gold Coast IndyCar Race esetében meg kell vizsgálni a "gyűlölködök (haters)" és az "okok miatt érintett" csoportokat annak megállapítására, hogy lehet-e konkrét irányítási intézkedéseket végrehajtani az aggályok okainak enyhítésére. A „lovers ”csoportok közelebbi vizsgálata lehetővé teheti az események pozitív aspektusainak hangsúlyozásához szükséges információkat a befogadó közösségen belül és azon túl is a marketingprogramokban (Fredline - Faulkner 2000).

[28]1996-ban a terület 976 600 tengerentúli turistát vonzott, Sydney utáni második legfontosabb nemzetközi célpontjává, 2,7 millió belföldi turista pedig évről évre látogat el a területet (Bureau of Tourism Research 1997).

*ERD – CRS modell***.** A modellben az „event resource demand”, vagyis a rendezvény erőforrásigénye (ERD) és a „city resource supply”, vagyis a város erőforrás-kínálata (CRS) mint két kulcsfontosságú tényező bevezetésével lehetővé válik a kereslet és a kínálat elemzése (Agha – Taks 2015). A modell gyakorlati használatával megállapításra került, hogy a kisebb sportrendezvényeknek nagyobb valószínűséggel pozitív a gazdasági hatása (Agha – Taks 2015).

A modell lényege, hogy a rendezvényeket, mint egybefüggő szükséges erőforrásokat, a városokat, mint egybefüggő erőforrás-kínálatot definiálták. A kutatópáros hangsúlyozza, hogy tisztában vannak azzal, hogy egy kisebb rendezvény kevesebb látogatót vonz, kevesebb támogatást kap, de kisebb az erőforrás igénye is. Megállapításuk szerint nem a városi jellemzők (mint terület, népesség, GDP) befolyásolják a gazdasági hatásokat, hanem a rendelkezésre álló erőforrások: a munkaerő-kínálat (emberi-erőforrások), a kormány és a magánberuházások (pénzügyi források), valamint az infrastruktúra szempontjából a repülőterek, utak, vendéglátás, és rendezvényhelyszínek (fizikai erőforrások). A CRS számos olyan várossal kapcsolatos funkciót is megragad, ami befolyásolja a gazdasági hatást, ily módon a CRS rögzíti azokat a várossal kapcsolatos funkciókat, amelyek képesek megjósolni gazdasági hatásokat. Az évtizedes gazdasági hatásokat vizsgáló kutatások alapján létrehozták a hatásokat 10 aktivitásba soroló csoportosítást, ezeket nevezik economic impact drivers-nek (EID) és ez alapján készítik el a költség-haszon elemzést. Különböző variációk esetében tárgyalják a hatások lehetőségeit. Az elmélet szerint az optimális gazdasági hatás mindenképpen bekövetkezik, ha a helyben nyújtott források egyenlők a rendezvény által igényelt forrásokkal.

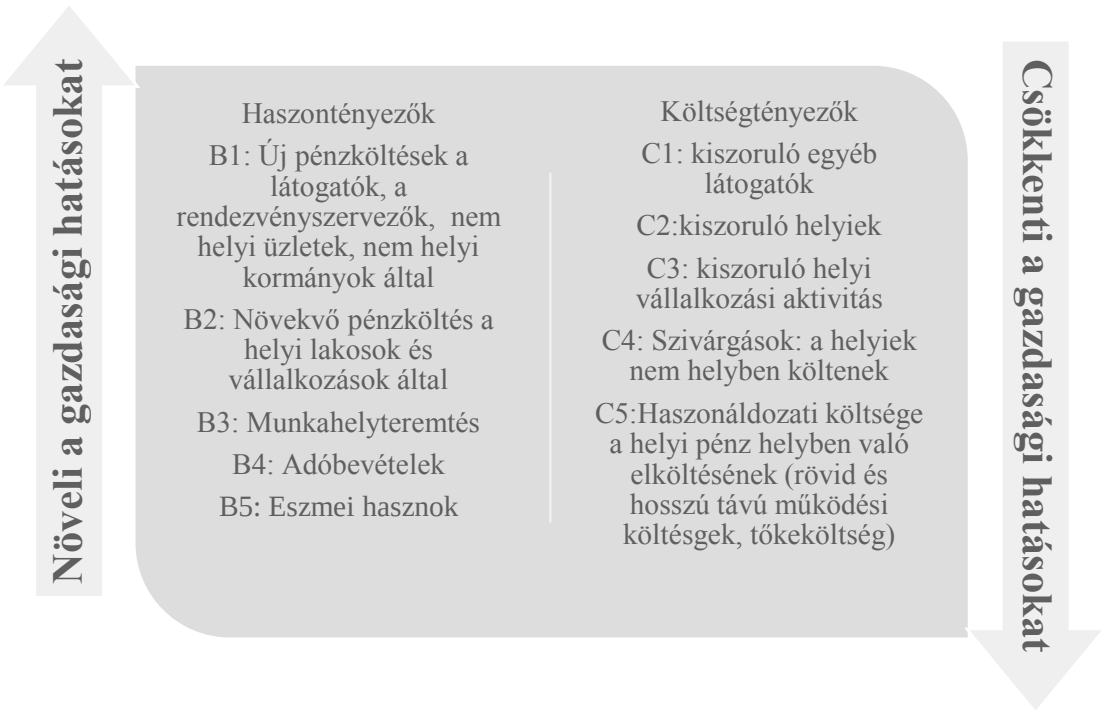

10. ábra: A gazdasági hatás tényezői

Forrás: Agha - Taks 2015 (saját fordítás)

5.4. A nemzetközi sportrendezvények működési jellemzői

A disszertáció fontos feladatának tartom, hogy a nemzetközi sportrendezvények meghatározásával összefüggésben tárgyalja azon tényezőket, szempontokat, amelyek mentén azok működése jellemezhető, csoportosítható. Ebben a témában feldolgozom és szintetizálni igyekszem a nemzetközi szakirodalmat, amelynek következtetései sok esetben nehezen lehatárolhatóak egyes témákra, így azokat összefüggéseikben tárgyalom.

5.4.1. Nemzetközi sportrendezvények csoportosítása

Első lépésben a nemzetközi szakirodalom nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatóságával foglalkozó tanulmányait mutatom be. A nemzetközi sportrendezvények esetében a fő fókusz a mega rendezvények mint kategória definiálása, azonban ahhoz, hogy ez meghatározható legyen, a szerzők értékelési kritériumokat, rendszereket hoznak létre, amely által nem csak a mega sportrendezvények meghatározási lehetősége jön létre, hanem különböző kategóriák, csoportok is. Az általam feldolgozott források egyik része konkrétan a nemzetközi sportrendezvények kategorizálásával foglalkozik, míg a másik része a helyes fogalomhasználat érdekében tisztázza a fogalmi

kereteket. A 8. táblázatban összefoglalom az általam megismert források nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatóságához kapcsolódó legfontosabb megállapításait.

A fejezet második részében, felhasználva a nemzetközi szakirodalmat, összegzéseként, a következtetések levonásaként meghatározásra kerülnek általam értelmezett lehetséges csoportosítási lehetőségek.

A mega sportrendezvények definiálásának témájában leginkább meghatározó Martin Müller (2015b): Mi teszi a rendezvényeket mega rendezvénnyé? című tanulmánya. Müller (2015b) azzal foglalkozik, hogy mitől válik egy rendezvény mega rendezvénnyé, munkájában megalkotja a mega események meghatározásának és osztályozásának rendszerét. Müller a meglévő fogalommeghatározások felülvizsgálata alapján a mega események négy konstitutív (lényeget alkotó) dimenzióját javasolja: a látogató-vonzerejét, a médiaközvetítés elérési nagyságát, a költségeket és a transzformatív hatást. Ezekre mutatókat fejleszt ki és kilenc rendezvény esetében elemzi ezeket. Müller meghatározza a mega események releváns jellemzőit és az események változását ezeken a jellemzőkön, végül javasolja a nagy események besorolásának mátrixát három méretosztályba: fő események, mega események és giga események (Müller 2015b).

Müller tanulmányában összegyűjtötte a már használt mega sportrendezvény definíciókat, majd ezek elemzése alapján megállapítja, hogy mega események definíciói tartalmazzák az eddig tárgyalt négy dimenzió egy vagy több elemét, de még egyik sem tartalmazza mind a négyet. Ha egy esemény valóban "mega" lesz, akkor mindegyik négy dimenzióban nagynak kell lennie. Ezek alapján egységes definíciót javasol: „A mega események olyan állandó időtartamú „ambulatory" alkalmak (ambulatory occasions), amelyek (1) nagyszámú látogatót vonzanak, (2) nagymértékben közvetítettek, (3) nagy költségekkel járnak és (4) nagy hatással vannak az épített környezetre és a lakosságra" (Müller 2015b, 629). A tanulmány konklúziójaként három kategóriát határoz meg: jelentősebb rendezvények, mega rendezvények és giga rendezvények. A kategóriákat a négy dimenzió (látogatói vonzerő, médiaelérés, költségek és transzformatív hatás) értékei alapján határozza meg. A tanulmányban tárgyalt kilenc rendezvény esetében a giga rendezvények közé a nyári olimpia, a mega kategóriába a téli olimpia, a labdarúgó világbajnokság, a labdarúgó Európa-bajnokság és az Ázsiai Játékok tartoznak. A besorolás alapján a jelentősebb rendezvények közé sorolandó a Super Bowl.

Szerzők	**A csoportosításhoz kapcsolódó legfontosabb megállapítások**
Hiller, H.H. (1998).	a mega eseményt alapvetően gazdasági kezdeményezésnek tekinti
Roche, M. (2000)	Mega rendezvények, kiemelkedő rendezvények, meghatározó (hallmark) rendezvények, közösségi rendezvények. Ezeket két szempont szerint jellemzi a szerző, a célközönség szerint lehet: globális, világ, regionális, nemzeti, regionális és helyi. A médiaérdeklődés alapján pedig lehet globális, nemzetközi, nemzeti és helyi. A mega események leginkább "nagyszabású kulturális (ideértve a kereskedelmi és sportesemények is) események, amelyek drámai jellegűek, tömeges népszerűséggel és nemzetközi jelentőséggel bírnak" (Roche 2000, 5).
John Horne (2007)	Roche (2000) és Roberts (2004, 108) definícióját használja. A kortárs mega-események két központi eleme egyrészt az, hogy jelentős következményekkel járnak a fogadó városra, régióra vagy nemzetre nézve, ahol előfordulnak, másrészt pedig jelentős médiavisszhangot vonzanak maguk után.
Wolfgang Maennig, Andrew Zimbalist (2012)	Az általános sportrendezvények és mega sportrendezvények közötti különbség: sportolók száma, a résztvevők és a televíziós nézettség, a helyszín, a gazdasági hatás.
Airton Saboya Valente Junior, Joan Noguera Tur (2013)	A mega sportesemények főbb jellemzője az a képesség, hogy vonzzák a közönséget és potenciális hatást gyakorolnak a szervezővárosra.
Taks, Chalip, Green (2015)	A mega események egyszeriek, nem folytonosak és rendkívüliek.

Martin Müller (2015 b)	3 kategória: jelentősebb rendezvények, mega rendezvények és giga rendezvények. A kategóriákat négy dimenzió (látogatói vonzerő, média elérés, költségek és transzformatív hatás) értékei alapján határozza meg.

8. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatóságának nemzetközi megközelítései (időrendben)

Forrás: saját szerkesztés, 2017

A mega sportrendezvények definiálásban számszerűsíthető tényezőket keresnek Maennig és Zimbalist (2012). Céljuk, hogy a számszerűsíthető adatokkal lehessen megkülönböztetni a mega sportrendezvényeket a tipikus, általános sportrendezvényektől. Első ilyen tényezőként a sportolók számát említik, azonban ebben az esetben a leghíresebb maratonok (Boston, New York) a 25 000 résztvevővel is mega rendezvények lennének. A második tényező Horne és Manzenreiter (2006) alapján a résztvevők és a televíziós nézettség, elérések száma. Ez azonban több dimenziót von maga után. Első a résztvevők és nézők száma, második azoknak a részaránya, akik nem a szervezővárosban élnek, a harmadik a televízióban közvetített órák száma vagy a közvetítés hossza és annak nézettsége, és ebben az esetben az is kérdés, hogy van-e elérhető és megbízható adat. Ha van is, akkor sem értjük bele az internetes és nyomtatott médiaeléréseket. A szerzők kiemelik, hogy a nézettséget nagyban meghatározza a résztvevő csapatok és sportolók ismertsége, egyénisége (Maennig - Zimbalist 2012). Példaként hozza a US Open női döntőjét: amikor Serena Williams játszotta a döntőt, háromszoros nézettséget produkált azzal összehasonlítva, mint amikor Kim Clijsters szerepelt benne. A harmadik tényező maga a helyszín, ahol a rendezvény megrendezésre kerül. A televíziós nézettség a pekingi olimpia esetében Athénhoz képest 21%-kal nőtt, köszönhetően a kínai népességnek. A helyszín azért is befolyásoló tényező, mert az időzóna és az időeltolódás is meghatározza a rendezvény követhetőségét. Gazdasági szempontból egy mega sportrendezvény a „normál" sportrendezvénytől gazdasági hatásában különbözik. Ide tartozik a rendezvény költségvetésének nagysága, a makrogazdasági hatások, mint például foglalkoztatottság, jövedelem, adóbevételek, és ezek nemzeti, regionális, ágazati és városi szinten is megjelenhetnek. Maennig és Zimbalist (2012) hivatkozik Roche (2000), 2000-es tanulmányára, miszerint különbség valójában a nemzetközi jelentőség. A nemzetköziséget lehet a mega- és a normál sportesemény közötti különbség egyik legfontosabb kritériumának tekinteni. A fejezet végkövetkeztetése pedig, hogy figyelembe véve a mega események lehetséges azonosítási tényezőinek változatosságát és

összetettségét, végső soron nehezen tudják megállapítani, hogy hol lehetséges a mega és a non mega események közötti vonal meghúzása, és mindez szubjektív.

A fent hivatkozott Roche (2000) definíció szerint a mega rendezvények olyan nagyszabású kulturális (ideértve a kereskedelmi és sportesemények is) eseményeket jelentenek, amelyek drámai jellegűek, tömeges népszerűségűek és nemzetközi jelentőségűek. (Ez a körülírás tekinthető az egyik leggyakrabban hivatkozottnak az általam olvasottak közül.) A mega sportrendezvényeket általában a nemzeti kormányzati és nemzetközi nem kormányzati szervezetek változó kombinációi szervezik, és így ezek a rendezvények a nemzeti kultúra fontos elemeivé válhatnak. A könyvben szereplő táblázat áttekintést nyújt a nyilvános események fő típusairól, szintjeiről és dimenzióiról, amelyek alapján mega eseményeket lehet elhelyezni.

Rendezvények típusai	**Példa**	**Célpiac, megcélzott résztvevők**	**A médiaérdeklődés típusa**
mega rendezvények	expok, kiállítások olimpiák (tél, nyár)	globális	globális TV
"kiemelkedő" (special) rendezvények, major – jelentősebb rendezvények	Grand Prix, F1 regionális rendezvények, pl. Pán-Amerikai játékok	regionális és nemzeti	regionális és nemzeti TV
"meghatározó" (hallmark) rendezvények	nemzeti, pl. Ausztrál játékok	nemzeti /regionális	nemzeti TV/ helyi média
közösségi rendezvények	vidéki, városi rendezvények helyi közösségi rendezvények	regionális és helyi	helyi TV/ sajtó

9. táblázat: A rendezvény kategorizálása példákkal

Forrás: Roche 2000

A 9. táblázatban a rendezvények négy típusát különböztetjük meg. Mega rendezvények, "kiemelkedő"(special) / jelentősebb (major) rendezvények, "meghatározó" (hallmark) rendezvények, közösségi rendezvények, amelyeket két szempont szerint jellemez a szerző. A célközönség szerint lehet: globális, regionális, nemzeti és helyi. A médiaérdeklődés

alapján pedig lehet globális, nemzetközi, nemzeti és helyi. A négyes csoportosítás magyar megfelelője is kiadja, érzékelteti a fokozatosságot: mega, kiemelkedő, meghatározó, közösségi.

A nemzetközi sportrendezvények gazdasági szempontok alapján értékelhetőek, azonban kevés figyelmet fordítanak arra, hogy az eseményre egy szélesebb körű, hosszútávon vizsgálható folyamat részeként tekintsenek. Hiller (1998) a hatások gazdasági szempontú értékeléséhez egy adaptált gazdaságpolitikai modellt javasol, mert a mega eseményt alapvetően gazdasági kezdeményezésnek tekinti (Hiller 1998). A tanulmány szerint a mega események határozott idejű, rövid távú események. Az esemény nagy horderejű, világméretű érdeklődés kapcsolódik hozzá és fenntartható, mérhető gazdasági eredménye van. A rendezvénynek végső soron nem feltétlenül kell pénzügyileg sikeresnek lennie, de a gazdaságra bizonyos hatást gyakorol, pl. turisztikai és infrastrukturális fejlesztésekkel, emellett javítja a foglalkoztatást, mind rövidtávon, mind tartósan. A mega rendezvény magában foglalja a politikai döntéshozatalt és az ország kormányának stratégiáit, leginkább közvetlen módon, de a politika közvetett is lehet. A kormány általában támogatja a gazdasági előny szerzését az ország számára egy mega rendezvény által. Kormányzati szempontból a legfontosabb, hogy legitimálják a mega rendezvény befogadásának döntését. A tény, hogy egy mega esemény megváltoztatja a szervezőváros örökségét, nagyobbat nyom a latban, mint az, hogy milyen hatást gyakorol az ország gazdaságának egészére. Az olimpiai játékokon és a labdarúgó-világbajnokságon kívül más rendezvényeket is mega sportesemények nevez a szerző, ilyen a labdarúgó Európa-bajnokság és a The Rugby World Cup.

A mega események szakirodalomban megtalálható meghatározásait áttekintve Horne (2007) is arra következtetésre jut, hogy számos korábbi tanukmányokat folytatva a "különleges", "hallmark" vagy "mega események"-ről (lásd például Witt 1988, Syme et al. 1989, Law 1994) Roche definícióját használja.

A kortárs mega események két központi eleme, hogy jelentős következményekkel járnak a fogadó városra, régióra vagy nemzetre nézve, illetve jelentős médiavisszhangot vonzanak maguk után. Horne (2007) hivatkozik Roberts meghatározására is (Roberts 2004, 108), aki bizonyos sportesemények "mega"-ként definiál: amelyek "nem folytonosak", szokatlanok, nemzetköziek és nagyon összetettek, továbbá képesek kommunikációs üzeneteket közvetíteni több milliárd embernek a televízión és a távközlés egyéb vívmányain keresztül.

A "megák" egyre inkább nemzetközi közönséget és összetételt vonzanak. A becslések szerint mintegy 3,9 milliárd ember nézte a 2004-es athéni olimpiai játékrészeket, a kumulált televíziós nézettség 40 milliárd volt. Összesen 35 000 órát szenteltek a médiában a játékoknak - ez 27% -kal haladta meg a 2000-es, Sydney-ben megrendezett nyári olimpiai játékokra szánt műsoridőt (lásd www.olympic.org/uk). A 2002-es FIFA világbajnokság Japánban és Dél-Koreában több mint 41 000 órás programozást biztosított 213 országban, és becslések szerint 28,8 milliárd nézőt vonzott (Madrigal et al. 2005, 182). Ez a szórakoztató iparág "szupernóvája" (Roberts 2004, 112).

A fejezet bevezetőjében említettem, hogy a meghatározások legtöbb esetben a tanulmányok elméleti áttekintésében jelennek meg és céljuk a fogalmi keretek tisztázása. Erre kiváló példa Airton Saboya Valente Junior és Joan Noguera Tur (2013) tanulmánya, amelynek alapvető célja a mega sportesemények – különösena 2014-es világbajnokság – gazdasági, társadalmi, városi és turisztikai hatásainak mérése. A szerzők a tanulmány elején a mega sportrendezvények fogalmával a labdarúgó világbajnokság szempontjából foglalkoznak. Az általam is tett szakirodalmi hivatkozásokat használva a labdarúgó világbajnokságot mega sportrendezvényként kezelő tanulmány, Roche (2012) definícióját idézi. Továbbá a mega sporteseményeket úgy is meg lehet határozni, mint amelyek jelentős méretűek és rövid időtartamúak. Egy városban vagy egy országban szétszórva, nagyszámú résztvevőt és nézőt vonzanak, a média részéről is komoly érdeklődésre tartanak számot, emellett nagy beruházást jelentenek az infrastruktúra-, a logisztika- és a biztonsági szolgáltatások területén. A mega sportesemények megszervezése általában a nemzeti és helyi szintű kormányzati szervek között oszlik meg, nemzeti és nemzetközi sportegyesületekkel és szövetségekkel együtt (Hall 1992a, Hiller 1998, Radicchi 2012).

A tanulmány Goig 2012, Horne - Manzenreiter 2006, Maening - Zimbalist 2012 tanulmányai alapján megállapítja, hogy a mega sportesemények főbb jellemzője az a képesség, hogy vonzzák a közönséget és potenciális hatást gyakorolnak a szervezővárosra. Ennek következtében egy ilyen esemény a befogadó nemzet politikai és gazdasági sajátosságai mellett képes kultúrájának és társadalmi szervezeteinek képét is bemutatni a közönség számára. A "normális" verseny nem biztosít ilyen lehetőségeket (Goig 2012, Horne-Manzenreiter 2006, Maening - Zimbalist, 2012).

A tanulmány a politikai szempontot is a mega sportrendezvények jellemzőihez sorolja, azon oknál fogva, hogy a különböző országokban ösztönzött események népszerűsítését gyakran

nemcsak gazdasági érdekek, hanem politikai törekvések is támogatják, ezen kívül egy ország stratégiai szempontból is képes javítani pozícióját a globális rendszerben. Így a mega események eszközök, amelyet a fogadó államok az úgynevezett puha hatalmuk erősítésére használnak (Black – van der Westhuizen 2004; Cornelissen, 2012). A tanulmány három fő tényezőt és ezek kombinációit emeli ki, amely különösen befolyásolja a mega sportesemények elterjedését és emelkedését. Az első az internet és az új kommunikációs eszközök elterjedése, a sport és a média közelségének, egymásra hatásának növekedése. A másik tényező a sportmédia-konglomerátum komplex kialakulásához és konszolidációjához kapcsolódik, amelyet a sportvilág, a média és az üzleti szféra közötti szövetség alakított ki, amely a sporttal kapcsolatos események területén átalakulást hajtott végre. Ez a hármas szövetség a szponzorálást, a versenyek közvetítési jogát, valamint marketing, reklám és merchandising szolgáltatásokat hozott létre, amelyek együttesen képviselik a mega sportesemények fő bevételi forrásait. Általában egy nemzetközi sportszövetség rendelkezik az esemény franchise-jával, amelyek a versenyt időnként magánszponzorok, valamint a fogadó ország vagy város számára engedélyezik (Goig 2012). A harmadik tényező a városok, a területek vagy a befogadó országok előmozdításának és fejlesztésének lehetősége. Valójában a szakirodalom a házigazdákat érő hatásokra utal. Ezeknek a hatásoknak a jellege társadalmi, gazdasági, városi és idegenforgalmi lehet (Brown - Massey 2001). Taks – Chalip - Green 2015-ös tanulmányában kimondja, hogy nem létezik a különböző típusú események univerzális definíciója, a nem mega sportesemények általában kisebb méretűek, skálájúak, hatókörűek és kevésbé elérhetőek, mint mega társaik (pl. az olimpiai játékok, a világbajnokság, az Eurokupa és a Nemzetközösségi Játékok). Azonban, mint a mega események, ezek is egyszeriek, nem folytonosak és rendkívüliek. „A különböző említett sportesemény típusok mellett ugyancsak kiemelendők a fiatalabb utánpótlás korosztályok nemzetközi eseményei, hiszen pont ezek azok az események, amelyek hosszú távon a versenysportra pozitív sportszakmai hatást gyakorolhatnak” (Stocker – Szabó 2017, 59).

A szakirodalom szintetizálása

Az előzőekben felsorolt, a nemzetközi szakirodalom által a nemzetközi sportrendezvények szempontjából meghatározónak tartott tényezőket felhasználva összegzem a csoportosíthatósági lehetőségeket, majd a Magyarországon megrendezésre kerülő nemzetközi sportrendezvények két kiemelt tényező szerinti csoportosításával példákon keresztül mutatom be az egyes csoportok jellemzőjét. 1. A sport fajtája: a

sportrendezvényeket Nyerges, Petróczi alapján 4 csoportba sorolhatjuk: fitnesz- és szabadidős rendezvények, iskolai testnevelés és diáksport rendezvények, fogyatékosok sportjához kapcsolódó rendezvények és versenysportrendezvények (Nyerges - Petróczi 2007). Ezen csoportfajták közül az általam legfelsőbb szintként értelmezett nemzetközi szinten csak a szabadidős és a versenysportrendezvények jelennek meg.

Nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatósági tényezői (példákkal)		
Sport fajtája	versenysport atlétikai világbajnokság	szabadidősport utcai futóverseny
A résztvevő sportágak száma	egysportágas labdarúgó világbajnokság	többsportágas vizes világbajnokság
A rendezési jog tulajdonosa	nemzetközi szövetség kézilabda Európa-bajnokság	egyedi kezdeményezés, tulajdon Gyulai Memorial Atlétikai Nagydíj
Rendezési gyakoriság	évente, kétévente triatlon világkupa	négyévente téli és nyári olimpia
Rendező helyszín	egyszeri rendezvényhelyszín vizes világbajnokság	visszatérő (évente megrendezésre kerülő) rendezvény Formula 1, Mogyoród
Egyedi vagy versenysorozatba illeszkedő-e	versenysorozatba illeszkedő Formula 1, Mogyoród	egyedi sportverseny kosárlabda világbajnokság
Finanszírozás szerint	állami és vegyes vizes világbajnokság	magán Red Bull AirRace
Korosztály szerint	utánpótlás EYOF	felnőtt EHF Kézilabda Final Four

10. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatósági tényezői

Forrás: Saját szerkesztés a feldolgozott szakirodalom alapján, 2017

1. A szabadidősport rendezvények lényege a szabadidő hasznos eltöltése, a rekreáció és az egészség megőrzése. A versenysport-rendezvények célja a sportteljesítmények összemérése, rekordok felállítása. Ezek a versenysport-rendezvények sokrétű funkciót is ellátnak, ezért kiemelt jelentőséggel bírnak a társadalom, a gazdaság, a politika és a diplomácia számára egyaránt. (Nyerges - Laki 2007 alapján Dancsecz 2008)

2. Résztvevő sportágak száma: a résztvevő sportágak számának alapján megkülönböztethetünk egysportágas és többsportágas rendezvényeket. Többsportágas rendezvény az olimpia, és az olimpia család rendezvényei, például az Európai Ifjúsági Olimpia, és az Univerziádé.

3. A rendezési jog tulajdonosa: a rendezési jog tulajdonosa alapján lehetnek a nemzetközi szövetség által birtokolt rendezvények vagy egyedi kezdeményezések (Nagy Futam, Magyarország) is. Egyedi kezdeményezésű rendezvények alatt egy kiemelt érintett által kezdeményezett sportrendezvényt értünk, aki lehet egy szponzor (Red Bull) vagy egy nemzeti szövetség is. A tulajdonjog a rendezvényhelyszín kiválasztása szempontjából kulcsfontosságú, hiszen az egyedi kezdeményezés minden esetben meghatározza a helyszínt, még a nemzetközi szövetségek által tulajdonolt rendezvények esetében az egy pályázati folyamat által kerül kiválasztásra.

4. Rendezési gyakoriság: a rendezési gyakoriság szerint a nemzetközi sportrendezvények évente, kétévente vagy négyévente kerülnek megrendezésre. A legnagyobb rendezvényeket négyévente szervezik meg, ilyen például az olimpia (téli és nyári egyaránt), a labdarúgó világbajnokság és az Európa-bajnokság. A rendezési jog megszerzése a rendező országok számára igazi kihívás az esemény mérete okán.

5. Rendező helyszín: egyes események egyszer kerülnek az adott helyszínen megrendezésre, míg vannak versenyek, amelyeknek helyszíne visszatérő.

6. Egyedi vagy versenysorozatba illeszkedő-e: fontos szempont, hogy a nemzetközi sportrendezvény versenysorozatba illeszkedik vagy egyedi esemény. A nemzetközi szövetségek által birtokolt, visszatérő sportrendezvények versenysorozatba illeszkednek.

7. Korosztályok szerint: utánpótlás és felnőtt sportrendezvényeket különböztethetünk meg, amely csoportosítás a hatások fajtáit és azok nagyságát is meghatározzák.

A nemzetközi sportrendezvények két tényező szerinti csoportosíthatóságának bemutatása, magyarországi rendezésű sportrendezvények példáján

A hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvényeket (a teljesség igénye nélkül, csak néhány példával) a rendezési jog tulajdonosa és a rendező helyszín szerint, azaz két tényező alapján csoportosítottam a 11. táblázatban. Jól látható, hogy a legtöbb Magyarországon megrendezésre kerülő sportrendezvény valamely nemzetközi szövetség tulajdonában van. A rendező helyszín szerinti csoportosítás esetében egyszeri rendezésűek a világ- és Európa-bajnokságok, a visszatérő sportrendezvényeknél a versenysorozatba illeszkedő sportversenyek jelennek meg. Négy példát is kiemelhetünk: a csapatsportágak esetében a női kézilabda BL Final4 szervezését, amelyet egy próbaév után három évre nyert el a magyar szövetség, illetve a vízilabda LEN Final6 szervezését, amely 2016-tól két éven keresztül kerül megrendezésre Magyarországon. A szervezési pályázatok elnyerésekor ezekben a sportágakban a döntő tényező a magas nemzetközi színvonal, érem, sőt, végső győztes esélyes csapataink jelenléte. Egyéni sportágak esetében is két sikeres sportág, a vívás és a triatlon esetében van évente visszatérő nemzetközi sportrendezvény Magyarországon. A visszatérő nemzetközi sportrendezvények esetében fontos szót ejteni az autósport megnövekedett súlyáról, hiszen a Magyarországon 30 éve jelenlévő Formula 1 után a WTTC is évente visszatér Mogyoródra, illetve 2015-ben rendezték meg először a Kamion Európa-bajnokságot, majd 2016-ban már a DTM is szerepelt a Hungaroringen, amely Magyarország legnagyobb sportlétesítménye. Ezen rendezvények jellemzői azonosak: hivatásos sportrendezvények, egy sportág szerepel a programjukban, az adott sportág legmagasabb szintű nemzetközi versenyei, versenysorozatba illeszkednek, amely évente kiírásra kerül.

A tulajdonjog szempontjából igazán uniqumnak számítanak az egyedi kezdeményezésű, egyedi tulajdonú rendezvények. Magyarország esetében azonban erre is számos jó példa található. Az autósportnál maradva ilyen a Nagy Futam, amely hazai szellemi termék és a Red Bull tulajdonában van. A Gyulai István Memorial Atlétikai nagydíj esetében pedig egy emlékverseny kerül megrendezésre, amely évről évre emelkedő színvonalat képes biztosítani és egyre nagyobb sztárokat képes Európába, ezen belül Magyarországra, Székesfehérvárra csábítani, annak ellenére, hogy Magyarország az atlétikában nem számít nagyhatalomnak. A vízilabda esetében több hazai kezdeményezésű nemzetközi sportrendezvényt tudunk felsorolni, Volvo- kupa, Vodafone- Kupa, azonban ezek lényege minden esetben ugyanaz, a szervező a hazai szövetség, csak a névadó szponzor változó.

Hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények két tényező szerinti csoportosítása		
Jogtulajdonos / Rendező helyszín szerint	Egyszeri	Visszatérő, évente megrendezésre kerülő
Nemzetközi szövetség a jogtulajdonos	IDBF Sárkányhajó Világbajnokság	Formula1 - Autósport
	U19-es Labdarúgó Európa-bajnokság	EHF Final4 - Kézilabda
	U-16-os Nemzetközi Sakk Olimpia	WTCC magyar nagydíj - Autósport
	2. FINA Junior Nyíltvízi Úszó Világbajnokság	LEN BL FINAL6 - Vízilabda
	Maratoni Világbajnokság Kajak- Kenu	Gerevich-Kovács-Kárpáti férfi kard Grand Prix
	Női Kosárlabda Európa- Bajnokság	TVK ITU Triatlon Világkupa
Egyedi kezdeményezés, tulajdonjog (lehet szponzor, hazai szövetség, egyéb)		Gyulai István Memorial Atlétikai verseny
		Vodafone Kupa - Vízilabda
		Nagy Futam, Red Bull Air Race

11. táblázat: Hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények két tényező szerinti csoportosítása

Forrás: Saját szerkesztés, 2016

5.4.2. Nemzetközi sportrendezvények érintettjei – érintett elemzés[29]

A nemzetközi sportrendezvények kiemelt jelentőségű projektként kerülnek megszervezésre, megvalósításukra projektszervezet vagy vállalat jön létre[30]. Az érintett felfogás kiindulópontja a vállalat társadalmi beágyazottsága: az a tény, hogy a vállalat alapvető célja egy tág társadalmi rendszer keretei között valósul meg. A vállalat e tág rendszer összetevőivel (más szervezetekkel, intézményekkel, emberekkel) szoros kapcsolatban működik, és ezen összetevők kölcsönösen hatnak egymásra, befolyásolják, előnyösebb vagy hátrányosabb helyzetbe hozzák egymást (Chikán 2017). A nemzetközi sportrendezvények bemutatásakor, elemzésekor fontos, hogy meghatározzuk: működésük, megvalósításuk során milyen szereplőkkel, milyen kapcsolatba kerülhetnek. Egy nemzetközi

[29] A nemzetközi sportrendezvények érintettjeiről szóló fejezet a Máté Tünde (2017b): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon: Londontól-Rióig pp. 319-328. tanulmányban publikáltakra támaszkodik.
[30]Például a 2017-es budapesti Vizes Világbajnokságot a Bp2017 Világbajnokságot Szervező és Lebonyolító Nonprofit Kft. szervezte, amelynek ügyvezető igazgatója Szántó Éva (forrás: https://www.fina-budapest2017.com/hu/szervezok/szervezo-bizottsag).

sportrendezvény egy adott társadalmi rendszer keretei között és adott környezetben valósul meg, Chikán (2017) alapján ennek a kapcsolatrendszernek, hálózatnak vannak olyan szereplői, amelyekkel a vállalat lényeges, tartós és többnyire kölcsönös kapcsoltban áll. Ezeket a szereplőket nevezzük a vállalati működés érintettjeinek (Chikán 2017). Egy nemzetközi sportrendezvény működése során számos gazdasági és társadalmi szereplővel kerül kapcsolatba, az érintettek köre belső és külső érintettekre osztható. (Freeman 1984 alapján, András 2003a). A belső érintettek hozzátartoznak a szervezethez, mégpedig meghatározott jogviszony keretében, ez a csoport olyan szereplőket jelöl, amelyek az üzleti vállalkozás lényegét fejezik ki (Chikán 2017).

Belső érintettek vállalat esetében	**Belső érintettek nemzetközi sportrendezvények esetében**
tulajdonos (tőkebefektetés)	tulajdonosok = szervezési jog tulajdonosai
menedzser (működtetéshez kapcsolódó döntéshozatal)	hazai szövetség
	állami és/vagy városi, helyi önkormányzat
munkavállaló (végrehajtás)	szervező bizottság, szervezők
	sportolók

12. táblázat: Belső érintettek a vállalat és a nemzetközi sportrendezvények esetében

Forrás: Saját szerkesztés, Chikán 2017 alapján

Egy nemzetközi sportrendezvény belső érintetti körének meghatározásakor a fenti definícióból indultam ki. Az üzleti vállalkozás, jelen esetben a nemzetközi sportrendezvény megszervezésének lényegét kifejező szereplők azok, amelyek létrehozzák és alkotó résztvevői a folyamatnak. A tulajdonosok, a nemzetközi sportrendezvény szervezési jogának birtokosai a belső érintettek közül a legnagyobb szereppel rendelkeznek. A tulajdonosok általában nemzetközi vagy európai sportszövetségek, amelyek a sportversenyek szervezési pályázatainak kiírói. A tulajdonosok a nemzetközi sportrendezvények eltérő típusainál különböző szerepben jelennek meg.[31] A belső érintettek közé tartozik a nemzeti

[31]Az EHF Final4 esetében a sportrendezvény jogtulajdonosa az Európai Kézilabda Szövetség (EHF), azonban ők létrehoztak egy marketing vállalatot az EHF Marketing GmbH-t, amelynek az a célja, hogy az összes marketinggel és szponzorációval és egyéb jogokkal kapcsolatos feladatokat ellássa és értékesítéseket végezzen. Az EHF Marketing GmbH egy piaci alapon működő vállalat és az Európai szövetség minden Final Fourral

sportszövetség is, amely a nemzetközi vagy európai szövetség tagjaként formálhat jogot a szervezési pályázati folyamatban való részvételre. Sikeres pályázat esetén pedig a nemzeti szövetség lesz a helyi szervezője a nemzetközi sportrendezvénynek, tehát ő tölti be a helyi menedzsment szerepét[32]. A kandidáláshoz, a szervezési jog elnyeréséhez minden esetben állami és/vagy helyi önkormányzati garancia, hozzájárulás szükséges (András – Máté 2016a). Az állami és/vagy a helyi (városi) kormányzat is a belső érintettek közé sorolható, hiszen a nemzeti sportszövetség pályázata csak ebben az esetben adható be. Aktuálisan jó példa erre, hogy a Fővárosi Közgyűlés 2017. június 14-én pénzügyi kötelezettségvállalás nélküli elvi hozzájárulást adott a „Magyar Úszószövetségnek arra, hogy megpályázza a 2022-es vagy a 2024-es rövidpályás úszó-világbajnokság megrendezését" (MTI 2017.06.14., Fővárosi Közgyűlés határozat, www.budapest.hu). A belső érintettek közé sorolható a szervezőbizottság és a szervező csapat, amely sikeres pályázat esetében a sportrendezvény teljes szervezését és lebonyolítását végrehajtja. Ez a szerep a vállalati párhuzamban a munkavállalókkal azonosítható. Egy sportrendezvény nincs sportverseny nélkül, tehát a versenyt vívó sportolók hozzák létre a rendezvény lényegét, ők állítják elő az alapterméket, mint munkavállalók. A belső érintettek csoportjai eltérő érdekekkel rendelkeznek, így eltérőek azok a célok is, amelyekért csatlakoznak (Chikán 2017). A tulajdonosok célja a nemzetközi sportrendezvény, mint márka értékének, ezáltal a befektetett tőke értékének növelése. A nemzeti szövetség, mint menedzser célja az eredményes megvalósítás. A sportolók, mint munkavállalók pedig személyes jövedelmük (eredményeik) maximalizálására törekednek. A külső és belső érintettek meghatározásakor azt vettem alapul, hogy azok, akik létrehozzák és alkotó részvevői a folyamatnak, a belső kör részei, míg, akik közvetítik és fogyasztják, illetve hozzáadott értékkel növelik a rendezvény és a kapcsolódó szolgáltatások színvonalát, a külső érintettek, akik a belső „maghoz" kapcsolódóan a meglévő alapra építkezve teszik a sportversenyt sporteseménnyé és-rendezvénnyé. A külső érintettek – András (2003) példájában – a labdarúgó társaság, mint szervezet határain kívül helyezkednek el és jellemzően piaci kapcsolatban állnak a vállalattal. Chikán értelmezésében a külső érintettek három csoportja a fogyasztók, a

kapcsolatos jogot ennek a leányvállalatnak adott át. Tehát ebben az esetben a hazai szervezőknek minden szervezési kérdésben a EHF Marketing GmbH a tárgyalópartnere.

[32]Az EHF női Final Four példájában a hazai szövetség, tehát a Magyar Kézilabda Szövetség a rendezvény helyi szervezője. Minden döntési helyzetben az Európai Szövetség leányvállalatával, az EHF Marketing GmbH-val szükséges egyeztetni, azonban a szervezési feladatokat a hazai szövetség látja el. Ez nagyban eltér a férfi Final Four működési modelljétől, mert ott közvetlenül a német szövetség kihagyásával az EHF Marketing GmbH. tárgyal az alvállalkozókkal, a helyszínnel (Molnár 2017).

versenytársak és a szállítók, amelyek együtt a szűkebb értelemben vett piacot jelentik (Chikán 2017).

Külső érintettek vállalat esetében	**Külső érintettek nemzetközi sportrendezvények esetében**
fogyasztók	fogyasztó=néző, szurkoló
versenytársak	versenytársak
szállítók	média
	szállítók
	szabályozó hatóságok, országos és helyi kormányzati intézmények
	a szervező ország/város állampolgárai
	környezetvédők

13. táblázat: Külső érintettek vállalat és nemzetközi sportrendezvények esetében
Forrás: Saját szerkesztés, Chikán 2017 alapján

A külső érintettek legfontosabb tagjai a fogyasztók, sport esetében a nézők, a szurkolók, a közönség. Nemzetközi sportrendezvény mint termék esetében ők biztosítják a keresletet. A fogyasztás kétféleképpen is történhet: a helyszínen és a médián keresztül is. Ez ma már nem feltétlenül a rádiós és televíziós közvetítéseket jelenti, hanem az interneten keresztül számos lehetőség kínálkozik. Fontos, hogy a nemzetközi sportrendezvénynek mindkét fogyasztási lehetőséget ki kell tudnia szolgálni, olyan élményt kell létrehoznia és közvetítenie, amely mindkét esetben felemelő. Egy nemzetközi sportrendezvény a fogyasztók kielégítése céljából jött létre (mint egy vállalkozás), ők a legfontosabb külső referenciái a vállalat eredményességének (Chikán 2017) és egyben fontos bevételi forrásai is a rendezvénynek.

Nemzetközi sportrendezvények esetében a versenytársak meghatározása két szempontból is lehetséges. Egyrészt a szervezési jogért folytatott küzdelemben értendő versenytársak, akik lehetnek más országok, városok Európából és szerte a nagyvilágból. Ebben a versenyben a 2014-es kutatásom szerint (11. ábra) a hazai pályázatok sikerességének kulcsa a sportág hazai színvonala, nemzetközi elismertsége, a nemzetközi sportrendezvények területén szerzett tapasztalat, a szakmai megalapozottság és a sportdiplomáciai kapcsolatok (Máté 2015).

A versenytársak másik szempont szerinti megközelítésében a termék (nemzetközi sportrendezvény) értékesítésében a fogyasztó számára konkurencia lehet minden más, ami a szórakoztatóipar része, lehet az kultúra (mozi, színház, koncert), fesztiválok, utazások, digitális szórakozási lehetőségek, televíziós programok, amellyel a fogyasztó eltöltheti a szabadon felhasználható idejét. Másrészt pedig érthetjük alatta a sporton belüli más rendezvényekkel való küzdelmet a fizetőképes keresletért.

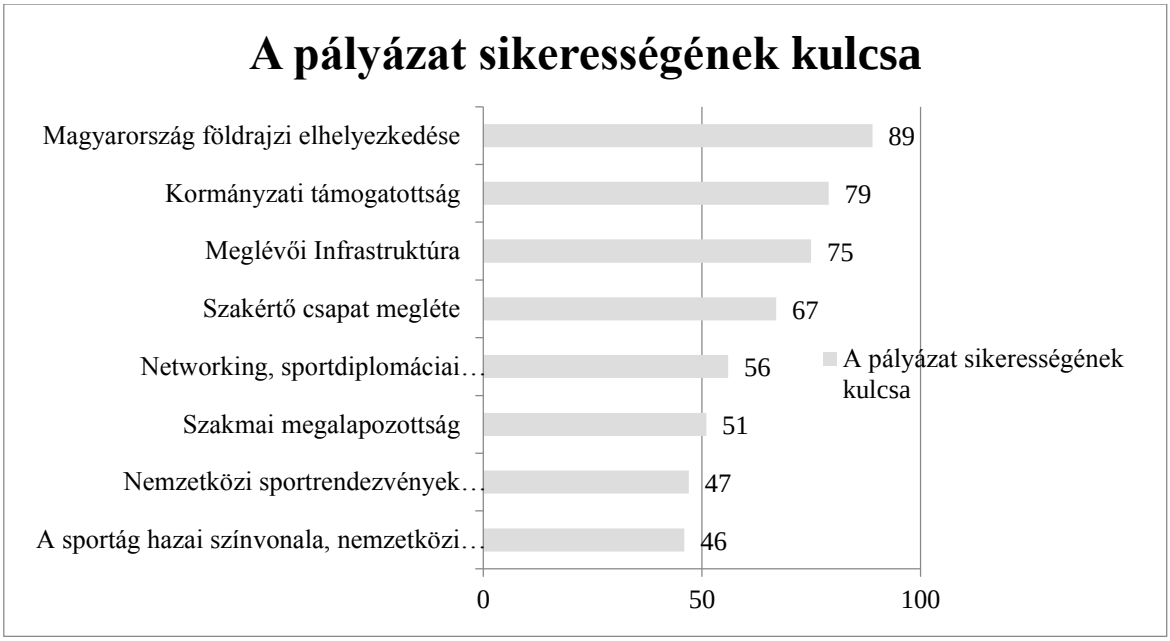

11. ábra: A nemzetközi sportrendezvényre beadott pályázat sikerességének kulcsa
Forrás: Máté 2015

A nemzetközi sportrendezvények egymásnak is jelenthetnek konkurenciát, hiszen ha egyidőben kerülnek megrendezésre, akkor egymástól vehetik el a potenciális fogyasztókat. Magyarországon 2017 nyarán három jelentős nemzetközi sportrendezvény került megszervezésre: a Formula1 Magyar Nagydíj, a FINA Vizes Világbajnokság és az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál Győrben. Az ilyen egybeesések elkerülése végett a világ legnagyobb sportrendezvényeinek naptárát egy nemzetközi nonprofit szervezet, a Sportaccord koordinálja, amelynek célja, hogy a televíziós közvetítések a lehető leghatékonyabban, érthetjük úgy, hogy a legnagyobb bevételeket elérve valósulhassanak meg.[33] A Sportaccord tagjai a nemzetközi sportszövetségek, amelyek a nemzeti sportszövetségek többségét képviselik és rendszeresen szerveznek nemzetközi sportrendezvényeket. A külső érintettek bevételek szempontjából legfontosabb csoportja a

[33](www.sportaccord.com, Forrás: Schmitt Pál interjú).

média, amely az internet elterjedésével egyre szélesebb körű szolgáltatásokat képes a fogyasztó számára nyújtani a közvetítéseken keresztül. Ma már bárhol és bármikor lehetséges a sport fogyasztása, a telekommunikációs eszközök segítségével utazás közben, itthon és külföldön egyaránt tájékozódhatunk, szórakozhatunk és szurkolhatunk. A médiának közvetítő szerepe van, általa képes a sportrendezvényen globális mértékben elterjedni, és általa válik mindenki számára könnyen elérhetővé. A média képes az általa nyújtott pluszszolgáltatásokon keresztül egy sporteseményt sportrendezvénnyé tenni. A média képes a sportolókat sztárokká, példaképekké emelni, amelyeket a fogyasztó követni tud. A média egy nemzetközi sportrendezvény üzleti modelljének alapköve, és a közvetési jogok értékesítésével az egyik fő bevételi forrása is a tulajdonos számára. A média szerepe a közösségi médiafelületek megjelenése által átalakult, már a sportoló vagy az őt képviselő menedzsment-irodák állítják elő a tartalmat, a sportoló közvetlenül a média közvetítése nélkül képes kommunikálni a követőivel. A külső érintettek harmadik csoportját a *szállítók* alkotják (András 2003a), ide tartoznak mindazon kapcsolódó iparágak, amelyek különböző erőforrásokat biztosítanak a nemzetközi sportrendezvény megvalósításához. Ide sorolhatók a különböző szponzorok, szponzoráló vállalatok, amelyek célja, hogy kapcsolódva és azonosulva a rendezvény céljával, szellemiségével növeljék vállalatuk és termékeik ismertségét és alakítsák a róluk kialakított képet a fogyasztókban. Egy nemzetközi sportrendezvény támogatása presztízskérdés is a vállalatok számára, a gazdasági erő és a társadalmi felelősségvállalás magas szintjét feltételezi. A külső érintettek között jelennek meg a *szabályozó hatóságok, az országos és helyi kormányzati intézmények.* Ezek a hatóságok a lebonyolítás szabályrendszerének helyi követelményeit képviselik, mint például a bejelentési kötelezettség, területfoglalás, biztonsági előírások. A nemzetközi sportrendezvények része a nyitó- és záróünnepség és egyéb kísérőrendezvények, mint például koncertek szervezése is. Ebben az esetben Magyarországon kiemelt szigorúságú kormányrendelet van hatályban. A lex west balkánként ismert[34] kormányrendelet, szigorú lebonyolítási, biztonsági szabályokat ír elő a nagy létszámú zenés és táncos rendezvényekre. Az elmúlt évek és a jelenkor egyik legnagyobb kihívása a terrorfenyegetettség, ebben az esetben is az illetékes országos és helyi intézményeknek (rendvédelmi szerveknek) az előírásait kell a szervezőknek követniük. A biztonsági előírások esetében a nemzetközi szervezet felől érkező elvárásokat és a helyi szabályokat egyaránt be kell tartani, a fogyasztók biztonságos szórakozásának érdekében. A külső érintetteknél fontos – egyes

[34](https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100023.kor)

nemzetközi sportrendezvény típusoknál, mint amilyen például az olimpia, meghatározó – szerepet játszik a szervezőváros vagy ország állampolgárainak véleménye, támogatása. Az Agenda 2020 reformcsomag kiemeli a közvélemény támogatásának fontosságát. Az állampolgárok támogatása nélkül egy olimpiai pályázat nem lehet sikeres. A támogatás hiánya az elmúlt évben négy pályázati szándékot hiúsított meg, Boston, Róma, Hamburg és Budapest esetében. A környezetvédők megjelenése abban az esetben a leggyakoribb, ha a nemzetközi sportrendezvény beruházással, infrastruktúra-fejlesztéssel jár. Egy új sportlétesítmény építése esetén a tereprendezéskor lehetséges a környezetvédőkkel való érdekellentét.

Érintett-elemzés, érintett-térkép.

A nemzetközi sportrendezvény érintettjeinek ábrázolását érintett-térkép felvázolásával mutatom be. Itt a befolyásolási képesség, támogatás és elutasítás függvényében jelennek meg az előzőekben bemutatott külső és belső érintettek. Az érintett-elemzés segít felmérni a stakeholderek érdekeit, akik hatással vannak a nemzetközi sportrendezvényre és akikre hatással lehet az.

Érintettek	**Érintett-térképen való elhelyezkedésük háttere**
tulajdonosok = szervezési jog tulajdonosai	Egyértelmű érdekük a rendezvény támogatása, befolyásolási képességük magas, hiszen ők döntenek arról, hol lesz a helyszín.
hazai szövetség	A hazai szövetségben egységes támogatás szükséges a pályázathoz, anélkül nem lehetséges a pályázat sem.
állami és/vagy városi, helyi önkormányzat	Állami és/vagy városi, helyi önkormányzati garancia, állásfoglalás, elvi nyilatkozat, tehát a támogatás kifejezése elengedhetetlen része a folyamatnak.
szervező bizottság, szervezők	A szervező bizottság munkája a rendezvény megvalósítása, tehát a támogatásuk magas és a befolyásolási képességük is, hiszen ők látják el a menedzsment feladatokat a szervezésben.
sportolók	A sportoló számára fontos a verseny, a megmérettetés lehetősége, ezért támogatása adott, befolyásolási képessége pedig közepes, meghívásos verseny esetében erősebb.

fogyasztó=néző, szurkoló	A fogyasztók a nemzetközi sportrendezvény sikerességét a részvételükkel, érdeklődésük mértékével erősen tudják befolyásolni.
versenytársak	A versenytársak érdeke saját rendezvényük, programjuk népszerűsége, így ők egy versenytárs-rendezvényt kevéssé támogatnak, befolyásuk mértéke közepes.
média	A média érdeke, hogy legyen tartalom, amit közvetíthet, a tartalmat pedig a sportrendezvény hozza létre. Befolyása a versenyszámok lebonyolítási sorrendjében is megjelenik.
szállítók	A szállítók érdeke a megrendelés, így a rendezés támogatói. Befolyásolási képességük a szolgáltatási minőségükben jelenik meg.
szabályozó hatóságok, országos és helyi kormányzati intézmények	A szabályozó hatóságok érdeke a biztonság, a törvényi előírások betartása a sikeres lebonyolításhoz, így magatartásuk inkább támogató, befolyásolási képességük közepes.
a szervező ország/város állampolgárai	Az állampolgárok befolyásolási képessége erős, hiszen az olimpiai pályázatok esetében már többször meghiúsították a pályázati folyamatot. Támogatásuk ország és város és legfőképpen a sportrendezvény típusától és költségeitől függhet.
környezetvédők	A rendezvényhelyszín kialakításával kapcsolatos beruházások vagy a rendezvény környezetszennyezési hatásai ellen léphetnek fel tiltakozással.

14. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények érintettjei, az érintett térképen elfoglalt helyük szerint

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

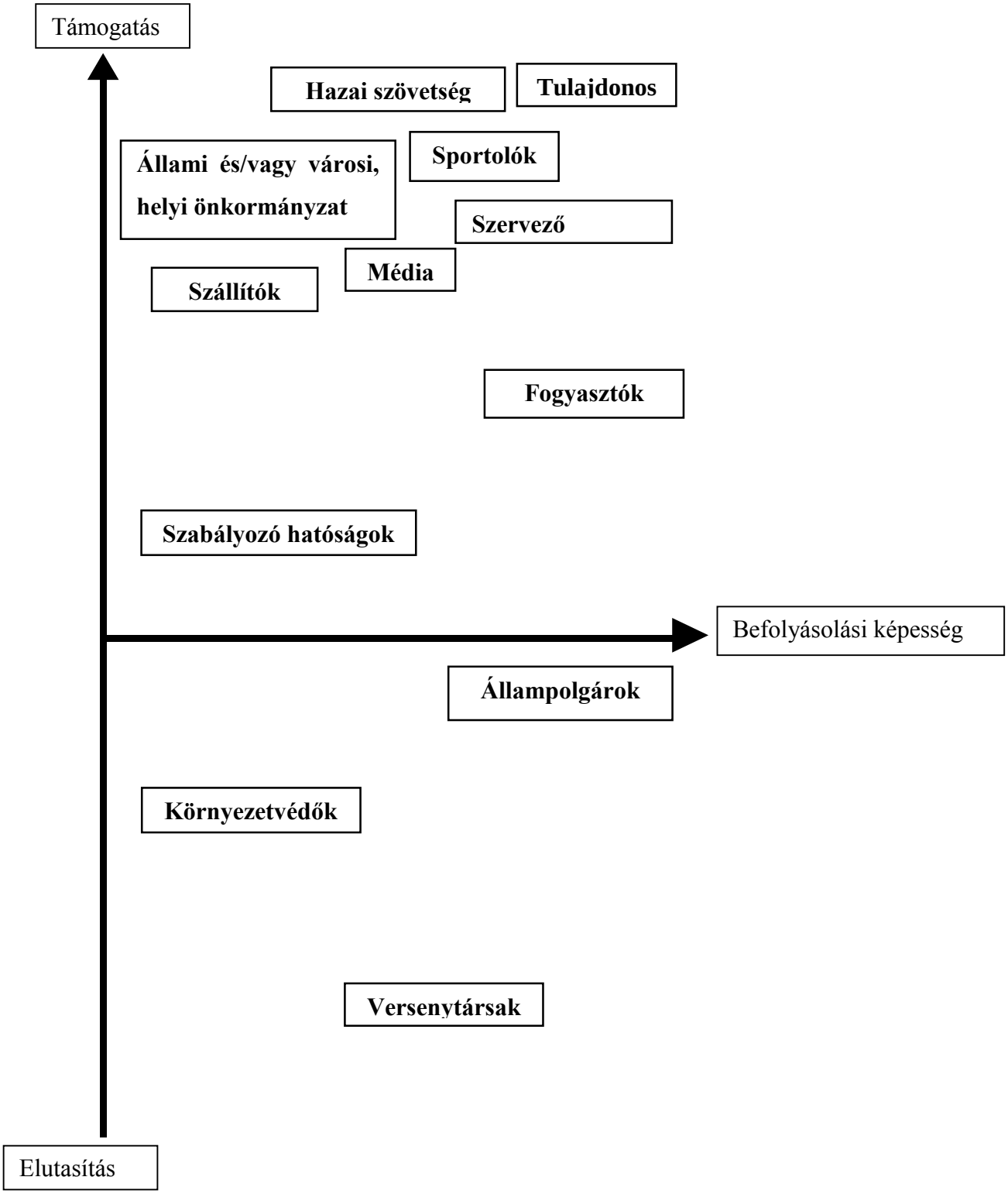

12. ábra: Nemzetközi sportrendezvények érintettjei érintett térképen elhelyezve

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

5.5. Nemzetközi sportrendezvények hatásai

A nemzetközi sportrendezvények kimeneteleinek, különböző szintű hatásainak bemutatását szakirodalmi áttekintéssel kezdem. A hatások áttekintése, összegyűjtése és rendszerezése a szakirodalomban egyrészt a gyakorlati kutatások előzményeként jelenik meg, (mint ahogyan én is ezt a szerkezeti felépítést választottam), másrészt természetesen vannak elméleti művek is. A hatások csoportosítása több tényező mentén is lehetséges. A feldolgozott források a hatások csoportosításában leginkább a területek és irány szerinti csoportosítást részesítik előnyben. A szakirodalom meghatározza a hatás, az örökség és a leveraging (multidimenziós hatás) definícióját. Ebben az esetben a stratégiai menedzsment alkalmazásával juthatunk el egy nemzetközi sportrendezvény multidimenziós hatásainak létrejöttéhez.

5.5.1. Nemzetközi sportrendezvények kimenetelei, hatás, örökség, multidimenziós hatás

A hatás, az örökség és a leverage (multidimenziós hatás) hármas fogalom definiálása a szakirodalom átfogó ismeretének egyik alapja. Az akadémiai irodalomban használt három kategória meghatározásának fő művei: Chalip 2006, Gratton – Preuss 2008, Taks et al. 2015, Hover et al. 2016.

Gratton - Preuss (2008) meghatározza az örökséget, mint tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív, immateriális ("puha") és kézzelfogható (kemény) örökség, amelyek az esemény után a szervezővárosban maradnak. A kemény örökség igen felismerhető példája a különösen a rendezvény számára kialakított sportolási lehetőségek. A puha örökség többek között az emberek tapasztalataira, attitűdjeire és magatartására utal (Ruta 2015). A társadalmi hatás jó példa a puha hatásra. A szerzők Dickson et al. (2011) alapján azt állítják, hogy az örökségre való utalásnál figyelembe kell venni az idő és a tér fogalmát is: a hagyatékok idővel változhatnak (például fordulhatnak negatívból pozitívvá és fordítva) és régiónként különbözhetnek. Például a 2008-as pekingi olimpia értékelését illetően lényeges különbségek vannak a rendezvény örökségének értékelésében a különböző kínai tartományok polgárai között (Manzenreiter 2014). Ráadásul az örökség időtartama is eltérhet, mivel az érzelmek csak röviden érezhetők, míg az infrastrukturális beruházások sokkal hosszabb ideig tartanak (Preuss 2014). Preuss szerint az örökség tervezhető és előre nem tervezhető, pozitív és negatív, kézzelfogható és immateriális és az idő, tér és időtartam tekintetében különbözik (Gratton - Preuss 2008).

A szerzőpáros szerint egy esemény hatása többé-kevésbé automatikusan történik az esemény következtében és átmeneti jellegű (fokozatosan vagy néha nagyon gyorsan következik be, az esemény befejezése után) (Gratton - Preuss 2008). Ha ez a hatás fenntartható, örökségnek (Taks et al. 2015) nevezzük.

A hatások vizsgálatának eredményei alapján egyre több szakember a „sportrendezvény-iparban" felismerte, hogy egy sportesemény önmagában nem vezet a befektető felek által kívánt eredményekhez. A pozitív társadalmi hatások előidézéséhez, amelyek fenntartható társadalmi örökséghez vezetnek, az érdekelt feleknek olyan mechanizmusokat kell létrehozniuk, amelyek előrevetítik a sportesemény kínálta lendületet. Az események örökségének stratégiai tervezését leverage-nek, multidimenziós hatások elérésének nevezzük.

A leverage, multidimenziós hatás, amely a pénzügyi világban tőkeáttételnek fordítható, itt kiterjesztett hatásként, multidimenziós hatásként jelenik meg, amely alatt azt értjük, hogy az eseményt és erőforrásait a kívánt (társadalmi) hatások elérésére és a lehető legnagyobb kiaknázására használják (Taks et al., 2015, Chalip 2004, Schulenkorf - Edwards 2012). Chalipre hivatkozva a fent felsorolt szerzők szerint azonban ez nem a jelenlegi gyakorlat. Bár a sportesemények társadalmi eredményeit általában remélik és kívánják, ez ritkán jelenti azt, hogy az ilyen hatásokat is tervezik és hogy a fellendítő folyamatok bevezetésre kerülnek (Chalip 2006). A tanulmány két definíciót határoz meg a korábbi szakirodalmak felhasználásával:

Örökség (Legacy): a tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív, immateriális és kézzelfogható kimenetelek , amelyek egy sporteseményen keresztül jönnek létre és amelyek az esemény után megmaradnak (Gratton - Preuss 2008).

Preuss (2007) a hatásokhoz kapcsolódóan – mint azt az előzőekben már hivatkoztam – fontos fogalom meghatározást tesz: „Az örökség – a termelés helyétől és idejétől függetlenül – magában foglal minden, a sportesemény érdekében vagy az esemény által létrehozott, tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív, tárgyi és eszmei struktúrát. Ezek a struktúrák pedig hosszabb életűek, mint maga a rendezvény" (Preuss 2007, 211). Az örökség jellemzéséhez öt dimenziót használ: tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív, tárgyi és eszmei struktúrák, idő és időtartam valamint térbeli dimenzió. A három struktúra alapján alkotta meg Preuss az úgynevezett örökség kockát. Preuss (2014) idézi Cashmannt, aki

szerint „nem lehet a mega sportesemények átfogóan, holisztikusan értékelni, ha csak a tervezett, a pozitív és a tárgyi örökségre koncentrálunk” (Cashmann 2005, 15).

A multidimenziós hatás olyan stratégiák végrehajtása, amelyek célja társadalmi hatások kialakítása sportesményekkel, azokat mint emelő eszközt használva. (Hover - Dijk – Breedveld - Eekere - Slender 2016.)

A hatás – örökség– leveraging a nem mega sportesemények hatásainak vizsgálatakor is megjelenik. Ebben az esetben is a sportrendezvények főbb tényezői a következőek: időbeliek és különböző rövid vagy hosszú távú pozitív vagy negatív hatásokat váltanak ki, amelyek kedvező vagy kedvezőtlen kimenetelhez vezetnek. A hatások általában véletlenszerűek és előre nem tervezhetőek. Ha a hatások tartósak, ezeket az eredményeket hagyatéknak, örökségnek nevezik (Taks et al. 2015).

Az esemény kimeneteleinek stratégiai tervezése (más néven a leveraging, multidimenziós hatás) különbözik a puszta örökség tervezéstől, mivel a figyelem középpontjában a gazdasági, társadalmi és/vagy környezetvédelmi célok eléréséhez szükséges eszközök állnak. Kitűzött cél az egyes események integrálása a fogadó közösség általános termék- és szolgáltatáscsomagjába (Chalip 2014). Az örökségtervezés az eseményre koncentrál, a multidimenziós hatás tervezése pedig a közösségre, arra, hogy az eseményt hogyan integrálhatja a marketing és menedzsment stratégiájába.

5.5.2. A hatások csoportosítási lehetőségei, szempontjai

A sportesemények hatásai különböző módon csoportosíthatóak, legjellemzőbb a négyes és a hatos csoportosítás, azonban ezek tartalmában is megjelenhetnek a különbségek. A következő táblázatban összefoglalok három jellemző csoportosítási lehetőséget, amelyek alapján a kutatásom során használt kategorizálást kialakítottam. A második oszlopban látható az általam használt csoportosítási felbontás, a nyilak pedig azt ábrázolják, hogy az általam feldolgozott szakirodalomhoz ezek hogyan csatornázhatóak be.

Hatos csoportosítás	**A disszertációban használt csoportosítás**	Négyes csoportosítás 1.	Négyes csoportosítás 2.
gazdasági, turisztikai, kereskedelmi	**gazdasági és azon belül turisztikai hatások**	gazdasági hatás	gazdasági hatás
infrastruktúra és fizikai erőforrások	**infrastruktúra, beruházások, pénzügyi teher**	környezeti hatások	idegenforgalmi hatások
politikai	**társadalmi hatások**	infrastrukturális hatás	társadalmi hatás
sport és rekreáció	**közlekedési hatások**	társadalmi hatás	sportolási hatás
környezeti	**környezeti hatások**		
társadalmi és kulturális hatások	**sportolási hatások**		

15. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények hatásainak csoportosítási alternatívái

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

Négy fő kategória esetén megkülönböztetünk gazdasági hatásokat (például a GDP-hez, a foglalkoztatáshoz, a bejövő turizmushoz való hozzájárulás), környezeti hatásokat (pl. hulladékgazdálkodás, szénlábas nyomtatás, CO2 csökkentés), infrastrukturális hatásokat (például tömegközlekedési infrastruktúra, lakóépületek, sportlétesítmények) és társadalmi hatásokat (Hover et al.2016).

Taks et al. (2015) szintén négyes felbontást határoz meg: gazdasági hatások, idegenforgalmi hatások. társadalmi hatások, sportolási hatások.

A kategorizálásban a hatos csoportosítás is jellemző. Knott - Swart - Visser (2015) közös tanulmányában a szakirodalom „(Burnett 2008, Ohmann et al. 2006, Kim et al. 2006, Saayman 2001, Chalip 2006 és Chain 2009) feldolgozása után a sportrendezvények pozitív

és negatív hatásait foglalta össze táblázatba (16. táblázat), amelyeket hat terület szerint csoportosított: 1. gazdasági, turisztikai, kereskedelmi, 2. infrastruktúra és fizikai erőforrások, 3. politikai, 4. sport és rekreáció, 5. környezeti, 6. társadalmi és kulturális hatások" (Knott - Swart - Visser 2015, 3).

A sportrendezvények pozitív és negatív hatásainak csoportosítása		
	Pozitív	**Negatív**
Gazdasági, turisztikai és kereskedelmi	növekvő beruházási kiadások	áremelkedés
	árbevételek növekedéséből származó magasabb adóbevételek	helyi adók megemelése (az új létesítmények építési költségeinek fedezése miatt)
	foglalkoztatási előnyök	közösségi támogatások hibás felhasználása
	képzés és oktatás	ingatlanspekulációk
	a vendéglátó régió, mint turistacélpont népszerűsítése	rövid távú munkaszerződések
	új potenciális befektetési lehetőségek	
Infrastrukturális és fizikai erőforrások	új, javuló infrastruktúra és helyi létesítmények	beruházások elhúzódása
	városrészek rehabilitációja	Fehér Elefántok: kihasználatlan létesítmények az esemény után
	növekvő biztonság	erőforrásokhoz korlátozott hozzáférés, erőforrások átcsoportosítása
Politikai	politikai üzenetek és ideológiák terjesztése	emberi jogok figyelmen kívül hagyása
Sport és rekreáció	új programok bevezetése, szolgáltatások és létesítmények létrehozása	események és rendezvények hiánya az eseményt követően
	oktatás és képzés	megfelelő képzések hiánya, amely a megfelelő alkalmazottakat biztosítja

	részvételi lehetőségek	elfogultság a kimagasló teljesítmények alapján
Környezetvédelem	természeti környezet figyelembe vétele	helyi környezet változásának ellenőrzése és nyomon követése
	helyi örökség és tájképi elemek megőrzése	a vendéglátó régió környezetének szennyeződése, terhelése
Társadalmi és kulturális	A társadalmi hatások külön alfejezetben kerülnek kifejtésre.	

16. táblázat: A sportrendezvények pozitív és negatív hatásainak csoportosítása

Forrás: Knott – Swart – Visser 2015, 3: Burnett 2008, Ohmann et al. 2006, Kim et al. 2006, Saayman 2001, Chalip 2006 and Chain 2009 alapján

Brendon – Swart - Visser (2015) munkája az általam feldolgozott szakirodalom szintetizálása után a legközelebb álló az általam használni kívánt csoportosításhoz, a negatív és pozitív hatások a kérdőív kifejlesztésében is nagy szerepet játszottak. A nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó tanulmányok és kutatások esetében már kitértem arra, hogy az akadémiai szféra által készített vizsgálatok mellett létezik az IOC pályázati rendszerében kötelező hatásvizsgálatok módszertana is, amelyeket általában nemzetközi tanácsadó vállalatok végeznek a pályázó város számára. Ebből a módszertanból is szeretném bemutatni azt, hogy az OGIS a fenntartható fejlődés kereteit alkalmazza a hatások elemzésének struktúrájára. Így megvizsgálta a hatások három kategóriáját: gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szempontokat. E kategorizáláson belül a hatásokat hat külön fiókba csoportosították. A gazdasági hatások közé a globális gazdasági hatásokat és üzleti támogatást, innovációt és diverzifikációt, a társadalmi hatások közé a demográfiai, foglalkoztatási és készségfejlesztési, valamint sportolási és kulturális örökséget, az egészségügyi hatásokat, a környezeti hatások közé pedig a hulladékkal, közlekedéssel, energiával kapcsolatos területeket sorolták. Ezt nevezzük fenntartható fejlesztési értékelési keretnek (PwC 2005).

Stocker - Szabó (2017) sportirányítási megközelítésében a nemzetközi sportesemények hatásait az általános csoportosításoknál szélesebb spektrumban, komplex stratégiai hatásrendszerben szükséges értelmezni. „A sportkormányzat szempontjából a legfontosabb hatások az adott sportszakmát közvetlenül érintő sportszakmai, sportpolitikai, valamint technológiai hatások” (Stocker – Szabó 2017, 60). Értelmezésük alapján „az adott helyszínen rendezett nemzetközi sportesemények hatásait az alábbi hatásrendszerben szükséges

értelmezni, amelyek mind a versenysport, mind a szabadidősport események esetén értelmezhetők: Sportszakmai hatások (S), Sportpolitikai hatások (P), Társadalmi hatások (S), Gazdasági hatások (E), Technológiai hatások (T), Környezeti hatások (E)" (Stocker – Szabó 2017, 60). A hatások csoportosíthatóságának másik módja a rövid és hosszú távú, látható és láthatatlan szempontú csoportosítás. A „2000-es sydney-i olimpia hatásmátrixában Preuss egy koordinátarendszerben helyezi el a látható-láthatatlan és a rövid és hosszú távú hatásokat" (Preuss 2004, 28). Preuss a gazdasági hatásokat rövidtávon felmerülő, látható hatásokként kategorizálja. A lakásépítés, a sportlétesítmények, a közlekedési hálózat, amelyeket az előző csoportosítások alapján infrastrukturális hatásokként jellemezhetünk, hosszú távú hatásként jelenik meg.

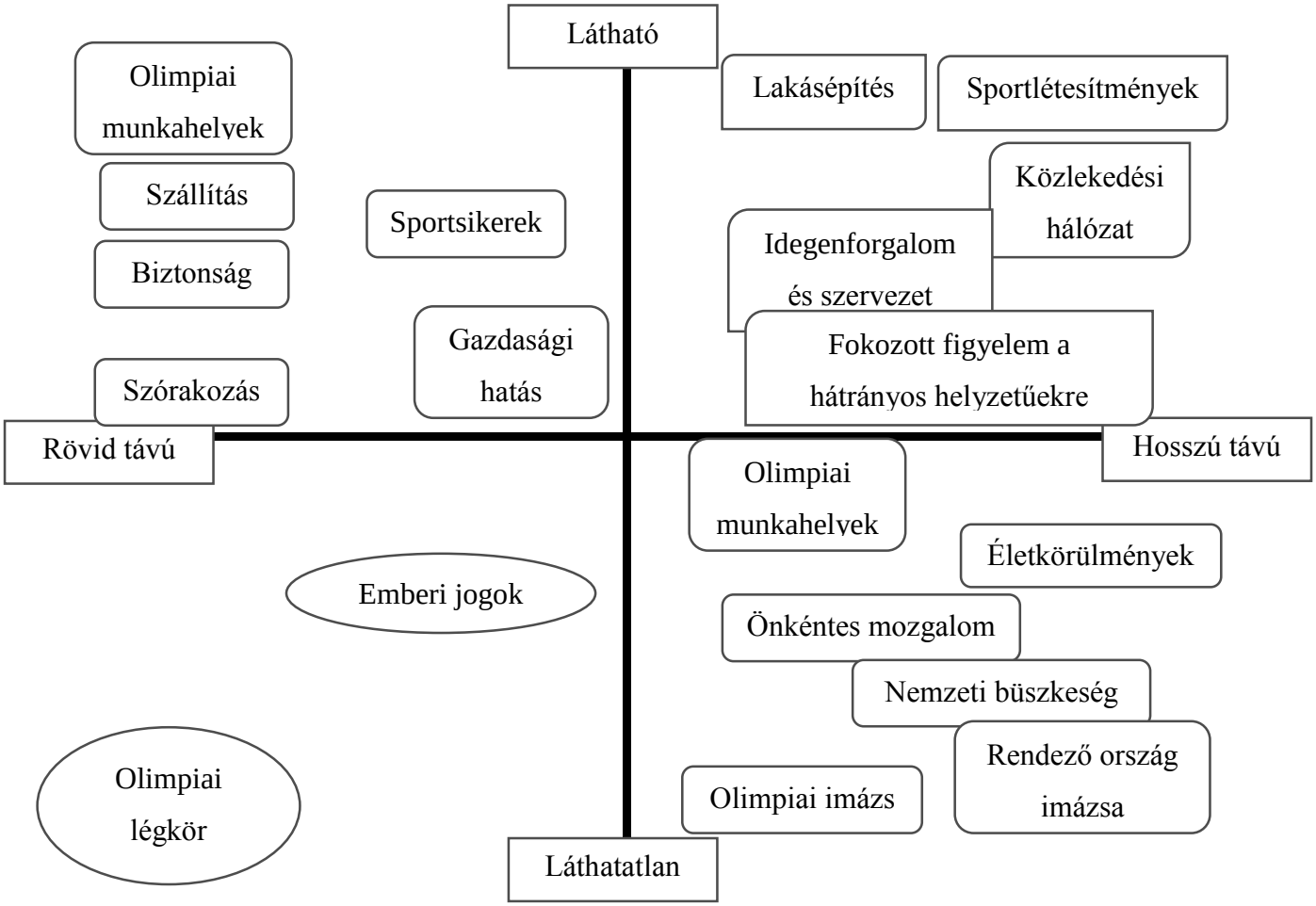

13. ábra: A 2000-es Sydney-i Olimpia hatásmátrixa

Forrás: Preuss 2004, 28 - Preuss 2002 alapján

5.5.2.1.Társadalmi hatások

A lakosok véleményének és tapasztalatainak megkérdezése szempontjából kiemelt szerepet kapnak a dolgozatban a nemzetközi sportrendezvények társadalmi hatásai, amelyeknek definiálására, tényezőire és csoportosítására kiemelt figyelmet fordítok.

Taks szerint a társadalmi hatás arra utal, ahogyan a sportesemény a kollektív és egyéni értékrendeket, a viselkedésmintákat, a közösségi struktúrákat, az életmódot és az életminőséget (Taks 2013) megváltoztatja. Összefoglalva, a társadalmi hatás három fő szempontja azonosítható (Task 2013 alapján, Hover et al. 2016, 13):

→ A sport és a sportban való részvétel: a sportesemények által a sportágazat és különösen a sportban való részvétel ösztönzése;
→ Attitűdök és meggyőződések: a sportesemények milyen mértékben befolyásolják az emberek hiteit, attitűdjeit, normáit és értékeit (pl. büszkeség, boldogság, "jó érzés")?;
→ A társadalmi kohézió: a társadalmi kohézió a közös értékek, a közös kihívások és az esélyegyenlőség közösségének kialakítása, amely a bizalom, a remény és a kölcsönösség érzésére épül.

Knott -Swart - Visser (2015) tanulmánya a labdarúgó-világbajnokság helyi lakosok életminőségére gyakorolt hatásairól és következményeiről szól. A társadalmi és kulturális hatásokat külön a következő szakirodalmi feldolgozások alapján csoportosították a szerzők pozitív és negatív részre (17. táblázat): „Burnett (2008), Ohmann et al. (2006), Kim et al. (2006), Saayman (2001), Chalip (2006); és Chain (2009)" (Knott -Swart – Visser 2015, 4).

Mega sportrendezvények társadalmi és kulturális hatásai a szervezőváros lakosainak életminőségére	
Pozitív	**Negatív**
kibővülő oktatás – A vendéglátók és a turisták megismerik egymás kultúráját és szokásait	az esemény alatt és azt követően a rendező várost érő közlekedési és egyéb terhelés
a vendéglátó régió nemzetközi ismertsége	a vendéglátókkal és turistákkal kapcsolatos sztereotípiák
kultúrák és emberek közötti akadályok megszűnése	kisebbség kirekesztése
helyi, közösségi büszkeség és nemzeti identitás növekedése	megkülönböztetés kirekesztés miatt (faj, nem, osztály) és társadalmi egyenlőtlenség

társadalmi integráció és nemzeti egység	visszaélések
növekvő közösségi részvétel – önkéntesség és kultúrák közötti kapcsolat fejlődése	kultúrák közötti ellenségeskedés
új és kihívást jelentő ötletek megvalósítása	tradicionális családi értékeket érő negatív hatások (új ötletek megvalósítása és új életstílus)
hagyományok újraélesztése	lakók elköltözése
kulturális szempontok elterjedése	prostitúció
liminalitás – az érzés, hogy egy nemes ügyben nyíltan részt vesz	bűnözés és vandalizmus egyéb törvénysértések növekedése
egészséges szolgáltatások és oktatás igénybe vétele	kultúra és tradíciók kizsákmányolása
külső érdekeltek szempontjainak figyelembe vétele	idegengyűlölet és antiszemita megnyilvánulások
életminőség növekedése és egy magasabb társadalmi osztály irányába történő elmozdulás	a vendéglátó régió védekező hozzáállása
helyi lakosok javuló kulturális és vásárlási lehetőségei	alacsony jövedelemmel rendelkezők életminőségének csökkenése – drágulló szolgáltatások és áruk
	szurkolói bűnözés, zsúfoltság, zajterhelés
	tüntetések

17. táblázat: Mega sportrendezvények társadalmi és kulturális hatásai a szervezőváros lakosainak életminőségére

Forrás: Brendon -Swart –Visser 2015, 4: Burnett (2008), Ohmann et al. (2006), Kim et al. (2006), Saayman (2001), Chalip (2006); and Chain (2009) alapján

A „társadalmi hatás központi elemei a *közösség bevonása, az integráció és az interakció, amelyeket már a rendezvényszervezés folyamatában be kell építeni”* (Shone - Parry 2004; Bowdin et al. 2006; Yeoman et al. 2004 alapján Bull - Lowell 2007, 234)[35]. Hivatkozva

[35]Chris Bull és Jan Lowell a tanulmányában a társadalmi hasznokat kiemelten tárgyalja és rendezvénymenedzsment szakirodalmából kiindulva (Shone - Parry, 2004; Bowdin et al., 2006; Yeoman et al., 2004) jutnak a fenti megállapításra.

Shone - Parry (2004, 54) által megnevezett hatásokra, ezek alatt a következőket értjük: jobb társadalmi kölcsönhatás, a közösségi kohézió fejlesztése, a kulturális és társadalmi megértés növelése, valamint a közösség önazonosságának és önbizalmának javítása. Bull és Lowell (2007) áttekinti a sportesemények vonatkozó lakossági észlelésről készített aktuális tanulmányokat, amelyekben ezek a társadalmi hatások is megjelennek (Ohmann et al., 2006; Cegielski - Mules, 2007).

„Ohmann et al. (2006), majd a különböző szerzők munkájának áttekintése (Hall 1992 b, Fredline 2005, Getz 1991, Higham 1999, Ritchie, 1984) átfogó listát ad a konkrét társadalmi hatásokról" (Bull – Lowell 2007, 235)". Kiemeli az építési közösség, a büszkeség, az egyének részvétele a közösségi tevékenységekben, szórakozási lehetőségek és a fitnesz és egészség demonstrációs hatása, mint pozitív hatásokat. A negatív hatások szintúgy felsorolásra kerülnek. Ezek közé tartozik az „anti-szociális viselkedés, a bűnözés, a túlterheltség, a tömeges összeomlás, a közösségi élet megzavarása, a közösség elidegenedése és az elmozdulás" (Bull –Lovell 2007, 235).

A nem mega sportrendezvények társadalmi hatásai elemzésének egyik megállapítása, hogy azok arra hivatottak, hogy ösztönözzék a közönséget, a sportban történő aktívabb részvételre. A második megállapítás az, hogy az inspiráció – amely alatt a sportban hosszútávon történő részvételi hajlandóság megváltozását értjük – a különböző lakossági szegmenseken és különböző típusú eseményeken változó.

Kérdés, hogy van-e átmenet egy esemény bekövetkeztéből eredő inspiráció és a sportban történő részvételi magatartás későbbi változásai között. Megvizsgálták az ilyen viselkedési változások hosszú élettartamát és azoknak az eseményekhez való hozzárendelését is. A kutatásból származó bizonyítékok azt mutatják, hogy a nem mega sportesemények hozzájárulhatnak a résztvevők aktivitásának növeléséhez (Ramchandani et al. 2015).

5.5.3. A nemzetközi sportrendezvények hatásai – szakirodalmi szintézis

Összefoglalóan, a nemzetközi sportrendezvények hatásai többféleképpen csoportosíthatóak, megközelítés és fókusz kérdése, hogy melyik kerül alkalmazásra. A fenti szakirodalmi áttekintés alapján a csoportosítási lehetőségeket a következő táblázatban (18. táblázat) foglalom össze.

Csoportosítási tényező	Hatások típusai
Idő szerint	rövid és hosszú távú hatások rendezvény előtt, alatt és után
Közgazdasági hatások kiterjedése szerint	mikro és makrogazdasági hatások mikro: az egyéni fogyasztók és vállalatok viselkedése, a piac működése makro: a teljes nemzetgazdaság (és a közöttük lévő kapcsolatok)
Hatások iránya szerint	pozitív és negatív előnyök és hátrányok
A hatások területe szerint	gazdasági, Infrastrukturális, Társadalmi, Környezeti, Politikai, Sport
A hatás eredménye	materiális (anyagi) vagy immateriális (alaki) látható és láthatatlan
Érintettek szerinti csoportosítás	belső és küldő érintettek esetében
Bekövetkezés szerint	tervezett és nem tervezett

18. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények hatásainak csoportosítási lehetőségei a szakirodalom alapján

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

5.6.Nemzetközi sportrendezvények új irányai[36]

A nemzetközi sportrendezvények működési jellemzőinek és hatásainak bemutatását követően fontos, hogy figyelmet kapjon ennek a működési modellnek a kritikai szemlélete is. A nemzetközi sportrendezvények számára a jelen számos kihívást hordoz. Gazdasági eredményeik, illetve a szervezőváros lakosainak elmaradó elkötelezettsége a szervezés iránt a működési modelljük reformját követeli. Jelen disszertáció empirikus kutatási fókusza az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál, amely a harmadik legrangosabb olimpia rendezvény a nyári és a téli olimpiák sorában, így az új irányok meghatározása az EYOF esetében is érvényes.

36 A nemzetközi sportrendzevények új irányairól András Krisztina – Máté Tünde (2015): Olcsóbbat, gazdaságosabbat, hasznosíthatót-, avagy a mega-sportrendezvények új iránya pp. 546-556. címmel megjelenő publikációra támaszkodom.

Ebben a fejezetben a Nemzetközi Olimpiai Bizottság[37] reformprogramját kívánom bemutatni, hiszen mint a legnagyobb sportrendezvény: az olimpia, illetve további olimpiai rendezvények tulajdonosa, érzékelte a jelen kor kihívásait és reagált azokra a fejelsztési koncepcióval.

A nemzetközi sportrendezvények esetében több területhez kapcsolódóan is megjelenik a megújulásra, a fejlesztésre való igény. Az IOC reformcsomagja, az AGENDA 2020 (International Olympic Committee 2014) ezekre a felvetésekre reagált 2014-ben.[38] A legfontosabb érv a pályázók, érdeklődők számának csökkenése. Az elmúlt években ugyanis fokozatosan csökkent a pályázó országok száma[39]. A hatalmas elvárások és az ezzel járó kiadások mértéke a jelenlegi gazdasági környezetben kevés ország számára megengedhető. A második érv az újradefiniálás mellett a gazdasági kudarcok tapasztalata. Az elmúlt évtizedben több olyan nyári és téli olimpia került megrendezésre, amely hatalmas és sok helyen indokolatlan túlköltekezéssel valósult meg. A túlköltekezés oka azonban nem csak az IOC elvárásokban kereshető, hozzájárult a politikai erődemonstráció is, mint motiváció a nemzetközi sportrendezvény szervezésére. Ezek hosszú távú gazdasági és nem gazdasági hatásai semmiképpen sem nevezhetőek pozitívnak. (2004 Athén, 2008 Peking, 2014 Szocsi). „Az olimpiai beruházásokkal kapcsolatban egyre többször merültek fel korrupciós ügyek, amelyeket a demokratikus országok nem vállalnak fel" (András – Máté 2015, 547). Egy amerikai sportközgazdász, Andrew Zimbalist könyvében, annak a jóslatnak a hátterét vázolja fel, mely szerint előbb-utóbb már csak a nem demokratikus országok vállalják az olimpiák költségeit (Zimbalist 2015). Az új stadionok, létesítmények építésének követelménye a NOB részéről a rendezők számára a legnagyobb kockázattal jár, hiszen ezeknek a giga méretű stadionoknak a kihasználása hosszú távon jelenleg nem megoldott. A bevételek döntő része, főként a televíziós jogok értékesítéséből származó, legnagyobb bevétel 70 % a NOB–ot illeti meg. Ez nem volt mindig így, 1960-1980 között a televíziós bevételek csak 4 százaléka került a NOB-hoz, de mára ez 70 százalékra nőtt, ráadásul hiányzik az átláthatóság és az indoklás is. A kandidálási folyamatok esetében többször felmerültek már korrupciós vádak a NOB-bal szemben, illetve gyakori a pályázatok

[37]Nemzetközi Olimpia Bizottság továbbiakban IOC

[38]A Nemzetközi Olimpia Bizottság monacói kongresszusán egyhangúan megszavazta az Agenda 2020 elnevezésű olimpia modernizációs programot, amely Thomas Bach nevéhez köthető 40 pontos ajánlás.

[39]Például a 2022-es téli olimpiára érdeklődő 6 ország közül csak 2 (Peking, Almati) maradt versenyben, a többi pénzügyi okokra hivatkozva visszalépett. A 2024-es nyári pályázati szakaszban pedig Hamburg, Róma és Budapest is visszalépett.

értékeléseivel kapcsolatos átláthatóságának hiányának említése. Ez is a változást hívta elő, a jelentkezési folyamat megújításával kapcsolatban.

Az Agenda 2020 célja, hogy vonzóvá tegye az olimpiaszervezés lehetőségét, ezáltal kiszélesítse a potenciális pályázók körét. Olcsóbb, gazdaságosabb és utóhasznosíthatóbb olimpiai szervezési metódus kialakítása vált szükségessé, úgy, hogy az olimpiai eszme és hangulat ne sérüljön. Az Agenda 2020 legfontosabb pontjai gazdasági/szervezési szempontból a következők. A pályázati rendszer reformja keretében a potenciális érdeklődők a kandidálás előtt már egyeztetnek az IOC-vel[40]. Az eddigi „egy város" rendezési elv eltörlésre kerül, már van lehetőség a városon kívül is versenyszámok megrendezésére, és a regionális rendezés is megjelent a reformcsomagban (Magyar Olimpiai Bizottság 2015). A pályázati költségek csökkentése érdekében kevesebb lesz az utazási és prezentációs költség. A hatékonyság és költségkímélés szellemében a NOB ezentúl aktívan pártolja már a meglévő vagy ideiglenesen létrehozható létesítményeket. Fontos kritérium az utóhasznosítási megoldások feltérképezése, a fenntarthatóság megoldása, amely disszertációm kiemelt témája. Az átláthatóság érdekében nyilvános lesz a szervezővárossal kötött szerződés is. Az IOC nagyobb hangsúlyt kíván fektetni a jó irányításra, az etikára. Rendszeressé és kötelezővé tenné az önvizsgálatot és a folyamatos tájékoztatást. Cél az átláthatóság, az integritás és a korrupció elleni fellépés. A NOB saját működésének (pénzügyi, jogi, adminisztrációs, stb.) átláthatóságát is növelni szeretné. A versenyreformok szerinti a 28 sportágas limit eltörlésre kerül, lehetővé válik az új sportágak felvétele. A rendező választhatja meg ezeket, de a sportolói létszám és a versenyszámok mennyisége meghatározott[41].

A televíziós közvetítések megoldására a NOB Olimpia TV csatornát kíván létrehozni, ennek részletei azonban még nem ismertek. A Nemzeti Olimpiai Bizottságok bevételeinek növelése érdekében a NOB elősegíti a TOP szponzorok fokozott együttműködését a nemzeti olimpiai bizottságokkal. Marketingszemináriumokat rendez a nemzeti olimpiai bizottságok

[40]Ez a 2024-es pályázat esetében nem történt meg, a 2026-os téli olimpia pályázati problémáival kapcsolatban újra előkerült ez a kezdeményezés

[41]Az Olimpiai Játékok részvételi számait illetően az alábbi számbeli korlátozásokat vezeti be a NOB: a Nyári Olimpiai Játékokra 10.500 sportoló és 5.000 kísérő akkreditálható és nevezhető. A programját 310 versenyszámban maximálják. A Téli Olimpiai Játékok esetében 2.900 sportoló és 2.000 kísérő lesz a részvétel felső korlátja, kereken 100 versenyszámmal (Magyar Olimpiai Bizottság 2015, 1).

számára, amelyek elsődleges célja az olimpiai bizottságok sikeresebb marketingtevékenységének és szponzorokkal való együttműködésének elősegítése.

Fontos elvárás az infrastrukturális fejlesztések ütemezése, előrehozása, hogy olyan beruházások valósuljanak, meg amelyek egyébként is szükségesek, hasznosak. Kiemelt szempont a fenntarthatóság és az utóhasznosítás. A fehér elefántoknak nevezett, a későbbiekben kihasználatlanul, üresen tátongó felesleges létesítmények építésének elkerülése kiemelt cél. „A fehér elefántok fölösleges, a későbbiekben nem használható presztízsberuházások, amelyek az AGENDA 2020 megjelenéséig a legnagyobb sportrendezvények velejárói voltak" (András – Máté 2015, 549), hiszen előírás volt a rendezvények méreteinek megfelelő hatalmas befogadóképességű stadionok építése a rendezők számára. Ezek leggyakrabban az olimpiai és labdarúgó-világbajnokságok alkalmával jönnek létre, leginkább abban az esetben, amikor a rendezés presztízskérdés, a hatalom megmutatása, birodalmi erődemonstráció a cél, mint például Oroszország (Szocsi) és Kína (Peking) esetében. Az új irányzat felfogása szerint az infrastrukturális befektetések lényege az időzítés és a hosszú távon komplex tervezés. Ha az adott város a fejlesztéseket rendezvénytől független is megvalósítaná, akkor a lehető legelőnyösebben jár el abban az esetben, ha ezt egy adott sportesemény szervezéséhez kapcsolja és a finanszírozásához támogatást vesz igénybe. Az időzítés kérdése kétféleképpen valósulhat meg, egyik esetben előre kell hozni a fejlesztéseket, másik esetben pedig kivárni, hogy valamilyen sporteseményhez kapcsolható legyen a beruházás.

A jövő eldöntendő kérdése, hogy hogyan érintheti a gazdaságosabb, olcsóbb olimpia az üzleti modell főbb szereplőit.

A javaslatok kezdeményezője és kitalálója, maga az „olimpiai jog" tulajdonosa, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság, aki a reformoktól pozitív változásokat, a kiadások optimalizálását és a bevételek maximalizálását várja. A szervező nemzeti olimpiai bizottságok számára a program lehetőséget nyit a pályázásra, a szervezési jog elnyerésére. Az érintettek ezen csoportjából azok számára a leginkább előnyös a kezdeményezés, akik eddig a gazdasági vagy földrajzi helyzetük, méretük vagy országuk adottságai miatt nem tudtak pályázni. Az érdekesség az, hogy azok a nagyhatalmak, akik eddig presztízskérdésnek és a hatalmuk megmutatására használták fel az olimpiát, mit szólnak a javaslatokhoz. Valóban érdekük-e a hatékonyság, az optimalizálás? Az Agenda 2020 értelmezésével kapcsolatban is különbözőek a nézőpontok, a 2024-es nyári olimpiai pályázat esetében Los

Angeles, Párizs és Budapest is az Agenda 2020 pontjainak leginkább megfelelő pályázónak tüntette fel magát. Ez a pályázati folyamat volt a reformcsomag első vizsgája, amelyen nem szerepelt jól. Hiszen a pályázó városok közül Boston, Hamburg és Róma után 2017 márciusában Budapest is visszalépett.

A reformok nemcsak az olimpiai rendezvények esetében szükségesek, a labdarúgó Európa- és Világbajnokság esetében is felmerültek már. A 2020-as labdarúgó Európa-bajnokság az első alkalom lesz a „szétszórt" mega sportesemény koncepciójának tesztelésére. Hiszen 2020-ban tizenhárom európai város, köztük Budapest rendezi meg a labdarúgó kontinens bajnokságot. Most első alkalommal nem lesz konkrét házigazdája a versenynek.

6. Anyag – kutatási környezet és tárgya

Az ötödik fejezetben a kutatás tárgyát mutatom be és négy lépésben jutok el a konkrét kutatási anyag, a 2017 júliusában Győrben megrendezett Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválig. Első lépésben a sport, mint stratégiai ágazat Magyarországon, második lépésben a hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények, harmadik lépésben a győri rendezésű nemzetközi sportrendezvények, majd negyedik lépésben a győri EYOF kerül bemutatásra. Ezt a felépítést azért tartom fontosnak, mert kontextusba helyezi az EYOF szervezési jelentőségét Győrben és Magyarországon egyaránt.

6.1. Sport mint stratégiai ágazat Magyarországon

„Magyarországon 1998-2002 között és 2010 óta a kormány a sportot kiemelt ágazatnak tekinti és ennek részeként kiemelt szerepet kap a sportrendezvények állami támogatása" (Máté – András 2016, 15). „Magyarország Kormánya 2010-ben, a magyar sport új rendszerének meghatározásakor egy hármas célrendszer részeként fogalmazta meg, hogy minél több sportversenynek adhasson az ország otthont (Stocker – Szabó 2017). Ha a Riói olimpia után jelentősen átalakuló hazai sportirányítás sportrendezvényekkel kapcsolatos szerepvállalását vizsgáljuk Szabó megállapítja, hogy „a célrendszer alapján szisztematikusan növekedett a támogatott események száma, ezzel is ösztönözve a kiemelt események szervezőit az események megrendezésére" (Szabó 2017).

A Nemzetgazdasági Minisztérium Nemzeti Turizmusfejlesztési Koncepciója (2014-2024) a megoldásra váró feladatok közé sorolja a magyar turizmus stratégiai kiterjesztését új területek, nevezetesen a szabadidő- és sportgazdaság, az egészségipari szolgáltatások, az alkonygazdaság és a helyi gazdaságfejlesztés irányába (NTK 2014, 5). Operatív alcímként

jelöli ki a következőt: „Új, növekedést biztosító fejlesztési és értékteremtési területek bevonása, kiemelten az alkony-, a szabadidő- és sportgazdaság, egészségipar turizmussal való összehangolását” (NTK 2014, 8).

Magyarországon a sportirányítás fő szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Sportért Felelős Államtitkárság, illetve a Magyar Olimpiai Bizottság. A két szerv között az irányítás és a finanszírozás az Államtitkársághoz tartozik, még a szakmai szerepek a MOB-nál maradtak.

A szervezési pályázatok kiemelkedő sikereit 2012-től vizsgálom, amely alapján kijelenthető, hogy a nemzetközi sportrendezvények száma folyamatosan emelkedik, és nem csak számuk, hanem nemzetközi színvonaluk, presztízsük is erősen megnőtt (Máté 2017b). Például a technikai sportágak esetében a Formula-1 után a DTM, a kamion Európa Bajnokság és a WTTC fordulói is Magyarország legnagyobb sportlétesítményében, a Hungaroringen kerülnek megrendezése.

Londontól Rióig 2012 és 2016 között Magyarországon összesen 109 nemzetközi sportrendezvény került megszervezésre. Magyarország az elmúlt olimpiai ciklusban élen járt a nagy sportrendezvények szervezésében, 2017-ben pedig az abszolút csúcsára ért a fejlődési folyamat, a Vizes Világbajnokság és a győri Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál szervezésével.

Kulcsár Krisztián, a MOB elnöke, 2017 végén három stratégiai célt jelölt ki a MOB számára: 1. a magyar sportba kerülő pénzek jobb hasznosulását, 2. sportesemények szervezésében kompetenciacentrummá válást és 3. a versenysportolók civil életre való felkészülését. Kulcsár Krisztián úgy véli, a kiemelt sportesemények rendezésében a MOB-nak egyfajta kompetencia-centrummá kellene válnia, ezzel pedig biztosítani lehet, hogy "hosszú távon valami nagyot tudjunk rendezni". Azonban 2017 végén kijelenthető, hogy nagy multisport-esemény rendezésére vonatkozó konkrét tervről, elképzelésről jelenleg nincs szó Magyarországon.

Magyarország továbbra is elkötelezett az olimpiai mozgalomban egy későbbi hazai rendezvény mellett, ugyanakkor kiemelten fontos, hogy olyan projektet célozzon meg a MOB, amelyik Budapestet a megfelelő pályán tartja. Így egy ifjúsági olimpia vagy egy Universiade szervezése lehet Magyarország számára reális cél a többsportágas nemzetközi sportrendezvények területén.

6.2.Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon. Londontól Rióig.[42]

A 2016 decemberében végzett kutatásom célja az volt, hogy összegezzem és néhány kiemelt szempont alapján elemezzem az elmúlt olimpiai ciklusban Magyarországon megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeket. Ezzel mintegy előkészítve a disszertáció tágabb anyagát adó magyarországi sportrendezvények összegzését. Ennek első lépése az adatbázis építése volt. A hiánypótló adatbázist 2016 őszén készítettem, amelyben a 2012-es londoni olimpia és a 2016-os riói olimpia közötti hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvényeket gyűjtöttem össze. Erre azért volt szükség, mert a két nagy állami sportirányítási intézmény (a Nemzeti Olimpiai Bizottság és az Emberi Erőforrások Minisztériuma[43] Sportért Felelős Államtitkársága) sem rendelkezett olyan összefoglaló táblázattal, amelyek forrásként szolgálhattak volna a kutatásomnak.

Az EMMI iránymutatása szerint a nyilvánosan elérhető, több ezer soros, támogatási összegeket tartalmazó excel táblák áttekintése által nyerhető ki az információ. Mindez alapján került sor az adatbázis építésére, amelyet a hazai szövetségek honlapjain található információkkal és elérhető sportnaptári információkkal egészítettem ki.

A vizsgált időintervallumban összesen 109 nemzetközi sportrendezvény került megszervezésre Magyarországon. A 109 sportrendezvény esetében első lépésben megvizsgáltam azok helyszíneit, a rendezvénynek otthont adó városok körét. Három rendezvény esetében több helyszín együttműködésével valósult meg az esemény[44], így összesen 117 rendezvényhelyszín tartozik a 109 rendezvényhez. Ez összesen 27 különböző várost érint. Tovább csoportosítva a városokat, és az „egy város- egy rendezvényeket" összesítve megkapjuk, hogy az egy rendezvénynek helyet adó szervezővárosok száma 18. Kilenc olyan magyarországi város van ahol több nemzetközi sportrendezvény került megrendezésre (19. táblázat). A kilenc város esetében fontos kiemelni, hogy Székesfehérvár, Tiszaújváros és Mogyoród esetében évente visszatérő rendezvényekről beszélhetünk. Székesfehérvár esetében a Gyulai István Memorial Atlétikai Magyar Nagydíj, Tiszaújváros esetében a Triatlon Világkupa, még Mogyoród esetében Magyarország legnagyobb

[42]A hivatkozott kutatás eredményeit a Máté Tünde (2017b): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon: Londontól-Rióig pp. 319-328. , 10 p. In: Keresztes, Gábor (szerk.) Tavaszi Szél = Spring Wind 2017 [tanulmánykötet] 2. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége, (2017) p. 570 tanulmánykötetben publikáltam, amelyre ez a fejezet kiemelten támaszkodik.

[43]Emberi Erőforrások Minisztériuma = EMMI

[44]Ezek a következőek: 2014: U19-es labdarúgó Eb: Budapest, Győr, Pápa, Felcsút, 2014: Női kézilabda Eb: Győr, Budapest, Debrecen, 2015: Kerékpár: Central European Tour: Szerencs–Ibrány–Gödöllő–Budapest.

sportlétesítményében, a Hungaroringen megrendezésre kerülő autósporthoz kapcsolódó rendezvények (Formula-1, WTTC, DTM, Kamion EB) biztosítják a nemzetközi szervezési lehetőséget.

Város	**Események száma**
Budapest	54
Mogyoród	9
Győr	8
Balatonfüred	6
Debrecen	6
Gödöllő	4
Szeged	4
Székesfehérvár	4
Tiszaújváros	4
Egy rendezvény/ 1 város	18
Összesen	*117*

19. táblázat: Rendező városok Londontól Rióig

Forrás: Máté 2017b

A rendezvények 46%-a Budapesten került megrendezésre. A vidéki városok közül Győr és Debrecen emelhető ki abból a szempontból, hogy többféle sportágban alkalmas volt arra, hogy nemzetközi sportrendezvényt szervezzen[45]. Győr a csapatsportágak közül labdarúgásban, kézilabdában, kosárlabdában és vízilabdában, az egyéni sportágak közül sakkban, sportlövészetben és kajak-kenuban, összesen tehát 7 sportágban 8 különböző nemzetközi sportrendezvénynek adott otthont. Debrecen esetében a 6 rendezvény 5 sportágban (hőlégballon, korcsolya, ritmikus sportgimnasztika, vívás és kézilabda) került megszervezésre.

[45]Balatonfüred és Szeged esetében pedig a környezeti adottságaik és az erre épülő sportlétesítményeik határozzák meg a nemzetközi sportrendezvények szervezési lehetőségeit. Balatonfüred esetében a Balaton és hozzá kapcsolódóan az úszás és vitorlázás, Szeged esetében pedig a Maty-éri kajak–kenu pálya a meghatározó.

14. ábra: Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon, helyszínek eloszlása

Forrás: Máté 2017b

*Sportágak – hazai sportszövetségek***.** A második elemzési szempontom a nemzetközi sportrendezvények sportágak, szervező sportszövetségek szerinti elemzése. A 109 rendezvényt 37 különböző sportágban bonyolították le.

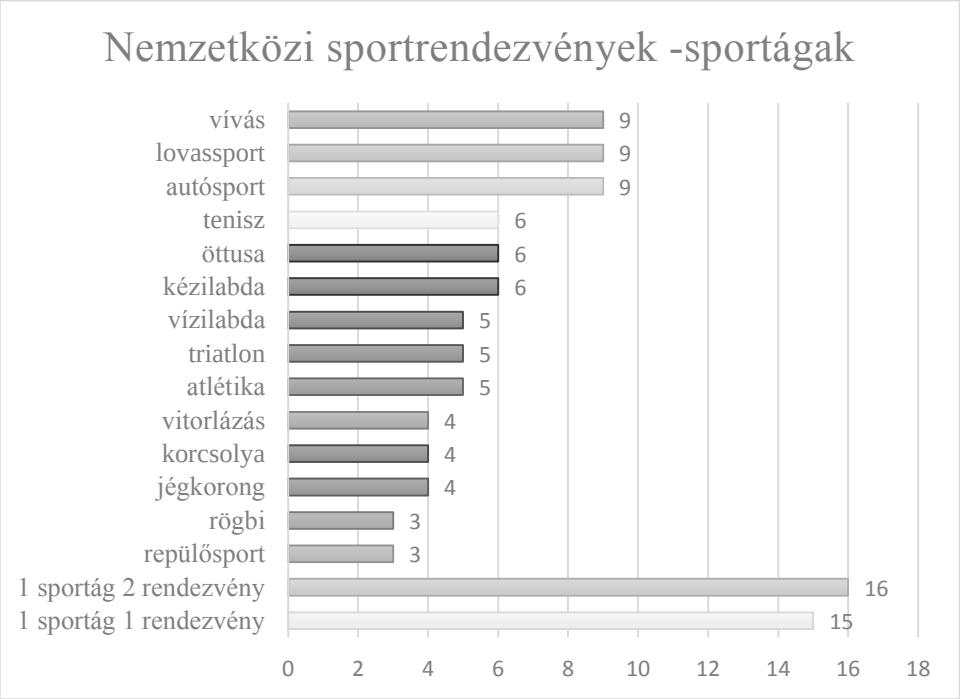

15. ábra: Rendező sportszövetségek Londontól Rióig.

Forrás: Máté 2017b

A 37 különböző sportágból 19 nyári olimpiai sportág. Egy sportág- egy nemzetközi sportrendezvény szervezésére 15 példát találunk, míg 8 esetben egy sportág két nemzetközi sportrendezvényt szervezett. Ez összesen 31 sportrendezvény. 14 sportág esetében mondhatjuk, hogy három vagy több rendezvényt szervezett, összesen 78-at.

A tizennégyes ábrán jól látható, hogy három sportág 9-9-9 nemzetközi sportrendezvénnyel dominálja a mezőnyt. Itt szeretnék visszautalni a hazai szövetségek körében végzett 2014-es kutatásomra, amelyben arra is választ kaptam, hogy melyek a szervezési pályázatok sikertényezői. Az eredmények alapján a hazai sportág nemzetközi színvonala, elismertsége, a szakmai megalapozottság és a nemzetközi sportrendezvények területén szerzett tapasztalat a legfontosabb tényezők (Máté 2015).

A három kiemelkedő sportágban ezek az állítások igazak, hiszen mind a vívásban, mind a lovassportban és az autósportban is kiemelkedő eredményekkel rendelkeznek a sportolóink.

Az autósport esetében az évente visszatérő rendezvények a meghatározóak, hiszen a Formula-1 után, a DTM, Kamion Európa-bajnokság és a WTTC fordulói is megjelentek a Hungaroringen. A vívás esetében a helyzet különlegességét az adja, hogy a három fegyvernemben, férfiak és nők esetében és több korcsoportban is meghatározó helyszíne a versenyeknek Budapest. Ebben az olimpiai ciklusban masters világbajnokság, grand prixek, világkupák, kadett és junior Európa-bajnokság is megrendezésre került. A lovassport esetében pedig kiemelhető, hogy nem csak Budapesten, hanem vidéken, Fabiánsebestyénben és Tapolcsányban is adottak azok a létesítményi feltételek, amelyek alkalmasak egy nemzetközi verseny rendezésére. A következő három sportágban, a teniszben, az öttusában és a kézilabdában 6-6 nemzetközi sportrendezvényt szerveztek. Mindhárom esetében megjelennek az évente visszatérő események: öttusa világkupa, tenisz FED- kupa, kézilabda női bajnokok ligája Final4, emellett azonban meghatározóak az egyszeri rendezésű versenyek is, pl. a kézilabda strandvilágbajnokság. A felépített nemzetközi sportrendezvények adatbázis két szempont szerinti elemzése jól mutatja, hogy a rendezvények helyszíne meghatározóan Budapest. A fővárosban állnak rendelkezésre azok a létesítmények, amelyek szükségesek mindehhez, azonban további nyolc vidéki nagyváros is meghatározó szerepet tud vállalni és nemzetközi szintű sportrendezvényt képes szervezni. A főváros domináns szerepe mellett tehát a vidéki városokban is megvan a potenciál, hogy a hazai keretekből kilépve a sport területén világviszonylatban is megmutassák magukat. Ezen városok vezetői valószínűleg a sportot, s ezáltal a nemzetközi sportrendezvényeket

alkalmasnak tartják egy afféle „csatornaszerepre”, amelyen keresztül a város értékei is bemutathatóvá válnak a szélesebb közönség számára. A másik elemzési szempont alapján pedig megállapíthatjuk, hogy az adott sportág felépítése, versenyrendszere és a nemzetközi sportági szakszövetség stratégiája határozza meg az „elhozható rendezvények ” számát. Ebből a szempontból a vívás, az autósport, a lovassport széles spektrumot kínál a rendezvények szervezésére. Az elmúlt olimpiai ciklusban felhalmozott tudás és tapasztalat alapján Magyarország ma már a legnagyobb sportrendezvények rendezési jogáért is versenybe száll. A sikeres pályázatok csúcsát pedig 2017-ben a Vizes Világbajnokság, a 10 sportágat felsorakoztató Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál és a 2020-as Labdarúgó Európa-Bajnokság jelentette.

6.3. Nemzetközi sportrendezvények és új sportlétesítmények Győrben[46]

Győrben több nagy, országos csapatsportban jól szereplő csapat működik, valamint egyéni sportokban is eredményesen szerepel a város, ezért Győr sportgazdasági érintettsége országos szinten kiemelkedően magasnak értékelhető. Az EYOF (Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál) a városi fejlesztések ösztönzőjeként, számos beruházás katalizátoraként új lehetőségeket nyitott meg Győr számára. Világszínvonalú sportlétesítményeket (uszodát, arénát, teniszcsarnokot, olimpiai sportparkot) építettek, az Olimpiai Központ kialakításával városrész-rehabilitáció valósult meg. A nemzetközi sportrendezvényeket többnyire állami támogatással szervezik, amely a pénzügyi finanszírozást is magában foglalja, ezáltal lehetőséget teremtenek arra, hogy a sportrendezvénytől függetlenül is szükséges és megvalósítandó beruházások hozzáadott céllal és megfelelő támogatással jöhessenek létre. A rendező város fejlesztése szempontjából a nemzetközi sportrendezvények hatásai közül kiemelkedő jelentőségűek a sportlétesítmény- és infrastruktúrafejlesztések. „Kiemelkedőek azért, mert a befektetés erőforrások szempontjából kimagasló, és a beruházások utóhasznosításának kérdése kulcsfontosságú a komplex hatások megítélésekor” (András – Máté 2016c, 80). Napjainkban a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó beruházások megítélése az utóhasznosítás sikerességén múlik, erre adódnak negatív és pozitív példák egyaránt. Cél minden esetben a fenntarthatóság, a létesítmények hosszú távú 100%-os kihasználtsága, az üzemeltetés optimalizálása.

[46] A fejezet tanulmányként az András Krisztina - Máté, Tünde (2016c): Nemzetközi sportrendezvény mint városfejlesztési ösztönző: Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017 hatásai, és Győr lehetőségei címmel jelent meg.

A sporthoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének igénye többféle input, kezdeményezés következménye lehet. Győr városát vizsgálva három esetet különböztethetünk meg (András - Gyömörei - Máté 2015). Az első és jelen disszertáció témáját érintő eset, amikor a nemzetközi sportrendezvények keretében olyan infrastruktúra/ létesítmény fejlesztése valósul meg, amilyennel az ország/ város nem rendelkezett korábban, de a megszervezendő eseményhez szükséges (Győr, EYOF 2017). A második esetben egy már meglévő, magas minőségű sportteljesítmény és a sportfogyasztási igények megnövekedése generálja az igényt egy beruházásra (Audi Aréna Győr, Győri ETO KC Bajnokok Ligája eredményei). A harmadik esetben pedig az adott ország/ város általános sportfejlesztési stratégiájához, szabadidősportjának és utánpótlás-nevelésének – komplexen nézve közsportjának – fejlesztéséhez kapcsolódóan merül fel az új létesítmény igénye (AQUA Sportközpont Győr). Győr stratégiai gondolkodásában ez a három tényező, a háromféle igény egyidejű megléte biztosíthatja a jövőbeli hasznosulást és a legstabilabb, a legszélesebb spektrumú és hosszú távú fenntarthatóságot (András – Gyömörei - Máté 2015).

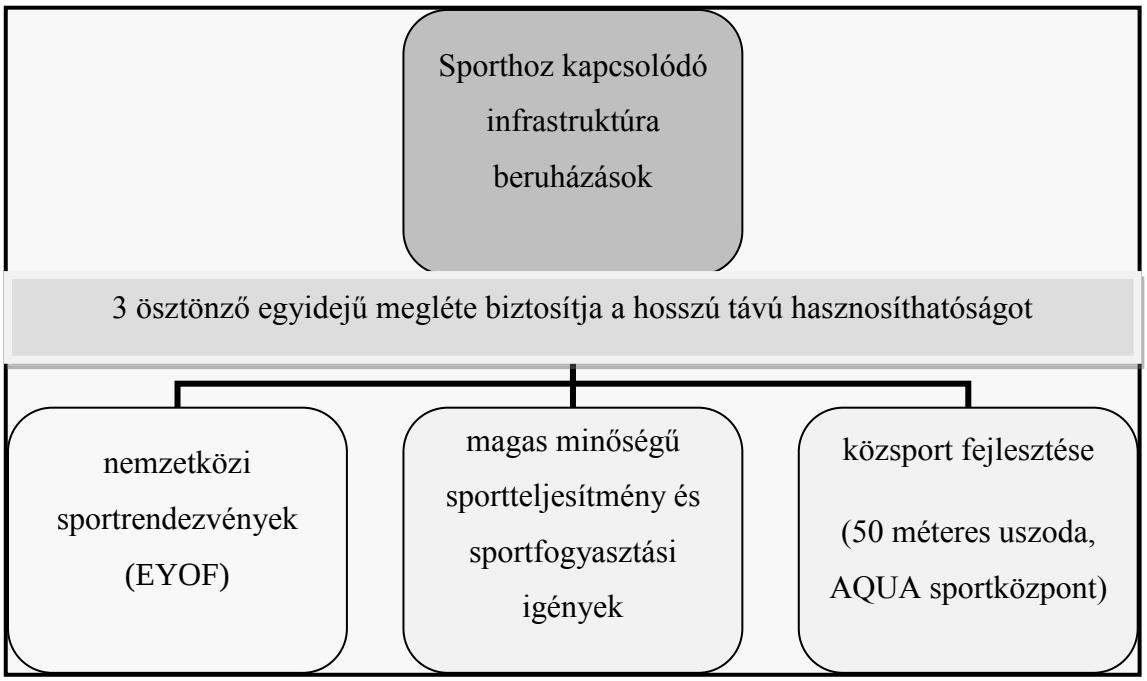

16. ábra: A sporthoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének 3 lehetséges ösztönzője, Győr Város példáján

Forrás: András – Gyömörei – Máté 2015

Általánosságban kijelenthetjük, hogy a sportinfrastrukturális befektetésekről szóló döntésekkel kapcsolatos legfontosabb tényező a hosszú távú hasznosítás kell, hogy legyen. A beruházás lényege az időzítés és a hosszú távon komplex tervezés. Fontos a meglévő

igények, érdekek összekapcsolása a jelentkező lehetőségekkel, a bevezetőben említett többféle igény összehangolása. Vizsgálatunk kiterjedt annak megítélésére is, hogy a nemzetközi sportteljesítmény és a nemzetközi sportrendezvények, illetve a lakossági szabadidősport által támasztott igények szervezési lehetőségeinek kihasználása összekapcsolódik-e a megfelelő időzítéssel. Kihagyhatatlan lehetőség az az eset, ha egy város a fejlesztéseket nemzetközi sportrendezvénytől függetlenül is megvalósította volna, de mégis a lehető legelőnyösebb helyzetet keresve, a fejlesztést egy adott sportesemény szervezéséhez kapcsolja és a finanszírozásához központi támogatást nyer (Máté 2017c). Az időzítés kérdése kétféleképpen valósulhat meg, egyik esetben előre kell hozni a fejlesztéseket, másik esetben pedig kivárni, hogy valamilyen sporteseményhez kapcsolható legyen a beruházás.

Az AUDI Aréna Győr és az Aqua Sportközpont esetében is a két lehetőség találkozása valósult meg. A város évek óta tervezte ezt a beruházást, de nem volt rá megfelelő alkalom és lehetőség. Így viszont a megfelelő időzítéssel és a lehető legkedvezőbb finanszírozási modell elérésével valósíthatta meg, köszönhetően annak, hogy Győr elnyerte az Ifjúsági Olimpia rendezésének jogát, a Magyar Kézilabda Szövetség megpályázta és elnyerte a 2014. év végi Női Kézilabda Európa-bajnokság szervezési jogát is, továbbá a 2015-ös Női Kosárlabda Európa-bajnokság csoportmérkőzésinek is házigazdája lehetett a város. E kedvező időzítés adott lehetőséget az állami támogatás kihasználására, 4,9 milliárd forint központi költségvetési keret lehívására, amely a teljes építési, kivitelezési költséget fedezte. Ehhez Győr Város a kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések finanszírozásával csatlakozott, utak és parkolók építésével, környezetrendezéssel.

A sportlétesítmények építése látványos és igen költséges befektetés, amely előtt azok kihasználását és lehetséges felhasználási módjait szükséges tervezni és indokolni. Az Audi Aréna Győr megépítésének legfőbb oka a meglévő magas szintű sportteljesítmény volt, a kézilabda és a futsal révén. Magyarországon egy AUDI Aréna Győr szintű létesítmény a nemzetközi sportrendezvények szervezése esetében hiánypótló szolgáltatások nyújtására képes és az elvárt nemzetközi színvonalat több sportág számára is nyújtani tudja. Tehát az elsődleges igény után megfogalmazható, hogy az Aréna potenciális helyszín nemzetközi sportrendezvények megszervezésére is. Az Aréna építésekor már két nemzetközi szövetséggel, az EHF-fel és a FIBA-val is egyeztettek, hogy a tervek megfeleljenek a kézilabda és a kosárlabda nemzetközi sportrendezvények szervezéséhez szükséges

kritériumainak. Az Aréna megnyitásakor, 2014 végén a Kézilabda Európa-bajnokság csoportmeccseinek adott otthont. 2015 nyarán pedig Eurobasket Women 2015 névre hallgató kontinenstorna középdöntős mérkőzései zajlottak az Arénában. A 2017-es EYOF-en túl már most készülőben vannak a következő nemzetközi sportrendezvények pályázatai[47], amelyek lehetséges helyszíne az Audi Aréna Győr lehet. A multifunkcionális csarnok – mint a nagy nemzetközi sportrendezvények helyszíne – iránti kereslet továbbra is megmaradt, 2014-ben a Magyar Torna Szövetség (MATSZ) Győr Városával pályázott a sportág 2017-es világbajnokságának rendezési jogára, majd a 2018-as Európa-bajnokság megrendezését tűzték ki célul.

2014 decemberében, ahogy a kézilabda Európa-bajnokság meccsei véget értek, úgy kezdődtek meg az U-16-os Nemzetközi Sakk Olimpia mérkőzései Győr városában. Ez az ifjúsági verseny egy jó próba volt arra, hogy a következő lépésben felnőtt világverseny megrendezésre pályázhasson a szövetség és a város. A cél pedig nem más, mint a 2020-as felnőtt világverseny szervezési jogának elnyerése.

A 2016-os női junior és a 2017-es férfi ifjúsági Európa-bajnokság közös házigazdája volt a Magyar és a Szlovák Röplabdaszövetség. A magyarországi helyszínnek pedig Győr városa és az AUDI ARÉNA Győr adott otthont. A női junior Európa-bajnokság esetében Győr és Nyitra lesz a két csoporthelyszín, majd a záró szakasznak a szlovákiai város ad otthont. A férfi ifjúsági Eb-n Győrben és Puhóban (Puchov) rendezik a csoporttalálkozókat, míg az elődöntőket és helyosztókat Győrben. Röplabdában a 2019-es felnőtt női Európa-bajnokság selejtezőkkel együtt történő megrendezésének pályázata szerepel a tervekben. A kutatás során készített szakértői interjúk során arra is fókuszáltam, hogy milyen hosszú távú célokkal rendelkeznek a fent említett sportlétesítmények üzemeltetői.

6.4. Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál [48]– 2017 - Győr

A nemzetközi sportrendezvények érintettjeinek azonosításánál a belső érintettek meghatározása is megtörtént, ezek az EYOF pályázati és szervezési szakaszaiban is jól azonosíthatók: Magyar Olimpiai Bizottság, Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Magyar Kormány és a sportági szakszövetségek.

[47] A jövőbeni győri nemzetközi sportrendezvényekről az András – Máté 2016b hivatkozású tanulmány került publikálásra.
[48] Továbbiakban EYOF.

A MOB elnöksége 2011. június 17-én, majd a „győri önkormányzat 2011. június 24-én egyhangú határozattal hagyta jóvá a pályázati szándékot a 2017-es évi XIV. Nyári Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megrendezési jogáért" (Magyar Olimpiai Bizottság 2018, 6). A magyar kormány 2011. november 17-én döntött a rendezési jog elnyerése esetén szükséges kormányzati intézkedésekről. 2012. május 7-én a Magyar Olimpiai Bizottság, Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata és kilenc magyar szövetség/szakszövetség (torna, kerékpár, tenisz, röplabda, kosárlabda, kézilabda, judo, atlétika, úszó szövetségek) háromoldalú együttműködési megállapodást írt alá a 2017-es EYOF rendezési jogának elnyerése és sikeres lebonyolítása érdekében. A sportágak listája a magyar sportdiplomáciai lobby sikereként kiegészült a kajak-kenu-val, így lett teljes a győri EYOF programja.

Az EYOF egy 6+1 napos rendezvény volt (a július 23-i megnyitót követte a hat versenynap, július 24-29. között, amely a korábbi öt versenynapos eseményekhez képest újdonság volt), „3600 hivatalos küldött részvételével (sportolók és a csapatot kísérő hivatalos személyek), akik 50 országból érkeztek. A sportversenyek a 14-18 éves korosztály számára kerültek kiírásra, 10 olimpiai sportágban, amelyek: atlétika, kerékpár, torna, judo, úszás, tenisz, kosárlabda, kézilabda, röplabda, kajak-kenu. Magyarország az összes EYOF versenyen részt vett, amelyeket 1991 óta rendeznek meg" (Domanyik 2016, 3) (nyári EYOF 1991-től, téli EYOF 1993-tól kerül megszervezésre). Az EYOF méreteiben „a Téli Olimpiával megegyező esemény és birtokolja az olimpiai védett jelképek használatának jogát, mint ötkarika, himnusz és zászló" (Domanyik 2016, 3). Az elkészült pályázatot Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a Magyar Olimpiai Bizottság, valamint Magyarország Kormánya támogatásával nyújtotta be a XIV. Nyári Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál magyarországi rendezési jogára az Európai Olimpiai Bizottságnál abból a célból, hogy ezáltal Győr adhasson otthont 2017-ben az EYOF-nak. A végleges pályázati anyaghoz[49] kapcsolódóan még a pályázati folyamatban, 2012 októberében a PwC Szakértői véleményt készített a Győr EYOF2017 megrendezésével kapcsolatosan a sportlétesítmények költségvetési tervének felülvizsgálatára a Magyar Olimpiai Bizottság számára. A tanácsadó cég feladata volt az újonnan megvalósítandó, tervezett sportlétesítmények beruházási, illetve a meglévő- és felújítandó sportlétesítmények tervezett felújítási költségeinek felülvizsgálata abból a célból, hogy a MOB valós képet kapjon a sportlétesítmények költségvetési tétel reális összegéről. A tanulmányban írtak szerint a kiindulási pont az volt, hogy a 2017. évi

[49] A végleges pályázati anyag mindenki számára elérhető: http://gyor2017.hu/catdoc/list/cat/14/id/14/m/10

EYOF Győrben történő megrendezésének költségeit Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 20,657 MrdFt-ra becsülte. E kiadási összegből Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 10,35 MrdFt-ot vállalt, további 685,3 M Ft-ot szponzori bevételekből és nevezési díjakból terveztek fedezni, míg a fennmaradó 9,622 Mrd Ft kiadáshoz állami költségvetési forrás szükséges. 2012. december 8-án az Európai Olimpiai Bizottságok (EOC) 41. közgyűlésén, Rómában dőlt el, hogy Magyarország lesz a fesztivál házigazdája. Az eseményre egyedül Győr városa pályázott.

Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megfelel a fenti nemzetközi sportrendezvények meghatározásnak, hiszen 50 különböző ország 2503 sportolója mérette össze a teljesítményét, 10 különböző sportágban. A sportrendezvény 8 versenyhelyszínen zajlott, a versenyzőket 770 fős edzői és orvosi, valamint 222 fős vezetői stáb kísérete. Az EYOF-on 130 versenyszámban 798 érmet (256 arany, 256 ezüst, 286 bronz) kaptak a dobogós helyezett versenyzők.

A rendezvény népszerűségét tükrözi a 80 ezres helyszíni látogatószám, az EYOF hivatalos mobil applikációjának pedig 9000 letöltése volt. Tehát a fogyasztók (résztvevők és érdeklődők) kiemelt figyelmét élvezte a rendezvény. A verseny nemzetközi szabályrendszer alapján zajlott. Médiaképességét 169 perc élő televíziós közvetítés és 358 óra webstream jellemzi, amely által a világ összes pontján követhető volt, és megfelelt a médiaképesség öt feltételének (Máté 2017b). 149 hazai és 77 külföldi, összesen 226 médiamunkás akkreditált az eseményre 22 országból (www.gyor2017.hu). A 10 sportág mindegyike látványsport és globálisan ismert (Máté 2017b alapján).

A rendezvényre több mint 11 ezer akkreditációs kártyát bocsátottak ki, a sportolók és kísérőik mellett többek között a VIP-vendégek, a média, a szervezők és az önkéntesek számára.

7. Az empirikus kutatás folyamata és eredményei

A kutatási folyamat megtervezésekor a rendelkezésre álló nemzetközi szakirodalom alapján kvalitatív és kvantitatív módszerek közül egyaránt választottam a kutatási témához a leginkább illeszkedőeket. Webb et al. (1966) érzékelték, hogy „egy kutatás során a főbb változók mérése egynél több mérési módszer alkalmazását kívánja meg – ezt a stratégiát a „mérés háromszögeléseként” („triangulation of measurement”) nevezték” (Bryman 2006,

373). A háromszögelés alkalmazásának lényege, hogy egynél több kutatási módszert és ennél fogva egynél több adattípust használunk fel az elemzéshez.

„Ebben az értelemben a kvantitatív és a kvalitatív kutatást felfoghatjuk úgy, mint ugyanazon probléma elemzésének eltérő módozatait. A kettő összekapcsolásával a kutató fokozhatja következtetéseinek érvényességét, amennyiben mindkét eljárás megerősíti az eredményeket" (Bryman 2006, 374).

A módszerek közül a kvantitatív vizsgálaton van a nagyobb hangsúly, azonban a kutatás során arra törekedtem, hogy mindkettő erősségei megfelelőképpen érvényesüljenek (Bryman 2006). A megfelelő arányokat a kutatási téma, a nemzetközi sportrendezvények mérete és a lehetséges hatásairól szóló nemzetközi példák határozták meg. Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál az előzőkben felvázolt nemzetközi sportrendezvények csoportosíthatósági tényezői alapján egy többsportágas, egyedi, versenysport rendezvény, amelynek szervezési jogáért az Európai Olimpiai Bizottsághoz kell pályázni, amely kétévente kerül megrendezésre, rendezvényenként változó helyszínnel, a finanszírozása Győr esetében állami és magántőke bevonásával valósult meg.

Reichardt - Cook (1979) felvázolja a hangsúlykülönbségeket a kvalitatív és a kvantitatív módszerek között. Ebből a következőket emelném ki a kutatásom szempontjából: míg a kvalitatív módszerek alkalmazásának hangsúlya a kutatásomban a megértésen, addig a kvantitatívé a vizsgálaton és az ellenőrzésen van. Utóbbi esetében a hipotézisvizsgálat áll a középpontban. A kvantitatív módszer objektív, elérhető a „kívülállói nézőpont", az adatoktól való távolság. Az adatok elemzése után az eredmény általánosítható a sokasághoz való tartozás alapján. A kvalitatív módszer esetében a feltárás volt a fő célkitűzés, az értelmezés és a racionális megközelítés.

Mint azt a módszertan rövid összefaglalásában (4. fejezet) is indokoltam, a kvalitatív és kvantitatív módszerek ugyanabban a vizsgálatban jól kombinálhatóak és együttesen jól használhatóak. Akkor gyakori „a módszerek összeházasítása, amelyekben a kutató egy világosan elkülönülő társadalmi közösség (kollektivitás) – vagy lehetőség szerint két-három közösség – vizsgálatát kísérli meg" (Bryman 2006, 372). Kutatásom esetén a kölcsönös kiegészítésre és a minél szélesebb körű értelmezhetőségre törekedtem.

7.1. Kvalitatív kutatás

A kvalitatív módszerek használata során célom volt, hogy a válaszadó (a rendezvény legfőbb érintettjei) szemszögéből vett megértés álljon a középpontban. A kvalitatív kutatás jól alkalmazható az egy személy tapasztalatának vagy magatartásának feltárására, vagy ha szeretnénk megérteni egy jelenséget (Ghauri 2004).

A kvalitatív eszközök keretében a rendezvény alatti megfigyelésre, kiscsoportos összegző megbeszélésre és szakmai interjúk készítésére került sor.

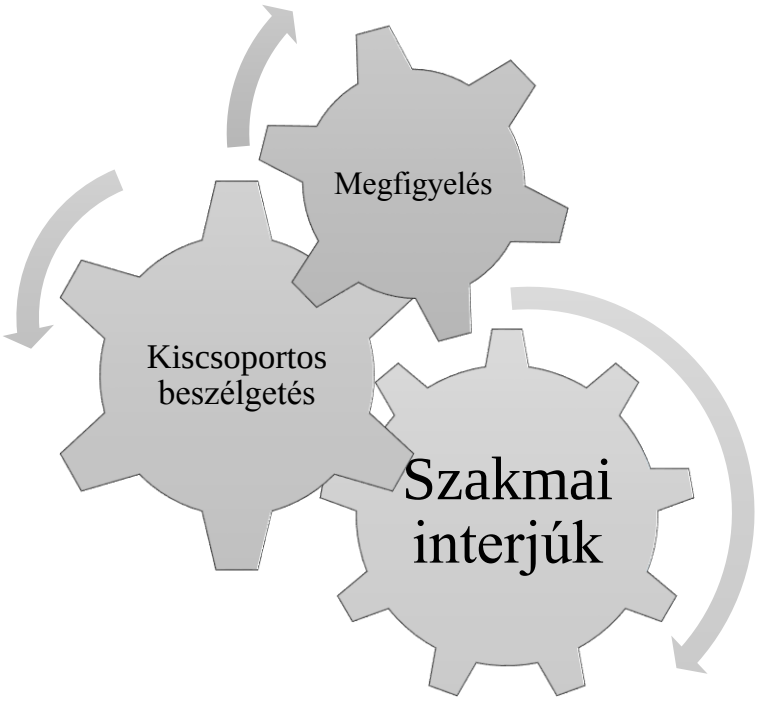

17. ábra: A kvalitatív kutatás során használt eszközök

Forrás: Saját készítés, 2017

7.1.1.Megfigyelés

A megfigyelés során célom volt a folyamatorientáltság, a rendezvény testközelből való átélése, reakciók gyűjtése. A megnyitóünnepségen és a sportversenyeken való részvétel során, természetes környezetben, első kézből tudtam információkat gyűjteni. A megfigyelés során célom volt, hogy pontosabban értelmezhessem és megértsem a megfigyelt magatartást, attitűdöt és helyzetet, és oly módon ragadhassam meg a társadalmi magatartás dinamikáját, amely kérdőívekkel és interjúkkal nem lehetséges (Ghauri - Gronhaug 2011).

A megfigyelés mint módszer kiválasztása során az emberi és azon belül is a terepi, vagyis résztvevői megfigyelés mellett döntöttem, amely esetben a rendezvény természetes résztvevője voltam. A résztvevő megfigyelés lehetővé tette számomra, hogy ne csak azt

ismerjem meg, hogy az emberek saját bevallásuk szerint mit tesznek, hanem azt is, hogy ténylegesen hogyan cselekednek. A kutatási célú megfigyelésemet a kutatási kérdésekhez kapcsolódóan terveztem meg. Két kérdés esetében használtam a megfigyelés módszerét. Egyrészt a *bevonódás* kérdésében, másrészt a *társadalmi kohézió* kialakulásához kapcsolódóan szereztem tapasztalatokat, információkat.

A kutatási hipotézisben (H6) - miszerint a magasabb fokú bevonódás a nemzetközi sportrendezvény pozitív megítélését eredményezi – azt szerettem volna igazolni vagy cáfolni, hogy a minél magasabb fokú a bevonódás (a rendezvényen való részvétel), annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek e csoportjaira, hogy pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez. Az EYOF esetében a bevonódás négy szintjét azonosítottam (lásd 3. fejezet, 2. ábra, 6. hipotézis).

A kvantitatív kutatásban, a post kérdőívben mind a négy szinthez kapcsolódtak kérdések. A megfigyelés is mind a négy szinten lehetséges volt. A 2. és a 3. szint közötti különbséget az adja, hogy a sportrendezvény versenyein és kísérőprogramjain való részvétel ingyenes volt, míg a megnyitóra egységes áron (2990 Ft) volt lehetőség a jegyvásárlásra. A 4. szint, az önkéntesség esetében pedig az önkéntes saját erőforrását, munkavégző képességét és idejét ajánlja fel a rendezvény sikerének érdekében.

A társadalmi részvétel[50] egyik megjelenési formája az állampolgárok által végzett önkéntes munka. „A társadalmi részvétel és a társadalmi felelősségvállalás gyakorlatilag egymás feltételeként határozható meg: ha nincsenek meg a társadalmi felelősségvállalás csírái, akkor nem beszélhetünk részvételről sem, illetve, ha nincs társadalmi részvétel, nem beszélhetünk felelősségvállalásról sem” (Reisinger 2016, 4).

Jelenleg az önkéntességnek nincs egy definíciója, ami az érintettek által elfogadott lenne. Terület és ország függő, hogy más és más tartalommal telítődhet meg az önkéntes tevékenység, amit nagyban meghatároz az adott állam vagy térség történelme, kulturális hagyományai és az együttélés mintázatai. „Azonban nemcsak országról országra érthetnek mást az emberek az önkéntességen, de többnyire a kutatók között sincs egyetértés a meghatározásra vonatkozóan. Mindazonáltal a definícióknak vannak bizonyos állandó

[50]A társadalmi részvétel fejlődésével az önkéntesség is egyre nagyobb teret nyer. Jelentősége világszerte és Magyarországon is növekszik, nemcsak az önkéntes szektoron, de a teljes gazdaságon belül is. A nyugat-európai országokban az önkéntes munka már az ezredforduló környékén 8-14%-kal járult hozzá a GDP-hez (Czike, 2001a). Ez az arány Magyarországon akkor alig érte el az 1%-ot, de ez is 76,7 milliárd forintot jelentett (Czike, 2001b).

elemei, amelyek a tágan értelmezett önkéntesség lehatárolására alkalmasak, ezek többnyire: az „önkéntes”, szabadválasztás, a fizetség hiánya, illetve valamilyen társadalmi közjó elérésére irányuló tevékenység” (Batta 2013, 15).

A másik kutatási hipotézis a nemzetközi sportrendezvények társadalmi hatásaihoz kapcsolódik. Taks szerint a társadalmi hatásnak három fő szempontja azonosítható. A megfigyelés során ebből a hármasból az attitűdökre és meggyőződésekre és az ezekre gyakorolt hatásokra kerestem példákat, gyűjtöttem információkat. Arra kerestem tehát a választ, hogy a sportrendezvények milyen mértékben befolyásolják az emberek hitét, attitűdjét, normáit és értékeit, mint például büszkeség, boldogság, „jó érzés” (Taks 2013).

A megnyitó megfigyelési tapasztalatai

A megnyitó az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál többi rendezvényétől eltérően, egyedülálló módon belépőjegyes volt. Tehát aki eljött, akár családdal, akár egyedül, pénzt kellett áldoznia rá. Jó visszajelzés a győriek érdeklődéséről, hogy az összes jegy elkelt és a szervezők kivetítőt állítottak fel a győri Dunakapu téren, hogy a győri lakosok együtt, egymással osztozva, minél többen élhessék át az élményt. Ez azért fontos, mert a megnyitót egyébként a mindenki számára elérhető Duna World televíziós adó élőben közvetítette. Az ETO stadion 16 ezer férőhelyes, azonban a sportolók és a kísérők is a stadion lelátóin foglaltak helyet így az értékesített jegyek száma kevesebb volt a stadion teljes kapacitásánál.

Együvé tartozás érzése: „Mi győriek, egy család vagyunk, mi együtt megcsináltuk!”

A megnyitón Borkai Zsolt polgármester, a szervezőbizottság elnöke hangsúlyozta: "csodálatos ez a pillanat, amit most együtt élhetünk át. Az EYOF-nak köszönhetően erre az időszakra mindannyian *egy nagy családdá válunk*" (Borkai 2017).

A programfüzetben a polgármesteri köszöntő is ezt a gondolatot emeli ki, miszerint „ezen az estén minden sportoló, minden résztvevő egy csodának lehet részese, és ez a csoda a következő egy hétben is elkísér majd minket. A csoda pedig nem más, mint *az összetartozás élménye*, a felismerés, hogy a lényeges dolgokban nem különbözünk”

Az *együtt-élmény kifejezését* segítette a PixMob 16.000 db LED-karkötője, melyek segítségével a nézőközönség a show részesévé válhatott. A PixMob karszalagok együtt lüktettek az előzenével és szinkronizálva voltak az esemény fontos pillanataival. Az eszköz által a nézők a show látványának előállítóivá váltak, bevonásra kerültek. Ahogyan a programfüzet fogalmaz: „Kérem, helyezze fel csuklójára a székén elhelyezett LED-

karkötőt, hogy Ön is részese lehessen ennek a fantasztikus shownak!" A nézők büszkén viselték a műsor alatt a karkötőket és egymás között, egymásra nézve ámulva csodálkoztak a közös produkció létrejöttében. A bevonásra nagyon jó lehetőség nyílt a megnyitó azon programpontjában, amikor a kiemelt célcsoport fiatalok körében nagyon kedvelt, amerikai DJ, Steve Aoki következett, és minden résztvevőnek lehetősége nyílt a stadion gyepére menni és együtt bulizni, táncolni, ünnepelni a sportolókkal, kísérőkkel, szervezőkkel együtt. Ezzel elérhetővé vált a sportolókkal való közvetlen kapcsolat, a lehetőség, a bátorítás az együtt-élmény igazi megélésére. Megfigyelésem szerint a bevonásra, a lakosok elköteleződésére, az összetartozás érzésének üzenetének átadására a szervezők a megnyitó esetében nagy hangsúlyt fektettek. A lelátón helyet foglalók számára igazi közösségi élményt hozott a megnyitó, a 16 ezer egyszerre villanó karkötő 16 ezer egyszerre dobbanó szívet is jelentett.

Győr kulturális életének, értékeinek bemutatása

A megnyitó programját tekintve nagyon „győri" volt. A győri kulturális élet színe-java a legmagasabb szinteken képviselte magát. A Vaskakas Bábszínház, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Győri Balett, a Győri Nemzeti Színház tánckara igazi győri élményt nyújtott a nézőknek. A büszke tekinteteket, a boldog önfeledt szórakozás élményét adta a program. Megmutatta a város saját kulturális értékeit és ezáltal azt, hogy Győr Európa színpadán is megállja a helyét. A nézőtéren a „jó győrinek lenni" érzés, a boldogság és a büszkeség az ovációkban és a zúgó tapsban mutatta meg magát minden egyes olyan pillanatban, amikor egy-egy győri kedvenc – mint például a lángot a stadionba hozó Görbicz Anita háromszoros BL-győztes kézilabdázó – lépett a megnyitó színpadára.

A sportversenyek megfigyelési tapasztalatai az Olimpiai Sportparkban

A sportrendezvény alapja a sportverseny, amelyre épülve, amelynek tulajdonságaira alapozva válik a verseny rendezvénnyé. A versenyek megtekintésének lehetősége maga a termék, az EYOF esetében a termékhez a nézők regisztráció útján ingyenesen juthattak hozzá. A szervezők elképzelése szerint ezzel is szerették volna elérhetővé tenni mindenki számára az élmény meg- és átélésének lehetőségét. A megfigyelést az Olimpiai Sportparkban végeztem, ahol több sportág - a torna, a judo, a kültéri helyszínen pedig az atlétika és a tenisz - versenyei kerültek lebonyolításra. A sportversenyeket hatalmas érdeklődés kísérte, a beltéri helyszínek minden esetben teltházzal működtek, sőt, a regisztrációs rendszer előnyének vagy éppen hátrányának köszönhetően volt, hogy a

versenyhelyszínek előtt kígyózó sor állt és várta a beengedési lehetőséget. A szervezők a biztonsági előírásokat betartva szigorúan csak a megengedett létszámot engedhették be. Ez több esetben is elégedetlenséget váltott ki a sorban álló nézőkben, volt, aki regisztrált jegye ellenére kívül maradt a verseny helyszínéről. Ennek a rendszernek az átgondolása, értékelése egy fejlesztésre váró területe a rendezvény lebonyolításának. A győri sportolók versenyeit kiemelt érdeklődés kísérte, erre jó példa, hogy az Olimpiai Sportpark judo csarnokában az utolsó előtti versenynapon a legnagyobb súlycsoportok mérkőzéseire már reggel rengetegen álltak sorba a jegyekért, hiszen a legtöbb győri arra számított, hogy Sipőcz Richárd megszerzi az EYOF-ot rendező város első aranyérmét. Sipőcz Richárd versenyét az egyik legnagyobb várakozás kísérte, a szakma is tőle remélte az egyik aranyérmet. Az EYOF kommunikációjában is jelentős szerepet játszott. Felkészültsége nem csak a „szőnyegen", de a verseny utáni nyilatkozatában is tetten érhető volt, pontosan megfogalmazta azt, amit minden győri hallani szeretett volna. Az érematadás utáni nyilatkozatával minden szurkolójának, minden győrinek üzent: *„Köszönöm Győr! Köszönöm, hogy bíztatok bennem, hogy szerettek. Büszke vagyok erre az aranyra, ami nem csak az enyém, a tiétek is"* Sipőcz Richárd sikere tökéletes példája az EYOF céljának, közös élményt, büszkeséget, örömet szerezni a lakosoknak, okos, felkészült, intelligens és tehetséges példaképeket állítani a fiatalok elé. Erre több további példa is hozható, kiemelve a lány kézilabdázók sikerét, a csapatból marketingben igencsak kiemelten pozícionált Pál Tamara szerepét. A győriek számára az EYOF-en új sztárok születtek. Görbicz Anita pedig professzionális nyilatkozatával meg is erősítette, hogy kiből lehet egyszer „az új Görbicz Anita". *"Pál Tamarára gondolok, benne látom magamat, benne látom azt, amilyen én voltam talán fiatalon"* – mondta a friss EYOF-győztesről, aki 2017. szeptember elsején lett 17 éves.

Meglátásom szerint egy sportrendezvény megítélése nagyban függ annak sportsikereitől. A hazai csapat 41 éremmel - 13 arannyal, illetve 14-14 ezüsttel és bronzzal - története legeredményesebb szereplését produkálta. Ez az eredmény önmagáért beszél.

Megfigyelési tapasztalataim szerint a győriek érdeklődése és lelkesedése végigkísérte a versenyeket, a fiatal sportolók igazi szurkolásban részesültek. Maga a sportpark, mint rendezvényhelyszín jól működött, az érdeklődőknek étkezési lehetőség, a merchandise termékekből vásárlási lehetőség is biztosított volt. Hugoo, az EYOF kabalája pedig minden helyszínen színesítette a hangulatot. A helyszínre kilátogatók átélhettek izgalmat, bizonytalanságot, örömet és bánatot egyaránt, igazi komplex élményt szerezhettek. Visszautalva a Taks féle felosztásra, amely szerint a sportrendezvények befolyásolják az

emberek hitét, attitűdjét, normáit és értékeit, mint például büszkeség, boldogság, „jó érzés”; az, aki kilátogatott, részesévé vált, bevonódott a rendezvény áramlatába, osztozott a sikerekben és átélte azt a jó érzést, hogy a fantasztikus teljesítmények által szép sikerek, fényes érmek és új példaképek születtek.

7.1.2. Kiscsoportos beszélgetés

A kiscsoportos beszélgetés mint módszer megvalósítása annak hatásaként jött létre, hogy a kérdőív terjesztése során kaptam visszajelzést e-mailen és kommentekben egyaránt arról, hogy van-e olyan győri lakos, aki személyesen megosztaná velem a tapasztalatait és észrevételeit. A *kiscsoportos beszélgetésre* 2017. szeptember 7-én, a Széchenyi István Egyetem épületében került sor, amely során egyszerre több válaszadóval találkoztam és a kutatási témámról párbeszédet, vitát kezdeményeztem. A csoportos beszélgetés célja az volt, hogy a kutatás iránt érdeklődő lakosok számára lehetőséget biztosítsak arra, hogy személyesen is kifejthessék véleményüket, észlelésüket, tapasztalataikat a rendezvénnyel kapcsolatban. A módszer lényege, hogy nemcsak a kérdezőbiztos és a válaszadó, hanem a válaszadók között is létrejön az interakció. A kiscsoportos beszélgetés elején röviden bemutatkoztam és elmondtam a kutatás lényegét, majd a kutatási kérdések szerint haladva kezdeményeztem beszélgetést a részvevőkkel. (Az általam készített prezentáció az 5. mellékletben található.) A beszélgetés dinamikusan zajlott, a résztvevők között egyaránt volt kritikus és pozitív szemléletű vélemény. A beszélgetést strukturált témakörök mentén terveztem lebonyolítani, azonban a résztvevők hozzászólásaihoz alkalmazkodva, annak dinamikáját követve az eredetitől eltértünk. A beszélgetés eredményeit a kutatási kérdéseimhez kötődően összegzem.

A *nemzetközi sportrendezvények általános megítélése* kérdésében a jelenlévők egyetértettek abban, hogy Győr számára pozitív hozadékai vannak a szervezéseknek, és itt nemcsak az EYOF-re, hanem az elmúlt négy év több nemzetközi rendezvényére is gondolnunk kell. Fontos kiemelni, hogy a részvevők kihangsúlyozták, hogy Győrnek csak a képességeihez, adottságaihoz megfelelő rendezvényekért érdemes pályázni. Abban nem volt egyetértés, hogy ezek a rendezvények hogyan tudják megmozgatni a lakosokat, hatást gyakorolni rájuk, ez mindenképpen függ a sportágtól, a kommunikációs kampánytól, a rendezvény presztízsétől, illetve a megcélzott korosztálytól.

A résztvevők a sportrendezvény legfontosabb *társadalmi hatásaként* a gyerekeket és szüleiket ért pozitív hatásokat emelték ki. Győrben az EYOF alatt emberi és sportolói

példaképek születtek. A rendezvény legfontosabb hatásaként azokat a pozitívumokat emelték ki a beszélgetés résztvevői, amelyek „beépülnek a fiatalságba” mint pozitív élmény: a nyitottságot, a büszkeséget, az összetartozást, hiszen Győr jövőjét ők jelentik.

Az EYOF *infrastrukturális örökségével* kapcsolatban a legnagyobb kérdésként a létesítmények hosszú távú hasznosításával kapcsolatban a megfelelő emberi erőforrás biztosítása merült fel. Rendelkezik-e Győr olyan szakmailag felkészült, motivált sportszakemberekkel, – testnevelő tanárok, edzők, sportvezetők - akik képesek lesznek megtölteni sporttal ezeket a létesítményeket. A torna, a judo, a birkózás olyan sportágak, amelyek az EYOF lendülete által Győrben újjászülethetnek vagy meghonosodhatnak. Győr városát gazdasági erejénél fogva a résztvevők képesnek tartják arra, hogy a megépült sportlétesítményeket hosszú távon fenntartsa és üzemeltesse. Kiemelték az egyetem szerepét, fontosnak tartják annak megerősítését a kollégiumfejlesztés által. Az EYOF infrastrukturális beruházásainak hiányosságaként megfogalmazták a szálláshely-kapacitás bővítésének elmaradását, amely erősen korlátozhatja a jövőben a győri turizmus fejlődését, azon belül is a sporthoz kapcsolódó utazók számának növekedését.

A győri lakosok *bevonásával* kapcsolatban a beszélgetésen résztvevő önkéntes elmondta, hogy az önkéntesség a legmagasabb szintet biztosította azok számára, akik valóban aktív részeseivé szerettek volna válni az EYOF-nek. Leginkább a 30 év alattiakat és az 50 év felettieket mozgatta meg az önkéntes munka lehetősége. Az önkéntesség által megélhető volt a nyelvtudás használatának pozitív élménye, a kapcsolatteremtés lehetősége és az inspiráló nemzetközi környezet. A rendezvény lebonyolításával kapcsolatban felmerültek a jegyek regisztrációjában tapasztalt problémák. A résztvevők azt is jelezték, hogy a rendezvény ideje alatt és az azóta eltelt időben az utómunkákban észlelnek hiányosságokat, például szemétszállítás, utak rendbetételének befejezése, amelyek a rendezvény befejezése óta nem kerültek megoldásra.

A résztvevők több tapasztalatot is megosztottak azzal kapcsolatban, hogy az ország más pontjain élő rokonaik, ismerőseik keveset vagy semmit sem tudtak a Győrben megrendezett sportrendezvényről, és ezt hiányosságként fogalmazták meg. A rendezvénytől elvárásként fogalmazták meg a város hazai és nemzetközi ismertségének növekedését, és erre vonatkozóan nem tudtak jó tapasztalatokat említeni. Ezen kívül a rendezvény országos TV csatornán való megjelenését, annak mennyiségét és minőségét is kifogásolták. Ezen hiányosságok hátterében a Vizes Világbajnokság párhuzamos rendezését látták, amely így

elvette a reflektorfényt Győrről. A pozitív hatások lehetséges mértékét csökkentette ez a párhuzamosság.

7.1.3. Szakértői interjúk

A szakmai interjúk során „bennfentes szubjektív nézőpontból” kaphattam információkat, és ez igazán közel engedett az adatok megértéséhez, értelmezéséhez. A kutatás során hét szakértői interjút készítettem.[51]

	Schmitt Pál a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja	*„Egy város szervezési ambícióinak minden esetben egyeznie kell a képességeivel.”*
	dr. Fiák Krisztina igazgató Magyar Turisztikai Ügynökség, Rendezvénykoordinációs Igazgatóság	*„Az MTÜ célja, hogy kiaknázza azokat a kölcsönhatásokat, amelyek a sportrendezvények, a turizmus, a gazdaság és az országimázs között működnek”*
	dr. Domanyik Eszter főosztályvezető Győr Megyei Jogú Város, Városmarketing és Programszervezési Főosztály	*„A város stratégiájának kiindulópontja a hatékony, tiszta, a lakosok számára érthető kommunikáció volt.”*
	Simon Csaba ügyvezető Győr Projekt Kft.	*„A létesítményfejlesztések stratégiájának alapköve, hogy a sportlétesítmények nem az EYOF-re, hanem utóhasznosításra épültek.”*
	Pignitzky Dorottya szervezőbizottsági tag, a Magyar Olimpiai Bizottság volt munkatársa	*„Az önkéntesek nyitottak, elkötelezettek voltak a rendezvény és a munkájuk iránt. Tanulni és fejlődni akartak a megszerezhető tapasztalatok által.”*

[51] A disszertációtervezet műhelyvitáján, és az előopponensi bírálatok javaslata volt az interjúalanyok körének bővítése, négyről hét interjúra.

	Dr. Fekete Dávid alpolgármester Győr Megyei Jogú Város	*„ Az EYOF kemény örökségeként Győr városa 21. századi sportinfrastruktúrát kapott.”*
	dr. Csörgits Lajos aljegyző Győr Megyei Jogú Város	*„A tervezés során a meglévő városfejlesztési tervek adták a pályázat felépítésének alapjait, az ehhez rendelt időbeli és költségvetési ütemezések figyelembevételével.”*

20. táblázat: A kutatás szakértői interjúalanyai (az interjúk időpontja szerinti sorrendben)
Forrás: Saját szerkesztés, 2017

Interjúalanyaim voltak: Schmitt Pál (a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja), dr. Fiák Krisztina (igazgató, Magyar Turisztikai Ügynökség, Rendezvénykoordinációs Igazgatóság), Dr. Domanyik Eszter (főosztályvezető, Győr Megyei Jogú Város, Városmarketing és Programszervezési Főosztály), Simon Csaba (ügyvezető, Győr Projekt Kft.), Dr. Fekete Dávid (alpolgármester, Győr Megyei Jogú Város), dr. Csörgits Lajos, (aljegyző, Győr Megyei Jogú Város) és Pignitzky Dorottya (szervezőbizottsági tag és a Magyar Olimpiai Bizottság volt munkatársa).

A szakértői interjúalanyok érintettségét két csoportra osztom. Schmitt Pál és dr. Fiák Krisztina esetében olyan szervezetek vezetőivel készíthettem interjút, akik a nemzeti és nemzetközi szintű stratégiaalkotásban vesznek részt a nemzetközi sportrendezvények esetében. A másik csoportban pedig Győr Megyei Jogú Város és az EYOF szervezőbizottságánának vezetőivel, meghatározó tagjaival beszélgettem.

A struktruált interjúk esetében, a 4. és 5. hipotéziseimre kerestem a válaszokat, összefüggéseket. Az interjúkérdéseket öt területre osztottam fel.

- Pályázat, szervezési keretek
- Városfejlesztési kapcsolódások, beruházások
- A szervezőváros lakosai
- Nemzetközi sportrendezvének kimenetelei - hatások, örökség, leveraging
- Utóhasznosítás

A strukturált interjú kérdéseit a 6. melléklet tartalmazza.

Schmitt Pált, a Magyar Olimpiai Bizottság tiszteletbeli elnökét, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagját azzal a céllal kerestem meg, hogy információt gyűjtsek a sportrendezvények általános nemzetközi megítéléséről, amely a nemzetközi sportrendezvények hatásai kiaknázásának kulcsa, a szervezés sikertényezője. (Az interjú a budapesti olimpiai pályázat visszavonása után, az EYOF előtt, 2017 tavaszán került lebonyolításra.)

A nemzetközi sportrendezvények általános megítélése elsősorban az olimpiával kapcsolatos információkon alapul, az emberek a nemzetközi sportrendezvényt az olimpiával, világbajnokságokkal azonosítják. Jelenleg az olimpiai mozgalom célja a pályázási és szervezési folyamatok megreformálása, az Agenda 2020 (és 2018-ban a The New Norm) gyakorlati alkalmazása az emberek bizalmának és elkötelezettségének visszaállítása érdekében. Schmitt Pál szerint a legfontosabb, hogy egy város szervezési ambícióinak minden esetben egyeznie kell a képességeivel. Győr esetében Schmitt Pál úgy látja, a város jó és reális célokat tűzött maga elé a megpályázandó nemzetközi sportrendezvény, az EYOF esetében. A város pedig akkor nyerhet a legnagyobbat, ha 100%-os állami támogatás által olyan fejlesztéseket képes megvalósítani, amelyek hosszú távon a lakosság igényeit szolgálják. A rendezvény sikertényezői: a sportlétesítmények, a jó szervezőbizottság és a hazai sikerek, kiemelkedő eredmények. Egy hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvény esetében az állami sportirányítás, a sportági szakszövetségek és a város hatékony együttműködése szükséges. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság fő törekvése az olimpia hatásainak fennarathatóságának biztosítása, amely törekvés a további rendezvények esetében is iránymutató.

Az EYOF esetében egy utánpótlás-rendezvény került megrendezésre, amelyet sem nézőszámban, sem a közvetítési lehetőségekben nem szabad egy felnőtt rendezvényhez hasonlítani. Az utánpótlás-rendezvény a későbbi szervezési ambíciók esetében egy jó referencia, egy jó vizsgalehetőség. Schmitt Pál megítélése szerint a felépítésre kerülő infrastruktúrával Győr a sportrendezvények szempontjából sokoldalú választás lehet. A megépült sportlétesítmények pedig generációk számára fogják biztosítani a sportolási lehetőséget.

A magyarországi vidéki városok közül Schmitt Pál Győrben látja a potenciált arra, hogy nemzetközi sportrendezvények szervezése által felkerülhet a sport- és kulturális rendezvények európai térképére, amelyhez kiváló eszköz az EYOF megszervezése.

Dr. Fiák Krisztinát, a Magyar Turisztikai Ügynökség (továbbiakban MTÜ), Rendezvénykoordinációs Igazgatóságának igazgatóját azzal a céllal kerestem meg, hogy a szakmai interjú során szerzett információk által feltárjam a hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények nemzeti stratégiába illeszkedését, annak turisztikai aspektusait. Az interjúra a kvantitatív kutatást megelőzően, 2017. március 16-án került sor. A Magyar Turisztikai Ügynökség részéről a szakmai interjún túl nemzetközi sportrendezvények témában két konferencia előadáson is részt vettem, Dr. Princzinger Péter előadását a Nemzetközi Sportmenedzsment Konferencián hallgattam meg, Fiák Krisztinát pedig Győrben a Sport – Gazdaság – Turizmus konferencián; előadásának címe „A sportturizmus éve: a nemzetközi sportrendezvények hatása a magyar turizmusra" volt. Az előadásokhoz készült prezentációkat az MTÜ forrásként a részemre bocsátotta.

A nemzetközi sportrendezvények és a Magyar Turisztikai Ügynökség stratégiai elképzelései a következő pontokon kapcsolhatók össze:

Az MTÜ egyik legfőbb feladata 2017-ben az országimázs építése. Nem turisztikai, hanem országmárka épül, és ebben kiemelt szerepe van idén a sportrendezvényeknek is. „Az MTÜ célja, hogy kiaknázza azokat a kölcsönhatásokat, amelyek a sportrendezvények, a turizmus, a gazdaság és az országimázs között működnek" (Fiák 2017). Dr. Princzinger Péter előadásában elmondta: Magyarországon 2017 a sportturizmus éve, a cél pedig nem más, mint hogy a nagyszabású világversenyek hatására az idei évtől kezdve kiugróan meginduljon a gazdasági fejlődés, és nemcsak a fővárosban, hanem több vidéki városban is. Az MTÜ folyamatosan kiemelt figyelmet szentel a sportturizmtussal kapcsolatos friss kutatási adatok követésének és azok magyarországi adatokkal való összevetésének. A turisták motivációit évek óta mérik 28 európai országban, az eredményeket pedig az Európai Bizottság Flash Eurobarometer kiadványában közlik. Az MTÜ ezeket az adatokat hasonlítja össze a KSH vonatkozó adataival. Ezek szerint, ha utazásról van szó, akkor nemzetközi viszonylatban és itthon is egyre erősebb motiváló ereje van a sportrendezvényeknek. A sportturizmust, mint motivációt helyezi fókuszba Dr. Fiák Krisztina, hiszen sokféle turistát lehet motiválni a sporttal. Nemcsak a rajongók utaznak és költenek; nagy lehetőségek rejlenek a sportturizmusban akkor is, ha épp nincs sportesemény. Az előzőekben említett Flash Eurobarometer – Survey on the attitudes of Europeans towards tourism, 2010-2016 felmérésre hivatkozva „a sportrendezvények egyre több utazót vonzanak, évről évre dinamikusan emelkedik a sportesemény miatt útnak indulók száma. Külföldön ez az arány már 9%, ami kétszerese az elmúlt öt évben mért adatoknak. 2011 és 2015 között a

megkérdezettek 4,5%-a válaszolta azt, hogy úticél választásnál az első három szempont közt szerepelnek a sportesemények" (NTS 2017, 54 – Európai Bizottság:Flash Eurobarometer – Survey on the attitudes of Europeans towards tourism, 2010-2016).

Magyarországon a KSH adatai állnak rendelkezésre, azonban a turisták motivációinak vizsgálatakor a KSH a kulturális rendezvényekkel egy kategóriában méri a sportrendezvényeket. Ezekből az adatokból növekvő tendencia mutatható ki, a két cél (kulturális- és sportrendezvények) a belföldi turisták 2,4%-a számára jelentett motivációs faktort a legfrissebb, 2016-ra vonatkozó kutatás szerint, 2011 és 2015 között pedig átlagosan 2,2% indult útnak valamilyen kulturális vagy sportrendezvény miatt (KSH – Turizmus Magyarországon 2010-2016, 1. melléklet). Az MTÜ a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódóan háromféle sportturista típust különböztet meg és tekint kiemelt célcsoportnak.

„1. Az úgynevezett aktív sportturisták maguk a résztvevők, a sportolók.

2. A passzív sportturisták közé pedig nemcsak a szurkolók tartoznak, hanem a versenyzői kíséret is (pl. edző, orvos, gyúró, házastárs, családtagok), illetve a tudósítók.

3. Passzív sportturisták azok is, akik nem kifejezetten egy-egy sportesemény miatt utaznak, hanem maga a sportlétesítmény vonzza őket" (NTS 2017, 54).

A szurkolók turisztikai jellemzői nagyon figyelemre méltóak az MTÜ által hivatkozásként használt Észak-Amerikai Szövetségi Turizmushivatal friss kutatása szerint, hiszen legtöbbjük felsőfokú végzettségű, családos ember, három vagy annál több éjszakára foglalnak szállást, hajlandóak több száz kilométert is megtenni egy-egy sporteseményért, és 58%-uk visszatér később a barátaival vagy családtagjaival a desztinációba. Mindhárom típusra egyaránt jellemző, hogy a típushoz hasonlóan ők is kifejezetten sokat költenek. A nemzetközi sportrendezvények szervezési, megvalósítási feladataihoz az MTÜ közvetlenül nem kapcsolódik, azonban a kapcsolattartás folyamatos. Az MTÜ a sportrendezvények szervezőinek igény esetében egyrészt kommunikációs hálót és platformokat tud biztosítani, amelyre forrás is rendelkezésre áll, másrészt pedig a rendezvényszervezés területén meglévő tapasztalatait tudja biztosítani. Ezekben az esetekben az MTÜ a sportági szakszövetségek partnereként jelenik meg, jelenleg ilyen együttműködésük van a Kajak-kenu Szövetséggel. A nemzetközi sportrendezvények esetében a szervezőváros lakosai megtapasztalhatják a vendéglátás örömét, siker esetében pedig a városuk iránti kapcsolódásuk erősödhet és büszkék lehetnek a közösen elért eredményekre. Az EYOF esetében az MTÜ-nek nincs

konkrét szerepe a szervezésben, Győr Megyei Jogú Városa szervező, azonban a háttérben vannak kapcsolódások, például a lángfutás szervezésében. A MTÜ célja és feladata a nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásainak mérése, ebben a Szállodaszövetség adataira, az IFA és különböző NAV adatokra és a KSH adataira támaszkodnak. Fiák Krisztina megfogalmazása szerint a nemzetközi sportrendezvények „mágnesként" működnek a turizmusban, amelyek hatásai rövid és hosszú távon egyaránt megjelennek, azonban fontos ezeknek a hatásoknak a kimutathatóvá tétele.

Dr. Domanyik Esztert, Győr Megyei Jogú Város, Városmarketing és Programszervezési Főosztályának főosztályvezetőjét, az Európai Ifjúsági Olimpia szervezőbizottságának tagját, a szervező csapat igazgatóját azzal a céllal kérdeztem egy szakmai interjú keretében, hogy közvetlen információkat gyűjtsek Győr város szemszögéből. A kutatási kérdéseim közül a szervezőváros stratégiai tervezésének megjelenését, a lakosok bevonását célzó akciókat és a nemzetközi sportrendezvények fejlesztési lehetőségeihez kapcsolódó területeket azonosítottam az interjú eredményeként.

Az interjú eredményeit a stratégiai tervezés, a lakosok bevonása és a városfejlesztési kapcsolódási pontok meghatározása hármas csoportosításában mutatom be.

Stratégiai tervezés

A nemzetközi sportrendezvény városi stratégiához való kapcsolódási pontjainál a fő tényezőt a városmarketing, a turizmus fellendítése jelentette. 2009-ben a város a turizmus fejlesztését tűzte ki céljául. Győr alapvetően iparváros és magáról Győrről alkotott kép is az iparhoz kapcsolódik. A cél ennek megváltoztatása, formálása, színesítése és a kiugrási lehetőség megtalálása volt. Győr a felmerülő lehetőségek elemzése után a nemzetközi sportrendezvények szervezését értékelte a legjobb lehetőségnek. A döntési tényezők közüli választásban a „miben lehetünk jobbak, miben lehetünk mások más városoknál" kérdésekre kapott válaszokra fókuszáltak. 2010-ben a városi vezetők már tanulmányutakon gyűjtöttek gyakorlati tapasztalatokat arról, mi lehet az a rendezvényméret és a hozzá kapcsolódó szükséges beruházások léptéke, amelyre a város mérete, adottságai, képességei és lehetőségei szerint alkalmas. A több többsportágas rendezvény közül (Universiade, Világjátékok, Európa Játékok /2012-ben döntöttek a létrehozásáról, és 2015-ben volt az első/) az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál került kiválasztásra. A választásban a többsportágas rendezvény, az olimpiai családhoz való tartozás és utánpótlás korosztály mint célcsoport játszották a döntő szerepet.

A nemzetközi sportrendezvény szervezési jogának elnyerésekor a *város sportkoncepciója* is megújításra került, az EYOF sportágak fejlesztése, az addig csapatsport központú városi sportok mellé az egyéni sportágak fejlesztése is fókuszba került, hogy az EYOF-en győri nevelésű sportolók is sikereket érhessenek el.

A szervezők stratégiájának kiindulópontja a hatékony, tiszta, a lakosok számára érthető kommunikáció volt. Ennek első lépéseként magát az EYOF-ot és márkáját kellett a lakosok számára érthetővé és ismertté tenni, hangsúlyozva az ésszerűséget, a fenntarthatóságot és a város számára megvalósítható méretű rendezvényméretet. A szervezési feladatok megvalósítására nem jött létre projektcég, a város a saját maga kezében és csapatánál tartotta a feladatokat. Ez egy nagyon rendhagyó megvalósítási forma, amelyet az interjún elhangzottak szerint az EOC-tól érkező ellenőrző bizottság többször is kifogásolt, aggódott a megszokottól eltérő szervezeti megoldástól (a szervezeti ábra az 7. mellékletben található). Ennek oka a stratégia részét képezte, a lakosok meggyőzése és bevonása teljes körű átláthatóságot igényelt, hogy elkerülhető legyen a nagy beruházásokhoz kapcsolódó korrupciós vádak felmerülése. Az ekkora beruházások, a közpénz ilyen formában való felhasználása átláthatóságot igényel. A város nem szeretett volna kockáztatni, hogy a rendezvény sikerét bármi beárnyékolja, ezért tartotta magánál ezeket a feladatokat.

A rendezvény stratégiájának része volt a város szállodakapacitásának fejlesztése is, egy sportszálló megépítése, azonban ezt állami támogatás hiányában nem sikerült megvalósítani. Jelenleg a Modern Városok program keretében van erre állami ígéret.

A lakosok széleskörű bevonására számos akciót valósított meg a város. A 2014-ben átadott Audi Aréna kapcsán bevált gyakorlatot - miszerintegy sportlétesítmény sokoldalúan hasznosítható és a lakosokat többféle szolgáltatással, rendezvénnyel, szórakozási lehetőséggel képes becsábítani -, az EYOF kapcsán is szerették volna alkalmazni. Sikerkritériumként fogalmazták meg a lakosok meggyőzését és minél nagyobb mértékű bevonását. Ennek érdekében a következő akciók kerültek megvalósításra:

- ✓ Kabalaállat

  A kabalaállat neve névpályázat kiírásával került kiválasztásra és kapta a Hugoo nevet. Életútját végig közvetítették az érdeklődőknek. A cél a pozitív képzettársítás elérése. A merchandise termékek közül a legkeresettebbek egyike volt.
- ✓ Generációk megszólítása

A célcsoportokat különböző akciókkal igyekezték megszólítani, többek között rajzpályázatot rendeztek óvódásoknak és családoknak, mesekönyvet készítettek és ajándékoztak első osztályos gyermekeknek az iskolakezdéskor. A középiskolákban száznál is több rendhagyó osztályfőnöki óra került megtartásra az EYOF témájában. Együttműködtek a Városi Diákfórummal, aminek eredményeként a 28 Hugoo kabalajelmezes önkéntes közül 28 győri középiskolás volt. Az egyetemistákat is igyekeztek megszólítani „Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál (EYOF) szervezésének elmélete és gyakorlata" címmel indult választható kurzussal a 2016/2017-es tanév őszi félévében a Széchenyi István Egyetemen. A Nyugdíjas Egyetemen is ismertették a rendezvényt és toboroztak önkénteseket, ellátogattak a nyugdíjas klubokba.

- ✓ Fáklyafutás

  Az olimpiai láng ünnepélyes fogadása Győrben, országos és győri helyszínekre való eljuttatása. A győri fáklyafutás keretében pedig a városi lakosok minél szélesebb körű elérése érdekében a láng az összes városrészbe eljutott.

- ✓ Önkéntesek toborzása.

  Az önkéntesek 74%-a győri vagy Győr környéki volt. Az önkéntesség a városi lakosok generációit teljesen lefedve valósult meg. Kiemelten bevonásra kerültek a győri Széchenyi Egyetem hallgatói.

- ✓ Flashmob

  A flashmob, magyarra fordítva villámcsődület az emberek előre szervezett csoportosulását jelenti. Győrben több alkalommal is megrendezésre került, amellyel a fiatal korosztály kiválóan megszólítható volt. A flashmob hirtelen jön létre valamely nyilvános helyen, a résztvevők valami szokatlant csinálnak, amelynek célja a figyelem felkeltés.

- ✓ Nyitóünnepség

  A program célja az volt, a lehető legjobban „győri” legyen, a győri művészeti intézmények széles körének bevonásával. A megnyitó kivitelezésében pedig győri vállalatok, vállalkozások vettek részt, mint például a kocka építésében.

- ✓ Ingyenes regisztrációs jegy a sportversenyekre

A lakosok bevonásának egyik eszköze az élmények, közös sikeres közösségi átélése. A nemzetközi sportrendezvény utánpótlás volta lehetővé tette, hogy a szurkolói jegyekhez online regisztráció után ingyenesen juthassanak hozzá az érdeklődők.

- ✓ Dunakapu téri programok a közönség, a győri lakosok számára ingyenesen
  A rendezvény iránt érdeklődők számára a szervezők nem csak a sportprogramokat ajánlottak, különböző szórakoztató programok, zenei koncertek szervezésével az EYOF fesztiváljellege is hangsúlyossá vált. Ez pedig a sport iránt kevésbé rajongók számára is színes programokat, bevonódási lehetőséget jelentett.
- ✓ Fun Zone programok a sportolóknak és az önkénteseknek
  A rendezvény fiatalos és fesztiváljellegét a nagyon magas szintű kísérő programok jelentették. A résztvevő utánpótlás korosztály számára a nemzetközi sportrendezvény nem csak a versengésről, hanem a szórakozásról is szólt.
- ✓ Záróünnepség
  A Duna-kapu téren megrendezett záróünnepség egyik maghatározó programja volt az önkéntesek köszöntése, munkájuk elismerése. A kulturális és könnyű zenei programon való részvétel ingyenes volt.

Városfejlesztési kapcsolódási pontok meghatározása az interjún elhangzottak alapján:

Oktatásfejlesztés: A Széchenyi István Egyetem az EYOF-hez kapcsolódóan új kollégiummal bővült. A 9,2 milliárd forintos beruházás költségeiből 3,1 milliárd forintot a győri önkormányzat, 6,1 milliárdot a kormány állt. A kollégium tízemeletes, 1100 hallgató elszállásolására alkalmas.

Ingatlanfejlesztés: Ezen a terülten a magántőke bevonására is sor került. Az OTP Ingatlan Zrt. 5000nm-es területen megvalósuló, három külön lépcsőházból álló, 201 darab magas műszaki színvonalú lakás fejlesztését valósította meg Győr Sziget városrészének legfrekventáltabb területén, amely a rendezvény ideje alatt olimpiai faluként működött, utána pedig értékesítésre kerültek a lakások.

Egészségügyi fejlesztés: Az orvosi biztosítást a Petz Aladár Megyei Oktató Kórház látta el. A feladat teljesítéséhez szükség volt eszközbeszerzésre is, amelyek hosszútávon, a rendezvény után is a kórház rendelkezésére állnak.

Szociális hálózat fejlesztése: Az ingatlanfejlesztés során létrejött lakásokat a rendezvényre háromcsillagos szállodának megfelelő bútorzattal kellett felszerelni. Ezek később a szociális

ellátó hálózatba kerültek, így új ágyak, asztalok, székek, érkeztek például idősek otthonába is.

Kulturális intézmények fejlesztése: A sportrendezvény fesztivál jellege erős kulturális programtartalmat igényelt, amelyben Győr számos kulturális intézménye szerepet kapott. A programok megvalósítása eszközbeszerzéseket igényelt, amelyek úgy kerültek megtervezésre, hogy későbbi rendezvényeken is használhatóak legyenek, ilyen eszközöket kapott például Vaskakas Bábszínház, amelyeket a Györkőcfesztiválon is használni tud majd.

Helyi kereskedelem fejlesztése, a belvárosi üzlettulajdonosok aktiválása, felkészítése a rendezvényre. A bevonás sikerét mutatja, hogy a belvárosi boltosok egyenpólót készítettek a rendezvény idejére.

Emberi erőforrás fejlesztése: Egyrészt a rendezvény során olyan emberi erőforrásbázis jött létre, amelyhez a továbbiakban felmerülő emberi erőforrás igény esetében bátran fordulhatnak. Másrészt pedig a rendezésben tapasztalatot szerző csapat fejlődése által képessé váltak hasonló rendezvények, fesztiválok teljes körű lebonyolítására. Új perspektívák nyíltak, Győr pályázhat például az Európa kulturális fővárosa címért.

Turizmusfejlesztés, amelynek kifejtésére a stratégiai részben került sor.

Sportfejlesztések - sporttudatosság és sportlétesítmények fejlesztése: Előbbi a stratégia részben, utóbbi a Simon Csabával készített interjú által került kifejtésre.

Simon Csabát, a Győr Projekt Kft., ügyvezetőjét, mint a sportlétesítmények beruházásainak lebonyolítását végző önkormányzati tulajdonban lévő cég vezetőjét kerestem meg a szakmai interjú céljával. (Az interjúra való felkészülésbenebben az esetben is strukturált interjúkérdéssort készítettem, amely a 6. mellékletben található). Az interjú eredményei két kutatási kérdés köré csoportosíthatók. Egyrészt a stratégiai tervezés, másrészt a kemény örökség, a sportlétesítmények hosszú távú hasznosíthatóságának témája köré.

*Stratégiai tervezés – a Győr Projekt Kft szerepe***.** A Győr Projekt Kft. 2012 végéig alvó cégként létezett, a pályázat pozitív elbírálása után 2013 elején került aktiválásra. A társaság 100%-ig Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdona, alaptevékenysége pedig épületépítési projektek szervezése. A Győr Projekt Kft. a nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódó beruházások esetében nemcsak a megvalósításban vállalt szerepet, hanem az előkészítésben, a tervezésben, a koncepció megalkotásában a város partnere volt. Sportlétesítmények fejlesztésében a 2014 novemberében átadott Audi Aréna Győr jelenti az

EYOF-hez kapcsolódó beruházásokon kívüli legnagyobb referenciamunkájukat, amely 5,5 milliárd forintos beruházással, 10 hónap alatt került megvalósításra. A multifunkcionális csarnok építése előtt nem volt ilyen tapasztalata a társaságnak, a munkatársak csak egyéni építési és üzemeltetési tapasztalattal rendelkeztek. *„A létesítményfejlesztések stratégiájának alapköve, hogy a sportlétesítmények nem az EYOF-re, hanem utóhasznosításra épültek”* (Simon Csaba 2017). A nemzetközi sportrendezvény egy lehetőség, egy eszköz a beruházások finanszírozásra. Az állami támogatás a létesítmények, az interjún elhangzottakat szószerint idézve a felépítmények esetében volt 100%-os. A további beruházások, úgymint környezetrendezés, utcafelújítás, parkolók létesítése már önkormányzati forrásból valósultak meg. A sportlétesítmény-építések koncepciója az Aqua Sportközpont és Olimpiai Sportpark esetében már az EYOF elnyerése előtt rendelkezésre állt, azonban nem volt hozzá tőke. A nemzetközi sportrendezvény egy lehetőség volt szükséges beruházások megvalósítására. A tervezési szakaszban, a tervezési koncepció részeként minden olyan sportág szövetségével egyeztetésre került sor, amely potenciálisan használhatja a létesítményt. A tervezőknek dokumentáltan, jegyzőkönyvben kellett rögzíteniük az egyeztetések eredményeit. A tervezéskor az adott sportágak nemzetközi szabálykönyvének előírásait is figyelembe vették és a tervek úgynevezett sporttechnológus által is véleményezésre kerültek. Fontos, hogy olyan létesítmény nincs, amely minden versenykiírásnak, minden potenciális sportágnak megfelel, ezekhez rugalmasan kell tudni alkalmazkodni, és a létesítménynek a lehető legjobb alapokkal kell rendelkeznie, úgy, hogy ezek az egyedi igények kiszolgálhatóak legyenek. Példaként interjúalanyom az U18-as atlétikai Európa-bajnokságot említette, amely egész más dopping-részleg kialakítását igényli, mint az EYOF. A létesítmények tervezői ebben a szakaszban nemzetközi példákat is megtekintettek a hasznos megoldások elsajátítása céljából. A létesítményekhez kapcsolódó stratégia része volt a 2012 májusában újjáalakított GYAC, a Győri Atlétikai Club, amelynek célja, hogy a város utánpótlás-nevelésében és az élsportban gyűjtőhellyé váljon, a győri sikeres csapatsportok példája alapján az egyéni sportok esetében is megfelelő tárgyi feltételek mellett jól megszervezett kiválasztást, tehetséggondozást, felfelé áramoltatást, illetve szakember-ellátottságot biztosítson a sportolók számára. A 2012-es újjáalakítás egyértelmű célja, hogy az épülő Olimpiai Sportpark létesítménye az egyéni sportok otthonává, vagyis a GYAC otthonává váljon.

Kemény örökség, a sportlétesítmények hosszú távú hasznosíthatósága

A megépítésre került sportlétesítmények esetében az utóhasznosítási lehetőségek közül a következők megvalósítását tűzték ki a stratégiai tervezés során: Az első számú cél, hogy az utánpótlás-nevelés részére megfelelő létesítmény álljon rendelkezésre. Ezután következik a felnőtt versenyzők számára a hivatásos sportolók kiszolgálása, mind a győriek, mind az ide edzőtáborba utazók számára. Az OSP esetében számos bérleti szerződést kötöttek kis sportegyesületekkel is, hiszen cél, hogy a kapacitás függvényében „akit csak lehet, beengedjenek" a létesítménybe. Ennek kialakítása egyrészt megkeresések által történt a bérlők oldaláról, másrészt értékesítési tevékenység is, hirdetések, prospektusokban való szerepelés, szórólapok, kiajánlások készítése. Az edzőtáboroztatás esetében célcsoportok a hazai és nemzetközi egyesületek és felnőtt és korosztályos válogatottak.

A hazai és nemzetközi sportrendezvények szervezése kapcsán, az interjú során az a megállapítás hangzott el, hogy az utánpótlás-rendezvények esetében van reális esély a szervezési pályázatok elnyerésére, hiszen a felnőtt versenyek esetében a város nézői kapacitása kevés. A sportlétesítményeket üzemeltető cég feladata, hogy a városmarketing és programszervezési főosztállyal, a hazai szövetségekkel együtt feltérképezzék és megpályázzák azokat az eseményeket, amelyeknek Győr ideális helyszíne lehet.

Az üzemeltetés és hasznosítás szempontjából fontos és a jövőben eldöntenő kérdés, hogy Győr olimpiai központtá válhasson. Ennek a feltételeit jogszabály rögzíti (38/2004. (III. 12.) Korm. rendelet az olimpiai központokról). A kritériumok között található, hogy az olimpiai központ rendelkezzen sportáganként legalább harminc fő elhelyezésére alkalmas, legfeljebb kétágyas, zuhanyozós szobákkal. Sajnos öt sportág esetében ez Győrben nem megoldott. Jelenleg a Modern Városok Program keretében Győr ígértet kapott egy 180-200 fős sportszálloda építésének támogatására az OSP közelében, és ezzel ez a kritérium is teljesítésre kerülhet. Az olimpiai központtá való minősítés állam támogatást is jelentene a fenntartásban.

A piacról származó bevételek növelésének egyik módja lehet a névadó szponzor megtalálása, ami a multifunkcionális csarnok és az uszoda esetében sikeresen működik. Az Audi Aréna működésével profit termelésére képes.

Az interjú során az infrastrukturális beruházások során felmerülő lakossági vélemények és tapasztalatok is megosztásra kerültek. A felépített létesítmények a városrész szerves részét alkotják a jövőben. A lakosok egy része pozitívan viselte az építkezéssel járó

kellemetlenségeket, de volt, aki hangot adott nemtetszésének. Interjúalanyom, Simon Csaba a cég vezetőjeként személyesen kezelte ezeket a problémákat, a megoldások hatékonysága érdekében. A kivitelezési terveket lakossági fórumon mutatták be az érintett lakosoknak, sőt, a beruházásnak van olyan eleme, konkrétan a futófolyosó tetejére tervezett lelátó esete, amikor a lakossági kérésre másképpen került sor a kialakításra, hogy ne legyen túl magas az épület.

A lakosok számára az OSP futópályáit az esti órákban megnyitják, és már néhány hónapos működés után is elmondható, hogy a szabadidős sportolók, futók kedvelt helye lett az OSP a környéken.

Pignitzky Dorottyával, az EYOF szervezőbizottsági tagjával, a Magyar Olimpiai Bizottság volt munkatársával 2018. február 16-án készítettem az interjút. Pignitzky Dorottya két területen rendelkezik kiemelkedő tapasztalatokkal, a nemzetközi utánpótlás sportrendezvényekkel kapcsolatban, ahol számos alkalommal volt a magyar csapat vezetője, illetve a rendezvény szervezési oldaláról. Győr szervezési ambíciói 2010 körül merültek fel, amelyet a MOB akkori vezetősége teljes mértékben támogatott, hiszen Magyarország sportszakmai vezetése már a kétezres évektől célul tűzte ki az olimpiai rendezvény szervezését. A pályázat egyik sikertényezőjének Győr város logisztikai adottságait emelte ki. Az egykilométeres sugarú körben elhelyezkedő versenyhelyszínek, és olimpiai falu a résztvevők számára komfortérzetet és jó közlekedési lehetőségeket biztosított, ami alapja volt egy „családi" hangulatú fesztiválnak. A másik sikertényező a fejlesztendő sportlétesítmények koncepciója volt. A pályázati szakaszban még csak tervezőasztalon meglévő sportlétesítmények hosszútávú fenntarthatóságának, hasznosításának stratégiája fontos döntési pont volt a pályázat elbírálásában. Pignitzky Dorottya szerint a sportlétesítmények fejlesztéséhez fontos kihangsúlyozni, hogy utánpótlás rendezvény esetében az EOC nem támaszt nézőtéri kapacitás igényeket, így a város a saját városfejlesztési stratégiájába illeszkedően tudta megvalósítani az infrastrukturális fejlesztéseket. Ez az információ megerősíti azt az előzőekben elhangzó elképzelést, miszerint a sportlétesítmények nem az EYOF-re, hanem a hosszú távú hasznosításra, a város lakosságának, sportolóinak épültek. Az úgynevezett kemény örökséghez tartozó eszközbeszerzések esetében sportszakmai szempontból is megvalósult a stratégiai tervezés. A szükséges eszközöket, felszereléseket szakmai irányítással, a sportági szakszövetségekkel együttműködve szerezte be a szervezőbizottság, ezzel biztosítva az eszközök további sportrendezvényeken való használatát is.

A szakértő hangsúlyozta, hogy az utánpótlás rendezvények fő jellemzője, hogy a versenyzők, akik még gyerekek, jól érezzék magukat és igazi fesztiválként éljék meg az eseményt. Élményként, örömteli élményként emlékezzenek vissza a Győrben töltött napokra. A nemzetközi tapasztalatokhoz hasonlítva Győr a megnyitó, a kísérőprogramok, az úgy nevezett FUNZONE (szórakozási lehetőségek a versenyzők számára az olimpiai falu területén) kialakításában, színvonalas programjaiban az elvárt minőséget jóval felülmúlta és új szintet teremtett a következő szervezők számára. A megnyitó színvonala az ifjúsági olimpia, a felnőtt olimpia szintjét képviselte. A versenyek mellett ezek tették igazi komplex rendezvénnyé az EYOF-ot. Az interjúban említett kisérőprogramok hatásai Preuss 2004 alapján nehezen kimutathatóak, láthatatlanok és hosszú távon jelentkeznek – a város imázsának pozitív irányú változásában. Az utánpótlás rendezvények további jellemzője, hogy a fiatalkorú sportolókat a család is elkíséri a nyári versenyekre, így az általuk igénybevett szolgáltatások a rendezvény ideje alatt és a későbbiekben visszatérő utazóként is a pozitív hatások táborát növelik.

A szakértő véleménye szerint Győr egyik legnagyobb nyeresége a rendezvény által az emberi erőforrás fejlesztésében jelenik meg, amelynek két pillére van: a szervezők és az önkéntesek. Az Európai Unió szakpolitikai irányelvei is támogatják az önkéntesség fejlesztését, amely Győr esetében, az EYOF által kiválóan megvalósult. Az önkéntesek és a szervezők is olyan tapasztalatokkal gazdagodtak, amely pénzben nem mérhető.

Pignitzky Dorottya a rendezvény ideje alatt az önkéntesekkel szorosan együtt dolgozott, akik – tapasztalatai szerint - nyitottak, elkötelezettek voltak a rendezvény és a munkájuk iránt. Tanulni és fejlődni akartak a megszerezhető tapasztalatok által.

Egy hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvényvény sikertényezője a hazai csapat sikere. Magyarországon az utánpótlás sportolók felkészítése a sikeres pályázat után 2014-ben elkezdődött, a MOB kiemelten kezelte a 10 sportágat. A rendező ország jogán teljes létszámmal, minden sportágban a maximális fővel indulhatott a magyar csapat. A sportszakmai kiemelt program és támogatás meghozta a gyümölcsét és kiemelkedő magyar sikerek születtek. Az, hogy ebből levonhatunk-e hosszútávú következtetéseket, és várhatunk-e jövőbeni sikereket és azokat tekinthetjük-e az EYOF hosszútávú hatásának, fontos kérdés. Pignitzky Dorottya szerint az EYOF sportolói koruknál fogva speciális időszakot élnek át, nagyon érzékeny ez a szakasz a sportszakmai fejlődésükben és a felnőtté

válás útján is. Nem minden EYOF bajnokból lesz felnőtt élsportoló, azonban az EYOF fontos állomás, sikerélmény ezen az úton.

Dr. Fekete Dáviddal, Győr Megyei Jogú Város alpolgármesterével 2018. február 19-én készült az interjú. A pályázati és szervezési keretek kapcsán az alpolgármester kiemelte, hogy a 2008-as integrált városfejlesztési stratégia már foglalkozott a nemzeközi sportrendezvények szervezési lehetőségével, a 2012-es Intergrált Területfejlesztési Stratégia pedig már konkrétumokkal tárgyalta ezt. A pályázati szakaszban fontos szerepet játszott a Magyar Olimpiai Bizottság támogatása, illetve az a bizonyosság, hogy ha a pályázat sikeres lesz, kormányzati támogatással valósulhat meg a rendzevény. A pályázat sikertényezőiként a logisztikai megoldásokat, a sportlétesítmények színvonalát, a komplex rendezvénykoncepciót lehet kiemelni.

A városfejlesztési kapcsolódási pontok esetében az interjú során a városrész rehabilitáció került kiemelésre, amely még a pályázati szakaszban nem szerepelt. A pályázat megvalósulási szakaszában került újra megvizsgálásra a sportlétesítmények helyszíne és akkor került kiválasztásra ez a városrész. A megelőző infrastrukturális fejlesztések, úthálózatfejlesztés, hídépítés mind lehetővé tették, hogy ez a terület a városközponti vérkeringésébe kapcsolódva új központtá váljon a város szerkezetében. Az EYOF-hez kapcsolódó fejlesztésekből kimaradó sportszálló a jelen időben (2018 tavaszán) hiányként jelenik meg, azonban a Modern Városok Program keretében ez megvalósul, a tervezési szakasz után 2021-re várható ennek átadása, amely új lendületet és új lehetőségeket hoz a sporlétesítmények kihasználásában, az edzőtáborok szervezésében.

Az alpolgármester szerint az EYOF kemény örökségeként Győr városa 21. századi sportinfrastruktúrát kapott. A város feladata ennek megfelelő kihasználása, élettel való megtöltése: a jövőben felnőtt és utánpótlás, hazai és nemzetközi sportrendezvények szervezése. 2018 június-júliusában három hét alatt az Olimpiai Sportparkban Birkózó Serdülő Európa- bajnokság, Kötöttfogású Magyar Nagydíj, Atlétika U18 Európa-bajnokság került megrendezésre. Az Olimpiai Sportpark egy komplex sportlétesítmény, amelynek hasznosítása, pénzügyi fenntartása komoly kihívás. Egyik hasznosítási lehetőség az edzőtábor szervezés, amelyhez kapcsolódan értékesítési kiajánló és marketing tevékenységet is végeznek, hogy a létesítmény ismertsége és értékesítése növekedjen. A sportkomplexumban multicsarnok, szertorna csarnok, atlétikai komplexum, judocsarnok, teniszpályák állnak rendelkezésre, a szomszédban pedig az Aqua sportcentrum található.

A szakpolitikus az EYOF legnagyobb hatásának a közösségépítést tartja, amelyet a város a startégiai tervezés során célként is jelölt meg. Ugyanakkor azon, hogy ez a pozitív hatás fennmaradhasson, a továbbiakban is dolgozni kell.

Dr. Csörgits Lajos, Győr Megyei Jogú aljegyzővel 2018. augusztus 6-án készítettem szakértői interjút. A strukturált interjúkérdések témái közül a lakossági kommunikáció és a városi fejlesztésekhez kapcsolódás kapta a fő fókuszt. A pályázati és szervezési keretek kapcsán Csörgits Lajos kiemelte, hogy ezek kialakításában az EYOF Charta és a magyar jogszabályi környezet volt a meghatározó. A külön szervezet létrehozása, plusz költséget és külön munkerőt igényelt volna. Az önkormányzati szervezés a saját munkaerő hatékony felhasználását és költségmegtakarítást is eredményezett, hiszen a stratégiai tervezés és az operatív megvalósítás is egy helyen valósult meg. A tervezés során a meglévő városfejlesztési tervek adták a pályázat felépítésének alapjait, az ehhez rendelt időbeli és költségvetési ütemezések figyelembevételével. Fontos, hogy az EYOF költségeinek összegzése esetében elkülönítendőek azok a tételek, amelyek nem az EYOF keretében valósultak meg, de a közvélemény vagy a sajtó ide sorolja (például az AUDI ARÉNA). Ebből a szakmai interjúból a lakosokkal való kommunikáció tekintetében leginkább a költségekről való tájékoztatás a kiemelendő. Az előkészületi és a megvalósítási szakaszban a város költségvetésének meghatározó tétele volt az EYOF-hez kapcsolódó költségek. A kommunikációban a szervezőbizottság a törvényi előírásoknak megfelelően tájékoztatta a lakosságot a költségvetés elemeiről. A városi költségvetésről minden esetben egyeztetés történik a civil szervezetekkel a Városi Fórum intézményén keresztül, bizottsági üléseken kerül megtárgyalásra. Minden év decemberében a közmegallgatás témája is a költségvetés. A város honlapján, a bizottsági anyagokban is szerepel ennek véleményezése. A képviselők által tartott fogadóórán és a lakossági fórumok témájaként is szerepelt az EYOF költségvetése. A városi lakosok a könnyen elérhető nyomtatott, online és TV-s médiacsatornákon is információkat szerezhettek a tervezett kiadásokról, azok arányairól Győr Város költségvetésében. Dr. Csörgits Lajos hangsúlyozta, hogy a költségvetés átláthatósága, a lakosok számára érthető és tiszta kommunikáció a stratégiai tervezés egyik célkitűzése volt. A kemény örökség, azaz a sportlétesítmények tulajdonosi és üzemeltetési feladatainak hatékonyságát folyamatosan vizsgálja a város vezetése. Az interjú egy évvel az EYOF megvalósulása után készült, amely megmutatkozik a tapasztalatokban, s az irányok finomodása észlelhető- Az EYOF előtt és közvetlenül utána kiemelt jelentőségű cél volt a létesítmények olimpiai központtá minősítése, egy évvel a rendezvény után a város célja

továbbra is ez, azonban új eleme, hogy a város a tulajdonjogot magánál tartaná. Az utógondozás esetében a város költségvetését a létesítmények fenntartásának és üzemeltetésének a költsége terheli, amelyeket piaci bevételekkel és nemzetközi sportrendezvények szervezésével, edzőtáborok megvalósításával igyekeznek ellensúlyozni a bevételi oldalon.

A szakértői interjúk eredményeit tartalmazó összefoglaló táblázat a 8. mellékletben található.

7.2. Kvantitatív kutatás

A kvantitatív kutatás eredményei számszerűsíthetőek, azok alapján levonhatóak általános következtetések, az eredmények megfelelő mintavétel és mintakezelés esetén általánosíthatóak a vizsgált alapsokaságra vonatkozóan. A kvantitatív elemzésekben használt magyarázó modellek esetében megkülönböztetünk függőségi és kölcsönös függőségi kapcsolatokat. Függőségi kapcsolat esetében megkülönböztetünk független és függő változókat, a kölcsönös függőségi kapcsolat esetében nem, itt a fókusz a kapcsolatra irányul, a hatások irányai elvben felcserélhetők. A struktúrafeltáró vagy dimenziócsökkentő eljárások, mint a faktorelemzés esetében a vizsgálódás a változókra irányul, klaszterelemzés esetében pedig az esetekre.

A kvantitatív kutatási koncepció kialakítása nemzetközi szakirodalmi példák alapján történt, amelyre az alább felsorolt három tanulmány tette a legnagyobb hatást, ezekből építkezve került felépítésre a saját kutatási tervem és a kérdőív. (A tanulmányok részletesen a nemzetközi sportrendezvényekhez kapcsolódó kutatások részben kerültek bemutatásra.)

- Anne-Line Balduck, Marc Maes, Marc Buelens (2011): The Social Impact of the Tour de France: Comparisons of Residents' Pre- and Post-event - Genth, Belgium

- Brendon Knott, Kamilla Swart, S. Visser (2015): The impact of sport mega-events on the quality of life for host city residents: Reflections on the 2010 FIFA World Cup - Cape Town, South Africa

- Engin Üngüren, Yaşar Yiğit Kacmaz, Murat Yetkin (2015): Local Residents Perceptions of the Impacts of Hosting National and International Sporting Events - Alanya, Törökország

A kutatási terv kvantitatív részében három kérdőíves adatfelvétel került megvalósításra. A kérdőív tesztelésére egy pilot kutatás keretében Székesfehérváron került sor. A fő kutatást Győrben az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválhoz kapcsolódóan végeztem el.

7.2.1.Kérdőív-fejlesztés

A fent említett tanulmányok lehetőséget biztosítottak arra, hogy a kérdőív összeállításában már használt, valid, érvényes vizsgálati eszközt alkalmazzak. A vizsgálati eszköz három alapvető minőségi kritériumának a következőképpen felelt meg a kérdőív.

Precizitás: A mérőeszközök kialakítása során törekedtem arra, hogy az elemezni kívánt tartalomnak megfelelően határozzam meg a változókhoz tartozó attribútumokat, egyrészt azok részletességére, másrészt a változók mérési szintjére vonatkozóan. A mérés megbízhatósága általánosságban megmutatja, hogy a mérőeszköz milyen mértékben ad konzisztens eredményeket ismételt mérések során (Babbie 2001). Ebben az esetben ugyanolyan keretfeltételek között, Székesfehérvár és Győr esetében a hasonló tartalmú adatfelvételek során az eredmények hasonló struktúrába való rendeződését tapasztaltam.

A megbízhatóságot az adatok belső konzisztenciáján keresztül is vizsgáltam. Ebben az esetben a nemzetközi sportrendezvényekkel kapcsolatos 41 attitűdváltozón teszteltem, hogy a skálát alkotó állítások mennyire konzisztensek a mért fogalommal. A leggyakrabban alkalmazott belső konzisztenciát mérő mutató a Cronbach–alfa, melynek értéke 0 és 1 közé eshet, minél magasabb, annál erősebb a belső konzisztencia; elfogadható értékének alsó határa 0,6 (Malhotra 2002). A Cronbach-alfa mutató értéke a pre kérdőív attítűdkérdéseinél 0,905, míg a post kérdőív esetében 0,901, tehát a belső konzisztencia a mérőeszköz megbízhatóságának magas szintjét mutatja.

Az érvényesség azt fejezi ki, hogy mérésünk mennyire tükrözi azoknak a fogalmaknak a jelentését, amelyeket a konceptualizálás során munkadefiníciókként meghatároztunk. Statisztikai értelemben a teljes érvényesség azt jelenti, hogy mind a szisztematikus, mind pedig a véletlen hiba várható értéke nulla. Az érvényesség biztosítására az alábbi eszközöket alkalmaztam.

A ránézésre való érvényesség esetében a feldolgozott nemzetközi kutatási tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy jelen kutatási témában ennek a mérőeszköznek az alkalmazása bevett.

Az ismérv szerinti és a szerkezeti érvényesség tekintetében a válaszadók jellemzői és attitűdjei közötti logikai kapcsolatok vizsgálata az elsődleges tényező. Azt tekintve, hogy az eredmények visszaigazolják az ezek közötti szignifikáns kapcsolatokat, az érvényesség ezen kritériumai is igazolhatók.

A terjedelmi érvényesség biztosításának céljából a sportrendezvényhez kapcsolódó általános attitűdök vizsgálatára a jellemzők és hatások lehető legszélesebb körének vizsgálatára törekedtem.

A kérdőív összeállításában Üngüren – Kacmaz - Yetkin (2015): Országos és nemzetközi sportesemények helyi lakosok általi fogadtatása és hatásai című tanulmányban szereplő kérdőívet használtam (4. mellékletben található a kérdőív alapján kialakult faktorstruktúra). Ezt egyeztettem a további két tanulmány kérdőívével. A saját kérdőív összeállítása során kiemelt figyelmet kapott a magyarországi értelmezhetőség. A kérdőívet egy pilot kutatás keretében Székesfehérvár esetében teszteltem.

A kérdőív három fő blokkból áll:

1. általános bevezető kérdések, a város szolgáltatásainak értékelése, a nemzetközi sportrendezvények szervezési lehetőségének általános megítélése,
2. attitűd kérdések - hatások értékelése,
3. információk kérése a kitöltőről – szabadidejének eltöltése, sporttal kapcsolatos szokások, szociodemográfiai jellemzők, életszínvonal.

A mintául vett kérdőív esetében a városi lakosok sportesményekről szerzett percepcióit nyolc szempont szerint határozták meg a későbbi elemzésekben. A szempontok az alábbi elnevezéseket kapták: gazdasági hozzájárulás, a sportkultúra inspirációja, forgalomtorlódással kapcsolatos problémák, reklámeszköz és márkaérték-növekedés, környezeti károk, társadalmi interakció, infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása, illetve pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája (Üngüren – Kacmaz -Yetkin 2015).

Az általam fejlesztett kérdőívben a következő csoportelnevezéseket használom.

- Gazdasági hozzájárulás
- Gazdasági hozzájárulás – azon belül turisztika (Reklámeszköz és márkaérték-növekedés helyett)
- Infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása

- Pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája
- Társadalmi interakció
- Közlekedéssel kapcsolatos tapasztalatok (forgalomtorlódási hatások helyett)
- Környezeti károk
- A sportkultúra inspirációja

A kérdőívben a kitöltők az attitűdkérdések során 41 pozitív és negatív állítást ötfokozatú Likert-skálán értékeltek.[52] A Likert-skála egy olyan szimmetrikus skála, amely alapesetben a különböző állításokkal való egyetértés mértékét méri. Használatának egyik fő célja az, hogy a különböző itemekhez ugyanazokat az attribútumokat, egyetértési szinteket tudjuk társítani, ezáltal lehetőséget nyújt komplex kumulatív mutatók, illetve adatredukcióval készült indexek létrehozására. A skála esetében nem feltételezhetjük és általánosíthatjuk az attribútumok közötti egyenlő euklidészi távolságot, ezáltal elsődlegesen ordinális mérési szinten értelmezhető. Jelen esetben ötfokozatú skálát alkalmaztam, a kategóriák: Egyáltalán nem értek egyet - Nagyrészt nem értek egyet - Egyet is értek, meg nem is - Nagyrészt egyetértek - Teljes mértékben egyetértek – (Nem tudom megítélni). A nemzetközi szakirodalom alapján kialakított és a pilot kutatás tapasztalatai alapján módosított, a kutatásban használt kérdőív a 9. mellékletben található.

Pilot kutatás - Székesfehérvár[53]

Székesfehérvár esetében a Gyulai István Memorial Atlétikai Magyar Nagydíj mint nemzetközi sportrendezvény hatásairól kérdeztem meg a város lakosait. A kutatás lényege, hogy információt kapjak arról, hogy a város lakói hogyan élik meg, hogyan észlelik a nemzetközi sportrendezvény hatásait. Mi a véleményük ezekről a hatásokról, hogyan ítélik meg? A Gyulai István Memorial Atlétikai Magyar Nagydíjat 2014 óta Székesfehérváron rendezik meg. A nemzetközi sportrendezvény különlegessége, hogy hazai kezdeményezés által létrehozott egyedi rendezvény, amely nemzetközi szervezethez nem köthető. Tehát a szervezési jogok Magyarországon vannak, a rendezvény brandje saját fejlesztés (Máté 2018a). A nemzetközi sportrendezvény évente visszatérő rendezvény a városban. A

[52] A kérdéscsoportok szerinti vélemények százalékos megoszlása, amely nem része a disszertációnak a Máté Tünde (2018c): Local residents perceptions of the impacts of hosting international sport events – based on experiences from EYOF 2017 Győr című tanulmányban került publikálásra.

[53] A székesfehérvári vélemények százalékos megosztásáról és annak összehasonlító elemzéséből a győri megoszlásokkal írodott tanulmány Máté Tünde (2018a): The Impacts of International Sport Events: Case Studies of Two Hungarian Cities, Győr and Székesfehérvár címmel az Economics World folyóiratban jelent meg 2018-ban.

folyamatos fejlődésnek köszönhetően 2017-ben a fehérvári Gyulai Memorial Atlétikai Magyar Nagydíj a Gyémánt Liga-viadalok után a világ legjobb egynapos versenye lett. A nemzetközi sportrendezvény évente visszatér a városba és növekvő presztízsének köszönhetően olimpiai- és világbajnokok, példaképek, a jövő reménységei állnak rajthoz a versenyen. Ezáltal nem csak a rendezvény sportszakmai színvonala, hanem a lehetséges gazdasági és társadalmi hatások is növekednek. 2018-ban már ötödik alkalommal folytatódik a legenda Székesfehérváron és találkoznak Bregyó-közben a Sportok Királynőjének legjobbjai.

Győr és Székesfehérvár között számos párhuzam vonható. A két város Budapest után az ország gazdasági központjai, fejlődésük évek óta kimagasló, erős gazdasági potenciállal rendelkeznek. Véleményem szerint Rechnitzer (2014) Győrrel kapcsolatos megállapítása Székesfehérvár esetében is azonosítható (Máté 2018a), „miszerint megnőtt az igény a városi környezet átalakítására, annak felzárkóztatására az európai regionális központok szintjére, valamint új elemek megjelentetésével (kulturális szolgáltatások fejlesztése) az életminőség javítására" (Rechnitzer 2014, 6.). Megjegyezendő, hogy mindkét város versenybe szállt az Európa Kulturális Fővárosa 2023 címért. Ezen tényezők alapján döntöttem úgy, hogy a kérdőív tesztelésére Székesfehérvárt és meghatározó nemzetközi sportrendezvényét, a Gyulai Memorial Atlétikai Magyar Nagydíjat választom.

A székesfehérvári kutatás lényege az volt számomra, hogy kérdőív és az adatok elemezhetősége tesztelésre kerülhetett. A kérdőívet online felületen rögzítettem és a közösségi médiában terjesztettem, a lekérdezés a 2017-es rendezvény előtt néhány héttel történt. Székesfehérvár esetében 152 teljes kitöltés érkezett be.

A székesfehérvári kitöltők leíró statisztikái alapján a 152 kitöltő közül 119-en (78, 3%) laknak a városban, 33-an (21, 7 %) pedig különböző módon kötődnek a városhoz. A 152 kitöltőből 94 nő (61,8 %) és 58 férfi (38,2 %), az átlag életkor 39,2 év. A legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlása a kitöltőknek: alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel 3,9 %, középfokú végzettséggel 28,9 %, felsőfokú végzettséggel pedig a válaszadók 67,1 százaléka rendelkezik. A válaszadók foglalkozási státusza többségében, 55,3%-ban alkalmazott, 18,4 %-uk tanuló, 9,9% vállalkozó, 14,5% inaktív és 1,9% egyéb kategóriájú.

A kérdőív első részében megkérdezésre került, hogy mennyire elégedettek a kitöltők a városok jellemzőivel, adottságaival és szolgáltatásaival. Ebben a mátrix típusú kérdésben 15 területre kérdeztünk rá, amelyeket 5-ös Likert skálán tudtak a kitöltők értékelni. Teljes mértékben elégedetlen (1) – Elégedetlen (2) – Elégedett is, meg nem is (3) – Elégedett (4) –

Teljes mértékben elégedett (5) – Nem tudom megítélni. A tényezőket az átlagpontszámok alapján rangsorolhatjuk.

Székesfehérvár esetében a kitöltők leginkább a sportolási lehetőségekkel elégedettek (3,99), majd a kulturális élettel (3,93) és legkevésbé pedig a parkolási lehetőségekkel (2,44).

Székesfehérvár esetében a válaszadók 70%-a hallott már a Gyulai István Memorial Atlétikai Magyar Nagydíjról, még 29 %-uk nézőként, szurkolóként már részt is vett a nemzetközi sportrendezvényen. Arra az állításra, miszerint támogatja-e, hogy a város nemzetközi sportrendezvénynek adjon otthont, a válaszadók 88,8 %-a igennel válaszolt, 6 % nem támogatja, még 5 % nem tudja megítélni az állítást.

„A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz és a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai" állítás esetében már - Egyáltalán nem értek egyet - Nagyrészt nem értek egyet - Egyet is értek, meg nem is - Nagyrészt egyetértek - Teljesen egyetértek 5-ös Likert skálán adhattak választ a kitöltők. Ebben a két táblázatban jól látható, hogy Székesfehérvár esetében a válaszadók 50 %-a nagyrészt egyetért vagy teljesen egyetért azzal az állítással, hogy a nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

A kérdőív második részében 40 állítást a hivatkozott szakirodalmi tanulmányok kérdőíve alapján állítottam össze. 28 pozitív és 12 negatív állítás került a kérdőívbe, amelyet a győri kutatás esetében plusz egy kérdéssel bővítettem.

A pilot kutatás tapasztalati a következők voltak. A kérdőív kitöltésének van egy dinamikája, amely az elején magas kitöltöttséget hoz, majd ahogyan múlik az idő, a kérdőív „elfárad". Nem érdemes hosszú ideig aktivan nyitottan tartani, mert a kitöltések az idő múlásával egyre elmaradoznak. A rendezvényhez közeli időpontban, amikor nagyobb a médiazaj a rendezvény körül, a lakosok több hírt kapnak, akkor nagyobb a figyelem, több kitöltés lehetséges. A 152 teljes kitöltés alacsony elemszámú, ezért a faktorelemzés nem működött megfelelően. Ezen az elemszámmal a vélemények megoszlását lehetett százalékosan kimutatni.

7.2.2. Válaszok felvétele

A kérdőívet online felületen rögzítettem a Qualtrics program segítségével. A közösségi médiában egy tematikus oldal létrehozásával (Máté Tünde – Sport. Gazdaság. Nemzetközi sportrendezvények.) terjesztettem a kérdőívet. A kiválasztott célcsoport a 14 éves és a feletti győri felhasználók, illetve Győr vonzáskörzetében élők. A rendezvény előtti kérdőív kitöltésére 22 napot hagytam 2017. július 1-22. között; 806 teljes kitöltés született. A post kérdőív esetében pedig 21 nap alatt 2017. augusztus 1- 21. között 703 teljes kitöltés született. A kitöltők győri lakosok és életvitelükben, napi ügyintézésükben Győrhöz kötődő polgárok. A kitöltési dinamikát a következő (18.- 19. számú) diagramok ábrázolják. A grafikonokról jól leolvasható, hogy a rendezvény előtti kitöltések esetében az első hat és az utolsó két nap bizonyult kimagaslónak, a többi napokon 20 fő körüli átlagos kitöltés érkezett. A rendezvény utáni kérdőívben az erős néhány napos kezdés után az érdeklődés 2 hétig szép adatokat hozott, az utolsó 1 hétben úgy tűnik a téma elfáradt, és egyre távolabb kerülve a rendezvénytől a kitöltők száma is 10 körüli értékben stagnált.

18. ábra: A rendezvény előtti kérdőív kitöltési dinamikája

Forrás: Saját kutatás, 2017

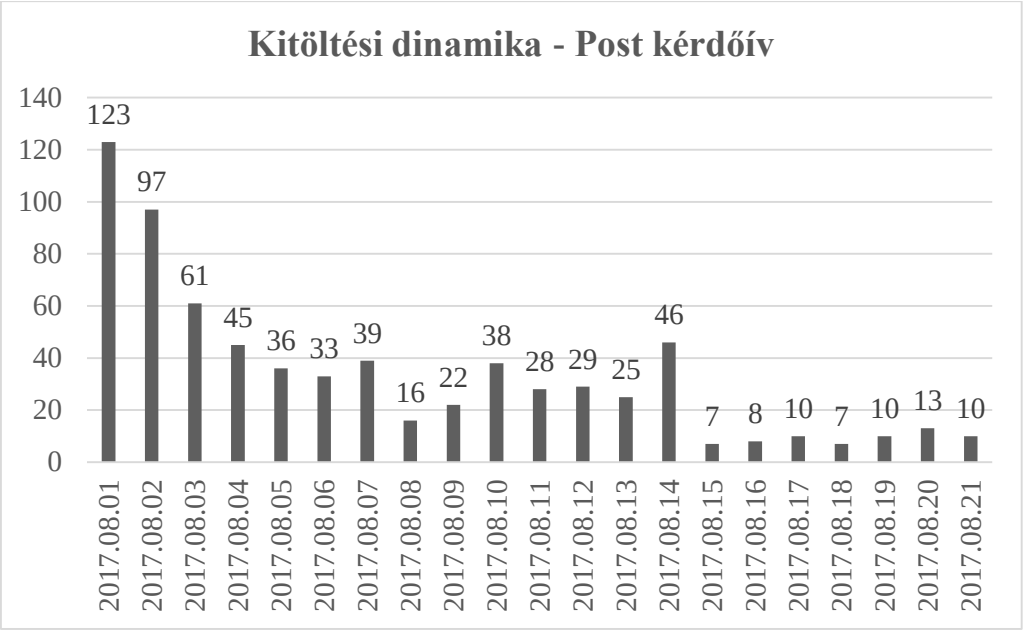

19. ábra: A rendezvény utáni kérdőív kitöltési dinamikája

Forrás: Saját kutatás, 2017

7.3. A kvantitatív kutatás eredményei

A kvantitatív kutatás eredményei fejezetben a kutási módszertan részletes kifejtése minden esetben megelőzi az eredményeket. A disszertáció 4. fejezetében a módszertan felépítése és rövid bemutatására került sor.

7.3.1. A rendezvény előtti és utáni adatbázis bemutatása, leíró statisztikák

A rendezvény előtti minta bemutatása

A kvantitatív adatfelvételek elemzéseit az IBM SPSS Statistics 22 programmal végeztem el.

A rendezvény előtti kérdőív mintájának bemutatása. A rendezvény előtti kérdőívet összesen 806 fő töltötte ki teljesen. Az online kérdőív rendszer rögzítette a kérdőívet elkezdőket is, így tudom, hogy 1336-an kattintottak a kérdőívre és kezdték el kitölteni a kérdéseket, amelyből a fent említett 806 fő fejezte is be. A nem tekintetében 61,6% nő, 38,3% pedig férfi.

	n	%
Nő	497	61,7
Férfi	309	38,3
Összesen	806	100,0

21. táblázat: Nők és férfiak aránya a rendezvény előtti kitöltők esetében (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Legmagasabb iskolai végzettség - kategóriák szerint		
	n	%
alapfokú végzettség	57	7,1
középfokú végzettség	338	41,9
felsőfokú végzettség	411	51,0
Összesen	806	100,0

22. táblázat: A rendezvény előtti kitöltők legmagasabb iskolai végzettség – kategóriák szerint (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A legmagasabb iskolai végzettség három kategóriába való besorolása alapján az alapfokú végzettségűek a minta 7,1%, a középfokú végzettségűek 41,9% míg a felsőfokú végzettségűek a kitöltők 51%-át adják. Az életkor kategóriákban a 40 – 49 éves korosztály a leginkább jelenlévő, 25,4%-kal. A kormegoszlás tekintetében az idősebbek alulreprezentáltak. A foglalkoztatási státusz tekintetében pedig az alkalmazottak a minta 57,5%-át teszik ki.

Életkor kategóriák szerint		
	n	%
14-19 éves	88	10,9
20-29 éves	167	20,7
30-39 éves	152	18,9
40-49 éves	205	25,4
50-59 éves	118	14,6
60 év és afelett	76	9,4
Total	806	100,0

23. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek életkor szerinti megoszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Foglalkozási státusz kategóriánként		
	n	%
alkalmazott	464	57,6
vállalkozó	73	9,0
tanuló	147	18,2
inaktív	103	12,8
egyéb	19	2,3
Total	806	100,0

24. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek foglalkozási státusz kategóriánkénti megoszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Gyermekkorában hány évet sportolt?		
	n	%
0–1 év között	21	2,6
1-3 év között	110	13,6
4-5 év között	113	14,0
5 évnél tovább	418	51,9
Nem sportoltam	144	17,9
Összesen	806	100,0

25. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltői gyermekkorukban hány évet sportoltak (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Jelenleg sportol–e?		
	n	%
Naponta	90	11,2
Hetente többször	241	29,9
Hetente	117	14,5
Havonta többször	101	12,5
Havonta vagy annál ritkábban	138	17,1
Soha	119	14,8
Összesen	806	100,0

26. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltői jelenleg mennyit sportolnak (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Igazolt sportoló-e?		
	n	%
Igazolt sportoló vagyok még jelenleg is	68	8,4
Igazolt sportoló voltam, de már nem	286	35,5
Soha nem voltam igazolt sportoló	452	56,1
Total	806	100

27. táblázat: A rendezvény előtti kérdőív kitöltőinek sportolási aktivitása

Forrás: Saját kutatás, 2017

A kitöltők 86,2%-a győri lakos, akik átlagosan közel 29 éve élnek a városban, 33%-uk Győrben született és itt maradt a városban. A további 13,8% napi szinten élet- vagy

ügyvitelben kötődik a városhoz, például Győrben dolgozik vagy tanul, ügyintézés céljából hetente többször megfordul a városban. A kitöltők sportosságáról elmondható, hogy 51,9%-uk gyermekkorában 5 évnél tovább sportolt, tehát sportos gyerekkori alapokkal rendelkezik. Illetve jelenleg a kitöltők 41,1 %-a hetente többször vagy naponta sportol.

Leíró statisztikák a pre kérdőív súlyozott eredményei

Az eredmények elemzéséhez mind a leíró, mind a magyarázó eljárások esetében mindkét kérdőívnél komplex súlyozást alkalmaztam a reprezentativitás utólagos biztosításához, így az eredmények általánosíthatóak az alappopulációra. A súlyozás három dimenzióra – nem, kor, iskolai végzettség – vonatkozott, a minta és populációs arányok összehasonlítása, illetve az egyedi súlytényezők a 10. mellékletben szerepelnek.

Leíró statisztikával elemezhető, hogy a győri lakosok általánosan milyen véleménnyel vannak a nemzetközi sportrendezvényekről. Ezt két állítás értékelésével és egy kérdéssel tudakoltam meg.

Mennyire ért egyet a következő állításokkal?				
A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.			A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.	
	n	**%**	**n**	**%**
Nem tudom megítélni	22	2,7	33	4,1
Egyáltalán nem értek egyet	80	9,9	89	11,0
Nagyrészt nem értek egyet	86	10,7	119	14,8
Egyet is értek, meg nem is	149	18,5	147	18,3
Nagyrészt egyetértek	**242**	**30,0**	**234**	**29,0**
Teljesen egyetértek	**227**	**28,2**	**184**	**22,8**
Összesen	806	100,0	806	100,0

28. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények megítélése a rendezvény előtt (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A lakosok 58,2%-a nagyrészt vagy teljesen egyetért azzal az állítással miszerint a nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. Több mint 20% viszont egyáltalán vagy nagyrészt nem ért egyet ezzel az állítással. A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai állítással 51,8% nagyrészt vagy teljes mértékben ért egyet. Itt tapasztalható, hogy magasabb az állítással nem egyetértők aránya, ami elérte a 25,8%-ot. Arra az általános a nemzetközi

sportrendezvényekre vonatkozó kérdésre miszerint támogatja-e, hogy Győr városa nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont a lakosok 72,6%-a válaszolt igennel.

Támogatom, hogy Győr városa nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.		
	n	%
Igen	**585**	**72,6**
Nem	136	16,8
Nem tudom megítélni	85	10,5
Összesen	806	100,0

29. táblázat: Nemzetközi sportrendezvények szervezésének támogatottsága Győrben (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Az általánosan a nemzetközi sportrendezvények szervezésére vonatkozó válaszok alapján elmondható, hogy a győri lakosok közel háromnegyede támogatja a nemzetközi sportrendezvények szervezését a városban, amelyek 58%-uk szerint hosszú távú pozitív változásokat hoznak a város életében, és a lakosok több mint 50%-a szerint a rendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.

Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényen?		
	n	%
Igen	372	46,1
Nem	434	53,9
Összesen	806	100,0

30. táblázat: Az elmúlt évek győri nemzetközi sportrendezvényein való részvétel (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Halott-e már az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról?		
	n	%
Igen	801	99,5
Nem	4	0,5
Összesen	806	100,0

31. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok tájékozottsága az EYOF-ről (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Mi lesz a programja 2017. július 23 - 29. között?		
	n	%
Dolgozom	345	42,8
Szabadságon leszek / Nyaralásomat töltöm (városon kívül)	121	15,0
Egyéb	163	20,2
Nem tudom	132	16,4
Mást tervezek	45	5,6
Összesen	806	100,0

32. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok terve az EYOF időpontjára (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A nemzetközi sportrendezvényekről való általános vélemények után a konkrét rendezvény, az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál esetében a rendezvénnyel kapcsolatos tájékozottságra, az iránta való érdeklődésre és a rendezvény követésének módjára kérdeztem rá.

Hogyan fogja követni az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál versenyeit, programjait?		
	n	%
TV-ben nézem meg	144	17,9
Helyszínen nézem meg	227	28,2
Online médián keresztül követem	242	30,0
Nem fogom követni	193	23,9
Összesen	806	100,0

33. táblázat: A rendezvény előtt a lakosok terve, hogyan fogja követni az EYOF-t (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A rendezvény utáni kérdőív mintájának bemutatása

A rendezvény utáni kérdőívet 703 fő töltötte ki, közülük 227-en jelezték, hogy a rendezvény előtti és utáni kérdőívet is kitöltötték. Az online kérdőív felület rögzítette azok számát is, akik elkezdték, azonban nem töltötték ki végig a kérdőívet, ezek szerint 1238-an kezdték el és ebből 703 teljes kitöltés született. A kitöltők 57,5 %-a nő, 42,5 %-a férfi.

Neme		
	n	%
Nő	404	57,5
Férfi	299	42,5
Összesen	703	100,0

34. táblázat: A rendezvény utáni kitöltők nem szerinti eloszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Legmagasabb iskolai végzettség - kategóriák szerint		
	n	%
alapfokú	57	8,1
középfokú	317	45,1
felsőfokú	329	46,8
Összesen	703	100,0

35. táblázat A rendezvény utáni kitöltők iskolai végzettség szerinti eloszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Életkor kategóriák szerint		
	n	%
14-19	86	12,2
20-29	171	24,3
30-39	137	19,5
40-49	173	24,6
50-59	82	11,7
60 év és afelett	54	7,7
Összesen	703	100,0

36. táblázat: A rendezvény utáni kitöltők életkor szerinti eloszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Foglalkozási státusz kategóriánként		
	n	%
alkalmazott	404	57,5
vállalkozó	74	10,5
tanuló	127	18,1
inaktív	74	10,5
egyéb	24	3,4
Összesen	703	100,0

37. táblázat A rendezvény utáni kitöltők foglalkozási státusz szerinti eloszlása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A kitöltők 86,2 %-a győri lakos, akik átlagosan közel 27 éve élnek a városban, 30%-uk Győrben született és itt maradt a városban, 22%-uk számára a legfontosabb ok, amiért a városban él, hogy szereti a várost és a környezetet. További 13,8% napi szinten élet- vagy ügyvitelben kötődik a városhoz, például Győrben dolgozik vagy tanul, ügyintézés céljából hetente többször megfordul a városban.

A mintát kitöltők sportosságára, sportolási aktivitására három kérdéssel kérdeztem rá. A kitöltők csupán 12,2%-a nem sportolt gyermekkorában. Jelenleg sportolási aktivitást 11,1% nem végez. A válaszokból az is kiderül, hogy a kitöltök 54,9%-a gyermekkorában 5 évnél tovább sportolt, 41%-uk naponta vagy hetente többször sportol jelenleg is, 41,5%-uk pedig volt vagy jelenleg is igazolt sportoló (33% - 8,5%).

Gyermekkorában hány évet sportolt?		
	n	%
0–1 év között	21	3,0
1-3 év között	99	14,1
4-5 év között	111	15,8
5 évnél tovább	386	54,9
Nem sportoltam	86	12,2
Összesen	703	100,0

38. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői gyermekkorukban mennyit sportoltak? (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Jelenleg sportol–e?		
	n	%
Naponta	79	11,2
Hetente többször	209	29,7
Hetente	115	16,4
Havonta többször	86	12,2
Havonta vagy annál ritkábban	136	19,3
Soha	78	11,1
Összesen	703	100,0

39. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői jelenleg mennyit sportoltak? (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Igazolt sportoló-e?		
	n	%
Igazolt sportoló vagyok még jelenleg is	60	8,5
Igazolt sportoló voltam, de már nem	232	33,0
Soha nem voltam igazolt sportoló	411	58,5
Összesen	703	100,0

40. táblázat: A rendezvény utáni kérdőív kitöltői igazolt sportolók-e? (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Leíró statisztikák a post kérdőív súlyozott eredményei

A rendezvény után is megkérdeztem, hogy a győri lakosok általánosan milyen véleménnyel vannak a nemzetközi sportrendezvényekről. Ezt két állítás értékelésével és egy kérdéssel tudakoltam meg. A lakosok 66,2%-a nagyrészt vagy teljesen egyetért azzal az állítással, hogy a nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. A másik állítás esetében ez az arány 58,5%.

A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.		
	n	%
egyáltalán nem értek egyet	57	8,1
nagyrészt nem értek egyet	70	10,0
egyet is értek meg nem is	94	13,4
nagyrészt egyetértek	**244**	**34,7**
teljesen egyetértek	**221**	**31,5**
nem tudom megítélni	17	2,4
Összesen	703	100,0

41. táblázat: A győri lakosok rendezvény utáni megítélése a hosszú távú pozitív változásokról (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.		
	n	%
egyáltalán nem értek egyet	65	9,2
nagyrészt nem értek egyet	84	11,9
egyet is értek meg nem is	112	16,0
nagyrészt egyetértek	**201**	**28,5**
teljesen egyetértek	**211**	**30,1**
nem tudom megítélni	29	4,2
Összesen	703	100

42. táblázat: A győri lakosok rendezvény utáni megítélése a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A győri lakosok több mint fele vett már részt az elmúlt években Győrben megrendezett nemzetközi sportrendezvényen.

A rendezvény után, tehát a tapasztalatok, élmények birtokában a győriek 73,4%-a támogatja, hogy a város a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

Támogatom, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.		
	n	%
Igen	516	73,4
Nem	121	17,2
Nem tudom megítélni	66	9,4
Összesen	703	100,0

43. táblázat: A jövőbeni nemzetközi sportrendezvények támogatottsága (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken?		
	n	%
Igen	356	50,6
Nem	347	49,4
Összesen	703	100,0

44. táblázat: A győri lakosok részvétele az elmúlt évek győri nemzetközi sportrendezvényein (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A rendezvényt követően a győri lakosok 98,1%-a halott már az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról. A rendezvény ideje alatt a kitöltők 13,1% százaléka a városon kívül volt, további közel 10% pedig önkéntesként dolgozott a rendezvényen.

Halott-e már az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról?		
	n	%
Igen	689	98,1
Nem	13	1,9
Összesen	703	100,0

45. táblázat: A győri lakosok a rendezvény utáni tájékozottsága a rendezvényről (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Mi volt a programja 2017. július 23 - 29. között?		
	n	%
Dolgoztam	356	50,7
Szabadságon voltam / Nyaralásomat töltöttem (városon kívül)	92	13,1
Egyéb	147	20,9
Nem tudom	38	5,4
Önkéntesként dolgoztam a rendezvényen	69	9,8
Összesen	703	100,0

46. táblázat: A győri lakosok programja az EYOF ideje alatt (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál versenyeit, programjait?		
	n	%
TV-ben néztem meg	92	13,1
Helyszínen néztem meg	233	33,2
Online médián keresztül követtem	219	31,2
Nem követtem	158	22,5
Total	703	100,0

47. táblázat: A győri lakosok EYOF versenyinek, programjainak követési módjai (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Részt vett-e az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál kísérőprogramjain?		
	n	%
A Dunakapu téri programokon vettem részt	224	31,9
Nem vettem részt a programokon	432	61,6
Egyéb	46	6,6
Total	703	100,0

48. táblázat: A győri lakosok részvétele az EYOF kísérőprogramjain (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megnyitóját?		
	n	%
Helyszínen néztem meg	160	22,8
TV-ben néztem meg	323	46,0
Nem követtem	219	31,2
Összesen	703	100,0

49. táblázat: A győri lakosok hogyan követték az EYOF megnyitóját? (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A bevonódás szempontjából, annak előzőekben már említett szintjei okán fontos információ, hogy a lakosok hogyan, milyen módon és milyen szinteken vonódtak be a rendezvénybe. A helyszínen 33,2%-uk követte az EYOF versenyeit, összesen 77,5%-uk valamilyen módon, - online, TV, helyszín – érdeklődött, követte az eseményeket. 22,5%-uk maradt ettől távol. A Dunakapu téri programokon a megkérdezettek 31,9 %-a vett részt. A megnyitót 22,8%-uk a helyszínen, 46%-uk pedig a TV-ben követte.

7.3.2. Az összevont adatbázis technikai előkészítése

A pre és a post adatbázis technikai előkészítésének első lépéseként a változók folytonos sorszámváltozót kaptak. A közös metszet adatbázisának létrehozását a kontrollkérdés válaszainak vizsgálatával kezdtem. A kérdésfeltevésre, miszerint: „A kutatás első része az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál előtt került lebonyolításra. Kérem, jelölje, hogy kitöltötte-e a rendezvény előtti kérdőívet 2017. július 1-22 között!” 227-an válaszolták, hogy kitöltötték azt. Ebből a részleges panelből, metszetből kiindulva kerültek ellenőrzésre az összetartozó esetek.

Hét kulcsváltozó esetében került sor az ellenőrzésre (születési év, nem, iskolai végzettség, foglalkozási státusz, hány éve él a városban, beosztás, háztartásban élők száma). A kontrollkérdés alapján a mindkét kitöltést jelölő 227 esetekből 172 azonosítható egyértelműen a hét kulcsváltozó szerint. A további 55 esetben vagy a kitöltő állítása nem volt igaz, vagy nem azonosítható egyértelműen, ami három vagy annál több kulcsváltozó tekintetében mutatkozó eltérést jelent. A 172 azonosított eset ezután kapta meg a post kérdőívhez tartozó egyedi azonosítót. Tehát a pre kérdőív kitöltőit 1-806-ig, a post kitöltőket 807-1509-ig számoztam, majd az azonosított módon mindkettőt kitöltők esetében a pre azonosítót kicseréltem a post azonosítóra. Így 1337 esetet kaptam, amelyből 172 a metszet.

Az összevont adatbázison első lépésben új változókat hoztam létre. Összevont változók kerültek létrehozásra – nem, születési év, hány éve él a városban, életkor, korcsoportok, iskolai végzettség és foglalkoztatási státusz esetében. Második lépésben az összevont adatbázis elemszámtartó súlyozása történt meg, amelynek célja az utólagos reprezentativitás elérése volt. A súlyok a pre és post kérdőívhez hasonló eljárással a KSH T-STAR illetve a népszámlálás adatai alapján készületek. Az utólagos reprezentativitás három dimenzió – nem, kor iskolai végzettség – alapján került megállapításra.

Összevont					
	Populáció		Minta		súly
	N	%	N	%	
Nem					
nő	57473	53,5	799	59,8	0,8952
férfi	49955	46,5	538	40,2	1,1556
Iskolai végzettség					
alapfokú	20591	19,2	136	10,2	1,8843
középfokú	61766	57,5	448	33,5	1,7158
felsőfokú	25071	23,3	753	56,3	0,4143
Korcsoport					
14-19	6389	5,9	165	12,3	0,4744
20-29	15027	13,8	307	23,0	0,5997
30-39	20556	18,8	258	19,3	0,9763
40-49	19933	18,3	327	24,5	0,7465
50-59	14792	13,6	169	12,6	1,0725
60-	32413	29,7	111	8,3	3,5781

50. táblázat: Az összevont adatbázis három dimenzió szerinti súlyai

Forrás: Saját szerkesztés, 2017 KSH T-STAR illetve a népszámlálás adatai alapján

7.3.3. Hiányzó adatok kezelése

Az összevont adatbázis esetében hiányos kitöltésre (system missingre) nem volt lehetőség a kérdőív beállításának köszönhetően. Ezért csak a válaszmegtagadás (user missingek) kezelése okozott kihívást. A Likert-skála esetében a „nem tudom megítélni" válaszlehetőség jelölését tekinthetjük user missingnek. A user missingek kezelésére az EM Expectation maximization - elvárt eredményt maximalizáló algoritmusok módszere - került kiválasztásra.

A módszer elméleti háttere

„A hiányzó adatokat tartalmazó esetek egyszerű kihagyása rendkívül nagy adatvesztési aránnyal járhat. Egy nagyobb, több változót vizsgáló kutatásban számos esetet és egyben említésre méltó információmennyiséget lehet veszíteni mindössze soronként egy-két hiányzó adat miatt. Ezzel magyarázó, illetve predikciós modelljeink sérülhetnek" (Danis 2012, 65). A hiányzó adatok helyettesítése a dimenziócsökkentő eljárások esetében kiemelten fontos, ahol az elemszámvesztés a következmény-változók (ebben az esetben a főkomponens-pontszámok) esetében mutatkozik meg. Magyarázó modellek esetében kisebb a veszteség (mivel a legtöbb ilyen alkalmazott próba kétváltozós), illetve azok által nem készül új változó, amit tovább használnék az elemzésekben. Az adatok jellege, illetve a segítségükkel végzett dimenziócsökkentő eljárások miatt a hiányzó adatok egyszerű, átlaggal való helyettesítése nem volt járható út, ezért becslési eljáráshoz kellett folyamodnom.

Az 1980-as évektől kezdődően (Dempster et al. 1977) „elterjedtek a maximum likelihood alapú EM (Expectation-Maximization) algoritmuson alapuló helyettesítési technikák, majd az 1990-es évektől (Rubin 1987; Schafer 1997) az ún. „multiple imputation" Bayes-i alapú procedúrák, amelyeket a mai napig fejlesztenek a különböző statisztikai problémák megoldására" (Danis 2012, 66).

„A várakozás maximalizáció egy általános módszer maximum likelihood becslésre MCAR-típusú adathiány esetén" (Oravecz 2008a, 379). „Véletlenszerű adathiány (MCAR - missing completely at random) esetében a hiányzó adatokat tartalmazó egységek eltérnek a hiánytalan adatokkal bíró egységektől, de a hiány jellegzetességei nyomon követhetők, előre jelezhetők az adatbázis más változói segítségével" (Oravecz 2008a, 370). „Az adathiány tehát más változókkal kapcsolatban van, de azzal a változóval, amelyikben a hiányzás felmerül nincs közvetlen kapcsolatban"(Oravecz 2008b, 16).

Az EM alkalmazhatósága kapcsán elvégzett teszt a Little-teszt, amelynek nullhipotézise az, hogy az adatbázis megfelel az MCAR feltételnek. A pre-kérdőív attitűdváltozói esetében a statisztikaérték 9205,125, a szignifikancia 0,134; a post kérdőívnél pedig 9807,012 illetve 0,176. Ennek következtében a teszt nullhipotézisét mindkét esetben elfogadhatjuk, tehát az eljárás alkalmazható a bevont változókon.

A módszer egy iteratív eljárás, amely két lépésből áll: „Először a várakozási lépésben (E) kiszámítják a teljes adatokat tartalmazó állományra a loglikelihood várható értékét, azután a maximalizáló lépésben (M) a kapott várható értékeket behelyettesítik a hiányzó értékek helyére és maximalizálják a likelihood függvényt, mintha nem lett volna hiányzó adat. Így új paraméterbecsléseket kapnak. Ez az iteratív eljárás mindaddig folytatja a fenti két lépés ismétlését, míg a kapott paraméterek nem konvergálnak. Konvergenciáról akkor beszélhetünk, ha a paraméterbecslések változása lépésről lépésre egyre kisebb lesz, mígnem teljesen elhanyagolhatóvá válik. A konvergenciához annál több iteráció szükséges, minél több a hiányzó adat” (Oravecz 2008a, 379). Az 51. táblázatban látható a két kérdőív attitűdváltozóihoz tartozó hiányzó adatok aránya.

A két kérdőív attitűdváltozóihoz tartozó hiányzó adatok aránya	Válaszhiány	
	pre	post
lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg	9,9	11,0
hatásaként új álláslehetőségek jönnek létre a városban	5,0	11,9
új foglalkoztatási területet hoz létre	9,6	15,4
új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot	2,4	2,6
beruházásai elvonják a forrásokat más területekről	7,3	11,4
segíti a helyi kereskedelmet	3,0	6,0
új befektetéseket vonz a városba	7,7	15,2
lehetőséget ad a város kulturális értékeinek bemutatására	1,1	1,4
lehetőséget ad arra, hogy a város nemzetközileg ismertté váljon	1,0	1,1
lehetőséget ad a város népszerűsítésére a hazai turisták körében	1,4	1,0
növeli Győr márkaértékét	1,4	2,3
növeli Magyarország márkaértékét	2,5	3,4
növeli a város szállodai kapacitásainak kihasználtságát	4,1	7,5
kiszorítja a városba érkező általános, kulturális és konferenciaturistákat	9,3	20,8

hatásaként a városba a jövőben több turista érkezik	8,4	10,2
Győr városának reklámjaként szolgál	1,1	1,6
az infrastruktúra fejlesztését eredményezi	3,7	4,7
új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi	1,9	1,8
új létesítményei, a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak	7,1	10,5
kiadásai nagyobbak, mint a bevételei	21,3	32,4
hatásaként a közösségi összetartozás erősödik	6,0	6,5
hatásaként a városi büszkeség erősödik	3,2	4,4
hatásaként az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik	5,1	3,7
élénkíti a társasági életet	4,0	4,3
lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését	4,0	4,4
lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására	4,1	4,7
parkolási problémákat fog okozni a városban	5,2	12,7
forgalmi torlódásokat fog okozni a városban	4,7	5,1
útvonalváltozásokat fog okozni és negatívan fog hatni a forgalom alakulására	3,6	5,3
útlezárásai problémákat fognak okozni a városban	4,2	4,7
problémákat fog okozni a tömeg	4,6	6,8
környezetszennyezést fog okozni	9,2	17,5
rongálni fogja a természeti környezetet	7,4	12,9
szurkolói zavargásokat fog okozni	8,3	8,7
a helyi lakosokat a sport irányába tereli	4,7	7,1
a helyi lakosokat új sportágak kipróbálására ösztönzi	6,1	7,7
a fiatalokat sportolásra ösztönzi	3,1	3,1
javítja a helyi lakosok életminőségét	7,1	10,5
javítja a sportkultúrát és a sporttudatosságot	3,3	4,3
új sportágakkal ismerteti meg a helyi lakosokat	2,5	4,8
egészséges életvitelre ösztönzi a helyi lakosokat	4,2	5,0

51. táblázat: A két kérdőív attitűdváltozóihoz tartozó hiányzó adatok aránya

Forrás: Saját kutatás, 2017

A user missing kérdésének megoldása azért kulcstényező, mert a későbbiekben főkomponens elemzést végeztem, amelynek faktorpontszámait felhasználva további elemzésekre kerül sor. Faktorpontszámot csak azokhoz az esetekhez kapunk, ahol az adatredukcióba bevont változók mindegyike esetében szerepel érvényes érték.

7.3.4. Az összevont adatbázis leíró statisztikái

Az összevont adatbázis 1337 egyedi esetet tartalmaz, amelyben 16 összevont változót készítettem, ezek elemzésére leíró statisztikát alkalmaztam és az összevont adatbázisra létrehozott súlyozással dolgoztam. A sportolási szokásokra vonatkozó kérdések jól mutatják, hogy a győri lakosok több mint 50%-a gyermekkorában 5 évnél tovább sportolt, közel 50%-uk pedig jelenleg is hetente vagy annál gyakrabban sportol.

Gyermekkorában hány évet sportolt?		
	n	%
0–1 év között	38	2,8
1-3 év között	206	15,4
4-5 év között	208	15,5
5 évnél tovább	671	50,2
Nem sportoltam	214	16,0
Összesen	**1337**	**100,0**

52. táblázat: Az összevont adatbázis szerint a győri lakosok gyermekkori sportolásának hossza (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Jelenleg sportol–e?		
	n	%
Naponta	160	12,0
Hetente többször	326	24,4
Hetente	179	13,4
Havonta többször	141	10,5
Havonta vagy annál ritkábban	252	18,9
Soha	279	20,8
Összesen	**1337**	**100,0**

53. táblázat: Az összevont adatbázis szerint a győri lakosok jelenlegi sportolásának gyakorisága (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A szubjektív életminőségre vonatkozó kérdésben tízfokozatú skálán jelölhette a válaszadó, hogy mennyire elégedett az anyagi helyzetével, munkahelyével/foglalkozásával és egészségi állapotával. A megoszlások jól mutatják mindhárom esetben, hogy inkább elégedettek a lakosok, mint nem.

Mennyire elégedett Ön…	az anyagi helyzetével		munkahelyével/ foglalkozásával		egészségi állapotával	
	n	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**
1	104	7,8	76	5,7	99	7,4
2	29	2,2	36	2,7	28	2,1
3	92	6,9	54	4,0	57	4,2
4	88	6,6	61	4,6	70	5,2
5	173	12,9	172	12,8	178	13,4
6	171	12,8	110	8,2	154	11,5
7	207	**15,5**	187	**14,0**	204	**15,2**
8	232	**17,4**	277	**20,7**	238	**17,8**
9	98	**7,3**	157	**11,8**	152	**11,4**
10	143	**10,7**	206	**15,4**	156	**11,7**
Összesen	**1337**	**100,0**	**1337**	**100,0**	**1337**	**100,0**

54. táblázat: A győri lakosok életminőség szubjektív értékelése (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Az anyagi helyzet esetében az átlagpontszám 6,2, a munkahelye/foglalkozása esetében 6,79, míg az egészség esetében 6,5. Ha megnézzük az eloszlási tulajdonságot, az átlaghoz való viszonyítást, akkor látjuk, hogy az átlagértéknél a lakosok hány százaléka elégedettebb. 50,9 %-uk (anyagi helyzetével), 61,9%-uk (munkahelyével) és 56,1%-uk (egészségügyi állapotával) az átlagnál elégedettebb a szubjektív életminőségével.

Milyen gyakran néz/hallgat vagy olvas?	sporthíreket újságban		sporthíreket tv / rádióban		sporthíreket interneten		sport hetilapot /magazint		sportesemény közvetítést	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
gyakran	562	42,0	644	48,2	768	57,5	185	13,9	727	54,4
ritkán	443	33,1	476	35,6	386	28,9	494	37,0	493	36,9
soha	332	24,9	217	16,2	182	13,6	657	49,1	116	8,7
Összesen	1337	100,0	1337	100,0	1337	100,0	1337	100,0	1337	100,0

55. táblázat: A győri lakosok sportfogyasztási szokásai (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A sportfogyasztási szokások esetében látható, hogy a győri lakosok közel 50%-a gyakran olvas újságban, hallgat rádióban vagy néz tv-ben sporthíreket. 54,4%-uk pedig gyakran néz sportközvetítést. Sport témájú hetilapot vagy magazint49,1%-uk soha nem olvas.

Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken?		
	n	%
Igen	658	**49,2**
Nem	679	50,8
Összesen	1337	100,0

56. táblázat: Elmúlt években nemzetközi sportrendezvényen résztvevő nézők (%)

Forrás: Saját katatás, 2017

A győri lakosok 49,2%–a részt vett az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényen. A szabadidő eltöltésére vonatkozó kérdésünkben 14,5% jelölte, hogy gyakran látogat sportrendezvényt.

Milyen gyakran tölti el szabadidejét… sportrendezvényen?		
	n	%
gyakran	193	14,5
ritkán	880	65,9
soha	263	19,7
Összesen	1337	100,0

57. táblázat: A győri lakosok sportrendezvényen való szabadidő töltése (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A nemzetközi sportrendezvények általános megítélésének egyik alapkérdése volt, hogy támogatják–e a lakosok Győr város azon törekvéseit, hogy a jövőben is nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont, amelyre 72,6 %-ban adtak pozitív választ.

Támogatom, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.		
	n	%
Igen	970	72,6
Nem	234	17,5
Total	1204	90,1
Nem tudom megítélni	133	9,9
Total	1337	100,0

58. táblázat: Jövőbeni nemzetközi sportrendezvények támogatása (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A sportrendezvényekhez való általános hozzáállás további két kérdése ötfokozatú (egyáltalán nem értek egyet – teljesen egyetértek) Likert–skálán mért állítás. A „nem tudom megítélni", vagyis a user missing válaszok alacsony százalékban jelennek meg, tehát a lakosoknak van véleményük a kérdésről. Több mint 50% nagyrészt vagy teljes mértékben egyetért mindkét állítással.

	A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz		A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.	
	n	%	n	%
egyáltalán nem értek egyet	125	9,4	145	10,8
nagyrészt nem értek egyet	140	10,5	176	13,2
egyet is értek meg nem is	219	16,4	219	16,4
nagyrészt egyetértek	447	33,5	399	29,8
teljesen egyetértek	379	28,3	342	25,6
nem tudom megítélni	26	2,0	56	4,2
Összesen	1337	100,0	1337	100,0

59. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények általános megítélése (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

7.3.5. Attitűdök változásának vizsgálata paneladatok segítségével

A pre- és post-kérdőívet egyaránt kitöltő válaszadókból kialakított panel segítségével lehetőségem nyílt arra, hogy a sportrendezvény hatásaival kapcsolatos attitűdökben mutatkozó változásokat, elmozdulásokat teszteljem.

Az összehasonlítást az egyedi attitűdváltozók segítségével végeztem, melyek ordinális mérési szintje nemparaméteres próba alkalmazását igényelte. Mivel az ilyen típusú változók származtatott paraméterei csak fenntartásokkal vizsgálhatók, ezért a nemparaméteres eljárások, amelyek ezek használatát nem igénylik, megbízhatóbban alkalmazhatók.

A megfelelő nemparaméteres eljárás kiválasztásának elsődleges szempontja a minták száma és jellege volt. Mivel ebben az esetben két összetartozó minta vizsgálatáról van szó, ezért a Wilcoxon-próba alkalmazása mellett döntöttem

Ezen feltételek teljesülése esetében ez a leggyakrabban használt és legmegbízhatóbban használható eszköz. A többi magyarázó eljárással szemben ebben az esetben súlyozatlan adatbázissal dolgoztam, mivel az alkalmazott súlyok csak a teljes minták esetében értelmezhetők relevánsan, illetve nem vizsgálok megoszlásokat a kategóriaváltozók mentén.

A Wilcoxon-próba két összetartozó minta várható értéke egyenlőségének ellenőrzésére használható, ezáltal a kapcsolt kétmintás t-próba nemparaméteres párjának tekinthető. A páronkénti összehasonlításon alapul és az attribútumok rangsorából indul ki, ezért előjeles rangpróbának is nevezzük. A Wilcoxon-próba az ordinális változók mediánját hasonlítja össze két összetartozó csoportban. Nullhipotézise a mediánok egyezését mondja ki. Ha nincs különbség a két eloszlás között, akkor a különbségek felerészben pozitívak, felerészben negatívak lesznek, és nagyságrendileg megegyeznek egymással. Azaz a rangsorolt különbségeknél a pozitív és a negatív különbségek rangösszegei megegyeznek.

A Wilcoxon-teszt alkalmazási menete:

az összevont adatbázis metszetén, tehát 172 elemen alkalmazzuk

H0 : nincs különbség a két adathalmaz eloszlásában a várható értéket tekintve

H1 : van különbség a várható értékekben

Páronként teszteljük a 41 állítást

Ha nem fogadjuk el a nullhipotézist, akkor a két bevitt változó között szignifikáns eltérés van

Eredmények:

A 41 állítás közül 16 esetben van szignifikáns eltérés, minden esetben pozitív irányban.

A közlekedéshez kapcsolódóan négy, a környezeti hatások esetében három állításnál figyelhető meg elmozdulás. Feltételezhető, hogy a pozitív elmozdulások oka a kockázatok túlbecsülése és a pozitív tapasztalatok megélése a rendezvény ideje alatt. Ezt a feltételezést erősíti, hogy olyan dolgokkal kapcsolatos állításokról van szó, amelyek a mindennapi életbe és tevékenységszerkezetbe erősen beágyazottak, így folyamatos spontán megfigyelés részét képezik.

A társadalmi hatások esetében a pozitív elmozdulások magyarázata hasonló alapokon nyugszik, miszerint a lakosok alábecsülték vagy nem mérték fel jól a várható társadalmi hatásokat és a megélt tapasztalatokat pozitívan értékelték. Itt azonban már inkább olyan tényezőkről van szó, amelyek esetében kevesebb jelentősége van a közvetlen, mindennapi tapasztalatoknak; ezek a jellemzők az alábbiakban összegezhetők:

- nem foglalkoznak vele, nem mindennapi dolog
- nincs szem előtt, nincs fókuszban
- inkább elvont, nehezebben értékelhető
- ez utóbbit mutatja az is, hogy a válaszhiányok aránya magasabb ezeknél az állításoknál
- az ezekhez a tényezőkhöz kapcsolódó megítéléseken az élmény többet tud mozdítani

A sportolási szokásokhoz kapcsolódó állítások közül két esetben tapasztalható a pozitív elmozdulás. Ebben az esetben a bevonódás, a rendezvényen szerzett tapasztalatok váltják ki a pozitívabb megítélést.

A negatív hatások tekintetében egy állítás kivételével pozitív irányba változott a rendezvény utáni megítélés. A gazdasághoz és az infrastruktúrához tartozó negatív állítások is pozitív irányban mozdultak el. Ennek oka a tapasztalat hiánya, a kevés elképzelés arról, mit jelenthet a rendezvény addig, míg az meg nem valósult. Az egyetlen olyan negatív tartalmú állítás, amely esetében nem történt szignifikáns pozitív elmozdulás, arra vonatkozik, hogy a rendezvény kiadásai nagyobbak, mint bevételei. Ez az állítás tapasztalati úton nehezen megítélhető, mivel önmagában a rendezvény által nem jutunk többletinformációhoz.

Tehát a 16 pozitívan elmozdult változó esetében igazolható, hogy azok a rendezvény ideje alatt megélt tapasztalatok hatására mozdultak el. A 60. táblázatban láthatók a páronkénti próbák eredményei, amelyek tartalmazzák az átlagokat, a rangeltérések számát, a próbához tartozó statisztikaértéket és a szignifikanciaszintet. Az érték lényege az, hogy a próbához tartozó alapstatisztikát (W: az eltérések összege) standard formában adja meg. Ez egyrészt az összehasonlíthatóság szempontjából fontos, másrészt pedig az elemszám növekedésével egyre jobban közeledünk a normáleloszláshoz. Az SPSS sajátossága, hogy a z-érték mindenhol mínusz lesz, egyszerűen a változópárok esetén dönti el, hogy a negatív vagy a pozitív eltérésösszegekre alapoz. Minél magasabb, annál jelentősebb az eltérés. Annak érdekében, hogy a statisztikaértékeket egyirányúsítsam, a táblázatban szereplő Z-értékeket minden esetben a pozitív eltérésekre alapozva adtam meg.

Az a feltételezésem, hogy a nemzetközi sportrendezvénnyel kapcsolatos várható és tapasztalt hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások elmozdulása pozitív irányú megerősítést nyer az eredmények alapján.[54]

Változópár	**Átlag**		**Wilcoxon**				
	pre	**post**	**neg**	**poz**	**tie**	**Z**	**sig**
Pozitív állítások							
lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg	3,72	3,79	52	49	71	0,346	0,729
hatásaként új álláslehetőségek jönnek létre a városban	3,07	3,00	56	49	67	-0,975	0,330
új foglalkoztatási területet hoz létre	3,11	3,08	54	47	71	-1,037	0,300
új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot	3,43	3,47	56	41	75	1,600	0,109
segíti a helyi kereskedelmet	3,47	3,51	51	48	73	1,082	0,279
új befektetéseket vonz a városba	3,17	3,17	58	54	60	0,027	0,979

[54] A társadalmi hatások pozitív elmozdulásáról írt részletes tanulmányom a Máté Tünde (2018b): Social Impacts of International Sport Events – Based on Experiences from European Youth Olympic Festival 2017 Győr címmel a Athens Journal of Sports 2018 szeptemberi számában jelent meg.

lehetőséget ad a város kulturális értékeinek bemutatására	3,72	3,83	35	46	91	1,031	0,303
lehetőséget ad arra, hogy a város nemzetközileg ismertté váljon	3,94	3,96	40	36	96	1,020	0,308
lehetőséget ad a város népszerűsítésére a hazai turisták körében	3,78	3,76	45	41	86	-0,896	0,370
növeli Győr márkaértékét	3,77	3,87	38	47	87	0,135	0,893
növeli Magyarország márkaértékét	3,41	3,47	45	48	79	0,576	0,565
növeli a város szállodai kapacitásainak kihasználtságát	4,03	4,13	38	43	91	1,624	0,104
hatásaként a városba a jövőben több turista érkezik	3,19	3,15	39	49	84	-0,745	0,456
Győr városának reklámjaként szolgál	3,97	3,95	38	35	99	-1,005	0,315
az infrastruktúra fejlesztését eredményezi	3,64	3,65	43	39	90	1,029	0,303
új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi	4,24	4,34	27	33	112	1,007	0,314
hatásaként a közösségi összetartozás erősödik	*3,10*	*3,39*	*31*	*70*	*71*	*3,786*	*0,000*
hatásaként a városi büszkeség erősödik	*3,54*	*3,71*	*31*	*54*	*87*	*2,222*	*0,026*
hatásaként az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik	*3,48*	*3,87*	*28*	*75*	*69*	*4,167*	*0,000*
élénkíti a társasági életet	3,42	3,56	41	58	73	1,402	0,161
lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését	3,15	3,12	48	58	66	-0,736	0,462

lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására	3,12	3,20	46	57	69	1,692	0,093
a helyi lakosokat a sport irányába tereli	2,89	3,06	51	57	64	0,896	0,370
a helyi lakosokat új sportágak kipróbálására ösztönzi	2,61	2,97	31	81	60	4,557	0,000
a fiatalokat sportolásra ösztönzi	3,34	3,47	36	48	88	0,767	0,473
javítja a helyi lakosok életminőségét	*2,42*	*2,65*	*28*	*67*	*77*	*3,711*	*0,000*
javítja a sportkultúrát és a sporttudatosságot	3,09	3,20	39	51	82	1,078	0,281
új sportágakkal ismerteti meg a helyi lakosokat	3,30	3,13	55	46	71	-0,934	0,350
egészséges életvitelre ösztönzi a helyi lakosokat	2,80	2,95	39	55	79	1,399	0,162
Negatív állítások							
beruházásai elvonják a forrásokat más területekről	*3,33*	*3,18*	*69*	*41*	*62*	*-2,558*	*0,011*
kiszorítja a városba érkező általános, kulturális és konferenciaturistákat	*2,82*	*2,45*	*71*	*43*	*58*	*-3,171*	*0,002*
új létesítményei, a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak	*3,18*	*2,80*	*64*	*36*	*72*	*-2,922*	*0,003*
kiadásai nagyobbak, mint a bevételei	3,69	3,53	64	52	56	-0,912	0,362
parkolási problémákat fog okozni a városban	*4,37*	*3,15*	*118*	*13*	*41*	*-8,664*	*0,000*
forgalmi torlódásokat fog okozni a városban	*4,32*	*3,54*	*91*	*22*	*59*	*-6,877*	*0,000*

útvonalváltozásokat fog okozni és negatívan fog hatni a forgalom alakulására	*4,18*	*3,43*	*91*	*19*	*62*	*-6,757*	*0,000*
útlezárásai problémákat fognak okozni a városban	*4,15*	*3,45*	*87*	*24*	*61*	*-5,917*	*0,000*
problémákat fog okozni a tömeg	*3,61*	*2,35*	*118*	*12*	*42*	*-8,922*	*0,000*
környezetszennyezést fog okozni	*2,82*	*2,03*	*87*	*24*	*61*	*-5,954*	*0,000*
rongálni fogja a természeti környezetet	*2,74*	*2,06*	*70*	*37*	*65*	*-3,847*	*0,000*
szurkolói zavargásokat fog okozni	*2,04*	*1,33*	*74*	*7*	*91*	*-6,956*	*0,000*

60. táblázat: Páronkénti próbák eredményeiWilcoxon-teszt esetében

Forrás: Saját kutatás, 2017

7.3.6. Tematikus főkomponensek kialakítása

A többváltozós elemzések megalapozásához olyan mutatók kialakítását végeztem el, amelyek segítségével a részletesen vizsgált attitűdök csoportjait egy-egy komplex indikátorral tudom mérni. Az összevont indikátorok kialakítását megelőzően, első lépésként az adatok alkalmasságának vizsgálatára került sor. A skála megbízhatóságának tesztelésére az alfa együtthatót alkalmaztam, amely a skála belső következetességét mutatja. A kérdőívekben szereplő attitűdváltozók belső konzisztenciáját mutató Cronbach-alfa értékek magasnak tekinthetők (0,905 és 0,901 a két kérdőív esetében). A konzisztencia mutatók a pre és post kérdőív esetében, a cronbach-alfa és a varianciaanalízis eredményei a 11. mellékletben találhatóak.

A faktorelemzésbe bevonandó változók alkalmasságát a közöttük fennálló páronkénti kapcsolatok vizsgálatán keresztül is teszteltem. Ennek egyik módszere a páronkénti korrelációs együtthatók vizsgálata volt. A korrelációs mátrix az egyes változók közötti lineáris kapcsolatok erősségét és irányát mutatja; a szignifikáns összefüggések megléte fontos feltétele a faktorelemzésnek, ugyanis ezek alapján mondhatjuk azt, hogy a felhasználni kívánt változók között tartalmi és logikai összefüggés áll fenn (Sajtos- Mitev 2007). Az erős korreláció arra utal, hogy a változók alkalmasak a faktorelemzésre, a túlságosan magas korrelációk pedig azt jelzik, hogy a faktorelemzés során a változók egy faktorba tömörülhetnek. A kialakításra kerülő főkomponenseket alkotó változók közötti páronkénti korrelációs együtthatók vizsgálata során azt tapasztaltam, hogy túlnyomó

többségben szignifikáns, legalább közepes erősségű kapcsolatok állnak fenn, ebben a tekintetben tehát elmondható, hogy a változók alkalmasak a faktorelemzések elvégzésére.

Ugyancsak a változók közötti konzisztencia vizsgálatára szolgál „az anti-image mátrix, amely abból indul ki, hogy a változók szórásnégyzete felbontható magyarázott (image) és nem magyarázott hányadra (anti-image). A faktorelemzés során ezt a felbontást az anti image kovariancia, illetve korrelációs mátrixai mutatják" (Csallner 2015, 47). A kovarianciamátrix esetében azt vizsgálhatjuk meg, hogy a variancia mekkora hányada független a többi változótól, tehát az alkalmasságot az átlón kívül szereplő minél alacsonyabb értékek mutatják. A korrelációs mátrix tekintetében az átlóban szereplő értékeket kell figyelembe venni. Ezek az MSA (measure of sampling adequacy) értékek, amelyek minél inkább közelítenek a maximális, 1-es értékhez, annál szorosabb kapcsolatok mutathatók ki az elemzésbe bevont többi változóval (Sajtos - Mitev 2007). Az elvégzett anti-image tesztek a korrelációs együtthatókhoz hasonlóan a bevont változók alkalmasságát mutatják.

A faktorelemzésbe bevont változók alkalmasságának vizsgálatára a fentieken kívül még két eljárást alkalmaztam. A szfericitásra (kerekség) vonatkozó „Bartlett–teszt azt vizsgálja, hogy a változók az alapsokaságban korrelálatlanok–e, azaz azt teszteli, hogy a korrelációs mátrix főátlón kívüli elemei csak véletlenül térnek-e el a nullától" (Csallner 2015, 48). Ebben a tesztben a cél a nullhipotézis elvetése, mivel a faktorelemzés alapfeltétele, hogy korreláljanak egymással a változók, lehetőleg minél erősebben. A nullhipotézist akkor lehet elvetni, ha a próbához tartozó szignifikaciaszint kisebb 0,05-nél.

Kaiser–Meyer–Olkin tesztet végeztem arra vonatkozóan, hogy a változók mennyire alkalmasak a faktorelemzésre, vagyis megnéztem minden egyes faktor megbízhatósági együtthatóját. A KMO mutatószám az MSA értékek összes bevont változóra vonatkozó átlagát adja meg; minél inkább közelít az érték az 1-hez, annál inkább megfelelőek a változók. Az alkalmasság 0,9–nél nagyobb vagy egyenlő érték esetében kiváló, 0,8-nál nagyobb vagy egyenlő érték esetében nagyon jó a megfelelőség kritikus szintje 0,6. A kialakított főkomponensekhez tartozó KMO-értékek, illetve a Bartlett-tesztek szignifikanciaértékei az 12. mellékletbeb láthatók.

Összességében elmondható, hogy a korreláció jelenléte és szignifikáns volta, a megfelelő MSA, KMO értékek és a szignifikáns Bartlett tesztek azt igazolják, hogy a változók alkalmasak a faktorelemzésre.

A faktorelemzés módszere az adatok tömörítése és az adatstruktúra feltárása céljából került kiválasztásra. Az eljárás során a kiinduló változókat úgynevezett faktorváltozókba vonjuk össze, amelyek közvetlenül nem figyelhetőek meg. Módszerként dominánsan főkomponens-elemzést alkalmaztam, ami a faktorelemzés speciális esete. A kettő között megtalálható néhány alapvető különbség a célban és az értelmezésben, az okság iránya fordított a két eljárásnál: a faktoranalízisnél az okság a globális értékek, vagyis faktorok felől mutat a változók felé, míg a főkomponens analízisnél az okság a változóktól a globális értékek, vagyis a főkomponens felé mutat. Az általános célok is mások a két módszernél. A főkomponens-analízisnél egy adott jellemző vagy jelenség tulajdonságait mérő, egymással tartalmi kapcsolatban lévő változókból próbálunk létrehozni egy olyan indikátort, amely a lehető legkisebb információveszteséggel (vagyis a megőrzött variancia maximalizálásával) adja vissza a jelenséget, míg a faktoranalízis általános célja egy látens struktúra feltárása manifeszt változók segítségével (Münnich - Nagy - Abari 2006).

A két kérdőívben 41-41 attitűd kérdés került felvételre. A tematikus struktúra tekintetében elmondható, hogy az állításokat hét kategóriába sorolhatjuk, amelyeket a 6.2.1 fejezetben mutattam be.

A faktorelemezés két lehetséges módja közül elsőként feltáró jellegű módszert alkalmaztam. A faktorelemzés feltáró jellegű eljárása során először azt kerestem, hogy az adott változók hogyan függnek össze egymással. Második lépésben pedig egy megadott struktúrát teszteltem, a nemzetközi irodalomban már használt faktorstruktúrát próbáltam reprodukálni, amely során azt vizsgáltam, hogy az adott változók hasonló szerkezetbe rendeződnek-e. Ebben az esetben tehát a skála strukturális helytállóságának megállapítására végeztem el a faktorelemzést.

A közös faktorelemzés során az összes változót vizsgálva az a kérdés, hogy hány faktor jön létre, illetve ezek milyen tartalommal rendelkeznek. A faktorok számának meghatározásában több szempontot is figyelembe vettem. Elsőként a Kaiser-kritériumot, amely a sajátértéket használja, és azt mondja ki, hogy csak azokat a faktorokat vegyük figyelembe, amelyek sajátértéke legalább 1. A sajátérték pedig nem más, mint egy faktor

által az összes változó varianciájából magyarázott hányad. A Kaiser-kritérium lényege, hogy „ha egy faktor sajátértéke 1 alá csökken, akkor már kevesebb információt hordoz, mint egy eredeti változó, azaz azt a faktort már nem érdemes használni” (Csallner 2015, 49). A faktorszám meghatározásánál a sajátértékekre támaszkodtam, az illeszkedésvizsgálat pedig a teljes modell alkalmasságát vizsgálja. A maximum–likelihood eljárás alkalmazása ebben az esetben nem a faktorok számának eldöntéséről szól, hanem sokkal inkább arról, hogy miként alakulnak ki a faktorok.

Az ML módszer egy illeszkedési mutatót számol (Goodness-of-fit test) az általunk meghatározott faktorszámra. Az alacsony szignifikanciaszint (0,05, illetve ez alatti érték) azt jelenti, hogy a faktor modell nem illeszkedik jól a megfigyelt adatokra, míg a magas érték azt jelenti, hogy igen. A közös faktorozás esetében a faktorszám megválasztásában jelentős szerepet tulajdonítottam az értelmezhetőségnek és a gyakorlati alkalmazhatóságnak.

A végleges és további használatra alkalmas mutatók kialakítása érdekében főkomponenselemzést végeztem, amelya változók számát csökkenti minimális információveszteség mellett. A létrejött főkomponensek a sajátértékek csökkenő sorrendjében tartalmazzák a megfigyelt változók varianciáját, ahol az első faktor magyarázza legnagyobb részt, míg a többi faktor csökkenő mértékben járul hozzá az összvarianciához (Sajtos - Mitev 2007).

Mivel az eljárás használatának elsődleges célja az volt, hogy a vizsgálati dimenziókban olyan jól használható mutatószámokat hozzak létre, amelyek egyben tartalmazzák a lehető legnagyobb mennyiségű információt, a főkomponensek esetében a minél nagyobb mértékű sűrítés és koncentráció volt a kívánatos. Az eljárás elvégzését követően elmondható, hogy ez a cél teljesült, általánosan magas információtartalmat megőrző főkomponensek jöttek létre. Minden esetben egy olyan főkomponens alakult ki, melynek sajátértéke meghaladja az 1-et, illetve a bevont változók közül mindössze egy olyan volt, amely nem mutatott megfelelő mértékű kommunalitást, ezáltal ki kellett hagynom az elemzésből. A kialakított struktúra a pre- és a post-kérdőív adatai esetében hasonló. A 12. mellékletben láthatók a kialakított főkomponensek alapvető tulajdonságai, illetve az azokat alkotó változók részvételére vonatkozó mutatók. Az eljárás során kialakított főkomponensek egyes esetekhez rendelt pontszámait további elemzésekhez, elsősorban klaszterek kialakításához használtam fel.

7.3.7. A válaszadók homogén csoportjai a rendezvény hatásainak értékelése alapján

A következő lépésben azt kívántam vizsgálni, hogy kialakíthatók-e olyan homogén csoportok a válaszadókból, amelyek a sportrendezvénnyel kapcsolatos attitűdökön alapulnak. Amennyiben létrehozhatók ilyenek, fontos kérdésnek tekinthető, hogy milyen társadalmi jellemzőkkel, tevékenységszerkezettel és szokásrendszerrel írhatók le. Ebből a célból klaszterelemzést végeztem.

A klaszteranalízis alapvető célja, hogy a megfigyelési egységeket viszonylag homogén csoportokba rendezze, az elemzésbe bevont változók alapján. Ez akkor sikeres, ha az esetek hasonlítanak a csoporttársaikhoz, azonban eltérnek más csoportok elemeitől (Sajtos - Mitev 2007). A módszer nem struktúrafeltáró, nem cél a hierarchia építése, de sok esetben ez is megvalósul. Arra használható, hogy az eltérő dimenziókból homogén csoportokat hoz létre. A csoportok kohéziója és a csoportok egymástól való távolsága egyaránt nagy, a klaszterek közötti távolságot maximalizálja. Az elemzésben az esetszám nagysága és a hét főkomponens magas mérési szintje határozta meg, hogy átlag alapú klaszterezést használtam. Az esetszám megfelelően nagy ahhoz, hogy ne az esetek páronkénti összevonásának elvén alapuló hierarchikus módszert alkalmazzak. Nagy elemszám esetén az ebből fakadó struktúra már nehezen értelmezhető. A gyakorlatban az 50 feletti elemszámú minták esetében már nem szoktuk alkalmazni a hierarchikus eljárást.

A hét főkomponens magas mérési szintje pedig meghatározza, hogy miért nem többlépéses módszert használtam. A two-step eljárás arra alkalmas, hogy külön kezelje a kategorikus és a folytonos változókat, ebben az esetben homogén volt az összetétel, így nem kellett ilyesmit alkalmazni.

A klaszterek számának meghatározásakor első lépésben a bevont változók számát kellett figyelembe vennem. Elsődleges szabály, hogy a klaszterek számának alacsonyabbnak kell lenniea bevont változók számánál. Erre való tekintettel négy, öt és hat klasztert létrehozó eljárásokat végeztem. Ebből szakértői döntés alapján az ötklaszteres megoldás bizonyult a legjobbnak. Négy esetében nem váltak szét kellően a csoportok, a „speciális” klaszterek rejtve maradtak. Hat klaszter esetében egy klaszter esetszáma túlzottan alacsony volt, illetve ez a klaszter jellege alapján nem is mutatott karakterizálható eltérést. A klaszterelemzés először a pre-adatbázison került végrehajtásra, majd az innen származó végleges klaszterközéppontok kerültek felhasználásra a post-adatbázis főkomponensein. Ez azt jelenti, hogy ennél az eljárásnál iteráció nem, csak klasszifikáció történt, így ebben az

esetben létrejövő klaszterközéppontok csak minimális elmozdulásokat mutatnak a pre klaszterközépontokhoz képest, amit a post főkomponensek kismértékben eltérő skálaterjedelme okoz.

Az eljárás a következő lépésekben ment végbe:

Iniciális klaszterközéppontok kialakítása (a bevont változók első k - k: klaszterek száma - elemének átlaga).

A maradék elemek bevonása, ez alapján módosulnak a klaszterközéppontok. Ezzel lezárul a klasszifikációs eljárás.

A kialakult csoportoknak megfelelően megtörténik a klaszterközéppontok újraszámolása. Ennek során megtörténhet, hogy egyes elemek átkerülnek egy másik klaszterbe. Ez az iteráció. Addig tart, amíg már nem változik egy elem helye sem vagy addig, amíg engedjük. Az elemzésben maximum húsz lépést tettem lehetővé, de nem ment végig, tizenegy iterációt követően stabil lett a struktúra.

A fenti lépéseket követően kialakult közös klaszterváltozó a klasztertagságot fejezi ki, amely alapján minden esetet csoportokba tudunk sorolni.

A 61. táblázatban láthatók a végleges klaszterközéppontok. A klaszterelemzésbe bevont főkomponensek közül négy – gazdaság, turizmus, társadalom, sport – pozitívan, míg az infrastruktúra, a társadalom és a környezet negatívan definiált.

	Főkomponens						
	gazdaság	turizmus	infrastruktúra	társadalom	közlekedés	környezet	sport
1.	0,5480	0,5973	-0,4623	0,5139	0,0306	-0,5080	0,3860
2.	-1,4289	-1,5757	1,2784	-1,5253	0,6338	0,8910	-1,4140
3.	-0,0498	0,0469	0,3220	0,1687	0,5968	1,0582	0,0517
4.	-0,5615	-0,4874	0,4971	-0,5653	0,1467	-0,1975	-0,4480
5.	1,17576	1,0677	-1,3633	1,1162	-1,4172	-0,8854	1,2018

61. táblázat: Végleges klaszterközéppontok

Forrás: Saját kutatás, 2017

A klaszterközéppontok alapján az egyes klaszterek jellemzői a következőek:

1. Pozitív hozzáállásúak: akik bizakodóak, lehetőséget adnak arra, hogy a rendezvény pozitív hatásokat érhet el. Pozitívan definiált faktorok esetében enyhén pozitív, a negatívan definiáltak esetében két pozitív és egy semleges megítélés mutatható ki. Ide tartoznak azok, akik a közlekedési hatásokat tekintve semlegesek, a többi esetben enyhén pozitív az attitűdjük.

2. Ellenzők: Erősen negatív megítélés jellemző rájuk mind a hét főkomponens esetében. Ők azok, akik elutasítják a rendezvény lehetséges pozitív hatásait, azokat általánosságban negatívnak látják.

3. Környezetüket féltő semlegesek: akik félnek a közlekedési fennakadásoktól és a környezetük károsodásától, például, hogy beparkolnak eléjük vagy, hogy fák kerülnek kivágásra. A közlekedés és a környezet témában erősen negatívattitűdök tükröződnek. A többi témában semlegesnek tekinthetők.

4. Pesszimisták: akik enyhén negatívan viszonyulnak a hatásokhoz. A közlekedés és környezet tekintetében inkább semlegesek.

5. Az igazán lelkesek: akik optimisták a hatásokkal kapcsolatban, mind a hét főkomponens esetében erősen bizakodó a hozzáállásuk.

Az egyes klaszterek társadalmi háttér, életminőség, illetve a sporthoz, sportrendezvényekhez való hozzáállás tekintetében az alábbiakkal jellemezhetők:

1. Pozitív hozzáállásúak

A pozitív hozzáállásúak között a középfokú végzettségek felülreprezentáltsága jellemző.

A csoportban meghatározó a hetente többszöri sportolás.

A városi szolgáltatásokkal, anyagi helyzetükkel, foglalkozásukkal/munkahelyükkel és egészségükkel az átlagnál elégedettebbek.

A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak azok, akik gyakran olvasnak sporthíreket újságban és interneten, gyakran néznek sporthíreket és sportközvetítéseket a TV-ben.

A pozitív hozzáállásúak 54,7%-a szerint a nemzetközi sportrendezvények *nagyrészt* hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

A csoportban felülreprezentáltak azok, *akik támogatják,* hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

2. Ellenzők

Az elutasítók között a gazdasági aktivitás szerinti legaktívabb korosztály a 40-49 és a 50-59 korosztály a felülreprezentált.

A felsőfokú végzettségűek aránya ebben a csoportban magasabb, mint a teljes minta esetében. Foglalkoztatási státuszuk szerint az alkalmazottak a felülreprezentáltak.

A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak, akik sohasem olvasnak sporthíreket újságban és interneten, sohasem néznek sporthíreket és sportközvetítéseket a TV-ben.

Az ellenzők esetében 44,6% szerint a nemzetközi sportrendezvények *egyáltalán nem* járulnak hozzá a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

A csoportban erősen felülreprezentáltak azok, aki *egyáltalán nem értenek* egyet azzal az állítással miszerint nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.

A csoportban felülreprezentáltak azok, akik *nem támogatják*, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

3. Környezetüket féltő semlegesek

A klaszterbe tartozók között felülreprezentáltak a nők és a fiatalabb korosztály tagjai, a 14-19 és 20-29 év közötti életkorúak.

A csoport életkori sajátosságából is adódik, hogy ebben a csoportban az alapfokú végzettségűek és foglalkoztatási státusz szerint pedig a tanulók vannak felülreprezentálva.

A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak, akik ritkán olvasnak sporthíreket újságban és interneten, ritkán néznek sporthíreket és sportközvetítéseket a TV-ben.

A környezetüket féltő semlegesek hozzáállásúak 50,8%-a szerint a nemzetközi sportrendezvények *nagyrészt* hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. A semleges csoportban felülreprezentáltak azok, akik támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

4. Pesszimisták

A felsőfokú végzettségűek itt az átlagnál magasabb szinten jelennek meg a csoportban.

A sportolási szokásaikat tekintve felülreprezentáltak azok, akik soha nem sportolnak.

A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak, akik ritkán néznek sportközvetítéseket.

A pesszimisták esetében 35,4% egyet is ért, és nem is azzal az állítással, hogy a nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz

5. Az igazán lelkesek

Az igazán lelkesek csoportjába tartozók között felülreprezentáltak a nők és az idős korosztály tagjai, akik a 60 éves vagy afelett lévő korosztályba tartoznak.

A csoport életkori jellemzőiből adódóan a foglalkozatási státuszuk szerint ők többségében inaktívak. A klaszterben felülreprezentáltak azok, akik gyermekkorukban ötnél több évet sportoltak.

A városi szolgáltatásokkal, anyagi helyzetükkel, foglalkozásukkal/munkahelyükkel és egészségükkel az átlagnál elégedettebbek a csoport tagjai.

A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak, akik gyakran olvasnak sporthíreket újságban és interneten, gyakran néznek sporthíreket és sportközvetítéseket a TV-ben.

Az igazán lelkesek esetében 82,7% szerint a nemzetközi sportrendezvények *egyértelműen hozzájárulnak* a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

A csoportban erősen felülreprezentáltak azok, aki szerint a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai.

Az igazán lelkesek 100%-ban támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

A 12. mellékletben láthatók az egyes klaszterekbe tartozók megoszlásai szocio-demográfiai jellemzőik, sportfogyasztási szokásaik és a sportrendezvényekhez való hozzáállásuk alapján.

A klaszterelemzéshez kapcsolódó hipotézis szerint az életminőséggel való nagyobb mértékű elégedettség a nemzetközi sportrendezvények magasabb szintű támogatásával jár együtt. Az

élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, aki elégedett az életével, az elégedett a várossal. Ennek bizonyítására a klaszterjellemzők vizsgálata és későbbiekben bemutatásra kerülő többszörös lineáris regressziós modell alapján kerül sor.

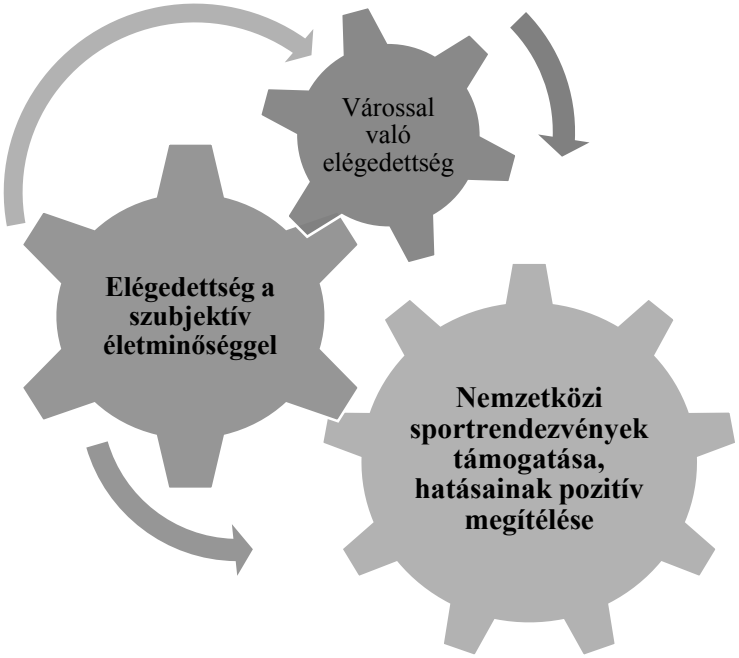

20. ábra: Életminőség. Várossal való elégedettség. Nemzetközi sportrendezvények.
Forrás: Saját szerkesztés, 2017

A klaszterjellemzők vizsgálatának segítségével lehetőség nyílt annak a feltételezésnek a tesztelésére, miszerint a nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll sportfogyasztási aktivitással.

A klaszterekbe való besorolás alapján elmondható az, hogy a pozitív hozzáállásúak és az igazán lelkesek, tehát a nemzetközi sportrendezvények tekintetében pozitív klaszterek sportfogyasztásukban elkülönülnek a többitől. Támogatásukban is magasan átlag felettiek.

A nemzetközi sportrendezvények általános megítélése és a sportfogyasztás között további kapcsolatot feltételezve páronkénti próbákkal is tesztelhetők a következő állítások közötti összefüggések. A kategóriánkénti megoszlásokat és a függetlenségvizsgálatok eredményét mutatja a 62. táblázat. Látható, hogy minden esetben szignifikáns a kapcsolat és a cellánkénti megoszlások alakulásából a pozitív irány is megmutatkozik.

		Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken?		Milyen gyakran szokott Ön szurkolóként sportrendezvényre járni?			
		igen	nem	gyakran	ritkán	soha	**teljes**
A nemzetközi spotrendezvények hozzájárulnak a pozitív változáshoz	egyáltalán nem	7,3	11,8	8,8	7,1	18,8	**9,6**
	nagyrészt nem	7,1	14,2	10,4	7,6	21,6	**10,7**
	igen is meg nem is	13,6	19,9	11,0	16,8	20,4	**16,7**
	nagyrészt igen	36,3	32,0	33,5	36,8	25,1	**34,1**
	teljesen igen	35,8	22,2	36,3	31,7	14,1	**28,9**
		sig: 0,000		sig: 0,000			
A nemzetközi spotrendezvények előnyei nagyobbak	egyáltalán nem	7,6	15,0	11,1	7,8	23,7	**11,3**
	nagyrészt nem	8,1	19,3	6,1	11,9	25,7	**13,8**
	igen is meg nem is	15,0	19,2	11,7	17,2	20,9	**17,1**
	nagyrészt igen	34,0	28,3	31,7	34,9	17,7	**31,1**
	teljesen igen	35,4	18,2	39,4	28,3	12,0	**26,7**
		sig: 0,000		sig: 0,000			
Támogatja a rendezést	nem	14,1	25,0	10,7	13,8	47,2	**19,4**
	igen	85,9	75,0	89,3	86,2	52,8	**80,6**
		sig: 0,000		sig: 0,000			

62. táblázat: Kategóriánkénti megoszlások és a függetlenségvizsgálatok eredménye

Forrás: Saját kutatás, 2017

A bevonódás mértékének kvalitatív eszközökkel való vizsgálatáról már esett szó a 6.1 fejezetben. A különböző szintek vizsgálata lehetséges a kérdőíves vizsgálat eredményein keresztül is. Abból a feltételezésből indulok ki, hogy a rendezvényhez való pozitív viszonyulás magasabb fokú bevonódással jár együtt. Ennek vizsgálatára alkalmasak a kialakított klaszterek, a bevonódás különböző szintjeiben érintettek csoportokon belüli megoszlásának megfigyelésével.

A 21. ábra azt mutatja meg, hogy a két pozitív klaszterbe tartozó csoport a bevonódás egyes szintjein milyen arányt képvisel. A felhasznált változók az alábbiak:

Versenyek követése: azok aránya, akik bármilyen formában (TV, internet, sajtó, helyszín) követték a versenyeket.

Kísérőprogramok: azok aránya, akik részt vettek az EYOF kísérőprogramjain.

Helyszíni részvétel: azok aránya, akik kilátogattak a versenyekre.

Megnyitó: azok aránya, akik részt vettek a megnyitón.

Önkéntesség: az önkéntesek aránya

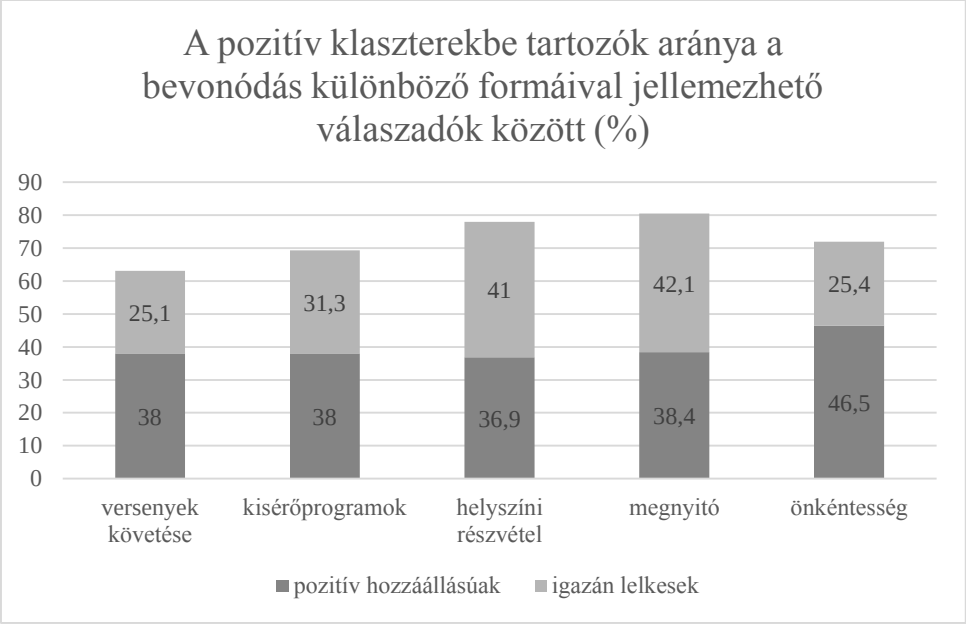

21. ábra: A pozitív klaszterekbe tartozók aránya a bevonódás különböző formáival jellemezhető válaszadók között (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

A bevonódás különböző szintjei szerint a két pozitív hozzáállásúnak tekintett klaszterbe tartozók részarányát megfigyelve elmondható, hogy a bevonódás intenzitásának növekedésével párhuzamosan a pozitív klaszterekben mutatkozó koncentráció is erősödik. Ez a trend a bevonódás legmagasabb szintjeként jellemezhető önkéntesség esetében nem érvényesül ugyan, de amennyiben csak a koncentrációt nézzük, itt is elmondható, hogy a vizsgált két klaszterbe tartozók a mintában mutatkozó arányukhoz képest másfélszeresen felülreprezentáltak.

7.3.8. A sportrendezvény hatásértékelésének komplex modellje

A modellalkotás célja, hogy feltárjam, hogy a hatások (továbbá a puha és a kemény örökség) megítélésében milyen tényezők játszanak szerepet, azok milyen erősségűek, közvetlenek vagy közvetettek?

A modell kialakításában a post-adatbázist használtam, amelyben 703 teljesen kitöltött kérdőív került felvételre. Az adatbázis súlyozott, tehát reprezentatív az alapsokaságra vonatkozóan. A nemzetközi szakirodalom feldolgozása alapján megkülönböztethetünk hatásokat, puha és kemény örökséget is. Három összevont változó készült az állítások csoportosítása alapján (63.táblázat).

Hatás: amely automatikusan megtörténik az esemény következtében

Puha örökség: emberek tapasztalta, attitűd, magatartás

Kemény örökség: kemény örökség pl: sportlétesítmények hosszútávon

Hatás: automatikusan megtörténik, az esemény következtében	**Örökség: ami megmarad, ami fenntartható**	
	sportlétesítmények hosszútávon, infrastruktúra	**emberek tapasztalta, attitűd, magatartás**
Hatás	**Kemény örökség**	**Puha örökség**
segíti a helyi kereskedelmet	új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi	a városi büszkeség erősödik
új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot	az infrastruktúra fejlesztését eredményezi	az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik
lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg	új létesítménye (i), a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak	a közösségi összetartozás erősödik
új foglalkoztatási területet hoz létre (a sportgazdaság területét)		
hatásaként új álláslehetőségek jöttek létre a városban		
beruházásai elvonják a forrásokat más területekről		
növeli a város szállodai kapacitásának kihasználtságát		
lehetőséget ad a város kulturális értékeinek bemutatására		
élénkíti a társasági életet		

lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését
lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására
új sportágakkal (súlylökés, kalapácsvetés, magasugrás) ismerteti meg a helyi lakosokat

63. táblázat: Három összevont változó az állítások csoportosítása alapján

Forrás: Saját kutatás, 2017

A regressziós modellekben szereplő független változók az alábbi módon kerültek kialakításra:

1. Sportfogyasztás

- ✓ Sportmédia fogyasztás: a kérdőívben vizsgált médiafelületekre vonatkozó gyakoriságok alapján (Milyen gyakran néz/hallgat vagy olvas sporthíreket újságban, sporthíreket tv / rádióban, sporthíreket interneten, sport hetilapot /magazint, sportesemény közvetítést?) Az egyedi változók három gyakorisági kategóriáját (gyakran, ritkán, soha) alapul véve a legnagyobb számban említett gyakoriságot vettem alapul.
- ✓ Szabadidő: (Mivel és milyen gyakran tölti el szabadidejét?) - sportrendezvény látogatásának említése három gyakorisági kategóriában
- ✓ Milyen gyakran szokott Ön szurkolóként sportrendezvényre járni? - három gyakorisági kategória.
- ✓ Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken? - dichotóm (igen-nem) változó.

A négy bemeneti változó pontszámaiból kumulatív indexet készítettem.

2. Sportolási szokások

- ✓ Jelenleg sportol–e?- dichotóm változó
- ✓ Gyermekkorában hány évet sportolt? - három kategória
- ✓ Igazolt sportoló-e? - dichotóm változó

Ebben az esetben ugyancsak kumulatív index készült.

3. Szubjektív életminőség

A szubjektív életminőség tényezőinek – anyagi helyzet, munkahely, egészségi állapot – tízfokú skálán való értékeléséből származó pontszámok átlaga.

4. Város értékelése

Győr különböző jellemzőivel, adottságaival és szolgáltatásaival kapcsolatban a kérdőívben 15 tényezővel kapcsolatos elégedettségre kérdeztem rá ötfokozatú skála segítségével. Az összevont mutató a 15 értékelés átlagpontszáma.

5. Rendezvény iránti érdeklődés

- ✓ Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál versenyeit, programjait?- Dichotóm változó, a rendezvény követésének bármely módját tartalmazza.
- ✓ Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megnyitóját? - háromfokozatú skála (személyes jelenlét, közvetítés, nem követte)
- ✓ Részt vett-e az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál kísérőprogramjain? dichotóm változó

A fenti elemekből kumulatív index készült.

6. Sportrendezvényhez való általános hozzáállás

A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz -ötfokozatú skála

A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai. -ötfokozatú skála

Támogatom, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont. - dichotóm változó

A fenti elemekből kumulatív index készült.

7. Bevonódás

Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál versenyeit, programjait? - személyesen

Hogyan követte az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megnyitóját? – személyesen

Részt vett-e az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál kísérőprogramjain?- személyesen

Mi volt a programja 2017. július 23 - 29. között? – Önkéntesként dolgoztam.

A fentiek alapján létrejött a 7 független változó, amelyek tulajdonságaikat tekintve magas mérésű szintűek. Ezeket a változókat használjuk a modellben.

7.3.9. A modell kialakítása

A modell kialakítását lineáris regresszió alkalmazásával végeztem el, amely egy olyan paraméteres eljárás, mely feltételezi a magyarázó (X) és a magyarázott (y) változó közti lineáris kapcsolatot. Ez azt jelenti, hogy lineáris regresszió becslése során a mintavételi adatok pontfelhőjére igyekszünk egyenest illeszteni.

A regressziós egyenes egy átfogó képet ad arról, hogy y várhatóan hogyan változik X változásának hatására. „Ha két folytonos változó lineáris kapcsolatban van egymással, akkor az egyik segítségével előrejelezhetjük a másik értékét. Szükségünk van a függő és független változó kiválasztására, de ez nem jelent oksági kapcsolatot! Azt sem jelenti, hogy megértettük volna a kapcsolatot, de az összefüggés segítheti a megértését a kapcsolatnak és legfőképp releváns előrejelzéseink lehetnek. Minél szorosabb két változó kapcsolata, annál kisebb lesz az előrejelzés hibája" (Balázs 2011, 3).

A lineáris regresszió alkalmazásának feltételei:

A változók alkalmassága: Mind a függő, mind pedig a független oldalon magas mérési szintű változóknak kell lennie. A függő változónál ez egyértelműen teljesül, önmagában egy intervallumskáláról van szó. A független változók esetében ennél némileg bonyolultabb a helyzet. A dummy változókból készített indexeket, illetve az átlagértékeket kezelhetjük skálaszintűként, így fenntartás nélkül alkalmasak a modellbe való bevonásra. Probléma azokkal a független változókkal adódik, amelyek eltérő skálákból készített kumulatív indexek. Így szerepelnek a modellben ordinális mérési szintű változók is. Felhasználásuk során abból indultam ki, hogy a mögöttük lévő kategóriák tartalma jól definiálható és elkülöníthető (Székelyi – Barna 2003).

Más módon adja meg a változók alkalmasságát a próbákhoz tartozó magyarázott hányad mértéke, ami nem a próba elvégzésének feltétele, inkább ez alapján hozunk döntést arról, hogy megfelelő mértékű hatást tulajdonítunk-e a független változóknak.

Figyelembe kell még venni egyéb feltételek teljesülését is a lineáris regresszió elvégzésekor, ilyen az állandó variancia, a linearitás, a normalitás, illetve többváltozós lineáris regresszió esetén a függetlenség. A bevont változók eloszlási tulajdonságaik alapján megfelelőnek tekinthetők, nem renedelkezünk olyan outlierekkel, amelyek a reziduálisok azonos szóródását akadályozzák, illetve mivel GLS-eljárást alkalmazok, biztosítva van, hogy a reziduálisok várható értéke nulla. A reziduálisok korrelálatlanságát a Durbin-Watson próba

segítségével vizsgáltam. Az analitikus regresszió számítás célja az, hogy a tényezőváltozónak az eredményváltozóra gyakorolt hatását matematikai modell segítségével fejezze ki. A matematikai modellben specifikáljuk az analitikus regressziós függvényt.

A módszer alkalmazása során voltak olyan regressziós eljárások, amely önmagukban is kis modellként is működnek, illetve egy-egy hipotézishez is köthetőek. Az elvégzett regressziós próbák megadják a közvetlen és közvetett hatások erősségét. Az elemzés során a lineáris regresszió enter eljárását alkalmaztam.

A hét független változó kétszintű hierarchiában helyezkedik el. Az első szint a sportos érdeklődés, a sportfogyasztási szokások, a város és a szubjektív életminőség megítélése. A második szinten az esemény iránti érdeklődés, a sportrendezvényhez való általános hozzáállás és a bevonódás jelenik meg. A független változók két szintje egymásra épül, ezáltal vizsgálhatók a közvetlen, illetve közvetett hatások is. A hatások vizsgálata esetében egyrészt arra koncentráltam, hogy van-e szignifikáns kapcsolta a független és függő változók között, másrészt pedig ezen hatások erősségét is vizsgáltam. Ennek eredményeképpen a 23. ábrán látható útmodell rajzolható fel.

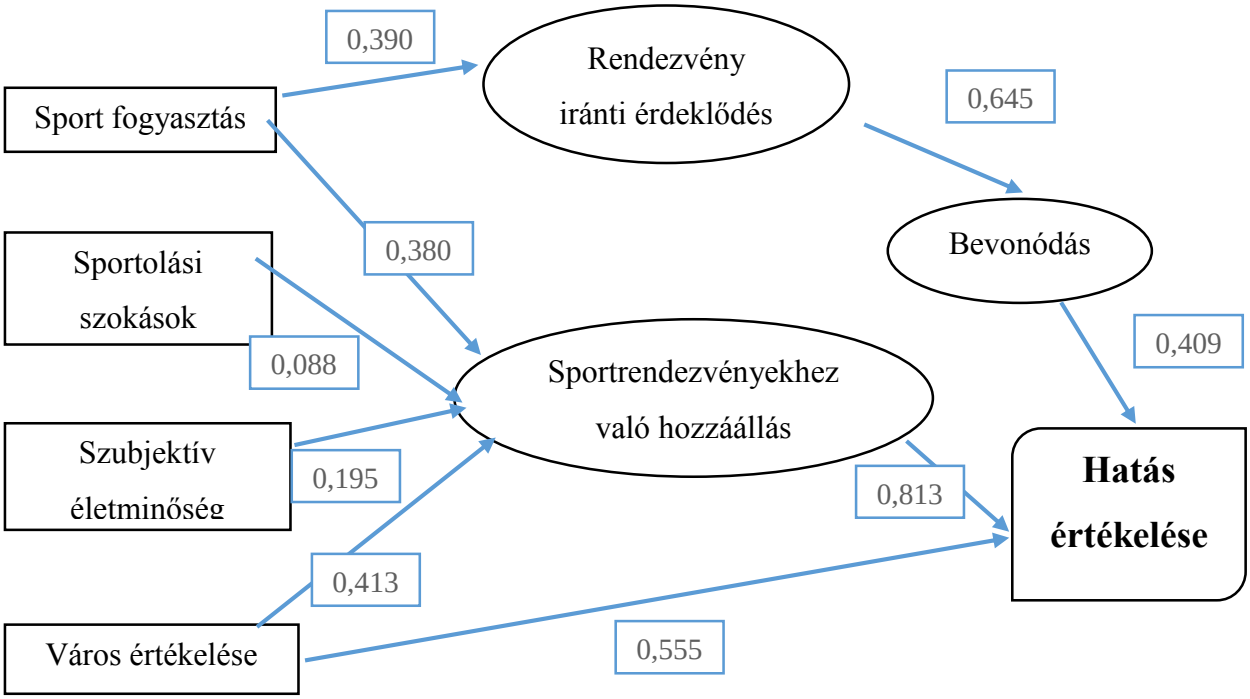

22. ábra: Útmodell

Forrás: Saját kutatás, 2017

A modellben azonosított és szerepeltetett hatások esetében két kritériumnak kellett teljesülnie. Elsőként a független változó hatásának szignifikánsnak kellett lennie. A második feltétel a megfelelő mértékű magyarázati hányad volt, a modellben azok a kapcsolatok szerepelnek, amelyek esetében a független változó a függő varianciájának több mint 10%-át magyarázza. Az ábrán a jelzett két kritériumnak megfelelő hatásokhoz tartozó bétaegyütthatók értéke látható, ezek egymással összehasonlíthatók, minél magasabb az érték annál nagyobb a hatás erőssége.

Elsődlegesen három kapcsolat határozható meg közvetlenül. A legerősebb kapcsolat a sportrendezvényekhez való hozzáállás, a város értékelése, majd a személyes, aktív bevonódás és a hatások értékelése között van. A modell utakat jelöl. A város pozitív értékelése közvetlen módon meghatározza a hatások értékelését, azonban meghatározza a sportrendezvényekhez való hozzáállást is.

A modell működését a hatások esetében vizsgáltam először, majd a puha és kemény örökség esetében is, amelynek eredményeit a táblázat mutatja. A puha és kemény örökség esetében is hasonló a felépítés, tehát ebből megállapítható, hogy nincs differenciált gondolkodás a hatások, puha és kemény örökség esetében. A kapott hierarchiák megegyezőek.

	hatás			kemény örökség			puha örökség		
	rsquare	sig	beta	rsquare	sig	beta	rsquare	sig	beta
város értékelés	0,307	0,000	0,555	0,249	0,000	0,500	0,220	0,000	0,470
sportrendezvény hozzáállás	0,661	0,000	0,813	0,585	0,000	0,766	0,550	0,000	0,742
bevonódás	0,166	0,000	0,409	0,171	0,000	0,415	0,147	0,000	0,385

64. táblázat: Útmodell a puha és a kemény örökség esetében

Forrás: Saját kutatás, 2017

8. A kutatás hipotézisei és/vagy kutatási kérdések bizonyítása

A hipotézisek, kutatási kérdések kialakítása során a nemzetközi sportrendezvényekre vonatkozó általános állításoktól közelítettem a konkrét gyakorlati eset az EYOF-re vonatkozó állításokhoz. A bizonyítás esetében a kvantitatív és a kvalitatív eszközöket egyaránt használtam.

H1:	A nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll sportfogyasztási aktivitással.	elfogadva
H2:	Aki az életminősége szubjektív megítélése szerint elégedett, az támogatja általánosságban a nemzetközi sportrendezvények szervezését és hatásait pozitívan ítéli meg. Az élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, a városi szolgáltatások pozitív megítélésével.	elfogadva
H3:	H3: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivállal kapcsolatos várható és tapasztalt hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások elmozdulása pozitív irányú.	elfogadva
H4:	Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál pozitívan befolyásolta, erősítette az emberek jó érzését, büszkeségét.	elfogadva
H5:	EYOF esetében a szervezőváros részéről megvalósult a stratégai a tervezés a pozitív hatások minél erősebb megjelenése érdekében.	elfogadva
	H5.1. A stratégiai célként megfogalmazott „lakosok minél erősebb bevonása és elkötelezetté tétele az EYOF iránt” megvalósult.	elfogadva
	H5.2. A stratégiai célként megfogalmazott „minél erősebb kapcsolódás a városfejlesztési célok és az EYOF között” megvalósult.	elfogadva
H6:	Minél magasabb fokú a bevonódás annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek azon csoportjaira, hogy pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez.	elfogadva

	Kvalitatív			**Kvantitatív**					
	Megfigyelés	Kiscsoportos	Szakértői interjúk	Átlagértékek pre- post elmozdulása	Faktorelemzés	Nem paraméteres teszt	Klaszterelemzés	Lineáris regresszió	Modellállítás
H1					✓		✓	✓	
H2					✓		✓	✓	
H3						✓			
H4	✓	✓		✓					
H5			✓						
H5.1.			✓						
H5.2.			✓						
H6							✓	✓	✓

65. táblázat: A hipotézisek bizonyítására használt módszertani eszközök

Saját szerkesztés, 2018

Hipotézis 1.

H1: A nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll a magas sportfogyasztási aktivitással.

A hipotézis bizonyítására a klaszterelemzés és a lineáris regresszió elemzésének eredményeit használom fel. A klaszterelemzés során öt klaszter jött létre, amelyek a klaszterközéppontok alapján az a következő jellemzőkkel rendelkeznek. (1. Pozitív hozzáállásúak. 2. Ellenzők. 3. Környezetüket féltő semlegesek. 4. Pesszimisták. 5. Az igazán lelkesek.) A pozitív hozzáállásúak, akik túlnyomó többségben támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont és szerintük a nemzetközi sportrendezvények nagyrészt hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz, a sportfogyasztási szokásaik tekintetében kiugró intenzitást mutatnak, gyakran olvasnak sporthíreket újságban és interneten, gyakran néznek sporthíreket a TV-ben és sportközvetítéseket. Az igazán lelkesek esetében 82,7 % szerint a nemzetközi sportrendezvények egyértelműen hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. A csoportban erősen felülreprezentáltak azok, akik szerint a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai. Az igazán lelkesek 100%-ig támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont. A sportfogyasztási szokások esetében a csoportban felülreprezentáltak azok, akik gyakran olvasnak sporthíreket újságban és interneten, gyakran néznek sporthíreket a TV-ben és sportközvetítéseket.

Klaszterek alapján bizonyítás: A pozitív hozzáállásúak és az igazán lelkesek, tehát a nemzetközi sportrendezvények tekintetében pozitív klaszterek sportfogyasztásukban elkülönülnek a többitől. Támogatásukban is magasan átlag felettiek. A nemzetközi sportrendezvények általános megítélése és a sportfogyasztás között további kapcsolatot feltételezve, szignifikáns összefüggések mutathatók ki páronkénti próbákkal a teljes mintára vonatkozóan. A páronkénti összevetések esetében a függetlenségvizsgálatok eredménye alapján mindenhol szignifikáns eltérés tapasztalható a sportfogyasztási szokások által képzett csoportok között a sportrendezvény megítélése tekintetében. (62. táblázat) Ezek a kapcsolatok minden esetben pozitív irányúak, tehát a sportrendezvények minél gyakoribb látogatása összekapcsolható a sportrendezvények előnyös megítélésével és támogatásával.

Hipotézis 2.

H2: Aki az életminősége szubjektív megítélése szerint elégedett, az általánosságban ámogatja a nemzetközi sportrendezvények szervezését és hatásait pozitívan ítéli meg. Az élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, a városi szolgáltatások pozitív megítélésével. Ennek bizonyítására a klaszterjellemzők és a többszörös lineáris regresszió eljárás során kialakított modell alapján kerül sor.

A klaszterjellemzők alapján a pozitív hozzáállásúak a városi szolgáltatásokkal, anyagi helyzetükkel, foglalkozásukkal/munkahelyükkel és egészségükkel az átlagnál elégedettebbek. A pozitív hozzáállásúak esetében a többi klaszterhez képest magasabb azoknak az aránya akik, szerint a nemzetközi sportrendezvények nagyrészt hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. A csoportban felülreprezentáltak azok, akik támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont. Az igazán lelkesek a városi szolgáltatásokkal, anyagi helyzetükkel, foglalkozásukkal/munkahelyükkel és egészségükkel az átlagnál elégedettebbek. Az igazán lelkesek esetében 82,7 % szerint a nemzetközi sportrendezvények egyértelműen hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz A csoportban erősen felülreprezentáltak azok, akik szerint nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai. Az igazán lelkesek 100%-ig támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont. A lineáris regresszió eredményeiből létrehozott modell jól mutatja, hogy az életminőség szubjektív értékelése és a város értékelése, mint független változó meghatározza a rendezvényhez való hozzáállást. A város jellemzőinek pozitív értékelése erősebb hatást gyakorol a rendezvényhez való hozzáállásra.

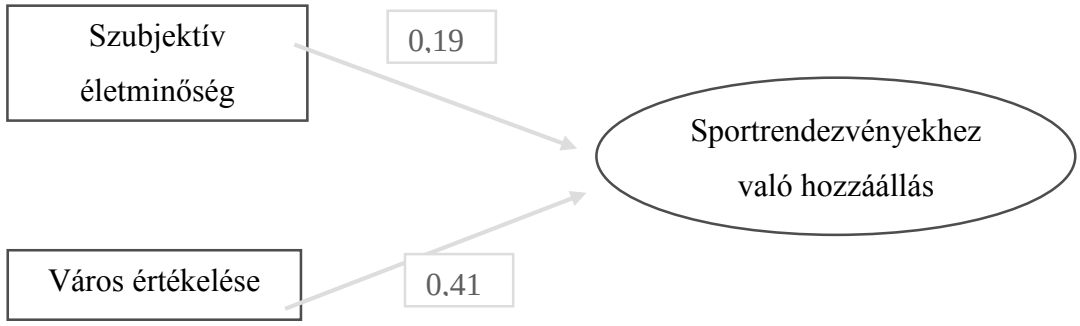

23. ábra: Az életminőség szubjektív értékelése, a város megítélése és a nemzetközi sportrendezvények megítélése közötti kapcsolat.

Forrás: Saját kutatás, 2017

A két kiinduló tényező – a város különböző jellemzőinek és szolgáltatásainak értékelése, valamint a szubjektív életminőség - egymással is kapcsolatban van; az ezeket megragadó komplex mutatók között közepes erősségű pozitív korreláció áll fenn, és ezen kapcsolatok megléte a szubjektív életminőség és a város jellemzőinek egyedi mutatóinak túlnyomó többsége esetén is megfigyelhető.

Hipotézis 3.

Harmadik lépésben már az EYOF-re konkretizálva, a kutatás pre és post megvalósítási módja adta lehetőséget kihasználva, arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen elmozdulások tapasztalhatok, a várt és a megtapasztalt hatások megítélésben.

H3: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivállal kapcsolatos hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások megítélése pozitív irányú elmozdulást mutat.

Az elmozdulások a 172 esetszámú metszet adatbázison kerültek megvizsgálásra, amely azokat a válaszadókat tartalmazza, akikről tudott, hogy a pre és a post kérdőívet is kitöltötték. A vizsgálat arra irányult, hogy a panelben szereplőknek hogyan változott a hatások megítéléséről alkotott véleményük. A hipotézis teszteléséhez nemparaméteres próbát, Wilcoxon-tesztet alkalmaztam.

Sziginifikáns elmozdulás az értékelésekben 16 változópár esetében volt tapasztalható, mindegyikről elmondható, hogy irányuk pozitív volt. A megváltozott attitűdök alapvetően három csoportba sorolhatók.

1. Közvetlen, mindennapi tapasztalatok: ide tartoznak a közlekedési és környezeti problémákkal kapcsolatos állítások. Összefoglalva elmondható róluk, hogy ezek konkrétan, azonnali percepciók által értékelhetők. A viszonyulások pozitív elmozdulása feltételezhetően a vártnál pozitívabb tapasztalatok rendezvény ideje alatt való megélésének köszönhető.
2. Társadalmi hatások: olyan elvontabb tényezők, amelyek nem részei a mindennapi gondolkodási sémáknak, tehát a velük kapcsolatos ítéletalkotást stimulálják a rendezvénnyel kapcsolatos élmények, amelyek az eredmények tükrében alapvetően pozitívak voltak. Ide tartoznak a sportolási szokások megváltozásával kapcsolatos állítások is.

3. Gazdasági és infrastrukturális hatások: a pozitív változások mögötti mechanizmusok az előző kategóriához hasonlóan jellemezhetők; ezen faktorok esetében az előzetes elképzelések általában kevéssé konkretizáltak.

Hipotézis 4.

H4: Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál pozitívan befolyásolta, erősítette az emberek jó érzését, büszkeségét.

A negyedik hipotézis a nemzetközi sportrendezvény társadalmi hatásaival kapcsolatos, a Taks féle társadalmi hatások meghatározásából kiindulva. Taks szerint a társadalmi hatás arra utal, ahogyan a sportesemény a kollektív és egyéni értékrendeket, a viselkedésmintákat, a közösségi struktúrákat, az életmódot és az életminőséget (Taks 2013) megváltoztatja.

Összefoglalva, a társadalmi hatás három fő szempontja azonosítható, a hipotézis esetében én a másodikkal foglalkozom részletesen. Vagyis az attitűdök és meggyőződések: a sportesemények milyen mértékben befolyásolják az emberek hiteit, attitűdjeit, normáit és értékeit (pl. Büszkeség, boldogság, "jó érzés").

A kutatási módszerek közül jelen hipotézist a megfigyelés tapasztalatai által kívánom bizonyítani. A megfigyelés a rendezvény ide alatt a nyitórendezvényen és a sportversenyek alatt került lebonyolításra. Az elsődleges tapasztalatok az alábbiakban összegezhetőek:

- A győriek a megnyitórendezvény teltházas résztvevői számával és a Dunakapu téri közvetítés iránti érdeklődésükkel kifejezték érdeklődésüket, a nemzetközi sportrendezvény iránt. A megnyitó rendezvény jegyeiért fizetőképes keresletként jelentek meg a piacon.
- A megnyitó kulcsüzenetei a következőek voltak:
  Együvé tartozás érzése, mi győriek, egy család vagyunk – Mi együtt megcsináltuk!
- Az összetartozás élményének átéléséhez a szervezők számos akciót valósítottak meg. Az együtt – élmény kifejezését segítette a PixMob 16.000 db LED- karkötője.A lelátón helyet foglalók számára igazi közösségi élményt hozott a megnyitó, a 16 ezer egyszerre villanó karkötő 16 ezer egyszerre dobbanó szívet is jelentett.
- Győr kulturális életének, értékeinek bemutatása igazi győri élményt nyújtott a nézőknek. A büszke tekinteteket, a boldog önfeledt szórakozás élményét adta a program.

- A sportversenyeken a létesítményekben sokszor telt ház fogadta a résztvevőket, az esemény népszerűségét tükrözi a 80 ezres látogatói szám.
- A győri sportolók versenyein még kiemeltebb érdeklődés kísérte a versenyt.
- Sipőcz Richárd sikere tökéletes példája az EYOF céljának, közös élményt, büszkeséget, örömet szerezni a lakosoknak, okos, felkészült, intelligens és tehetséges példaképeket állítani a fiatalok elé.
- Az, aki kilátogatott és részesévé vált, bevonódott a rendezvény áramlatába, osztozott a sikerekben és átélte azt a jó érzést, hogy a fantasztikus teljesítmények által szép sikerek, fényes érmek és új példaképek születtek.

A kiscsoportos beszélgetés egyik üzenete is a hipotézis elfogadását támasztja alá miszerint, a rendezvény legfontosabb hatásaként, azokat a pozitívumokat emelték ki a résztvevők, amelyek „beépülnek a fiatalságba", mint pozitív élmény, nyitottság, büszkeség, összetartozás, hiszen Győr jövőjét ők jelentik.

A kvantitatív kérdőíves vizsgálatban az attitűdkérdésekre adott válaszok esetében, a pre és a post kérdőív eredményeiben, a hipotézishez kapcsolható állítások megítélésének átlagpontszámaiban pozitív elmozdulás tapasztalható. (Az átlagértékek teljes táblázata a 14. mellékletben található.)

Attitűdkérdés	**Átlagpontszám pre**	**Átlagpontszám post**
a közösségi összetartozás erősödött	3,23	3,42
a városi büszkeség erősödött	3,63	3,71

66. táblázat: A közösségi összetartozás és a városi büszkeség megítélésének változása a pre és a post kérdőívben

Forrás: Saját kutatás, 2017

Hipotézis 5.

Az ötödik kutatási kérdésben azt vizsgáltam, hogy az EYOF esetében a szervezőváros részéről, milyen akciókkal bizonyítható, hogy a stratégiai tervezés által törekedtek a pozitív hatások minél magasabb fokú kiaknázására. A hatás – örökség – leverage hármasból a legmagasabb szintet a levaraginget, vagyis a multidimenziós hatás eléréséhez szükséges akciókat

tréképeztem fel. A hatás a rendezvény után kerül felmérésre és annak eredete nem azonosítható, így nem befolyásolható. Az elméleti megközelítés szerint a hatások ismerete, feltérképezése már a rendezvény előtt, annak tervezési szakaszában fontos – stratégiai feladat ezek befolyásolása. Cél, hogy meghatározzuk és beazonosítsuk azokat a stratégiákat, taktikákat, amelyek a rendezvény előtt és alatt megvalósíthatunk annak érdekében, hogy a kívánt hatásokat elérjük. (Chalip 2006)

H5: EYOF esetében a szervezőváros részéről megvalósul a stratégai a tervezés a pozitív hatások minél erősebb megjelenése érdekében.

H5.1. A „lakosok széleskörű bevonása és elkötelezetté tétele az EYOF iránt" stratégiai cél megvalósult.

H5.2. A stratégiai célként megfogalmazott „erős kapcsolódások létrehozása a városfejlesztési célok és az EYOF között" megvalósult.

A hipotézis igazolása a szakértői interjúk, illetve a kérdőíves vizsgálat eredményei által történik. Dr. Domanyik Eszter, Győr Megye Jogú Város, Városmarketing és Programszervezési Főosztályának főosztályvezetője, az Európai Ifjúsági Olimpia szervezőbizottságának tagja, a szervező csapat igazgatója és Simon Csaba a Győr Projekt Kft., ügyvezetője a stratégiai tervezés két meghatározó szereplője.

A hipotézis igazolásánál beazonosításra kerültek azok a stratégiák, amelyek a rendezvény előtt és alatt megvalósultak a kívánt hatások elérése érdekében. A stratégiai tervezésben megfogalmazott célok a lakosok bevonása, elkötelezetté tétele és a városfejlesztési kapcsolódási pontok minél szélesebb körű megvalósítása volt.

1. lakosok bevonására, elkötelezetté tételére létrejövő megoldások, akciók

- A bevonás első lépéseként az EYOF-t és márkáját kellett a lakosok számára érthető és ismertté tenni. Hangsúlyozva az ésszerűséget, a fenntarthatóságot és a város számára megvalósítható méretű rendezvényméretet.
- A város a saját maga kezében és csapatánál tartotta a szervezési feladatokat, ennek ok, hogy a lakosok meggyőzése és bevonása teljes körű átláthatóságot igényelt, hogy elkerülhető legyen a nagy beruházásokhoz kapcsolódó korrupciós vádak felmerülése ezt a megoldást találták a legjobb megoldásnak

- A rendezvény előtti szakaszban: Kabalaállat népszerűsítése – kedveltétele, Generációk megszólítása az óvodásoktól az idősekig mindenki; Fáklyafutás; Önkéntesek toborzása; Flashmob.
- A rendezvény ideje alatti akciók: A megnyitó; 0 forintos regisztrációs jegy a sportversenyekre; Dunakapu téri programok a közönség, a győri lakosok számára – ingyenesen; Fun Zone programok a sportolóknak és az önkénteseknek; Záróünnepség

A kvantitatív kérdőíves vizsgálat eredményei közül a lakosok bevonásának mértékéről a rendezvény utáni kérdőív ad bizonyítási lehetőséget. A rendezvény követően a kitöltők, általánosítva a győri lakosok 98,1%-a halott már az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról. A rendezvény ideje alatt a kitöltők közel 10%-a pedig önkéntesként dolgozott a rendezvényen. (Az EYOF hivatalos számai szerint. A rendezvényen a feladatokat összesen 1.580 önkéntes segítette munkájával, ebből 830-an voltak győriek, 104-en pedig külföldről érkeztek segédkezni.)

A helyszínen 33,2 % követte az EYOF versenyeit, összesen 77,5 % valamilyen módon, (online, TV, helyszín) érdeklődött, követte az eseményeket. Összesen 22,5% maradt ettől távol. A Dunakapu téri programokon pedig 31,9 % százalék vett részt. A megnyitót 22,8% a helyszínen, 46 % pedig a TV-ben követte.

2. a városfejlesztési kapcsolódási pontok eredményei

- Városmarketing, turizmus fellendítése. Győr alapvetően iparváros és imázsában is ez a meghatározó. A cél ennek a megváltoztatása, formálása, színestése volt és a kiugrási lehetőség az eszköz pedig a nemzetközi sportrendezvény szervezése.
- Városi sportélet fejlesztése. A rendezvény szervezési jogainak elnyerésekor a város sportkoncepciója is megújításra került, az EYOF sportágak fejlesztése, az addig csapatsport központú városi sportok mellé az egyéni sportágak fejlesztése is fókuszba került.
- Infrastruktúrafejlesztés:A létesítményfejlesztések stratégiájának alapköve, hogy a sportlétesítmények nem az EYOF-re, hanem utóhasznosításra épülnek. A nemzetközi sportrendezvény egy lehetőség, egy eszköz a beruházások finanszírozásra
- Oktatásfejlesztés. A Széchenyi István Egyetem az EYOF-hez kapcsolódóan új kollégiummal bővült.

- Ingatlanfejlesztés: Magántőke bevonásával 201 lakás építésére került sor. Ami a rendezvény alatt olimpiai faluként működött, utána pedig értékesítésre kerültek a lakások
- Egészségügyi fejlesztés – Az orvosi biztosítást a Petz Aladár Megyei Oktató Kórház látta el. A feladat teljesítéséhez szükség volt eszközbeszerzésre is, amelyek hosszútávon, a rendezvény után is a kórház rendelkezésére állnak.
- Szociális hálózatfejlesztése. Az ingatlanfejlesztés során létrejött lakásokat a rendezvényre 3 csillagos szállodának megfelelő bútorzattal kellett felszerelni. Ezeket később a szociális ellátó hálózatba kerültek, így új ágyak, asztalok, székek, érkeztek például idősek otthonába is.
- Kulturálisintézmények fejlesztése. A sportrendezvény fesztivál jellege erős kulturális programtartalmat igényelt, amelyben Győr számos kulturális intézménye szerepet kapott. A programok megvalósítása eszközbeszerzéseket igényelt, amelyek úgy kerültek megtervezésre, hogy későbbi rendezvényeket is használhatóak legyenek, mint például a Győrkőcfesztivál, Vaskakas Bábszínház.
- Helyi kereskedelem fejlesztése. A belvárosi boltosok aktiválása, felkészítése a rendezvényre. A bevonás sikerét mutatja, hogy a belvárosi boltosok egyen pólót készítettek a rendezvény idejére.
- Emberi erőforrás fejlesztése. Egyrészt a rendezvény során olyan emberi erőforrás bázis jött létre, amelyhez a továbbiakban felmerülő emberi erőforrás igény esetében bátrán fordulhatnak. Másrészt pedig a rendezésben tapasztalatot szerző csapat fejlődése által képessé váltak hasonló rendezvények, fesztiválok teljes körű lebonyolítására. Új perspektívák nyíltak. Például pályázat az Európa kulturális fővárosa címért.

Hipotézis 6.

H6: Minél magasabb fokú a bevonódás (a rendezvényen való részvétel), annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek e csoportjaira, akik pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez

Hatodik kutatási kérdésemben a lakosok nemzetközi sportrendezvény általi bevonódását vizsgáltam, az EYOF esetében. A lakosok bevonása, a rendezvényhez való kapcsolódásuk több szinten valósulhat meg. Az első szint a kvantitatív kutatásban a lakosok bevallásán alapul. A megfigyelés mind a négy szinten lehetséges volt. A 2. és a 3. szint közötti különbséget az adja, hogy a sportrendezvényeken és kísérőprogramokon való részvétel ingyenes volt, míg a

megnyitóra egységes áron, 2990 forintért volt lehetőség a jegyvásárlásra. A 4. szint az önkéntesség esetében pedig az önkéntes saját erőforrását, munkavégző képességét és idejét ajánlja fel a rendezvény sikerének érdekében.

A bevonódás különböző szintjeinek vizsgálatára alkalmas az a klasszifikáció, amellyel a klaszterelemzés során alakítottam ki homogén csoportokat. Látható, hogy a két, egyértelműen pozitív hozzáállással jellemezhető klaszterbe tartozók részaránya emelkedő tendenciát mutat a bevonódás egyre magasabb szintjeivel párhuzamosan (22. ábra). A bevonódás legmagasabb szintje, az önkéntesség kissé megtöri ugyan ezt a trendet, de a felülreprezentáltság jelentős mértéke ebben az esetben is megmutatkozik.

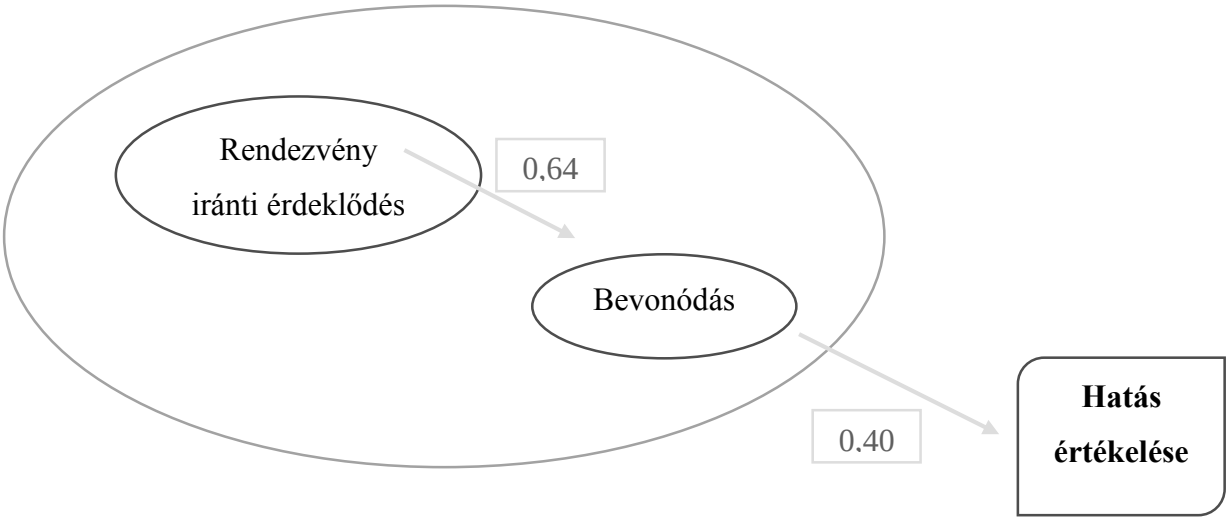

24. ábra: Útmodell a bevonódás mértéke és a sportrendezvény hatásinak értékelése esetében
Forrás: Saját kutatás, 2017

A komplex regressziós modell vizsgálata során kimutatható volt, hogy a bevonódás mértéke pozitív kapcsolatban van a sportrendezvény hatásainak értékelésével.

9. A disszertáció új tudományos eredményeinek összefoglalása

A disszertáció új tudományos eredményeit négy különböző csoportra osztom fel. Az első a hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, szintetizálása, a téma elméleti keretének rendszerezése. A második a nemzetközileg fellelhető és használt kutatási módszerek és eredmények áttekintése.A harmadik az empirikus kutatás eredményei, az útmodell felállítása és a hipotézisek bizonyítása általi megállapítások. A negyedik pedig a téma átfogó, elmélet alapján és gyakorlati kutatásból levonható következtetései, amelyek a jövőbeni nemzetközi sportrendezvények szervezésében nyújthatnak iránymutatást.

Az első eredménycsoportban a disszertáció során megvalósult a hazai és a nemzetközi szakirodalom, kutatási irányok és a nemzetközi trendek áttekintése és ezek szintetizálása. A disszertáció eredménye, hogy a nemzetközi sportrendezvények kereteinek kijelölésével a nemzetközi sportrendezvények definiálása, tipizálása, hatásainak csoportosítási lehetőségei, szempontjai, a működés jellemzői bemutatásra és összegzésre kerültek. A nemzetközi szakirodalom alapja a nemzetközi sportrendezvények kimeneteleinek vizsgálata: a hatás, az örökség és a leverage (multidimenziós hatás) fogalmak és ezek definiálása (Chalip 2006, Gratton - Preuss 2008, Taks et al.2015, Hover et al.2016), a disszertáció elméleti kereteinek kijelölése.

A nemzetközi sportrendezvények elhelyezésre kerülnek a sport és a gazdaság, a sportgazdaság működésében. A sportgazdaság trendjeihez kapcsolódóan Nielsen (2017) megállapítja, hogy további befektetések várhatóak szórakoztató és kulturális programok megjelenésében a sportrendezvények körül, a sportrendezvények súlya a sportgazdaságban tovább növekedik. A trend alapján a sporteseményeket "fesztiváloknak" kell pozícionálni, kombinálva a zenét, a hírességek megjelenését és az üzleti találkozók és rajongói zónák lehetőségét (Nielsen 2017). Ez a megállapítás megerősíti azt a komplex nézőpontot, amelyet a dolgozat képvisel, s amelyet a nemzetközi szakirodalom feldolgozásával mutat be.

A második eredménycsoport a nemzetközileg fellelhető és használt kutatási módszerek és eredmények áttekintése, amely alapját képezte a módszertan kialakításának. A kérdőív továbbfejlesztése, a magyarországi környezetre való alkalmazása a jövőbeni kutatásoknak is mintájául szolgálhat. A székesfehérvári Gyulai Memorial esetében végzett 2017-es pilot kutatás 2018-ban, már a disszertáció kutatási tapasztalatait is felhasználva ismét, már élesben elvégzésre került, így elmondható, hogy a módszertant három esetben alkalmaztam.

A harmadik eredménycsoportban az empirikus kutatás eredményei, az útmodell felállítása és a hipotézisek bizonyítása általi megállapításokat foglalom össze. A disszertáció empirikus kutatásában az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017-es győri rendezése került megvizsgálásra, amely az elméleti keretek alapján egy több sportágas, egyedi, versenysport rendezvény, utánpótlás korú sportolók számára. Az empirikus kutatás újdonságértéke, hogy a kutatás tárgya Magyarország első több sportágas (multisport), olimpiai rendezvénye és a megkérdezés pedig a nemzetközi sportrendezvény egyik kulcsérintettjeinek, a város lakosainak rendezvény előtti és alatti tapasztalatait és észleléseit vizsgálta, exante és expost kérdőíves lekérdezés által. Az empirikus kutatás során kvalitatív és kvantitatív módszerek kerültek alkalmazásra. A „háromszögelés" kutatási módszerét használva többféle adattípust használtam fel.

A kvantitatív vizsgálat felépítése során létrejött kérdőív három részből állt – általános bevezető kérdések, attitűdkérdések és információk a kitöltőkről. A fő fókuszt adó attitűdkérdések, a hatások értékelése nyolc kérdéscsoportban történt. (Gazdasági hozzájárulás. Gazdasági hozzájárulás – azon belül turisztika. Infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása. Pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája. Társadalmi interakció. Közlekedéssel kapcsolatos tapasztalatok. Környezeti károk. A sportkultúra inspirációja.) A nemzetközi sportrendezvényekről a lakosok véleménye a rendezvény előtt és után is megkérdezésre került. A pre kérdőívet 806, a poszt kérdőívet 703 fő töltötte ki. Ez összesen 1509 kitöltött kérdőív, amelyből kontrollkérdés és 7 kulcsváltozó ellenőrzésével 172 esetben volt azonosítható, hogy minkét kérdőív kitöltésre került. Az összevont adatbázis létrehozásával 1337 különböző esetet kaptam, amelyből 172 a metszet. Ezen az adatbázison az utólagos reprezentativitás 3 dimenzió - nem, kor, iskolai végzettség- alapján került megállapításra. Az összevont adatbázis eredményei közül kiemelendő, hogy a győri lakosok több mint 50%-a gyermekkorában 5 évnél többet sportolt, közel 50%-uk pedig jelenleg is hetente vagy annál többször sportol. A szubjektív életminőségre vonatkozó válaszok jól mutatják, hogy a lakosok inkább elégedettek (anyagi helyzet, munkahely, egészségügyi állapot), mint nem. 50,9 %-uk (anyagi helyzetével), 61,9%-uk (munkahelyével) és 56,1%-uk (egészségügyi állapotával) az átlagnál elégedettebb a szubjektív életminőségével. A győri lakosok 49,2%–a részt vett az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényen. A nemzetközi sportrendezvények általános megítélésének egyik alapkérdése volt, hogy támogatják–e a lakosok Győr város azon törekvéseit, hogy a jövőben is nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont, amelyre 72,6 %-ban adtak pozitív választ.

A paneladatok segítségével lehetőség volt az attitűdökben mutatkozó változások elmozdulásának tesztelésére. A kiválasztott Wilcoxon-tesztet az összevont adatbázis metszetén (súlyozatlan adatbázison) 172 elemen alkalmaztam, páronként 41 állítást vizsgáltam. Ennek eredményeként a 41 állítás közül 16 esetben van szignifikáns eltérés, minden esetben pozitív irányban. A pozitívan elmozdult változó esetében igazolható, hogy azok a rendezvény ideje alatt megélt tapasztalatok hatására mozdultak el.

A kutatás következő lépéseként hét tematikus főkomponens került kialakításra: gazdasági, turizmus, infrastruktúra (ebben az esetben az infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása, a pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája került össze), társadalom, közlekedés, környezet, sport. Az eljárás során kialakított főkomponensek egyes esetekhez rendelt pontszámait további elemzésekhez, elsősorban klaszterek kialakításához használtam fel.

A klaszterelemzés eredményeként öt klaszter jött létre, amelyeket a következőképpen neveztem el: Pozitív hozzáállásúak. Ellenzők. Környezetüket féltő semlegesek. Pesszimisták. Az igazán lelkesek.

A pozitív hozzáállásúak között a középfokú végzettségűek felülreprezentáltsága jellemző. A csoportban meghatározó a hetente többszöri sportolás. A városi szolgáltatásokkal, anyagi helyzetükkel, foglalkozásukkal/munkahelyükkel és egészségükkel az átlagnál elégedettebbek. A pozitív hozzáállásúak 54,7%-a szerint a nemzetközi sportrendezvények nagyrészt hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

Az elutasítók között a gazdasági aktivitás szerinti legaktívabb korosztály, a 40-49 és a 50-59 év közöttiek felülreprezentáltak. A felsőfokú végzettségűek aránya ebben a csoportban magasabb, mint a teljes minta esetében. Foglalkoztatási státuszuk szerint az alkalmazottak a felülreprezentáltak. Az ellenzők esetében 44,6% szerint a nemzetközi sportrendezvények egyáltalán nem járulnak hozzá a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz.

Az igazán lelkesek csoportjába tartozók között felülreprezentáltak a nők és az idős korosztály tagjai, akik a 60 éves vagy afelett lévő korosztályba tartoznak.

A csoport életkori jellemzőiből adódóan a foglalkozatási státuszuk szerint ők többségében inaktívak. Az igazán lelkesek esetében 82,7% szerint a nemzetközi sportrendezvények egyértelműen hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. Az

igazán lelkesek 100%-ban támogatják, hogy Győr városa a jövőben nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

A sportrendezvény hatásértékelésének komplex modelljének létrehozására a poszt adatbázist használtam, az adatbázis súlyozott, tehát reprezentatív az alapsokaságra vonatkozóan. Három összevont változót hoztam létre: hatás, kemény örökség, puha örökség, majd ehhez a regressziós modellekben szereplő hét független változót. A modell kialakítását lineáris regresszió alkalmazásával végeztem el, amely feltételezi a magyarázó (x) és a magyarázott (y) változó közti lineáris kapcsolatot. A modell működését a hatások esetében vizsgáltam először, majd a puha és kemény örökség esetében is. A hatások esetében a hét független változó kétszintű hierarchiában helyezkedik el. A puha és kemény örökség esetében is hasonló a felépítés, tehát ebből megállapítható, hogy nincs differenciált gondolkodás a hatások, a puha és kemény örökség esetében. A kapott hierarchiák megegyezőek.

Elsődlegesen három kapcsolat határozható meg közvetlenül. A legerősebb kapcsolat a sportrendezvényekhez való hozzáállás, a város értékelése, majd a személyes, aktív bevonódás és a hatások értékelése között van. A modell utakat jelöl. A város pozitív értékelése közvetlen módon meghatározza a hatások értékelését, azonban meghatározza a sportrendezvényekhez való hozzáállást is.

A részvevői megfigyelés által az együtt-élmény, az együvé tartozás érzése, a győri büszkeség a város kulturális életére, értékeire került bizonyításra. Győr városa, a győri lakosok a szervezési sikeren túl jelentős sportsikereket is elkönyvelhetett, hiszen a stratégiai tervezés keretében a város sportstratégiája is átdolgozásra került – az EYOF sportágak kiemelt támogatást kaptak – amelynek köszönhetően nemcsak magyar, hanem azon belül győri érmek is születtek. Ennek tudatos és stratégailag tervezett megnyilvánulásai Sipőcz Richárd és Pál Tamara sikereihez kapcsolódóan kiemelten megjelennek. A két fiatal sportoló példaképpé emelése a rendezvény kommunikációjának részét képezte. A megfigyelés által megállapításra került, hogy azok számára, akik kilátogattak a rendezvényre, a büszkeség, a boldogság, a jó érzés az EYOF áramlatába kerülve átélhető volt.

A kiscsoportos beszélgetésben a részvevő lakosok által kiemelésre kerültek azok az értékek, amelyek „beépülnek a fiatalságba”, ezek a nyitottság, büszkeség, összetartozás érzése, amelyek puha örökségként hosszútávon megmaradnak és továbbgyűrűzve más területeken is multidimenziós hatásokat képesek kiváltani. A csoport tagjai egyetértettek, abban, hogy a

jövőben Győrnek csak a képességeihez, adottságaihoz megfelelő rendezvényeket szabad szerveznie.

A megvalósított hét szakértői interjú összecsengő megállapítása megerősítette a kiscsoportban résztvevő lakosok véleményét, miszerint nemzetközi sportrendezvény stratégiai tervezésének első lépése, hogy a rendezvény mérete, szervezési-lebonyolítási elvárásai illeszkedjenek a szervezőváros adottságaihoz. Az EYOF ideális választás volt Győr számára. (Fontos tényező, hogy az olimpiai rendezvénycsalád része azonban utánpótlás rendezvény révén a jogtulajdonos EOC nem támaszt nézőtéri kapacitást.) A szervezés kihívást jelentett, azonban a szükséges beruházások, erőforrás-szükségletek nem haladták meg a város képességeit. A szakértői interjúk által került leírásra az a normatív, formális stratégia, amely kijelölte a rendezvény céljait: 1. a hatékony, tiszta, a lakosok számára érthető kommunikáció, 2. az EYOF sportágak kiemelt támogatása által győri sikerek biztosítása, 3. a város turisztikai potenciáljának növelése (ide értve a szállodakapacitás fejlesztését /ami végül nem valósult meg/), 4. a lakosok széles körű bevonása, 5. a városfejlesztési célok és a rendezvény közötti kapcsolódások széleskörű megvalósítása.

A disszertáció részletesen mutatja be, hogy az utóbbi kettő esetében milyen akciók kerültek megvalósításra. A lakosok esetében tíz, a városfejlesztés esetében kilenc akcióterület került azonosításra. A szakértők egyetértettek abban, hogy az infrastruktúra és létesítményfejlesztés fókusza az utóhasznosítás, a fenntarthatóság volt, és nem maga a rendezvény. A nemzetközi sportrendezvény a finanszírozás eszköze volt, a kemény örökség által pedig Győr 21. századi sportinfrastruktúrával rendelkezik.

A kutatási kérdések hipotéziseinek elfogadásával az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017, Győr esetében végzett kutatás eredményeként megfogalmazható, hogy a nemzetközi sportrendezvények általános pozitív megítélése pozitív kapcsolatban áll a sportfogyasztási aktivitással. Aki az életminősége szubjektív megítélése szerint elégedett, az támogatja általánosságban a nemzetközi sportrendezvények szervezését és hatásait pozitívan ítéli meg. Az élettel való elégedettség összefüggésben van a várossal való elégedettséggel, a városi szolgáltatások pozitív megítélésével.

Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivállal kapcsolatos várható és tapasztalt hatások közül a rendezvény ideje alatt ténylegesen átélhető, megtapasztalható hatások elmozdulása pozitív

irányú. Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál pozitívan befolyásolta, erősítette az emberek jó érzését, büszkeségét.

Az EYOF esetében a szervezőváros részéről megvalósult a stratégai tervezés a pozitív hatások minél erősebb megjelenése érdekében. A stratégiai célként megfogalmazott „lakosok minél erősebb bevonása és elkötelezetté tétele az EYOF iránt" megvalósult. A stratégiai célként megfogalmazott „minél erősebb kapcsolódás a városfejlesztési célok és az EYOF között" megvalósult.

Hatodik hipotézisként, az útmodell segítségével elfogadásra került, hogy minél magasabb fokú a bevonódás, annál kizárólagosabban (exkluzívabban) jellemző az emberek azon csoportjaira, hogy pozitívan, lelkesen viszonyulnak a rendezvényhez.

A negyedik eredménycsoportban a téma átfogó, elméleti és gyakorlati kutatásából levonható következtetések kerülnek összefoglalásra, amelyek a jövőbeni nemzetközi sportrendezvények szervezésében nyújthatnak iránymutatást. A dolgozat ezen eredményei hiánypótlóak és aktuálisak. Magyarországon 2018-ban a sport kiemelt stratégiai ágazat, amelynek fontos eleme, hogy minél több nemzetközi sportrendezvény szervezése valósuljon meg.

A sikeres nemzetközi sportrendezvény egyik kulcstényezője, a támogató társadalmi környezet. A jogtulajdonosok már a rendezvények pályázati szakaszában kérik a pályázó város esetében a társadalmi fogadtatás vizsgálatát. A támogató társadalmi környezet eléréséheza disszertáció eredményei iránymutatást adnak a klaszterek jellemzésével, az összefüggések kirajzolásában, a hatások megítélésében.

A dolgozat eredménye, hogy a rendezvény stratégia leírásával, annak formálissá tételével és a stratégiai célok megvalósítását szolgáló akciók azonosításával, továbbá azok végrehajtásának bemutatásával a jövőbeni szervezési kezdeményezések támogathatóak. A kapcsolódási területek azonosítása, különösen fontos, hiszen a kormányzati cél, hogy az állami támogatással létrejövő nemzetközi sportrendezvények tudatosan kapcsolhatók legyenek a makrogazdasági vonatkozásokhoz.

A dolgozat fontos megállapítása, hogy a nemzetközi sportrendezvényeknek passzolnia kell a szervezőváros adottságaihoz. A remélt társadalmi támogatás, a hosszútávon megmaradó puha és kemény örökség fenntarthatósága, hasznosítása, a multidimenziós hatások akkor érhetőek el,

ha a tervezés első lépéseként megfogalmazásra kerülnek azok a keretek, amelyre a szervezőváros képes, és ezek nem kerülnek átlépésre.

A módszertanban a pre és poszt kérdőív alkalmazása lehetővé tette a paneladatok vizsgálatát, amely azt az eredményt hozta, hogy a rendezvény megvalósulása, annak átélése pozitív változást eredményez azon hatások megítélésében, amelyeket a lakosok átélnek. A sportrendezvények élménye megerősíti a lakosokat a város iránti kapcsolódásukban, és a lakosok megtapasztalhatják a vendéglátás örömét.

A sport élményen alapszik, a kutatás eredménye megmutatta, hogy a sportrendezvények megítélését is befolyásolja az átélt élmény. Az alkalmazott módszertanban viszonylag rövid időközön belül került felmérésre a lakosok véleménye. Jövőbeni kérdés, hogy egy hosszantartó pályázati, beruházási és rendezési folyamatban hogyan lehet ezt a jövőben megjelenő élményt megmutatni a társadalmi támogatottság növelése érdekében. A disszertációból levont következtetésem, az a javaslat az érintett vezetők számára (állam, város, sportszövetség), hogy a nemzetközi sportrendezvényekhez történő pályázás előtt (nemmega események kapcsán is) készüljön hatásvizsgálat, városi stratégiai illeszkedés vizsgálat, valamint a lakosság megkérdezésén alapuló felmérés. Ez a kutatás a verseny közben és után is megismételendő, ha sorozatban visszatérő eseményről van szó.

10. A kutatás korlátai és jövőbeni lehetőségek

A kutatás korlátjaként, egyben meghatározó jellemzőjeként megfogalmazható, hogy a kérdőív kizárólagosan online került terjesztésre, tehát a kitöltők köre leszűkült az online felületet használókra.

A magyarországi sportrendezvények teljes körű feltérképezését korlátozta az adathiány, amely az adatgyűjtés időpontjában nem állt rendelkezésre a sportirányítási szerveknél. Ennek pótlására készült el általam, a nyilvános adatok alapján a hazai rendezésű nemzetközi sportrendezvények adatbázisa 2012-2016, Londontól Rióig idő intervallumban. Azonban ezt az adatbázist sem az Sportért Felelős Államtitkárság sem a nemzetközi sportrendezvényeket turisztikai szempontból koordináló Magyar Turisztikai Ügynökség nem tudja validálni, többszöri megkeresésem esetében is elutasítást kaptam.

Ezen korlátok megoldása mind lehetőséget adna a kutatás jövőbeni fejlesztésére.

A jövőbeni kutatási lehetőségeket az időben és térben való nyitással képzelem el. Az idő alatt az kutatás megismétlését értem, a rendezvény után 2 évvel, 2019 tavaszán. Területileg pedig a kutatás elvégezhető Magyarország más városában, vagy a szomszédos országok egyikében. Magyarország esetében a főváros Budapest, a vidéki városok közül pedig Székesfehérvár és Debrecen lehet a potenciális lehetőség. Nemzetközi szinten pedig hogy Ausztria és/vagy Szlovákia. A kutatás erősségének tartom, a nemzetközi minta alapján felépítet kérdőívet és a kidolgozott kutatási koncepciót.

A nemzetközi sportrendezvények makroökonómiai és matematikai modelljeinek átfogóbb bemutatása egy külön tanulmánnyá, cikké fejleszthető, amelynek megvalósítására a területen jártas kutatótárs bevonását tervezem.

A jövőben nemzetközi konferencián szeretném bemutatni a sportrendezvények tipizálási lehetőségeit kelet-közép-európai példákon keresztül. Ehhez már rendelkezésemre áll magyar nyelven a tipizálás elméleti része, melyhez kelet-közép-európai térségi példákat gyűjtenék. Ezek lehetnek tervezett és megvalósított nemzetközi sportrendezvények is pl. Varsó téli olimpia, Budapest nyári olimpia, Prága nyári olimpia vagy a már megvalósítottak közül kigyűjteni, hogy az olimpiai sportok közül miben rendeztek már világbajnokságot, Európa-bajnokságot. Ebben az esetben leginkább egyértelmű a visegrádi országok – Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia – bevonása, mint a kelet-közép-európai térség területének meghatározó államai.

11. Irodalomjegyzék

38/2004. (III. 12.) Korm. rendelet az olimpiai központokról, https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0400038.kor Letöltve: 2017. szeptember 3.

Ács Pongrác (2015): Sport és Gazdaság, Felelős kiadó: Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Szerkesztő: Dr. Ács Pongrác Szerzők: Dr. Ács Pongrác, Dr. András Krisztina, Dr. Farkas Ferenc, Dr. Fazekas Attila, Dr. Gyömörei Tamás, Dr. Jarjabka Ákos, Dr. Paár Dávid, Dr. Rappai Gábor, Dr. Sterbencz Tamás, Dr. Stocker Miklós, Dr. Szabó Ágnes, Szilágyi László, Dr. Tamás Lajos p. 601

Agha, Nola - Taks, Marijke (2015): A theoretical comparison of the economic impact of large and small events. International Journal of Sport Finance, 10, 103-121.

András Krisztina - Gyömörei Tamás - Máté Tünde (2015): TÁMOP–4.2.1.C–14/1/KONV–2015-0005 keretében, Győr Megyei Jogú Város gazdaság és innováció-fejlesztési tevékenységeit megalapozó tanulmányok és koncepciók elkészítése tanulmány VI. fejezet (6.1. – 6.2.) A sportgazdaság fejlesztésére irányuló koncepció alapján a sportlétesítmények hasznosításának vizsgálata 426 – 471. o.

András Krisztina - Havran Zsolt - Jandó Zoltán (2012): Üzleti globalizáció és a hivatásos sport: sportvállalatok nemzetközi szerepvállalása, TÁMOP-4.2.1.B-09/1/KMR-2010-0005 azonosítójú projektje, http://www.versenykepesseg.uni-corvinus.hu/index.php?id=46167 Letöltve: 2016. szeptember 10.

András Krisztina - Kozma Miklós (2014): A nagy nemzetközi sportesemények gazdasági hatásai, In: Lukovics Miklós, Zuti Bence (szerk.), A területi fejlődés dilemmái. 105-120. o.

András Krisztina – Máté Tünde (2015): Olcsóbbat, gazdaságosabbat, hasznosíthatót-, avagy a mega-sportrendezvények új iránya pp. 546-556. In: Shévlik, Csaba (szerk.) X. Kheops Nemzetközi Tudományos Konferencia: Tudomány és Felelősség Mór, Magyarország: Kheops Automobil-Kutató Intézet, p. 689

András Krisztina - Máté Tünde (2016a): Hazai rendezésű mega sportesemények gazdasági hatása, START 1 : 1 pp. 13-24. , 12 p.

András Krisztina – Máté Tünde (2016b): Nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásai pp. 5-16. , In: Rajnai, Zoltán; Fregán, Beatrix; Marosné, Kuna Zsuzsanna (szerk.) Tanulmánykötet

a 7. BBK előadásaiból Budapest, Magyarország: Óbudai Egyetem, Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, (2016) p. 492

András Krisztina - Máté, Tünde (2016c): Nemzetközi sportrendezvény mint városfejlesztési ösztönző: Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017 hatásai, és Győr lehetőségei pp. 78-83. In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) Társadalom, kulturális háttér, gazdaság: IV. IRI Társadalomtudományi Konferencia Komárno, Szlovákia: International Research Institute, (2016) p. 488

András Krisztina (2003a): Üzleti elemek a sportban, a hivatásos labdarúgás példáján, Doktori (PhD) értekezés, BKÁE Gazdálkodástani PhD Program p. 204

András Krisztina (2003b): A sport és az üzlet kapcsolata- elméleti alapok, 34. sz. műhelytanulmány, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyete, 53 oldal

András Krisztina (2011a): A hivatásos labdarúgás működési modellje. Sportágak verseny. Magyar Sporttudományi Füzetek – III. Sportágak verseny 2011. 18- 42. o.

András Krisztina (2011b): Piacméretet növelni, de hogyan? – a hivatásos sport példáján. (Tanulmány) NSSz Sportszakember továbbképzési konferencia sorozat III. 27-32. o.

András Krisztina (2013) Sportgazdaság: Magyarországi világesemények, Sport1 Televízió https://www.youtube.com/watch?v=BTZTwZhOECg Letöltve: 2014. Április 15.

András Krisztina (2015) A hivatásos sport gazdaságtani alapjai 8. fejezet, Dr. ÁCS Pongrác (szerk.) Sport és gazdaság, 2015, 434 – 481.

András Krisztina (2017): A TAO hatása a magyar sportgazdaságra, konferencia előadás, 2017.szeptember 28. http://mstt.hu/wp-content/uploads/DrAndrasKrisztina.pdf Letöltés:2017. november 20.

Arany Edit – Hajnal Tamás – Kőrössy Zoltán – Nagy Gábor - Novák László– Novák Zsuzsa – Tomecskó Erika (2002): Üzleti rendezvényszervezés I. Titkok és trükkök, B+V Lap – és Könyvkiadó Kft.

Baade, Robert - Matheson, Victor (2000): High octane? Grading the economic impact of the Daytona 500. Marquette Sports Law Journal, 10. 401-424.

Baade, Robert – Matheson, Victor (2016): Going for the Gold: The Economics of the Olympics, Journal of Economic Perspectives, 30/2 Spring 2016, 201–218.

Balázs Katalin (2011): Lineáris regresszió, Statisztika 1. http://psycho.unideb.hu/munkatarsak/balazs_katalin/stat1/stat1ora4.pdf, Letöltve 2017. október 20.

Balduck, Anne-Line – Maes, Marc – Buelens, Marc (2011): The Social Impact of the Tour de France: Comparisons of Residents' Pre- and Post-event Perceptions, European Sport Management Quarterly, 11/2, 91-113.

Bánhidi Miklós (2007): A sportturizmus sporttudományi modellje. Magyar Sporttudományi Szemle. 30/2, 32-38. o.

Babbie, Earl (2001): The practice of social research, Wadsworth/Thomson Learning

Batta Zsófia (2013): Önkéntesség Magyarországon, Az Emberi Erőforrások Minisztériumának megbízásából készítette a Századvég Politikai Iskola Alapítvány. https://onkentes.gov.hu/ Letöltve: 2017 március 9.

Baumann, Robert – Engelhardt, Bryan – Matheson, Victor (2012): The Labor Market Effects of the Salt Lake City Winter Olympics, Journal of Economics and Statistics, 232/3, May 2012, 308-317.

Black, David - van der Westhuizen, Janis (2004). Going Global: The Promises and Pitfalls of Hosting Global Games. Third World Quarterly, 1215-1232.

Borkai Zsolt (2017): Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál megnyitóján elmondott beszéde

Bowdin, Glenn - O' Toole, William - Allen, Johnny - Harris, Rob (2006): Events management, 2nd Edition, Oxford: Elsevier

Brehm, Marion (2005): Unternehmenskommunikation im Spannungsfeld von Differenzierung und Integration, Wirtschaftswissenschaftliches Studium: WiSt ; Zeitschrift für Studium und Forschung, 34/8, 430-434.

Brown, Adam - Massey, Joanne (2001): Literature Review: The Impact of Major Sporting Events. Manchester Institute for Popular Culture, Manchester Metropolitan University p.41

Brunet, Ferran (1995): An economic analysis of the Barcelona'92 Olympic Games: resources, financing and impact. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp030_eng.pdf Letöltve: 2017. március 10.

Bryman, Alan (2006): Kvantitatív és kvalitatív módszerek összekapcsolása, Erdődi Katalin (ford.), Letenyei László (szerk.) Településkutatás I-II. Módszertani kézikönyv és szöveggyűjtemény, TeTT könyvek, Budapest, 2004, 2006, 2008., ISBN: 963-0606-24-0, ISBN: 963-0606-25-9, 371- 392. o.

Bull, Chris - Lovell Jane (2007): The Impact of Hosting Major Sporting Events on Local Residents: an Analysis of the Views and Perceptions of Canterbury Residents in Relation to the Tour de France 2007, Journal of Sport Tourism 12/3, 229-248.

Bureau of Tourism Research (1997): International Visitors Survey: Summary Report. Canberra: Bureau of Tourism Research.

Burnett, Cora (2008). Assessing development of the 2010 Soccer World Cup. The impact of mega sport events on developmental goals. Invited speaker. University of Western Cape, Cape Town and Stellenbosch, Republic of South Africa, 5 – 7 March. http://www.toolkitsportdevelopment.org/mega-events/html/topic_1336B1D1-9F0E-450E-8E87-ED568FE3F805_90FB6A0B-F75D-45AA-A76F-98A2AAC67D11_1.htm Letöltve: 2017. március 4.

Canadian Sport Tourism Alliance (2017a): Annual Riport 2017 https://canadiansporttourism.com/sites/default/files/docs/annualreport_eng_2017_final.pdf Letöltve: 2018. január7.

Canadian Sports Tourism Alliance (2017b): Economic impact study Windsor, FINA Communications Department, http://www.fina.org/news/pr-83-study-reveals-windsor-2016-generated-over-32m-economic-activity-city-0 Letöltve: 2018. január 9.

Cashman, Richard (2005): The Bitter- Sweet Awekening. The Legacy of the Sydney 2000 Olympic Games. Reviewed by Harry Gordon, published by Walla Walla Press, Sydney, Australia (2006); ISBN 1-876718-90-0; p. 310

Cegielski, Michele - Mules, Trevor (2002): Aspects of residents' perceptions of the GMC 400 –Canberra's V8 Supercar Race. Current Issues in Tourism, 5/1, 54–70.

Chain, Dion (2009): Residents' perceptions of the 2010 FIFA World Cup: a case study of a suburb in Cape Town, South Africa. CPUT Theses & Dissertations. Paper 123. http://etd.cput.ac.za/bitstream/handle/20.500.11838/1582/198063318_Chain_dg_MTech_thm_bus_2009.pdf?sequence=5&isAllowed=y Letöltve: 2017. március 7.

Chalip, Laurence - Leyns, Anna (2002): Local business leveraging of a sport event: Managing an event for economic benefit. Journal of Sport Management, 16/2, pp. 132–158.

Chalip, Laurence (2003): „Tourism and the Olympic Games", in M.Moragas, C.Kennett and N. Puig (eds), The Legacy of Olympic Games (1984-2000), Lausanne, 195-204.

Chalip, Laurence (2004): Beyond impact: A general model for sport event leverage. In B. Ritchie & D. Adair (Eds.), Sport tourism: Interrelationships, impacts and issues. Clevedon: Channelview Publications, pp. 226–252.

Chalip, Laurence (2006): Towards social leverage of sport. Journal of Sport and Tourism, 11/2, pp. 109–127.

Chalip, Laurence (2014): From legacy to leverage. In J. Grix (Ed.), Leveraging legacies from sports megaevents: Concepts and cases. New York, NY: Palgrave MacMillan, pp. 1–12.

Chappelet, Jean-Loup (2002): L'Agence mondiale antidopage un nouveau regulateur des relation internationales sportives, Relatiaves Internationales, 111, 381-401.

Chen, Sandy C. (2011): Residents' Perceptions Of The Impact Of Major Annual Tourism Events In Macao: Cluster Analysis. Journal Of Convention & Event Tourism, 12/2, pp. 106-128.

Chikán Attila - Czakó Erzsébet (2009): Versenyben a világgal, – vállalataink versenyképessége az új évezred küszöbén. Akadémia Kiadó, Budapest

Chikán Attila (2010): A globális gazdaság – az üzleti tevékenység kerete. In: Czakó E., Reszegi L.: Nemzetközi vállalatgazdaságtan. Budapest: Alinea Kiadó, 63-88. o.

Chikán Attila (2017): Vállalatgazdaságtan, 5. bővített kiadás, Budapesti Corvinus Egyetem

Coates, Dennis - Humphreys, Brad R. (2003): Professional Sports Facilities, Franchises and Urban Economic Devel-opment, Public Finance and Management, 3, pp 335–57.

Cornelissen, Según Scarlett (2012). Los Megaeventos Deportivos como Grandes Proyectos Políticos. Una Interpretación de la Copa del Mundo de Fútbol de la FIFA 2010 Sudáfrica. In: Megaeventos Deportivos – Perspectivas Científicas y Estudios de Casos. Goig, R.L. (ed.)

Czakó Erzsébet (2012): A nemzetközi környezet elemzése. (Egyetemi előadás) Budapest: BCE, 2012.02.29.

Czike Klára (2001a): Önkéntesség számokban. Esély 6. http://www.esely.org/kiadvanyok/2001_6/CZIKE.pdf Letöltve: 2017. november 9.

Czike Klára (2001b): Számokba rejtve. A civil társadalom Magyarországon 1989-2001. PhD értekezés. ELTE BTK, Budapest

Csallner András Erik (2015): Bevezetés az SPSS statisztikai programcsomag használatába, Szegedi Tudomány Egyetem , p 133.

Dancsecz Gabriella (2008), A nemzetközi sportrendezvény-szervezési projektek sikertényezői és a siker megítélésének kritériumai. (The success factors of international sports programme organising projects and the requirements of measuring success), Ph.D. thesis, Veszprém download: September 2015: http://konyvtar.uni-pannon.hu/doktori/2008/Dancsecz_Gabriella_dissertation.pdf Letöltve: 2016. február 7.

Danis Ildikó (2012): Az adathelyettesítés modern technikája, Multiple Imputation (MI), Alkalmazott pszichológia, 2012/2, 65–70. o.

Deloitte's sports industry starting lineup (2017): Trends expected to disrupt and dominate (2017), https://www2.deloitte.com/us/en/pages/consumer-business/articles/sports-business-trends-disruption.html Letöltve: 2017. március 9.

Dempster, Arthur P - Laird, Nan M. - Rubin, Donald B.:(1977): Maximum likelihood estimation from incomplete data via the EM algorithm (with discussion). Journal of the Royal Statistical Society, Series B, 39. pp. 1–38.

Dickson, Tracey J. - Benson, Angela M. - Blackman, Deborah A. (2011). Developing framework for evaluating Olympic and Paralympic legacies, Journal of Sport & Tourism, 16:4, pp 285-302, DOI:10.1080/14775085.2011.635014

Domanyik Eszter (2016): Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál Győr 2017, Magyar Sporttudományi Társaság konferencia előadás, Budapest, 2016.11.21. http://mstt.hu/wp-content/uploads/EYOF.pdf Letöltve:2017. január 10.

Eisingerné dr. Balassa B., Gábora B. (2014): Most mutasd meg! Önkéntesek bevonásának lehetőségei a győri EYOF kapcsán. in Hetesi Erzsébet, Révész Balázs (szerk.): „Marketing megújulás". Marketing Oktatók Klubja 20. Konferenciája előadásai. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar: Szeged. ISBN: 978 963 306 3, 203–212. o.

Essex, Stephan - Chalkley, Brian (2004) Mega-sporting events in urban and regional policy: a history of the Winter Olympics, Planning Perspectives, 19/2, pp. 201-232.

Észak-Amerikai Szövetségi Turizmushivatal adatai az MTÜ forrásai alapján, Dr. Princzinger Péter (2017) A sportturizmus hatása az országimázsra, előadásanyag, elhangzott: Nemzetközi Sportmenedzsment Konferencia, Budapest, 2017. március 21.

Európai Bizottság (2016):Flash Eurobarometer – Survey on the attitudes of Europeans towards tourism, 2010-2016, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=FLASH Letöltve: 2017. március 23.

Eurostat Database, European Commission: EU-SILC ad-hoc moduls, Social and cultural participation, Participation in any cultural or sport activities in the last 12 months by income quintile, household type and degree of urbanisation (ilc_scp02) http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=ilc_scp02 Letöltve: 2017.augusztus 8.

Fábri István (2002): A sport, mint a fiatal korosztályok életmódjának meghatározó eleme. In: Szabó Andrea – Bauer, Béla – Laki László (szerk.): Ifjúság2000 Tanulmányok I. Budapest, Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, 166–179. o.

Faragó H. (2005): Idegenforgalmi rendezvények és kongresszusok szervezése. Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 132 o

Fazekas Ildikó - Harsányi Dávid (2011): Marketingkommunikáció érthetően (Marketing communication in layman's language), Szókratész, Budapest, 404. o.

Fekete Dávid (2017): A Modern Városok Programelemzési lehetőségei, Polgári Szemle, 13/ 1–3, 2017, 94–105. o. DOI: 10.24307/psz.2017.0909

Fiák Krisztina (2017): A sportturizmus éve: a nemzetközi sportrendezvények hatása a magyar turizmusra, előadásanyag, elhangzott: Sport – Gazdaság – Turizmus konferencia, 2017. június 8.

Flyvbjerg, Bent - Stewart, Allison - Budzier, Alexander (2016): The Oxford Olympics Study 2016: Cost and Cost Overrun at the Games, July 2016SSRN Electronic Journal, DOI10.2139/ssrn.2804554 p.28

Fredline, Elizabeth – Faulkner, Bill (2000): Host community reactions: A cluster analysis, Annals of Tourism Research, 27/3, pp. 763-784.

Fredline, Elizabeth (2005): Host And Guest Relations And Sport Tourism. Sport In Society: Cultures, Commerce, Media, Politics, 8/2, pp. 263-279

Freeman, E.R. (1984): Stakeholder Management: Framework and Philosophy, in.: E.R. Freeman: Strategic Management. A Stakeholder Approach, Pisman, 1984., pp.52-82.

Gál Andrea (2008): A lakosság egészségtudatossága és szabadidő-sportolási szokásai. In: Földesiné Szabó, Gyöngyi – Gál, Andrea – Dóczi, Tamás (szerk.): Társadalmi Riport a Sportról. Budapest, Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkársága és Magyar Sporttudományi Társaság, 9–39. o.

Getz, Donald (1991): Festivals, special events, and tourism. London: Van Nostrand Reinhold International Company Limited.

Ghauri, Pervez – Gronhaug, Kjell (2011): Kutatásmódszertan az üzleti tanulmányokban, Akedémiai Kiadó Zrt.

Ghauri, Pervez (2004) Designing and conducting case studies in international business research. In: Marshan – Piekkari, R-Welch, C. (eds) A Handbook of Qualitative Research Methods for International Business. Cheltenham: Edward Elgar, 109-124.

Giesecke, James A. - Madden, John R. (2011): Modelling the Economic Impacts of the Sydney Olympics in Retrospect – GameOver for the Bonanza Story? ECONOMICPAPERS, VOL.30, NO.2, JUNE, 2011, 218–232.

Goig, Ramon Lopis (2012): (ed.). Repercusiones y Efectos Sociales de los Megaeventos Deportivos. En: Megaeventos Deportivos – Perspectivas Científicas y Estudios de Casos. Goig, R.L.

Gratton, Chris - Preuss, Holger (2008). Maximizing Olympic Impacts by Building up Legacies. International Journal of the History of Sport, 25/14, 1.922-1.938.

GULER, Ozan - AKDAĞ, Gürkan - DALGIÇ, Ali - BENLİ, Sercan – ÇAKICI, A. Celil (2016): How locals regard sport events in terms of tourism development? A research on XVII MEDITERRANEAN GAMES in Mersin with int the frame altruistic surplus phenomenon, Revista de turism No.21. p.9-21.

Gyarmati Ildikó (2001): Rendezvényszervező kézikönyv, Szókratész Külgazdasági Akadémia, Budapest, 2001, 222 oldal, ISBN: 963716359x

Gyömörei Tamás (2012): Területi sportstruktúrák: Az önkormányzatok sportgazdálkodása Magyarországon, doktori értekezés, 235 oldal

Gyömörei Tamás (2015): Magán és közfinanszírozás a sportban, Dr. Ács Pongrác (szerk.) Sport és gazdaság, 2015, 3. fejezet

Haase, Frank - Macken, Walter (2004): Handbuch Eventmanagement, Kopaed Verlag, München, p. 27.

Hall, Colin Michael (1992a): Adventure, sport and health tourism. In Special interest tourism, Edited by: Weiler, B. and Hall, M. London: Belhaven, p. 141- 158

Hall, Colin Michael (1992b): Hallmark Tourist Events: Impacts, Management, and Planning, Belhaven Press, London. 215pp, ISBN 1 85293 147 7 (Hbk) (co-published in the Americas by Halsted Press, an imprint of John Wiley & Sons, Inc., New York. ISBN 0 470 21929 7)

Higham, James (1999): Sport as an avenue of tourism development: an analysis of the positive and negative impacts of sport tourism. Current Issues in Tourism, 2/1, 82–90.

Hiller, Harry H. (1998): Assessing the Impact of Mega-events: A Linkage Model. Current Issues in Tourism, 1(1):47-57.

Hinch, Thomas - Higham, James.E.S. (2001): Sport Tourism: a Framework for Research. International Journal of Tourism Research. 3. 45-58.

Horne, John - Manzenreiter, Wolfram (2006): An introduction to the sociology of sport mega-events, in Horne and Manzenreiter (eds, Sport Mega-Events: Social Scientific Analyses of a Global Phenomeon, Sociological Review monograph series, Oxford: Blackwell, 1-24.

Horne, John (2007): The Four 'Knowns' of Sports Mega-Events, Leisure Studies, 26/1, January 2007, 81–96

Hover, Paul - Dijk, Bake - Breedveld Koen - van Eekeren, Frank - Slender, Hans (2016): Creating social impact with sport events, Mulier Institute & Utrecht University Utrecht, July 2016http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391, Letöltve: 2017. március 9.

International Olympic Committee (2014): Olympic Agenda 2020, 20+20 Recommendations http://olimpia.hu/images/NOB/agenda2020/Olympic_Agenda_2020-20-20_Recommendations-ENG.PDF Letöltve: 2014. december 20.

Jamieson, Nigel (2014): Sport Tourism Events As Community Builders – How Social Capital Helps The "Locals" Cope. Journal Of Convention & Event Tourism, 15/1, 57-68.

Jenson, Jane (1998): Mapping Social Cohesion: The State of Canadian Research, Canadian Policy Research Networks Inc, Ottawa: Renouf Publishing p. 64

Kasimati, Evangelia (2003): Economic Aspects and the Summer Olympics: A Review of Related Research, International Journal of Tourism Research 5/6, November 2003, 433 – 444.

Kersting, Norbert (2007): Sport and national identity: A comparison of the 2006 and 2010 FIFA World Cups™. Politikon. 34/3, 277-293.

Kim, H. J. - Gursoy, Dogan - Lee, Soo Bum (2006). The impact of the 2002 World Cup on South Korea: Comparisons of pre- and post-Games. Tourism Management, 27/1: 86-96.

Kim, SeongSeop - Petrick, James F. (2005). Residents' Perceptions On Impacts Of The FIFA 2002 World Cup: The Case Of Seoul As A Host City. Tourism Management, 26, 25-38.

Kiss Kornélia - András Krisztina (2017): A sport mint szabadidős- és életminőség-tényező Budapest IX. kerületének példája alapján. Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Sport – Gazdaság – Turizmus tudományos konferencia kiadvány

Knott, Brendon – Swart, Kamilla – Visser, S. (2015): The impact of sport mega-events on the quality of life for host city residents: Reflections on the 2010 FIFA World Cup African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure Vol. 4 (Special edition) (2015) ISSN: 2223-814X, p. 1-16.

KPMG (2006): Economic Impact Study of the Melbourne 2006 Commonwealth Games Post-event analysis https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/19802/1/econ_impact_ report.pdf Letöltve: 2017. június

KSH – Turizmus Magyarországon 2010-2016, Központi Statisztikai Hivatal, www.ksh.hu Letöltve: 2017. május 30.

Law, Christopher Michael (1994): Urban tourism: the visitor economy and the growth of large cities (London, Mansell) p. 217

Li, Shina - Blake, Adam (2009): Estimating Olympic-related Investment and Expenditure; https://www.academia.edu/19746718/Estimating_Olympic_related_investment_and_expenditure Letöltve:2017. március

Lin, X. (2004): An analysis of economic value of the 2008 Beijing Olympic Games. Beijing: The Second International Forum of Beijing 2008 Olympic Games, presentation

Lőrincz Katalin – Sulyok Judit (szerk) (2017): Turizmusmarketing, Budapest: Akadémiai Kiadó p.357

Madden, John R. (2006): Australia: Central Fiscal Dominance, Collaborative Federalism and Economic Reform. In T.N. Srinivasan and J.S. Wallack (eds.) Federalism and Economic Reform: International Perspectives New York, Cambridge University Press, p. 85-142.

Madrigal, Robert - Bee, Coolen - LaBarge, Monica (2005): Using the Olympics and FIFA World Cup to enhance global brand equitym in. J. Amis &T.B. Cornwell (Eds) Global Sport Sponsorship, Oxford: Berg, p.179-190

Maennig, Wolfgang – Zimbalist, Andrew (2012): What is a Mega Sporting Event? , In book: International Handbook on the Economics of Mega Sporting Events, Published by Edward Elgar Publishing Limited, UK

Magyar Olimpiai Bizottság (2015): AGENDA 2020 magyar nyelvű kivonata, http://olimpia.hu/images/NOB/agenda2020/agenda2020_magyar_15.01.30.pdf Letöltve: 2015. január 25.

Magyar Olimpiai Bizottság (2018): Beszámoló a 2017. évi győri XIV. Nyári Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról Felelős kiadó: Dr. Kulcsár Krisztián http://olimpia.hu/images/EYOF2017_gyor/MOB_2017_EYOF_beszamolo_vegleges.pdf Letöltve: 2018 március 13.

Malhotra, Naresh K. (2002): Marketingkutatás. Budapest: Műszaki Kiadó

Manzenreiter, Wolfram (2014): Magical Thought and the Legacy Discourse of the 2008 Beijing Games. In Grix, J. (Ed.), Leveraging Legacies from Sports Mega-Events: Concepts and Cases. Houndmills, Basingstoke, Hampshire/New York: Palgrave Macmillan, p. 119-129.

Masterman, Guy (2009): Strategic sports event management (second Olympic edition) Oxford: Elsevier Butterworth – Heinemann

Máté Tünde – András Krisztina (2016a): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon. Londontól – Rióig. Konferencia előadás: Fiatal Sporttudósok IV. Országos Konferenciája, Magyar Sportok Háza, Budapest, 2016. december 03. http://mstt.hu/wp-content/uploads/MateTunde_Nemzetkozi_sportrend.pdf

Máté Tünde - András Krisztina (2016b): Nemzetközi sportrendezvények turisztikai hatásai pp. 221-234., 14 p. In: Ivancsóné, Horváth Zsuzsa; Darabos, Ferenc (szerk.) „Turizmus és innováció": VIII. Nemzetközi Turizmus Konferencia 2016: Tanulmányok, Győr, Magyarország: Széchenyi István Egyetem, (2016) p. 394

Máté Tünde (2015): Where Are „White Elephants" Living? Impacts of International and Domestic Sport Events, Karlovitz J. T. (Ed.) (2015). Some Current Issues in Economics. Komárno: International Research Institute sro. ISBN 978-80-89691-20-3

Máté Tünde (2017a): International sport programmes in Hungary between London and Rio In: Bukor, József; Korcsmáros, Enikő (szerk.) A Selye János Egyetem 2017-es "Érték, minőség és versenyképesség - a 21. század kihívásai" Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete: Zborník medzinárodnej vedeckej konferencie Univerzity J. Selyeho 2017, Komárno, Szlovákia: Selye János Egyetem, p. 251-260.

Máté Tünde (2017b): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon: Londontól-Rióig pp. 319-328. , 10 p. In: Keresztes, Gábor (szerk.) Tavaszi Szél = Spring Wind 2017 [tanulmánykötet] 2. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége, (2017) p. 570

Máté Tünde (2017c): International Sport Programmes in Hungary Effects of European Youth Olympic Festival 2017 and Possibilities for Győr pp. 155-164. In: János, Tibor Karlovitz (szerk.) Essays in Economics and Business Studies, Komárno, Szlovákia: International Research Institute, (2017)

Máté Tünde (2018a): The Impacts of International Sport Events: Case Studies of Two Hungarian Cities, Győr and Székesfehérvár, Economics World, Sep.-Oct. 2018, 6/5, 401-414, doi:10.17265/2328-7144/2018.05.007

Máté Tünde (2018b): Social Impacts of International Sport Events – Based on Experiences from European Youth Olympic Festival 2017 Győr, Athens Journal of Sports, 5/3, September 2018, 227-241 (https://www.athensjournals.gr/sports/2018-5-3-4-Mate.pdf).

Máté Tünde (2018c): Local residents perceptions of the impacts of hosting international sport events – based on experiences from EYOF 2017 Győr, Selye János Egyetem 2018-as X. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete, p 183 – 193. ISBN 978-80-8122-256-6

Matheson, Victor - Baade, Robert (2004): Mega – sporting events in developing nations: playing the way to prosperity? South African Journal of Economics, Vol. 72/5, December 2004, 1084-1095.

Michalkó Gábor - Kiss Kornélia - Kovács Balázs (2009): Boldogító utazás: a turizmus hatása a Magyar lakosság szubjektív életminőségére. Tér és Társadalom, 23/1, 1-17. o

Molnár Viktor (2017): Final4: a női klubkézilabdás sportszakmai és üzleti csúcsterméke? Nemzetközi Sportmenedzsment Konferencia 2017 – előadás

MTI 2017. június 14. szerda 12:10, Magyar Úszószövetség megpályázza a 2022-es, vagy a 2024-es rövidpályás úszó világbajnokság megrendezését, Fővárosi Közgyűlés határozat, http://budapest.hu/Lapok/2017/fovarosi-kozgyules-megujulhat-a-blaha-lujza-ter.aspx Letöltés:2017. július 4.

Müller, Martin (2015a): After Sochi 2014: Costs and impacts of Russias Olympic Games Eurasian Geography and Economics 55/6, April 2015, 628-655

Müller, Martin (2015b): What makes an event a mega-event? Definitions and sizes, Leisure Studies, 34/6, 627-642, DOI: 10.1080/02614367.2014.993333 Publisher: Edward Elgar Publishing, Smith College, US, 2012, 9-14.

Münnich Ákos - Nagy Ágnes - Abari Kálmán (2006): Többváltozós statisztika pszichológus hallgatók számára. Bölcsész Konzorcium, Debrecen, 2006. (http://psycho.unideb.hu/statisztika) Letöltés: 2017. február 10. ISBN 963 9704 04 0

Nemzetgazdasági Minisztérium Nemzeti Turizmusfejlesztési koncepciója (2014) https://www.nth.gov.hu/hu/media/download/260 Letöltés: 2017 július 9.

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (NTS) 2030 (2017): http://www.kormany.hu/download/8/19/31000/mtu_kiadvany_EPUB_297x210mm%20-%20preview.pdf Letöltés: 2017. november 20.

Nielsen Sport Report (2017): Commercial trends in sports 2017, Nielsen Sport Report http://www.nielsen.com/eu/en/insights/reports/2017/commercial-trends-in-sports-2017.html Letöltés: 2017.március 9.

Nyerges Mihály – Laki László (2004): A fiatalok sportolási szokásainak néhány társadalmi összefüggése. Magyar Spottudományi Szemle, 2-3. 5–15.

Nyerges Mihály - Laki László (2007): The changing of the political system and the role of competitive sport in Hungary, in DaWaele, J-M. – Husting A. : Transitions Organisation et Politiquesdu Sport dans les peco Apres 1989, Université de Geneve, Bruxelles, p. 33-47.

Nyerges Mihály - Petróczi Andrea (2007): A sportmenedzsment alapjai, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, ISBN: 9637166432, p. 264

Ohmann, Susanne – Jones, Ian – Wilkes, Keith (2006): The Perceived Social Impacts Of The 2006 Football World Cup On Munich Residents. Journal Of Sport & Tourism, 112: 129-152.

Oravecz Beatrix (2008a): Hiányzó adatok és kezelésük a statisztikai elemzésekben, Statisztikai Szemle 86. évfolyam 4. szám p.365 – 386

Oravecz Beatrix (2008b): Szelekciós torzítás és csökkentése az adóminősítési modelleknél, PhD. Értekezés

Papp-Váry Árpád (2005): Torino új arca – olimpia és imázsépítés. Magyar Reklám 24-27. o. Forrás: http://www.papp-vary.hu/varosmarkazas/Torino.pdf Letöltve: 2017. március 10.

Perényi Szilvia (2010): The relation between sport participation and the value preferences of Hungarian youth. Sport in Society, 13/6. 984–1000.

Perényi Szilvia (2013): Alacsonyan stagnáló mozgástrend: A fizikai inaktivitás újratermelődése. In: L. Székely (Eds.). Magyar Ifjúság 2012 Tanulmánykötet. Budapest: Kutatópont p. 229- 250.

Piskóti István (2010): Mega Event Marketing – nagyrendezvények hatása a városok, térségek fejlesztésére, imázsára, Marketingkaleidoszkóp 2010 p. 305-320.

Preuss, Holger - Solberg Harry Arne (2006): Attracting Major Sporting Events: The Role Of Local Residents. European Sport Management Quarterly, 6/4: 391-411.

Preuss, Holger (2002): The economic and social impact of the Sydney Olympic Game sin IOC/IOA (eds), Report of the Forty- First Session 2001, Lausanne, p. 94-109.

Preuss, Holger (2004): Az olimpiai játékok gazdasági háttere. Az 1972-2008. évi játékok összehasonítása, Edward Elgar Publishing Ltd., 2004

Preuss, Holger (2007): The Conceptualization and Measurement of Mega Sport Event Legacies. Journal of Sport and Tourism, 12 /3-4, 207-227.

Preuss, Holger (2014): Legacy 'revisited'. In Grix, J. (Ed.), Leveraging Legacies from Sports Mega-Events: Concepts and Cases Houndmills, Basingstoke, Hampshire/New York: Palgrave Macmillan. p. 24-38.

PricewaterhouseCoopers (2005): Olympic Games Impact Study, 2005 (London, ex ante)

PricewaterhouseCoopers (2015): Budapesti Olimpia 2024- Megvalósíthatósági tanulmány, http://olimpia.hu/images/bp2024/PwC_Olimpiai%20Megvalosithatosagi%20tanulmany_2015_junius_vegleges.pdf Letöltés: 2017. március 10.

Princzinger Péter (2017): A sportturizmus hatása az országimázsra, előadásanyag, elhangzott: Nemzetközi Sportmenedzsment Konferencia, Budapest, 2017. március 21.

Puczkó László – Rátz Tamara (2002): A turizmus hatásai, 3. átdolgozott kiadás. AulaKiadó, Budapest, 490. o.

Radicchi, Elena (2012): Megaeventos Deportivos y Creación de Valor para las Economías Anfitrionas. En: Megaeventos Deportivos – Perspectivas Científicas y Estudios de Casos. Goig, R.L. (ed.). Barcelona: Editorial UOC.

Ramchandani, Girish, -Davies, Larissa - Coleman, Richard – Shibli, Simon - Bingham, Jerry (2015): Limited or lasting legacy?: the effect of non-mega sport event attendance on participation. European Sport Management Quarterly, 15/1, 93-110.

Rechnitzer János (2014): A győri járműipari körzetről szóló kutatási program, Tér és Társadalom 28/2, 3-10.

Rechnitzer János (2015): Kultúra és a területi fejlődés, Elmélet, alapok, tervezés, sikeres város – előadás a doktori iskolában. Letöltés: 2015. december 16. p.28

Rechnitzer János (2016): A területi tőke a városfejlődésben - A Győr-kód, Dialóg Campus, ISBN: 9786155376849 p. 272

Reinhardt, Charles S. - Cook, Thomas D. (1979): Beyond qualitative versus quantitative methods. In Cook, T.d.-Reichard, C.S. (eds) Qualitative and Quantitative Methods in Evaluation Research. Beverly Hills, CA: Sage, 7-32. RUBIN, D.B. (1987): Multiple imputation for nonresponse in surveys. New York: Wiley.

Reisinger Adrienn (2016): A társadalmi részvétel és felelősségvállalás megjelenési formái a közösségi és területi folyamatokban, habilitációs tézisfüze, http://rgdi.sze.hu/images/RGDI/honlapelemei/habili%C3%A1ci%C3%B3/Habilitacios_tezisf%C3%BCzet_Reisinger_Adrienn_2016.pdf Letöltés: 2018. február 21.

Rétsági Erzsébet, - H. Ekler, Judit – Nádori László - Woth Péter – Gáspár Mihály - Gáldi Gábor, Szegnerné Dancs Henriette (2011): Sportelméleti ismeretek (Sports theory), Di-alóg Campus Kiadó, 2011., 85.oldal

Révész Tamás – Zalai Ernő (2000): A magyar gazdaságstatisztikai adatforrások és az alkalmazott egyensúlyelméleti modellezés, Statisztikai Szemle 78. évfolyam 2-3. szám 97 – 117.

Ritchie, J. R. Brent (1984): Assessing the impact of hallmark events: conceptual and research issues. Journal of Travel Research, 23/1: 2–11.

Roberts, Kenneth (2004): The Leisure Industries (1st edition) (London: Palgrave Macmillian)

Roche, Maurice (2000) Mega-Events and Modernity: Olympics and expos in the growth of global culture. Routledge, London. Chp,. 1, p.1-30.

Roche, Maurice (2012): Megaeventos y Cambios Comunicativos. El Complejo mediático-Deportivo en la Era de Internet. En: Goig, R. L. (ed.). Megaeventos Deportivos – Perspectivas Científicas y Estudios de Casos. Barcelona: Editorial UOC.

Rubin, Donald B. (1987): Multiple imputation for nonresponse in surveys. ISSN 0271-6232 New York: John Wiley & Sons, Inc.

Ruta Dino (2015): A Strategic and Pluralistic Approach to Planning Legacy from: Routledge Handbook Of Sport And Legacy, Meeting the challenge of major sports events Routledge,

https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203132562.ch1 Letöltés: 2017 szeptember 10.

Saayman, Melville (2001): An introduction to sports tourism and event management, Potchefstroom: South Africa, Publisher Institute for Tourism and Leisure Studies and Leisure, 226 pages, ISBN13 9781868223787

Saboya Valente Junior, Airton - Noguera Tur, Joan (2013): Mega Sporting Events and Legacy: The Case of the 2014 World Cup. Universidad de Valencia, https://www.regionalstudies.org/presentations/european-conference-2013-papers/ Letöltés: 2017. január 6.

Sajtos László – Mitev Ariel (2007): SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv, Alinea Kiadó

Schafer, J. L. (1997): Analysis of incomplete multivariate data. London: Chapman & Hall.

Schmid, Ulrich (2006): Event – Management im Spitzen- Wettkampfsport: Entwicklungen, Ziele und Organisationsprinzipien, Dr. Kovac Verlag, Hamburg

Schulenkorf, Nico - Edwards, Deborah (2012): Maximizing Positive Social Impacts: Strategies for Sustaining and Leveraging the Benefits of Intercommunity Sport Events in Divided Societies. Journal of Sport Management, 2012, 26, 379-390. Champaign: Human Kinetics Publishers.

Shantong, Li - Zhigang, Duan (2005): Macroeconomic Effects of Olympic Economy on the Beijing and Rest of China, Paper prepared for the 15th International Input-Output Conference Beijing on June, 2005 https://www.iioa.org/conferences/15th/pdf/shantong_zhigang.pdf, Letöltés: 2017.03.13.

Shone, Anton - Parry, Bryan (2004): Successful Events Management A Practical Handbook, 2, Thomson.

Song, Chralie - Ranelli Edward (2008): Reading the major economic indicators to examine the impact of the Olympic Games on Beijings, 2008, Journal of Business, p 37-57. http://www.jrhasselback.com/Journal/JBI2008-1.pdf Letöltés: 2017. március 13.

Stocker Miklós - Szabó Tünde (2017): A hazai sportirányítás szerepe és tevékenysége a kiemelt hazai sportesemények esetében, Magyar Sporttudományi Füzetek – XVI., Magyar

Sporttudományi Szemle különszám, A Sportirányítás gazdasági kérdései – 2017, Kiadó: Magyar Sporttudományi Társaság, ISBN 978-615-5187-12-4, Budapest, 56 - 77.

Syme, Geoffrey - Shaw, B. J. - Fenton, D. Mark - Mueller, Walter S. (Eds) (1989): The Planning and Evaluation of Hallmark Events (Aldershot: Avebury)., Publisher: Gower Pub Co (April 1 1989), ISBN-10: 0566057638 (320 peges)

Szabó Ágnes (2012): A magyar szabadidősport működésének vizsgálata. Piacok, értékteremtés, feladatok a szabadidősportban, BCE Gazdálkodástani PhD-Program, témavezető: András Krisztina és Demeter Krisztina

Szabó Tünde (2017): A Sportért Felelős Államtitkárság szerepe a kiemelt hazai események megvalósításában. In: Kiemelt Sportesemények Magyarországon – Nemzetközi Sportmenedzsment konferencia. Budapest. 2017.03.21.

Székely Mózes (2016): Az egyetemi sportot és egészségfejlesztést szolgáló Hajós Alfréd Terv megújítása – Helyzetkép a tényekről és stratégiai cselekvéstér, Magyar Sporttudományi Szemle 17/66, 63. oldal

Székelyi Mária - Barna Ildikó (2008): Túlélőkészlet az SPSS-hez , Typotex Kiadó p.453

Sziva Ivett (2016): Generációk utazási szokásai, fókuszban az Y-generáció: II. Fogyasztás Interdiszciplináris szimpózium - Fogyasztás és generációk, Pécs, 2016. május 12., 1. http://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/mellekletek/2016/04/sziva_ivett_generaciok_utazasi_szokasai-fokuszban_az_y_generacio.pdf Letöltve: 2018. január 13.

Taks, Marijke - Chalip, Laurence - Green, B. Christine (2015): Impacts and strategic outcomes from non-mega sport events for local communities. European Sport Management Quarterly, 15/1, 1-6.

Taks, Marijke - Green, B. Christin - Misener, Laura - Chalip, Laurence (2014). Evaluating sport development outcomes: the case of a medium-sized international sport event. European Sport Management Quarterly, 14/3, 213-237.

Taks, Marijke (2013): Social sustainability of non-mega sport events in a global world European Journal for Sport and Society, 10/2, 121-141.

Tapolcsányi Barbara – Tőzsér Anett (2013): A nemzeti vágta turisztikai jelentősége hazánkban In. szerk: Takácsné György Katalin: Acta Carolus Robertus 159 – 169.

United Nations World Tourism Organization (UNWTO) (2017): Tourism Highlights https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029 Letöltve: 2018. január

University of East London (2015): Olympic Games Impact Study – London 2012 Post-Games Report; Executive Summary https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=5738&m=1452077244&action=file.download Letöltve: 2017 február

Üngüren, Engin – Kacmaz, Yaşar - Yetkin Murat (2015): Local Residents Perceptions of the Impacts of Hosting National and International Sporting Events, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), Special Issue 3 (July 2015)

Veal, Antohny – Toohey, Kristine – Frawley, Stephen (2012): The sport participation legacy of the Sydney 2000 Olympic Games and other international sporting events hosted in Australia, Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 4/2, 155-184, DOI:10.1080/19407963.2012.662619

Vörös Tünde (2017): Költség–haszon elemzési keretrendszer sportberuházások társadalmi-gazdasági értékeléséhez. Közgazdasági szemle, LXIV. Évf., 2017. április, 394–420. o.

Waitt, Gordon (2003): Social Impacts Of The Sydney Olympics. Annals Of Tourism Research. 30/1, 194-215.

Webb, Eugen J. - Cambell, Donald T. - Schwartz, Richard D. - Sechrest, Lee (1966): Unobtrusive Measures: Nonreactive Research in the Social Sciences, Chicago: Rand McNally. 36, 95 112 131.

Weiss, Dirk P. (2008): Strategische Gestaltung des Lebenszyklus von Mega-Events. Gabler Verlag, Wiesbaden.

Werling, Jeffrey Francis (1992): MIDE: A macroeconomic multisectoral model of the Spanish economy. Unpublished PhD Thesis, University of Maryland.

White Paper on Sport, Fehér Könyv (2007), Az Európai Közösségek Bizottságának kiadványa, Brüsszel

Witt, Stephen F. (1988): Mega events and mega attractions, Tourism Management 9/1, 76–77.

Yeoman, Ian - Robertson, Martin - Ali-Knight, Jean - Drummond, Siobhan - McMahon-Beattie, Una (2004): Festival and events management, an international arts and culture perspective,

Elsevier Butterworth Heinemann, ISBN-13: 978-0750658720, Taylor & Francis, New York, USA

Zalai Ernő (1998) Általános egyensúlyi modellek alkalmazása gazdaságpolitikai elemzésekre, Közgazdasági Szemle, XLV. évf., 1998. december, 1065–1081. o.

Zhou, Yong (2010). Resident Perceptions Toward The Impacts Of The Macao Grand Prix. Journal of Convention & Event Tourism, 11/2, 138-153.

Zimbalist, Andrew (2015): Circus Maximus: The Economic Gamble Behind Hosting the Olympics and the World Cup, Brookings Institution Press, January 14, 2015, Ebook ISBN: 9780815726524

Szakértői interjúk:

Schmitt Pál, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja

Dr. Fiák Krisztina, igazgató, Magyar Turisztikai Ügynökség, Rendezvénykoordinációs Igazgatóság

Dr. Domanyik Eszter, főosztályvezető, Győr Megye Jogú Város, Városmarketing és Programszervezési Főosztály

Simon Csabával, Győr Projekt Kft., ügyvezető

Dr. Fekete Dávid, alpolgármester, Győr Megyei Jogú Város

dr. Csörgits Lajos, aljegyző, Győr Megyei Jogú Város

Pignitzky Dorottya, szervezőbizottsági tag és a Magyar Olimpiai Bizottság volt munkatársa

Internetes portálok:

https://www.olympic.org/olympic-games

http://www.fifa.com/worldcup/index.html

www.sportaccord.com

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100023.kor

http://gyor2017.hu/catdoc/list/cat/14/id/14/m/10

https://www.fina-budapest2017.com/hu/szervezok/szervezo-bizottsag

12. Mellékletek

1. Melléklet: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2010 – 2016

Forrás: ksh.hu, MTÜ prezentáció alapján, 2017

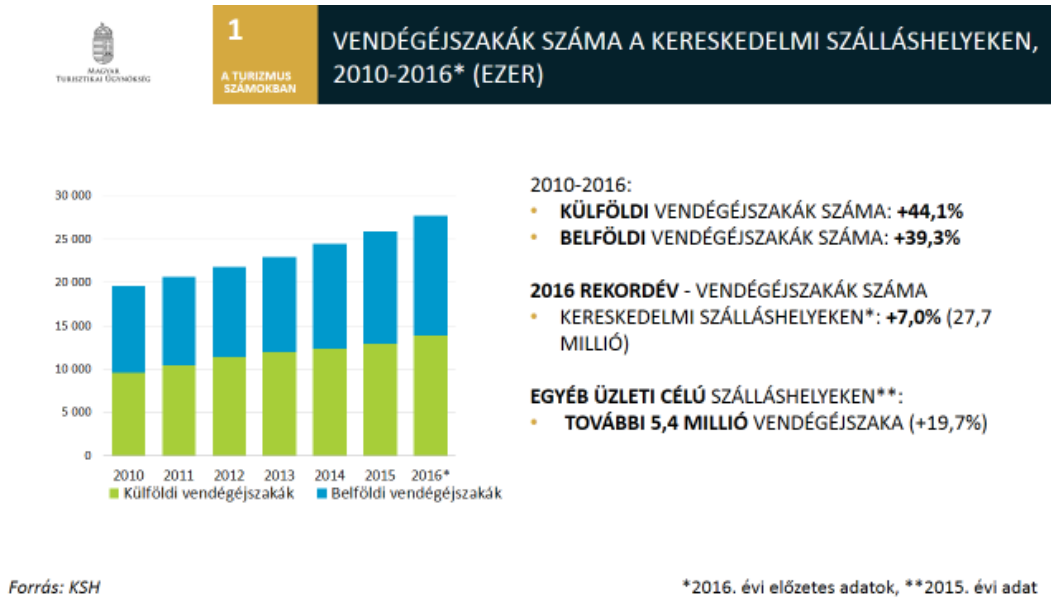

2. Melléklet: Kulturális vagy sporteseményen való részvétel az elmúlt 12 hónapban

Forrás: Eurostat Database 2015

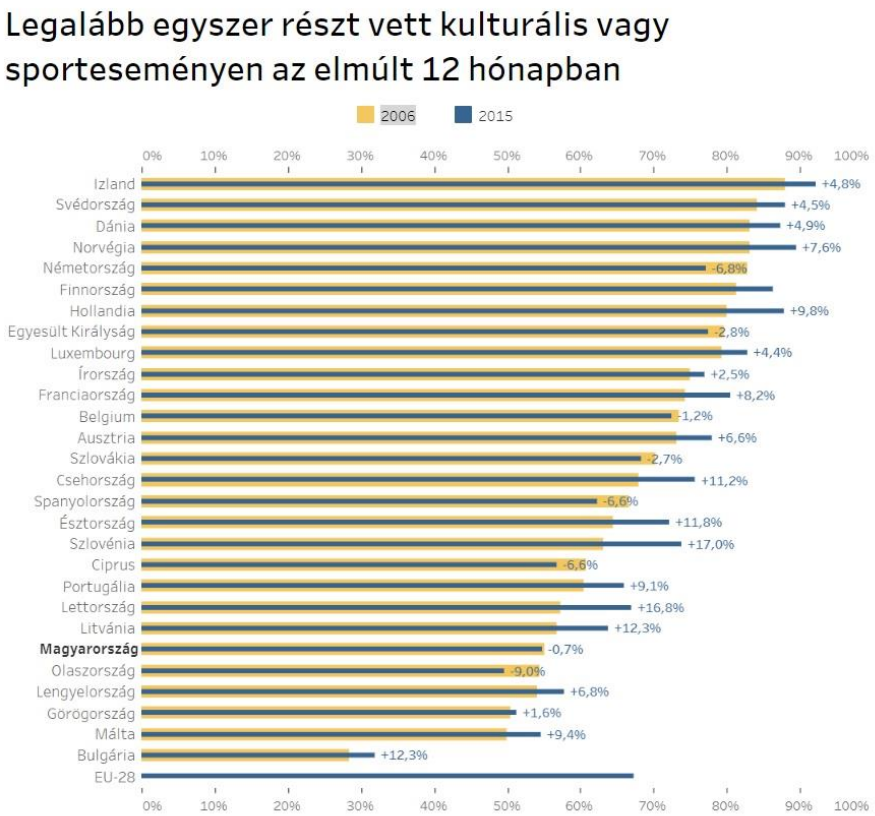

3. Melléklet: A TDF előtte és utána MANOVA táblázat

Forrás: Anne-Line Balduck, Marc Maes,& Marc Buelens (2011)

Table 3. Repeated measures MANOVA for comparison of residents' perceptions on the impact dimensions before and after the TDF.

Factors	Mean (SD) Before (pre-event survey)	Mean (SD) After (post-event survey)	*F*-test	*df*	*p*-value
Positive impact factors (benefits)					
1. Economic and tourism development	4.05 (1.02)	3.89 (1.04)	9.65**	1	<.01
2. Cultural interest and consolidation	4.55 (1.15)	4.58 (1.07)	0.31	1	.58
3. External image enhancement	5.31 (1.11)	5.12 (1.27)	5.80*	1	.02
4. Interest in foreign cultures	3.53 (1.06)	3.57 (1.14)	0.29	1	.59
Negative impact factors (problems)					
1. Disorder and conflicts	4.90 (0.97)	4.11 (1.12)	105.68**	1	<.01
2. Price increase	2.75 (1.12)	2.83 (1.17)	1.57	1	.21
3. Excessive spending and mobility problems	5.64 (0.99)	5.12 (1.10)	53.22**	1	<.01

Notes: N = 235; $^*p < .05$; $^{**}p < .01$.

4. Melléklet: Faktorstruktúra

Forrás:Engin Üngüren, Yaşar Yiğit Kacmaz, Murat Yetkin 2015

	FL	EV	VE	
1. Faktor: Gazdasági hozzájárulás Az Alanyában tartott sportesemények……				3,35
Új álláslehetőségeket teremtenek	,768			3,23
Élénkítik a helyi gazdaságot	,718			3,65
Új foglalkoztatási területet hoznak létre	,708	8,50	%26,55	3,24
Új befektetéseket vonzanak az adott helyre	,702			3,34
Növelik a szállodai ágyak kihasználtságát	,682			3,53
Új, közpénzből finanszírozott beruházásokat hoznak létre	,662			3,15
Segítik a helyi kereskedelmet	,657			3,27
2. Faktor: A sportkultúra inspirációja Az Alanyában tartott sportesemények……	**FL**	**EV**	**VE**	3,51
Egészséges életviteli szokásokat alakítana ki a helyi lakosok körében	,769			3,42
A helyi lakosokat a sport irányába terelik	,740			3,37
Arra bírják a helyi lakosokat, hogy új sportágakat próbáljanak ki	,690	3,98	%12,44	3,45
Motiválják a fiatal helyi lakosokat a sport művelésére	,645			3,72
Javítják a sportkultúrát és a sporttudatosságot	,630			3,72
Új sportágakkal ismertetik meg az embereket	,568			3,55
Javítják a helyi lakosok életminőségét	,559			3,31
3. Faktor: Forgalomtorlódással kapcsolatos problémák Az Alanyában tartott sportesemények…	**FL**	**EV**	**VE**	3,53
Forgalmi torlódásokat okoznak				3,78
Negatívan hatnak a forgalomra az útvonalváltozások miatt	,815			3,68
Parkolási problémákat okoznak	,814			3,66
Különböző problémákat okoznak az útlezárások miatt	,734			3,54
Különböző problémákat okoznak a tömeg miatt	,524			3,00
4. Faktor: Reklámeszköz and márkaérték-növekedés Az Alanyában tartott sportesemények……	**FL**	**EV**	**VE**	4,09
Növelik Alanya márkaértékét	,821			4,01

Alanya reklámjaként szolgálnak	,795	1,91	%5,97	4,25
Növelik Törökország márkaértékét	,775			4,03
5. Faktor: Környezeti károk				2,70
Az Alanyában tartott sportesemények……	**FL**	**EV**	**VE**	
Környezetszennyezést okoznak	,805			2,63
Rongálják a környezetet	,781	1,38	%4,31	2,58
Szurkolói zavargásokat okoznak	,624			2,53
6. Faktor: Társadalmi interakció				3,75
Az Alanyában tartott sportesemények……	**FL**	**EV**	**VE**	
Lehetőséget kínálnak a helyi lakosoknak interkulturális kapcsolatok kialakítására	,756			3,70
Arra bírják a helyi lakosokat, hogy különböző kultúrákat ismerjenek meg	,697	1,31	%4,11	3,71
Élénkítik a társasági életet	,612			3,85
7. Faktor: Infrastruktúra-fejlesztés és sportberuházások odavonzása				3,24
Az Alanyában tartott sportesemények……	**FL**	**EV**	**VE**	
Új sportlétesítmények építését eredményezik	,753	1,03	%3,23	3,27
Az infrastruktúra fejlesztését eredményezik	,743			3,22
8. Faktor: Pénzügyi teher és a ki nem használt kapacitások problémája				3,02
	FL	**EV**	**VE**	
A sporteseményekre készült beruházások az eseményt követően kihasználatlanok maradnak	,689	1,01	%3,16	3,13
A sportesemények költsége nagyobb, mint a megtérülés	,627			2,91
Kaiser-Meyer-Olkin	,859;p<0,05			
Bartlett-féle szfericitás-teszt	3707,944; df 528; Sig.000			
Teljes variancia-magyarázat	%66,38			
Cronbach-alfa	,901			

FL: Faktorsúlyok („Factor Loadings”), **EV:** Egyenérték („Eigenvalue”)**, VE:** Variancia-magyarázat („VarianceExplained”)

5. Melléklet: Kiscsoportos beszélgetést felvezető prezentáció

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

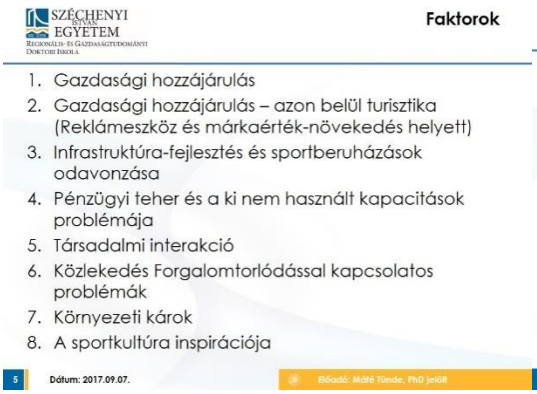

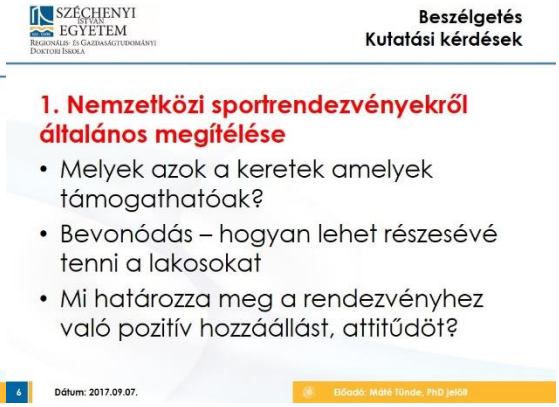

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

2. Bevonódás

Magasabb fokú bevonódás esetében a nemzetközi sportrendezvény megítélése pozitívabb, a társadalmi hatások fokozottabban jelennek meg.

Hogyan lehet részesévé tenni a lakosokat ?

7 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

3.HATÁSOK – ÖRÖKSÉG-MULTIDIMENZIÓS HATÁSOK

A rendezvény kapcsolódó várakozások és a rendezvény alatt tapasztaltak alapján a szakirodalomban hatásként definiáltak megítélése pozitívabb, mint az örökséggé, amelynek bizonytalan a hosszú távú működőképessége.

8 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

4. Társadalmi hatások

- Task: a társadalmi hatás arra utal, ahogyan a sportesemény a kollektív és egyéni értékrendeket, a viselkedésmintákat, a közösségi struktúrákat, az életmódot és az életminőséget (Taks, 2013) megváltoztatja.

9 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

- **Összefoglalva, a társadalmi hatás három fő szempontja azonosítható:**
- A sport és a sport részvétele: a sportesemények által a sportágazat ösztönzése és különösen a sportban való részvétel ösztönzése;
- Attitűdök és meggyőződések: a sportesemények milyen mértékben befolyásolják az emberek hiteit, attitűdjeit, normáit és értékeit (pl. Büszkeség, boldogság, "jó érzés");
- **A társadalmi kohézió**: a társadalmi kohézió a közös értékek, a közös kihívások és az esélyegyenlőség közösségének kialakítása, amely a bizalom, a remény és a kölcsönösség érzésére épül (lásd Jenson, 1998).

10 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

- **5.** Milyen összefüggés van a város különböző szolgáltatásainak megítélése és a terület nemzetközi sportrendezvényhez kapcsolódó hatásának megítélése között.
- pl. ha a parkolással amúgy is elégedetlenek, akkor attól tartanak majd az is lesz a legrosszabb?

11 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

Beszélgetés
Kutatási kérdések

- **6.** Helyi lakosok percepciója változik-e a demográfiai változók mentén?

12 Dátum: 2017.09.07. Előadó: Máté Tünde, PhD jelölt

6. Melléklet:Strukturált interjú kérdések

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

Pályázat, szervezési keretek

1. Mely motivációs tényezők alapján került sor a pályázatra?

2. Mi jelentette a pályázati siker kulcsát?
3. A szervező csapat szervezeti kialakítása mi alapján, milyen minta alapján történt? Mi volt az oka, hogy a polgármesteri hivatal hatáskörében valósult meg?

Városfejlesztési kapcsolódások, beruházások

4. A sportrendezvényhez szükséges beruházások hogyan illeszkedtek a városi fejlesztések tervekbe?
5. A beruházások megvalósítása során melyek voltak a kulcstényezők a későbbi hasznosítás érdekében? Milyen egyeztetésekre került sor ennek érdekében?

Lakosok

6. Milyen akciók kerültek megvalósításra a lakosok minél szélesebb körű bevonására?
7. Kaptak-e konkrét visszajelzéseket a lakosoktól? pozitív és negatív?

Hatások, örökség, leveraging

8. Vannak –e adatok arra vonatkozóan, hogy a pályázat sikeresség és a megvalósítás időszakában mely területen milyen hatások jöttek létre?
9. Mely hatások kiaknázására helyeződött a fókusz?
10. A hatások tekintetében került-e sor stratégiai tervezésre?
11. Mit tekint a Város az EYOF örökségének?
12. Mely területen ért el kiemelkedő hatásokat a rendezvények? Ezek hogyan kerültek felmérésre, mérésre?

Utógondozás

13. Milyen utógondozási feladatok kerültek meghatározásra?
14. Milyen tervei vannak a városnak a megszerzett tapasztalat hasznosítására?

7. Melléklet: Az EYOF 2017 Győr szervezeti ábrája

Forrás: Domanyik, 2016

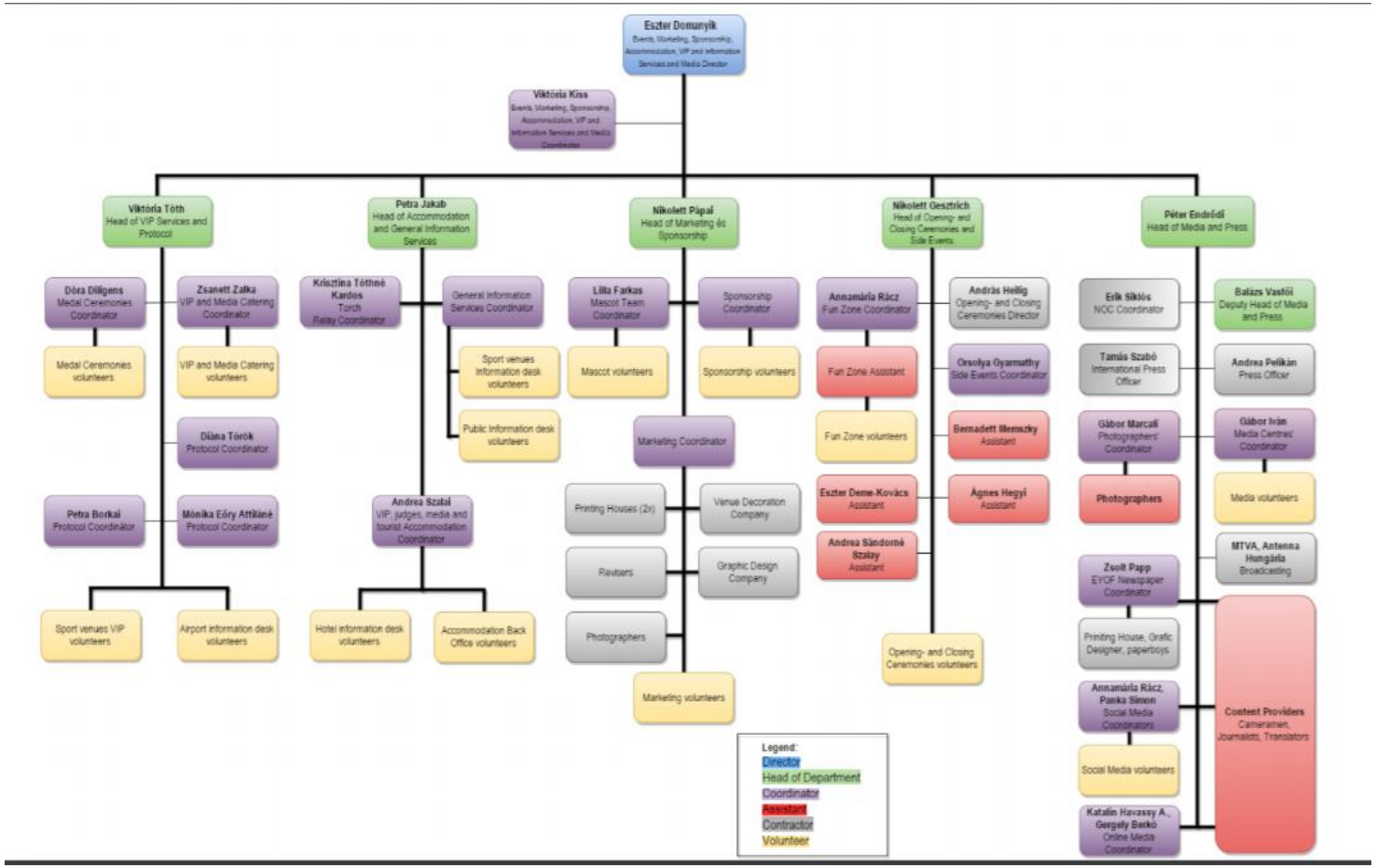

8. Melléklet: A szakértői interjúk eredményeinek összefoglaló táblázata

Forrás: Saját szerkesztése, 2018

	Pályázat, szervezési keretek	**Városfejlesztési kapcsolódások, beruházások**	**Lakosok**	**Hatások, örökség, leveraging**	**Utógondozás**
Schmitt Pál	A város jó és reális célokat tűzött maga elé a megpályázandó nemzetközi sportrendezvény, az EYOF esetében	Egy város szervezési ambícióinak minden esetben egyeznie kell a képességeivel.	A város akkor nyerhet a legnagyobbat, ha 100%-os állami támogatás által olyan fejlesztéseket képes megvalósítani, amelyek hosszú távon a lakosság igényeit szolgálják.	Az utánpótlás-rendezvény a későbbi szervezési ambíciók esetében egy jó referencia, egy jó vizsgalehetőség.	A felépítésre kerülő infrastruktúrával Győr a sportrendezvények szempontjából sokoldalú választás lehet. A megépült sportlétesítmények pedig generációk számára fogják biztosítani a sportolási lehetőséget.
Dr. Fiák Krisztina	Az MTÜ célja, hogy kiaknázza azokat a kölcsönhatásokat, amelyek a sportrendezvények, a turizmus, a gazdaság és az országimázs között működnek.	A sportturizmust mint motivációt helyezhetjük a fókuszba hiszen sokféle turistát lehet motiválni a sporttal.	A nemzetközi sportrendezvények esetében a szervezőváros lakosai megtapasztalhatják a vendéglátás örömét, siker esetében pedig a városuk iránti kapcsolódásuk erősödhet és büszkék lehetnek a közösen elért eredményekre.	A nemzetközi sportrendezvények „mágnesként” működnek a turizmusban, amelyek hatásai rövid és hosszú távon egyaránt megjelennek, azonban fontos ezeknek a hatásoknak a kimutathatóvá tétele.	Nagy lehetőségek rejlenek a sportturizmusban akkor is, ha épp nincs sportesemény.

Dr. Domanyik Eszter	A nemzetközi sportrendezvény szervezési pályázatánál a városi stratégiához való kapcsolódási pontjainál a fő tényezőt a városmarketing, a turizmus fellendítése jelentette. Az addigi iparvárosi kép átformálása. A szervezési feladatok megvalósítására nem jött létre projektcég, a város a saját maga kezében és csapatánál tartotta a feladatokat.	Az interjú során 9 terület került meghatározásra: 1. Oktatásfejlesztés 2. Ingatlanfejlesztés 3. Egészségügyi fejlesztés 4. Szociális hálózat fejlesztése 5. Kulturális intézmények fejlesztése 6. Helyi kereskedelem fejlesztése 7. Emberi erőforrás fejlesztése 8. Turizmusfejlesztés 9. Sportfejlesztések	A szervezők stratégiájának kiindulópontja a hatékony, tiszta, a lakosok számára érthető kommunikáció volt. A lakosok széleskörű bevonására számos akciót valósított meg a város.	A rendezvényhez kapcsolódó fejlesztések tervezésekor, a kapcsolódási pontok létrejöttekor a hosszú távú fenntarthatóság alapvető stratégiai célként került meghatározásra.	A város megkülönböztethetőségének egyik pillére a sport. Az EYOF komoly referencia a további rendezvények szervezéséhez. Amelyek a létrejövő infrastruktúra és a tudás hosszú távú kihasználását, megtérülését szolgálja.
Simon Csaba	A társaság 100%-ig Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdona, alaptevékenysége pedig épületépítési projektek szervezése. A Győr Projekt Kft. a nemzetközi sportrendezvényhez	A nemzetközi sportrendezvény egy lehetőség, egy eszköz a beruházások finanszírozásra. Az állami támogatás a létesítmények, az interjún elhangzottakat szó szerint idézve a felépítmények esetében volt 100%-os. A további beruházások, úgymint	A lakosok egy része pozitívan viselte az építkezéssel járó kellemetlenségeket, de volt, aki hangot adott nemtetszésének. A kivitelezési terveket lakossági fórumon mutatták be az érintett lakosoknak, sőt, a	A megépítésre került sportlétesítmények esetében az utóhasznosítási lehetőségek közül a következők megvalósítását tűzték ki a stratégiai tervezés során: Az első számú cél, hogy az utánpótlás-nevelés részére megfelelő	A létesítményfejlesztések stratégiájának alapköve, hogy a sportlétesítmények nem az EYOF-re, hanem utóhasznosításra épültek. A tervezési szakaszban, a tervezési koncepció részeként minden olyan sportág szövetségével egyeztetésre került sor, amely potenciálisan

	kapcsolódó beruházások esetében nemcsak a megvalósításban vállalt szerepet, hanem az előkészítésben, a tervezésben, a koncepció megalkotásában a város partnere volt.	környezetrendezés, utcafelújítás, parkolók létesítése már önkormányzati forrásból valósultak meg.	beruházásnak van olyan eleme, konkrétan a futófolyosó tetejére tervezett lelátó esete, amikor a lakossági kérésre másképpen került sor a kialakításra, hogy ne legyen túl magas az épület. A lakosok számára az OSP futópályáit az esti órákban megnyitják	létesítmény álljon rendelkezésre. Ezután következik a felnőtt versenyzők számára a hivatásos sportolók kiszolgálása, mind a győriek, mind az ide edzőtáborba utazók számára.	használhatja a létesítményt. A tervezőknek dokumentáltan, jegyzőkönyvben kellett rögzíteniük az egyeztetések eredményeit. A tervezéskor az adott sportágak nemzetközi szabálykönyvének előírásait is figyelembe vették és a tervek úgynevezett sporttechnológus által is véleményezésre kerültek.
Pignitzky Dorottya	A pályázat egyik sikertényezőjének Győr város logisztikai adottságait emelte ki. Az egy kilométeres sugarú körben elhelyezkedő versenyhelyszínek, olimpiai falu a résztvevők számára komfortérzetet és jó közlekedési lehetőségeket biztosított, ami alapja volt egy „családi”	A sportlétesítmények fejlesztéséhez fontos kihangsúlyozni, hogy utánpótlás rendezvény esetében az EOC nem támaszt nézőtéri kapacitás igényeket, így a város a saját városfejlesztési stratégiájába illeszkedően tudta megvalósítani az infrastrukturális fejlesztéseket.	A lakosok bevonásának legmagasabb szintjét az önkéntesség jelenti. Akik 74%-ban győriek vagy Győr környékiek voltak. A szakértő szerint az önkéntesek nyitottak, elkötelezettek voltak	Az úgynevezett kemény örökséghez tartozó eszközbeszerzések esetében sportszakmai szempontból is megvalósult a stratégiai tervezés. A szükséges eszközöket, felszereléseket szakmai irányítással, a sportági szakszövetségekkel	Győr egyik legnagyobb nyeresége a rendezvény által az emberi erőforrás fejlesztésében jelenik meg, amelynek két pillére van: a szervezők és az önkéntesek. Az Európai Unió szakpolitikai irányelvei is támogatják az önkéntesség fejlesztését, amely Győr esetében, az EYOF által kiválóan megvalósult. Az önkéntesek és a szervezők is olyan tapasztalatokkal gazdagodtak, amely

	hangulatú fesztiválnak. A másik sikertényező a fejlesztendő sportlétesítmények koncepciója volt.		a rendezvény és a munkájuk iránt. Tanulni és fejlődni akartak a megszerezhető tapasztalatok által.	együttműködve szerezte be a szervezőbizottság. Ezzel biztosítva az eszközök további sportrendezvényeken való használatát is.	pénzben nem mérhető. Ez hosszú távon a további nemzetközi sportrendezvények szervezésében nagy előnyt jelent.
Dr. Fekete Dávid	A 2008-as integrált városfejlesztési stratégia már foglalkozott a nemzetközi sportrendezvények szervezési lehetőségével, a 2012-es Integrált Területfejlesztési Stratégia pedig már konkrétumokkal tárgyalta ezt. A pályázati szakaszban fontos szerepet játszott a Magyar Olimpiai Bizottság támogatása, illetve az a bizonyosság, hogy ha a pályázat sikeres	A városfejlesztési kapcsolódási pontok esetében az interjú során a városrész rehabilitáció került kiemelésre, amely még a pályázati szakaszban nem szerepelt. A pályázat megvalósulási szakaszában került újra megvizsgálásra a sportlétesítmények helyszíne és akkor került kiválasztásra ez a városrész.	Az EYOF közösségépítő szerepét emelete ki Alpolgármester Úr mint a rendezvény legnagyobb hatása, és amellyel tovább kell dolgozni.	Az EYOF kemény örökségeként Győr városa 21. századi sportinfrastruktúrát kapott. A város feladata ennek a megfelelő kihasználása, élettel való megtöltése.	A jövőben felnőtt és utánpótlás, hazai és nemzetközi sportrendezvények szervezése.

	lesz kormányzati támogatással kerülhet megvalósításra a rendezvény.				
Dr. Csörgits Lajos	Az önkormányzati szervezés a saját munkaerő hatékony felhasználását és költségmegtakarítást is eredményezett, hiszen a stratégiai tervezés és az operatív megvalósítás is egy helyen valósult meg.	A tervezés során a meglévő városfejlesztési tervek adták a pályázat felépítésének alapjait, az ehhez rendelt időbeli és költségvetési ütemezések figyelembevételével.	A kommunikációban a szervező bizottság a törvényi előírásoknak megfelelően tájékoztatta a lakosságot a költségvetés elemeiről. A költségvetés átláthatósága, a lakosok számára érthető és tiszta kommunikáció a stratégiai tervezés egyik célkitűzése volt.	A kemény örökség, a sportlétesítmények tulajdonosi és üzemeltetési feladatainak hatékonyságát folyamatosan vizsgálja a város vezetése. Az interjú 1 évvel az EYOF megvalósulása után történt így már egy éves tapasztalattal az irányok finomodása is észlelhető.	Az utógondozás esetében a város költségvetését a létesítmények fenntartása és üzemeltetése terheli, amelyeket piaci bevételekkel és nemzetközi sportrendezvények szervezésével, edzőtáborok megvalósításával kerül csökkentésre.

9. Melléklet: Online kérdőív: Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál várható hatásai Győr város lakosai szemszögéből

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

Start of Block: Köszönöm, hogy a kérdőív linkjére kattintott és kitölti a kérdőívemet

1.1 Tisztelt Kitöltő!

Az alábbiakban állításokat talál, amelyekkel kapcsolatosan a véleményét kérem.Az állításokkal azt szeretném feltérképezni, hogy a Győrben 2017. júliusában megrendezésre kerülő, Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál várható hatásaival kapcsolatban Győr lakosainak milyen várakozásai vannak, mi a véleményük róla.

Kérem, jelölje egyetértését az állításokkal, a kitöltés során gondoljon arra, hogy mi a véleménye a rendezvény hatásairól, milyen várakozásai vannak a saját szemszögéből.

A kérdőív kitöltése anonim és önkéntes. A kérdések kitöltése bármikor megszakítható, ugyanakkor a kutatás eredményeinek erősítése érdekében fontos a teljes kérdőív kitöltése. A válaszokat a doktori disszertációm megírásához használom fel, a kutatási adatbázist mások számára elérhetővé nem teszem, harmadik fél számára át nem adom.

Kitöltését előre is köszönöm.

Máté Tünde

PhD-jelölt, Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

End of Block: Köszönöm, hogy a kérdőív linkjére kattintott és kitölti a kérdőívemet!

Start of Block: Általános bevezető kérdések

2.1 Ön Győrben lakik?

- Igen (1)
- Nem (2)

Display This Question:

If Ön Győrben lakik? = Nem

2.2 Hogyan kötődik a városhoz?

- Itt dolgozom (1)
- Ide járok iskolába, egyetemre (9)
- Vállalkozásomat a városban működtetem (2)
- A környéken élek (3)

- Rokonaim élnek a városban (6)
- Ügyintézés, vásárlás céljából hetente többször megfordulok a városban (4)
- Egyéb (kérem, írja be az üres helyre) (5)

2.3 Mennyire elégedett Győr alábbi jellemzőivel, adottságaival és szolgáltatásaival?

- Sportolási lehetőségek (1)
- Helyi közösségi élet (2)
- Kulturális élet (3)
- Szórakozási lehetőségek (4)
- Vendéglátás (5)
- Vásárlási lehetőségek (6)
- Egészségügyi ellátás (7)
- Iskolák (8)
- Óvodák (9)
- Közbiztonság (10)
- Köztisztaság (11)
- Környezeti állapot (12)
- Közutak állapota (13)
- Parkolási lehetőségek (14)
- Felsőoktatás (15)

2.4 Halott-e már az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválról?

- Igen (1)
- Nem (2)

2.5 Vett-e már részt nézőként, szurkolóként az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényeken?

(U19-es labdarúgó-Európa-bajnokság, Női Kézilabda Európa-bajnokság, U-16-os Nemzetközi Sakk Olimpia, Női Kosárlabda Európa-bajnokság, Kajak – kenu Maratoni világbajnokság, Hungarian Open nemzetközi légfegyveres verseny, Volvo-kupa férfi vízilabda felkészülési torna, Légfegyveres (10 m-es) Európa-bajnokság)

- Igen (1)
- Nem (2)

2.6 Mennyire ért egyet a következő állításokkal?

- A nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a szervezővárosban a hosszú távú pozitív változásokhoz. (1)
- A nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai. (2)

2.7 Támogatom, hogy Győr városa nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont.

- Igen (1)
- Nem (2)
- Nem tudom megítélni (3)

End of Block: Általános bevezető kérdések

Start of Block: Gazdasági hatások

3.1 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg (1)
- hatásaként új álláslehetőségek jönnek létre a városban (2)
- új foglalkoztatási területet hoz létre (a sportgazdaság területén) (3)
- új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot (4)

- beruházásai elvonják a forrásokat más területekről (5)
- segíti a helyi kereskedelmet (6)
- új befektetéseket vonz a városba (7)

3.2 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál lehetőséget ad

- a város kulturális értékeinek bemutatására (1)
- arra, hogy a város nemzetközileg ismertté váljon (2)
- a város népszerűsítésére a hazai turisták körében (3)

3.3 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál növeli

- Győr márkaértékét (ismertségét és elismertségét) (1)
- Magyarország márkaértékét (ismertségét és elismertségét) (2)
- a város szállodai kapacitásának kihasználtságát (3)

3.4 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- a rendezvény ideje alatt kiszorítja a városba érkező általános, konferencia és kulturális turistákat (1)
- hatásaként a városba a jövőben több turista érkezik (2)
- Győr városának reklámjaként szolgál (3)

3.5 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- az infrastruktúra fejlesztését eredményezi (1)
- új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi (2)

3.6 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- új létesítménye(i), a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak (1)
- kiadásai nagyobbak, mint a bevételei (2)

End of Block: Gazdasági hatások

Start of Block: Társadalmi interakciók

4.1 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál hatásaként

- a közösségi összetartozás erősödik (1)
- a városi büszkeség erősödik (2)
- az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik (3)

4.2 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- élénkíti a társasági életet (1)
- lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését (2)
- lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására (3)

End of Block: Társadalmi interakciók

Start of Block: Forgalomtorlódással kapcsolatos problémák

5.1 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál a rendezvény ideje alatt

- parkolási problémákat fog okozni a városban (2)

- forgalmi torlódásokat fog okozni a városban (3)
- útvonalváltozásokat fog okozni és negatívan fog hatni a forgalom alakulására (4)
- útlezárásai problémákat fog okozni a városban (5)
- ideje alatt problémákat okoz a tömeg (1)

End of Block: Forgalomtorlódással kapcsolatos problémák

Start of Block: Környezeti károk

6.1 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál a rendezvény ideje alatt

- környezetszennyezést (levegő, víz, talaj) fog okozni (1)
- rongálni fogja a természeti környezetet (2)
- szurkolói zavargásokat fog okozni (3)

End of Block: Környezeti károk

Start of Block: A sportkultúra inspirációja

7.1 Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál

- a helyi lakosokat a sport irányába tereli (1)
- a helyi lakosokat új sportágak (súlylökés, kalapácsvetés, magasugrás) kipróbálására ösztönzi (2)
- a fiatalokat sportolásra ösztönzi (3)
- javítja a helyi lakosok életminőségét (4)
- javítja a sportkultúrát és sporttudatosságot (5)
- új sportágakkal ismerteti meg a helyi lakosokat (6)
- egészséges életvitelre ösztönzi a helyi lakosokat (7)

8.1 A felsorolt lehetőségek közül mivel és milyen gyakran tölti el szabadidejét?

- színház (1)
- mozi (2)
- koncert (3)
- kiállítás (4)
- sportrendezvény (5)
- fesztivál (6)
- nyaralás (7)
- wellness/strandfürdő (8)
- étterem (9)
- aktív sport (10)

8.2 Mi lesz a programja 2017. július 23 - 29. között?

- Dolgozom (1)
- Szabadságon leszek / Nyaralásomat töltöm (városon kívül) (2)
- Egyéb (kérem, írja be az üres helyre) (3)
- Nem tudom (4)
- Mást tervezek (5)

8.3 Hogyan fogja követni az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál versenyeit, programjait?

- TV-ben nézem meg (1)
- Helyszínen nézem meg (2)
- Online médián keresztül követem (3)
- Nem fogom követni (4)

8.4 Gyermekkorában hány évet sportolt?

- Nem sportoltam (5)
- 0–1 év között (1)
- 1-3 év között (2)
- 4-5 év között (3)
- 5 évnél tovább (4)

8.5 Jelenleg sportol–e?

- Naponta (1)
- Hetente többször (2)
- Hetente (3)
- Havonta többször (4)
- Havonta vagy annál ritkábban (5)
- Soha (6)

8.6 Igazolt sportoló-e?

- Igazolt sportoló vagyok még jelenleg is (1)
- Igazolt sportoló voltam, de már nem (2)
- Soha nem voltam igazolt sportoló (3)

8.7 Milyen gyakran néz/ hallgat vagy olvas

- sporthíreket újságban (1)
- sporthíreket tv / rádióban (2)
- sporthíreket interneten (3)
- sport hetilapot /magazint (4)
- sportesemény közvetítést (5)

8.8 Milyen gyakran szokott Ön szurkolóként sportrendezvényre járni?

- legalább hetente egyszer (1)
- legalább havonta egyszer (2)
- legalább évente egyszer (3)
- ritkábban, mint évente (4)
- Soha (5)

End of Block: További információk a kitöltőkről

Start of Block: Demográfiai adatok

9.1 Neme

- Nő (1)
- Férfi (2)

9.2 Mikor született Ön? (év megadása)

Display This Question:

If Ön Győrben lakik? = Igen

9.3 Hány éve él a városban (évek számának megadása)?

Display This Question:

If Ön Győrben lakik? = Igen

9.4 Mi a legfontosabb oka, amiért a városban lakik? (a legfontosabbat jelölje meg)

- A városban születtem és itt maradtam (1)
- Szeretem a várost és a környezetet (2)
- Itt tanulok (3)
- Itt dolgozom (4)
- Család miatt (5)
- Kapcsolatok miatt (6)
- Egyéb (kérem, írja be az üres helyre) (7)

9.5 Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége? (ha több végzettsége van, a legmagasabbat jelölje meg, kérem)

- nem jártam iskolába (1)
- kevesebb, mint 8 osztály (2)
- 8 általános (3)
- szakmunkásképző (4)
- szakközépiskolai érettségi, középfokú technikum (5)
- gimnáziumi érettségi (6)
- középiskola utána felsőfokú szakképzés (nem főiskola) pl. technikum, OKJ képzés (7)
- főiskolai diploma/ BSc képzés (8)
- egyetemi diploma/ Master képzés (9)
- doktori fokozat (10)9.6 Mi az Ön foglalkozási státusza?
- alkalmazott teljes munkaidőben (1)
- alkalmazott részmunkaidőben (2)
- GYES, GYED, GYET (3)
- önálló, vállalkozó, saját vállalkozásában dolgozik (4)
- alkalmi munkákból, megbízásokból él (5)
- munkanélküli (6)
- nyugdíjas (saját jogú, öregségi, özvegy) (7)
- rokkantnyugdíjas (leszázalékolt) (8)
- háztartásbeli (9)
- tanuló (10)
- segítő családtag (11)
- egyéb (kérem, írja be az üres helyre) (12)

9.7 Mi (volt) az Ön (legutolsó) foglalkozása, beosztása?

- Őstermelő, gazdálkodó - vállalkozó (1)
- Fizikai munkát végző kisvállalkozó (2)
- Szellemi szabadfoglalkozású vállalkozó (3)
- Alkalmazott – felsővezető (4)
- Alkalmazott – középvezető (5)
- Alkalmazott – alsó vezető (6)
- Alkalmazott – közvetlen irányító (pl. termelésirányító) (7)
- Nem dolgoztam (14)
- Alkalmazott – szellemi – diplomához kötött (8)
- Alkalmazott – szellemi – diploma nélkül (9)
- Alkalmazott – szakmunkás (10)
- Alkalmazott – betanított munkás (11)
- Alkalmazott – mezőgazdasági fizikai (12)
- Egyéb (kérem, írja be az üres helyre) (13)

9.8 Hányan élnek Önnel egy háztartásban (saját magát is beleszámolva)?

9.9 Mennyire elégedett Ön ... (Kérem, helyezze el magát a 10-es skálán, ahol 1 az elégedetlen, 10 az elégedett)

- az anyagi helyzetével (6)
- munkahelyével/ foglalkozásával (2)
- egészségi állapotával (3)

9.10 Hogyan ítéli meg Ön az életszínvonalát?

- Jóval átlag alatti (1)
- Átlag alatti (2)
- Átlagos (3)
- Átlag feletti (4)
- Jóval átlag feletti (5)
- Nem szeretnék válaszolni (6)

End of Block: Demográfiai adatok

Start of Block: Block 9

10.1 A kutatás az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál után 2017. augusztus 1-től megismétlésre kerül, akkor a rendezvénnyel kapcsolatos megszerzett, átélt tapasztalatokat szeretném összegyűjteni.

Amennyiben az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál után szívesen kitöltené, a kérdőívemet kérem, adja meg az emailcímét. (Az emailt a kutatástól eltérő célra nem használom fel és harmadik fél részére nem adom ki.)

Együttműködését előre is köszönöm. (Amennyiben nem kívánja megadni az elérhetőségét, kérem, léptesse tovább az oldalt.)

10. Melléklet: Súlyok számítása 3 dimenzió alapján

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

	Pre					Post				
	Populáció		**Minta**		**súly**	**Populáció**		**Minta**		**súly**
	N	**%**	**N**	**%**		**N**	**%**	**N**	**%**	
Nem										
nő	57473	53,5	497	61,7	0,8676	57473	53,5	404	57,5	0,9309
férfi	49955	46,5	309	38,3	1,2129	49955	46,5	299	42,5	1,0933
Iskolai végzettség										
alapfokú	20591	19,2	57	7,1	2,7103	20591	19,2	57	8,1	2,3639
középfokú	61766	57,5	338	41,9	1,3710	61766	57,5	317	45,1	1,2750
felsőfokú	25071	23,3	411	51,0	0,4576	25071	23,3	329	46,8	0,4986

Korcsoport										
14-19	6389	5,9	88	10,9	0,5363	6389	5,9	86	12,2	0,4786
20-29	15027	13,8	167	20,7	0,6647	15027	13,8	171	24,3	0,5661
30-39	20556	18,8	152	18,9	0,9990	20556	18,8	137	19,5	0,9667
40-49	19933	18,3	205	25,4	0,7182	19933	18,3	173	24,6	0,7423
50-59	14792	13,6	118	14,6	0,9260	14792	13,6	82	11,7	1,1622
60-	32413	29,7	76	9,4	3,1504	32413	29,7	54	7,7	3,8673

11. Melléklet: Konzisztencia mutatók a pre és post kérdőív esetében, a cronbach-alfa és a varianciaanalízis eredményei

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

		F-próba	
	cronbach alfa	teszt	sig.
pre	0,905	171,443	0,000
post	0,901	229,436	0,000

12. melléklet: A kialakított főkomponensek alapvető tulajdonságai, illetve az azokat alkotó változók részvételére vonatkozó mutatók

Forrás: Saját kutatás, 2017

Pre					**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**		**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Gazdasági	**67,1%**	**0,906**	**0,000**		**69,4%**	**0,911**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**			**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg	0,635	0,797			0,570	0,755	
hatásaként új álláslehetőségek	0,761	0,873			0,758	0,871	

jönnek létre a városban						
új foglalkoztatási területet hoz létre	0,782	0,884		0,801	0,895	
új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot	0,798	0,893		0,809	0,900	
beruházásai elvonják a forrásokat más területekről	0,405	-0,637		0,509	-0,713	
segíti a helyi kereskedelmet	0,588	0,767		0,629	0,793	
új befektetéseket vonz a városba	0,727	0,853		0,785	0,886	
Pre				**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Turizmus	**71,6%**	**0,946**	**0,000**	**72,2%**	**0,949**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**		**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
lehetőséget ad a város kulturális értékeinek bemutatására	0,694	0,833		0,693	0,832	

lehetőséget ad arra, hogy a város nemzetközileg ismertté váljon	0,761	0,872		0,798	0,893	
lehetőséget ad a város népszerűsítésére a hazai turisták körében	0,776	0,881		0,760	0,872	
növeli Győr márkaértékét	0,841	0,917		0,839	0,916	
növeli Magyarország márkaértékét	0,774	0,880		0,798	0,893	
növeli a város szállodai kapacitásainak kihasználtságát	0,494	0,703		0,445	0,667	
hatásaként a városba a jövőben több turista érkezik	0,676	0,822		0,707	0,841	
Győr városának reklámjaként szolgál	0,712	0,844		0,739	0,860	
Pre				**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Infrastruktúra	**63,4%**	**0,715**	**0,000**	**65,0%**	**0,735**	**0,000**

Változó	Kommunalitás	Faktorsúly		Kommunalitás	Faktorsúly	
az infrastruktúra fejlesztését eredményezi	0,632	-0,795		0,685	-0,827	
új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi	0,556	-0,746		0,538	-0,734	
új létesítményei, a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak	0,705	0,839		0,720	0,849	
kiadásai nagyobbak, mint a bevételei	0,645	0,803		0,659	0,812	
Pre				**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Társadalom	**75,2%**	**0,905**	**0,000**	**76,2%**	**0,901**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**		**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
hatásaként a közösségi összetartozás erősödik	0,780	0,883		0,795	0,891	

hatásaként a városi büszkeség erősödik	0,775	0,880		0,813	0,902	
hatásaként az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik	0,717	0,847		0,705	0,840	
élénkíti a társasági életet	0,789	0,888		0,794	0,891	
lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését	0,728	0,854		0,729	0,854	
lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására	0,720	0,849		0,734	0,857	
Pre				**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Közlekedés	**77,4%**	**0,972**	**0,000**	**77,7%**	**0,861**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**		**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
parkolási problémákat fog okozni a városban	0,744	0,863		0,746	0,864	

forgalmi torlódásokat fog okozni a városban	0,824	0,908		0,819	0,905	
útvonalváltozásokat fog okozni és negatívan fog hatni a forgalom alakulására	0,827	0,909		0,859	0,927	
útlezárásai problémákat fognak okozni a városban	0,810	0,900		0,824	0,908	
problémákat fog okozni a tömeg	0,666	0,816		0,639	0,799	
Pre				**Post**		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Környezet	**76,6%**	**0,657**	**0,000**	**72,0%**	**0,622**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**		**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
környezetszennyezést fog okozni	0,845	0,919		0,840	0,915	
rongálni fogja a természeti környezetet	0,857	0,926		0,827	0,909	
szurkolói zavargásokat fog okozni	0,596	0,772		0,493	0,702	

Pre					Post		
Főkomponens	**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**		**Magyarázott hányad**	**KMO**	**B. sig.**
Sport	**74,8%**	**0,933**	**0,000**		**79,3%**	**0,931**	**0,000**
Változó	**Kommunalitás**	**Faktorsúly**			**Kommunalitás**	**Faktorsúly**	
a helyi lakosokat a sport irányába tereli	0,780	0,883			0,835	0,914	
a helyi lakosokat új sportágak kipróbálására ösztönzi	0,721	0,849			0,860	0,927	
a fiatalokat sportolásra ösztönzi	0,765	0,875			0,782	0,885	
javítja a helyi lakosok életminőségét	0,715	0,846			0,744	0,863	
javítja a sportkultúrát és a sporttudatosságot	0,803	0,896			0,832	0,912	
új sportágakkal ismerteti meg a helyi lakosokat	0,667	0,817			0,660	0,812	
egészséges életvitelre ösztönzi a helyi lakosokat	0,785	0,886			0,842	0,917	

13. melléklet: Az egyes klaszterekbe tartozók megoszlásai három szempont alapján (%)

Forrás: Saját kutatás, 2017

Klaszterjellemzők		klaszter					összes
		1	2	3	4	5	**%**
nem	nő	49,8	41,6	66,7	33,9	57,8	49,2
sig 0,000	férfi	50,2	58,4	33,3	66,1	42,2	50,8
életkor	14--19	15,1	5,2	18,4	4,7	10,1	11,0
sig 0,000	20--29	15,8	18,0	23,5	9,4	9,7	15,0
	30--39	16,3	16,3	18,9	14,5	9,2	15,1
	40--49	16,0	23,6	12,8	16,9	14,7	16,8
	50--59	14,4	16,3	8,2	11,8	10,9	12,7
	60-	22,5	20,6	18,4	42,7	45,4	29,5
iskola	alap	13,9	8,5	20,4	9,8	17,2	13,7
sig 0,000	közép	65,0	59,0	54,1	56,7	57,6	59,4
	felső	21,1	32,5	25,5	33,5	25,2	26,8
foglalkozás	alkalmazott	50,1	51,1	43,3	45,5	32,4	45,2
sig 0,000	vállalkozó	6,5	11,2	7,2	12,6	5,5	8,4
	tanuló	21,1	9,4	25,8	7,5	15,1	16,1
	inaktív	19,9	24,9	22,2	30,0	45,8	27,6

	egyéb	2,4	3,4	1,5	4,3	1,3	2,7
sportolt	nem	14,9	15,0	16,9	15,4	18,9	16,0
sig 0,003	0-1 év	3,6	2,1	3,1	1,6	2,9	2,8
	1-3 év	13,5	14,6	23,6	16,2	12,2	15,4
	4-5 év	16,6	12,9	19,0	19,4	9,7	15,6
	5+ év	51,4	55,4	37,4	47,4	56,3	50,2
sportol	naponta	11,1	14,1	9,7	11,0	14,7	12,0
sig 0,001	hetente többször	31,5	22,6	23,5	20,0	18,9	24,3
	hetente többször	11,1	11,5	12,2	15,3	18,1	13,4
	havonta többször	8,2	9,4	12,2	15,7	8,8	10,5
	havonta	18,3	21,4	24,5	14,1	18,1	18,9
	soha	20,0	20,9	17,9	23,9	21,4	20,8
elégedettség város		3,54	2,81	3,31	3,25	3,83	3,39
sig 0,000							
elégedettség anyagi		6,58	6,10	6,10	5,51	6,47	6,20
sig 0,000							
elégedettség munka		7,00	6,69	6,18	6,00	7,86	6,50
sig 0,000							

elégedettség egészség		6,85	6,47	6,17	5,95	6,78	6,50
sig 0,000							
sport - újság	gyakran	47,2	29,6	19,9	40,2	65,0	42,0
sig 0,000	ritkán	30,0	31,3	49,5	33,5	26,6	33,1
	soha	22,8	39,1	30,6	26,4	8,4	24,9
sport - tv	gyakran	55,5	35,6	24,0	39,8	76,8	48,2
sig 0,000	ritkán	32,2	36,1	54,6	42,5	17,7	35,6
	soha	12,3	28,3	21,4	17,7	5,5	16,2
sport - internet	gyakran	62,4	44,9	36,7	53,1	83,1	57,5
sig 0,000	ritkán	28,8	29,5	46,4	29,9	13,1	28,9
	soha	8,9	25,6	16,8	16,9	3,8	13,6
sport - hetilap	gyakran	13,2	12,4	8,7	11,4	23,2	13,9
sig 0,000	ritkán	37,7	22,7	38,3	34,5	51,5	37,0
	soha	49,0	64,8	53,1	54,1	25,3	49,1
sport - közvetítés	gyakran	66,1	38,6	37,2	43,3	75,5	54,4
sig 0,000	ritkán	26,9	42,9	51,0	49,6	23,2	36,9

	soha	7,0	18,5	11,7	7,1	1,3	8,7
hozzájárul	egyáltalán nem	0,5	44,6	2,1	4,6	2,5	9,6
sig 0,000	nagyobbrészt nem	3,9	29,0	4,7	20,0	0,0	10,7
	igen-nem	4,4	22,1	33,7	35,4	0,0	16,7
	nagyrészt igen	54,7	4,3	50,8	33,3	14,9	34,1
	egyértelműen igen	36,5	0,0	8,8	6,7	82,7	28,9
pozitív	egyáltalán nem	0,5	50,4	2,2	7,4	2,5	11,3
sig 0,000	nagyobbrészt nem	4,7	32,6	12,1	26,1	0,0	13,7
	igen-nem	12,1	12,2	39,6	29,1	1,3	17,1
	nagyrészt igen	49,8	3,0	38,5	29,6	22,5	31,1
	egyértelműen igen	32,9	1,7	7,7	7,8	73,7	26,8
támogat	igen	99,5	18,4	85,1	77,8	100,0	80,5
sig 0,000	nem	0,5	81,6	14,9	22,2	0,0	19,5

14. Melléklet: A pre és post 41 változója esetén az átlagértékekre és az eloszlási tulajdonságokra vonatkozóan az átlagok, a szórás és a két alakmutató

Forrás: Saját kutatás, 2017

	pre					post				
állítás	n	átlag	szórás	ferdeség	csúcsosság	n	átlag	szórás	ferdeség	csúcsosság
lehetőséget ad arra, hogy a kapcsolódó beruházások állami támogatással valósulhassanak meg	739	3,78	1,070	-0,869	0,285	780	3,76	1,228	-0,929	-0,025
hatásaként új állásleheteőségek jönnek létre a városban	739	3,20	1,350	-0,233	-1,138	780	2,99	1,319	-0,137	-1,141
új foglalkoztatási területet hoz létre	739	3,23	1,293	-0,309	-0,995	780	3,04	1,291	-0,217	-1,096
új lendületet ad a városi fejlesztéseknek és élénkíti a helyi gazdaságot	739	3,51	1,271	-0,542	-0,739	780	3,38	1,402	-0,521	-1,025
beruházásai elvonják a forrásokat más területekről	739	3,25	1,291	-0,195	-0,996	780	3,12	1,321	-0,065	-1,099
segíti a helyi kereskedelmet	739	3,54	1,118	-0,647	-0,290	780	3,54	1,239	-0,643	-0,547
új befektetéseket vonz a városba	739	3,24	1,244	-0,260	-0,920	780	3,16	1,336	-0,349	-1,089
lehetőséget ad a város kulturális értékeinek bemutatására	739	3,81	1,212	-0,833	-0,290	780	3,89	1,188	-0,872	-0,276
lehetőséget ad arra, hogy a város nemzetközileg ismertté váljon	739	4,01	1,150	-1,043	0,136	780	4,03	1,184	-1,140	0,327
lehetőséget ad a város népszerűsítésére a hazai turisták körében	739	3,81	1,221	-0,850	-0,299	780	3,83	1,310	-0,902	-0,367
növeli Győr márkaértékét	739	3,82	1,218	-0,907	-0,097	780	3,89	1,287	-1,011	-0,093
növeli Magyarország márkaértékét	739	3,49	1,300	-0,548	-0,785	780	3,54	1,338	-0,576	-0,834
növeli a város szállodai kapacitásainak kihasználtságát	739	4,00	1,053	-1,013	0,374	780	4,15	1,015	-1,319	1,344
kiszorítja a városba érkező általános, kulturális és konferenciaturistákat	739	2,70	1,241	0,212	-0,923	780	2,39	1,202	0,667	-0,396
hatásaként a városba a jövőben több turista érkezik	739	3,25	1,302	-0,332	-0,961	780	3,13	1,281	-0,259	-1,080
Győr városának reklámjaként szolgál	739	4,01	1,121	-1,129	0,589	780	3,96	1,209	-1,020	0,000
az infrastruktúra fejlesztését eredményezi	739	3,75	1,109	-0,873	0,131	780	3,66	1,224	-0,717	-0,447
új sportlétesítmény építését és/vagy felújítását eredményezi	739	4,20	0,945	-1,237	1,222	780	4,27	0,980	-1,355	1,132
új létesítményei, a beruházások a rendezvényt követően kihasználatlanok maradnak	739	3,12	1,365	-0,177	-1,144	780	2,88	1,325	0,095	-1,138
kiadásai nagyobbak, mint a bevételei	739	3,60	1,283	-0,599	-0,705	780	3,52	1,264	-0,432	-0,857
hatásaként a közösségi összetartozás erősödik	739	3,23	1,260	-0,329	-0,943	780	3,42	1,341	-0,546	-0,878
hatásaként a városi büszkeség erősödik	739	3,63	1,342	-0,713	-0,703	780	3,71	1,362	-0,811	-0,605
hatásaként az önkéntesség, az önkéntesi munka értéke növekedik	739	3,58	1,308	-0,696	-0,638	780	3,90	1,247	-1,030	0,024
élénkíti a társasági életet	739	3,45	1,265	-0,602	-0,617	780	3,56	1,290	-0,671	-0,615
lehetővé teszi a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését	739	3,26	1,291	-0,315	-0,965	780	3,14	1,362	-0,239	-1,139
lehetőséget kínál a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására	739	3,23	1,303	-0,308	-0,967	780	3,20	1,347	-0,308	-1,093
parkolási problémákat fog okozni a városban	739	3,58	1,246	-0,490	-0,780	780	2,34	1,264	0,719	-0,512
forgalmi torlódásokat fog okozni a városban	739	4,31	0,912	-1,394	1,721	780	3,11	1,339	-0,107	-1,109
útvonalváltozásokat fog okozni és negatívan fog hatni a forgalom alakulására	739	4,28	0,960	-1,395	1,496	780	3,54	1,233	-0,473	-0,756
útlezárásai problémákat fognak okozni a városban	739	4,14	0,981	-1,095	0,765	780	3,32	1,324	-0,245	-1,106
problémákat fog okozni a tömeg	739	4,08	1,060	-1,042	0,334	780	3,35	1,318	-0,310	-1,061
környezetszennyezést fog okozni	739	2,62	1,280	0,235	-1,055	780	1,94	1,084	1,072	0,404
rongálni fogja a természeti környezetet	739	2,56	1,315	0,359	-1,023	780	1,97	1,167	1,176	0,536
szurkolói zavargásokat fog okozni	739	1,99	1,083	0,972	0,308	780	1,30	0,628	2,635	8,310
a helyi lakosokat a sport irányába tereli	739	3,01	1,209	-0,140	-0,815	780	3,06	1,220	-0,237	-0,824
a helyi lakosokat új sportágak kipróbálására ösztönzi	739	2,70	1,232	0,147	-1,012	780	2,96	1,225	-0,142	-0,901
a fiatalokat sportolásra ösztönzi	739	3,39	1,200	-0,474	-0,643	780	3,45	1,250	-0,523	-0,695
javítja a helyi lakosok életminőségét	739	2,53	1,273	0,326	-1,020	780	2,67	1,288	0,141	-1,104
javítja a sportkultúrát és a sporttudatosságot	739	3,15	1,276	-0,229	-0,962	780	3,25	1,350	-0,292	-1,098
új sportágakkal ismerteti meg a helyi lakosokat	739	3,28	1,297	-0,401	-0,903	780	3,09	1,386	-0,190	-1,224
egészséges életvitelre ösztönzi a helyi lakosokat	739	2,94	1,291	-0,067	-1,051	780	3,04	1,360	-0,105	-1,156